

Fond za humanitarno pravo

IZVEŠTAJ O SUĐENJIMA ZA RATNE ZLOČINE U SRBIJI TOKOM 2016. GODINE

Fond za humanitarno pravo

IZVEŠTAJ O SUĐENJIMA ZA RATNE ZLOČINE U SRBIJI TOKOM 2016. GODINE

Beograd,
maj 2017. godine

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Federal Department of Foreign Affairs FDFA

Finansira Evropska unija

oebs

Organizacija za evropsku
bezbednost i saradnju
Misija u Srbiji

Izveštaj je objavljen uz podršku Ministarstva spoljnih poslova Švajcarske. Praćenje suđenja za ratne zločine u Srbiji podržano je kroz projekat „Podrška praćenju domaćih suđenja za ratne zločine“ koji finansira Evropska Unija, a sprovodi Misija OEBS-a u Srbiji. Stavovi iznesni u izveštaju pripadaju isključivo autoru i ne odražavaju nužno zvanične stavove Ministarstva spoljnih poslova Švajcarske, Misije OEBS-a u Srbiji i Evropske Unije.

SADRŽAJ

Uvod i metodologija.....	7
Opšti nalazi i društveno-politički kontekst.....	8
I. Odugovlačenje postupaka za ratne zločine.....	8
II. Pogoršan tretman svedoka i žrtava.....	9
III. Slaba vidljivost suđenja za ratne zločine.....	10
IV. Neefikasan rad TRZ-a.....	14
V. Sprovodenje aktivnosti iz Akcionog plana za Poglavlje 23.....	18
VI. Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina.....	20
VII. Odsustvo političke podrške suđenjima za ratne zločine.....	21
VIII. Povezani postupci.....	29
Prvostepeni postupci pred Odeljenjem za ratne zločine Višeg suda u Beogradu.....	35
I. Predmet Ključ-Kamičak.....	35
II. Predmet Bratunac.....	39
III. Predmet Ključ-Šljivari.....	45
IV. Predmet Doboј	48
V. Predmet Srebrenica.....	53
VI. Predmet Bosanski Petrovac–Gaj.....	59
VII. Predmet Trnje.....	62
VIII. Predmet Ćuška.....	68
IX. Predmet Lovas.....	75
Prvostepeni postupci pred sudovima opšte nadležnosti.....	85
I. Predmet Grupa Pauk.....	85
Drugostepeni postupci pred Odeljenjem za ratne zločine Apelacionog suda u Beogradu.....	91
I. Predmet Gradiška.....	91
II. Predmet Bosanski Petrovac.....	96
III. Predmet Skočić.....	102
IV. Predmet Ovčara.....	111
Pravnosnažno okončani predmeti pred Odeljenjima za ratne zločine.....	117
I. Predmet Srebrenica-Branjevo.....	117
II. Predmet Logor Luka.....	122
III. Predmet Sanski Most–Kijevo.....	129
IV. Predmet Bijeljina II.....	134
V. Predmet Sanski Most.....	141
VI. Predmet Sotin.....	147

VII. Predmet Beli Manastir.....	153
VIII. Predmet Tuzlanska kolona.....	161
Pravnosnažno okončani predmeti pred sudovima opšte nadležnosti.....	168
I. Predmet Kobre.....	168
II. Predmet Kušnin/Kushnin.....	174
Postupci po zahtevu za priznanje strane presude za ratne zločine.....	180
I. Predmet Novak Đukić–Tuzlanska kapija.....	180
II. Predmet Boban Arsić.....	185
Predmeti u kojima su odbačene optužnice.....	187
I. Predmet Tenja II.....	187
II. Predmet Bihać II.....	190

Skraćenice korišćene u tekstu

BiH	Bosna i Hercegovina
ESLJP	Evropski sud za ljudska prava
EU	Evropska unija
Evropska konvencija	Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda Saveta Evrope
FHP	Fond za humanitarno pravo
JNA	Jugoslovenska narodna armija
KZ SRJ	Krivični zakonik Savezne Republike Jugoslavije (<i>Službeni list SFRJ</i> , br. 44/76, 36/77, 56/77, 34/84, 37/84, 74/87, 57/89, 3/90, 38/90, 45/90, 54/90 i <i>Službeni list SRJ</i> , br. 35/92, 37/93 i 24/94)
MHP	Međunarodno humanitarno pravo
MKCK	Međunarodni komitet Crvenog krsta
MKSJ	Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju
MUP	Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije
OVK	Oslobodilačka vojska Kosova
PJP	Posebne jedinice policije MUP
RJT	Republičko javno tužilaštvo
TO	Teritorijalna odbrana
TRZ	Tužilaštvo za ratne zločine Republike Srbije
VJ	Vojska Jugoslavije
VRS	Vojska Republike Srpske
VS	Vojska Srbije
VTO	Vojno-teritorijalni odred Vojske Jugoslavije
Zakon o procesuiranju ratnih zločina	Zakon o organizaciji i nadležnosti državnih organa u postupku protiv učinilaca ratnih zločina (<i>Službeni glasnik Republike Srbije</i> , br. 67/2003, 135/2004, 61/2005, 101/2007 i 104/2009, član 2 i član 4, stav 1)
ZKP	Zakonik o krivičnom postupku (<i>Službeni glasnik Republike Srbije</i> , br. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013 i 55/2014)

Uvod i metodologija

Ovo je šesti izveštaj Fonda za humanitarno pravo (FHP) o suđenjima za ratne zločine u Srbiji.

Pravni tim FHP-a je tokom 2016. godine pratilo sva suđenja za ratne zločine vođena na teritoriji Srbije, odnosno ukupno 26 predmeta pred odeljenjima za ratne zločine Višeg i Apelacionog suda u Beogradu, kao i pred sudovima opšte nadležnosti. Takođe, advokati FHP-a su u izveštajnom periodu zastupali oštećene u četiri predmeta pred Odeljenjem za ratne zločine Višeg suda u Beogradu,¹ kao i u dva žalbena postupka pred Odeljenjem za ratne zločine Apelacionog suda u Beogradu.²

U izveštaju su za svih 26 predmeta dati kratak pregled postupka i osnovni nalazi FHP-a u vezi sa predmetom, a koji su od značaja za javnost. Veliki broj postupaka za ratne zločine obrađenih u ovom izveštaju traje više godina, te su za kompletan uvid u tok postupka i nalaze koji se tiču tih predmeta relevantni i prethodni godišnji izveštaji FHP-a o suđenjima. Izveštaj obuhvata i suđenja za dela koja nadležna tužilaštva opšte nadležnosti nisu kvalifikovala kao ratni zločin, iako sve okolnosti tih slučajeva ukazuju da se radi o ratnim zločinima.

Izveštaj ključnu pažnju poklanja radu Tužilaštva i sudova u javnim delovima sudskog postupka, a pre svega analizi optužnica i presuda u pojedinim predmetima. Rad drugih organa uključenih u procesuiranje ratnih zločina (Služba za otkrivanje ratnih zločina MUP-a Srbije, Jedinica za zaštitu i dr.) nije moguće analizirati na nivou pojedinačnih predmeta, jer o tome ne postoje javno dostupni podaci.

7

Odeljenje za ratne zločine Višeg suda u Beogradu je u izveštajnom periodu donelo prвostepene presude u tri predmeta,³ kao i jednu presudu kojom se prihvata sporazum o priznanju krivice zaključen između TRZ-a i okrivljenog.⁴ Odeljenje za ratne zločine Apelacionog suda u Beogradu donelo je šest odluka po žalbama izjavljenim na presude Višeg suda u Beogradu.⁵ Pred sudovima opšte nadležnosti donete su četiri presude.⁶ U izveštajnom periodu je potvrđeno osam optužnica TRZ-a protiv ukupno 15 lica zbog krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva.⁷

Analizi predmeta u Izveštaju prethodi pregled opštih nalaza o suđenjima za ratne zločine tokom 2016. godine, kao i bitni društveno-politički događaji koji su od značaja za suđenja za ratne zločine.

1 Predmeti *Lovas, Trnje Ćuška i Srebrenica*.

2 Predmeti *Skočić i Sotin*.

3 Predmeti *Gradiska, Sanski Most–Kijevo, Bosanski Petrovac*.

4 Predmet *Srebrenica - Branjevo*.

5 Predmeti *Logor Luka, Sanski Most, Beli Manastir, Bijeljina II, Sotin i Sanski Most–Kijevo*.

6 Predmet *Kobre i Kušnjin*.

7 KTO 1/16 optuženi Brano Gojković (optužnica u predmetu *Srebrenica-Branjevo*), KTO 2/16 optuženi Dušan Vuković (optužnica u predmetu *Doboj*), KTO 3/16 optuženi Milanko Dević (optužnica u predmetu *Kluč-Šljivari*), KTO 4/16 optuženi Dalibor Maksimović (optužnica u predmetu *Bratunac*), KTO 5/16 optužena Ranka Tomić (optužnica u predmetu *Bosanska Krupa*), KTO 6/16 optuženi Dragan Bajić (optužnica u predmetu *Kluč-Kamičak*), KTO 7/16 optuženi Marko Pauković (optužnica u predmetu *Kluč – Kamičak*), KTO 2/15 optuženi Nedeljko Milidragović, Aleksa Golijanin, Milivoje Batinica, Aleksandar Dačević, Boro Miletić, Jovan Petrović, Dragomir Parović i Vidoslav Vasić (optužnica u predmetu *Srebrenica- Kravica*).

Opšti nalazi i društveno-politički kontekst

I. Odugovlačenje postupaka za ratne zločine

Neprimereno odugovlačenje sudskega postupka u izveštajnom periodu postalo je izrazito obeležje procesuiranja ratnih zločina u Srbiji, i izvesno je da ima negativne posledice po proces uspostavljanja vladavine prava i prekid kulture nekažnjivosti u vezi sa teškim zločinima počinjenim tokom 1990-tih.

Alarmantan nalaz iz izveštajnog perioda je da dugom trajanju postupaka znatno doprinose sudovi, zakazivanjem ročišta sa velikim vremenskim razmakom. Tokom 2016. godine održano je samo **56 dana suđenja u svim tekućim predmetima za ratne zločine** (prvostepeni i drugostepeni postupci), dok je **23 dana suđenja zakazano i iz različitih razloga odloženo**.

Ročišta u okviru pojedinačnih prvostepenih postupaka su u proseku tokom 2016. godine **zakazivana u razmaku od 47 dana**. Tokom 2016. godine **zakazano je ukupno 50 dana suđenja u prvostepenim postupcima**, što je u proseku svega pet sudećih dana po suđenju. Od 50 zakazanih, **održana su samo 33 dana suđenja**, a 17 puta ročišta su otkazana, najčešće zbog nedolaska svedoka ili zbog navodnih zdravstvenih problema optuženih (videti na primeru predmeta *Trnje*).

Da je reč o trendu, odnosno hotimičnom rastezanju suđenja, jasno je iz statistike ranijih godina. Naime, **tokom 2016. godine je održano sveukupno 56 dana suđenja** (u ukupno 18 predmeta), **dok se pre nekoliko godina toliko sudećih dana zakazivalo samo u jednom predmetu za ratne zločine** (npr. u predmetu *Lovas* je 2011. godine bilo zakazano 52 dana suđenja). S druge strane, tokom 2016. godine je u predmetu *Čuška* zakazano devet ročišta (a održano samo pet), dok je prosek u ovom predmetu u periodu 2011-2013. bio 28 sudećih dana. U predmetu *Skočić* je 2016. godine zakazano tri dana suđenja (od čega je samo jedno ročište održano), dok je 2012. godine bilo zakazano 17 sudećih dana. U predmetu *Lovas* je 2016. godine zakazano devet dana suđenja, dok je prosek u periodu 2008-2012. bio 44 ročišta godišnje.

Najistaknutiji primer nerazumno i neosnovano dugog trajanja postupka je predmet *Ovčara* u kojem je, četiri godine nakon pravnosnažnosti, a 10 godina nakon podizanja optužnice, presuda ukinuta i predmet vraćen Odeljenju za ratne zločine Apelacionog suda na ponovno odlučivanje u žalbenom postupku. Tokom 2016. godine održano je samo dva dana suđenja u ovom predmetu, dok je u periodu 2004-2008. prosek sudećih dana bio 33 godišnje.

Posledice višegodišnjih trajanja postupaka su dalekosežne i ozbiljne. Iz godine u godinu optuženi umiru, a svedoci gube poverenje u pravosuđe Srbije i ne pristaju da svedoče u ponovljenim procesima. Tokom izveštajnog perioda preminuo je još jedan optuženi (videti predmet *Lovas*), a znatan broj svedoka-oštećenih odbili su da ponovo svedoče pred sudom zbog zamora i izvesne retramatizacije tokom ponovljenog iskaza (videti predmet *Skočić*), kao i zbog gubitka vere u procedure i institucije (predmet *Čuška*). Dugo trajanje postupaka, odnosno njihovo ponavljanje, takođe šalje negativnu i

obeshrabrujuću poruku budućim svedocima i oštećenima – da će pred institucijama Srbije teško doći do pravde. Najzad, odugovlačenje postupaka dezorientiše ionako nezainteresovanu javnost i onemo-gućava joj da prati suđenja, što je rezultiralo situacijom u kojoj medijske kuće praktično ni ne šalju izveštache da prate suđenja za ratne zločine.

II. Pogoršan tretman svedoka i žrtava

Uloga svedoka u postupcima za ratne zločine se može opisati kao ključna, jer su njihovi iskazi veoma često jedino dokazno sredstvo u postupku, te i sam uspeh krivičnog gonjenja zavisi od njih. S druge strane, svedočenje (naročito za svedoke-oštećene) može biti traumatično iskustvo. Stoga je neophodno svedocima maksimalno olakšati njihovu ulogu u postupku, a jednostavnije regulisanje troškova nastalih zbog svedočenja predstavlja jednu od takvih mera.

Pravilnikom o naknadi troškova u sudskim postupcima određeno je da među troškove koji se učesnicima u postupku nadoknađuju spadaju putni troškovi, troškovi za ishranu i prenoćište i izgubljena zara-da.⁸ Do 1. januara 2016. godine sud je svim licima koja su dolazila da svedoče u postupcima za ratne zločine troškove isplaćivao odmah nakon obavljenog svedočenja, u gotovini. Međutim, ta je praksa napuštena, pa se od januara 2016. godine **isplata troškova svedočenja vrši isključivo preko bankovnog računa**.

Usled ove promene, radi ostvarivanja prava na naknadu troškova dolaska u sud, svedoci moraju da prilože broj žiro-računa ukoliko su iz Srbije, odnosno broj deviznog računa kao i uputstvo za prenos sredstava ukoliko dolaze iz inostranstva. Isplatu troškova vrši Trezor Narodne banke Srbije, a postupak može da traje i po nekoliko nedelja.

9

Navedene procedure svedocima znatno otežavaju davanje svedočenja, što posledično ugrožava i same postupke za ratne zločine. Troškovi svedočenja mogu biti veliki, posebno za svedoke koji dolaze iz inostranstva ili iz manjih sredina bez direktne saobraćajne veze sa Beogradom. Finansijske prilike velikog broja svedoka, posebno svedoka-oštećenih, nisu povoljne, pa su oni primorani da novac za putovanje radi svedočenja pozajme. Za starije osobe, od kojih su mnoge narušenog zdravlja, a neke i nepismene, otvaranje deviznog računa predstavlja nepoznanicu i veliko opterećenje. Za većinu osoba koje dolaze da svedoče u postupcima za ratne zločine ova procedura je uznemirujuća, a kod posebno osjetljivih svedoka to je uvek slučaj.

Jedna naizgled sporedna procedura posledično dovodi u pitanje mogućnost efikasnog vođenja sudskog postupka. Naime, **značajan broj ročišta je odložen tokom 2016. godine upravo zbog ne-**

8 Pravilnik o naknadi troškova u sudskim postupcima, *Službeni glasnik RS* br. 9/2016 i 62/2016, član 5.

mogućnosti svedoka da finansiraju sopstveni dolazak u sud.⁹ Nesumnjivo je da je to još jedan od brojnih razloga zbog kojih žrtve odbijaju da svedoče pred Odeljenjem za ratne zločine u Srbiji.

Za svedoke koji dolaze iz Srbije, a susreću se sa problemom finansiranja dolaska u sud, neodazivanje suđu može čak dovesti do toga da im sud izrekne novčanu kaznu, što bi još više pogoršalo njihov materijalni položaj, ili meru dovođenja od strane policije, čime bi bili tretirani kao kriminalci i dodatno poniženi.¹⁰

Opisana pravila o troškovima u vezi sa svedočenjem morala bi se što pre promeniti. Služba za pomoć i podršku bi trebalo da bude ta koja organizuje dolazak svedoka na sud, sa ciljem da sami svedoci ne moraju da snose bilo kakve troškove, niti da prolaze kroz administrativne poteškoće.

III. Slaba vidljivost suđenja za ratne zločine

Informisanost javnosti o sudskim postupcima za ratne zločine i utvrđenim činjenicama o zločinima jedan je od ključnih preduslova za objektivno sagledavanje prošlosti i stvaranje društvenog pamćenja o počinjenim zločinima. Ono ujedno predstavlja i obavezu države da osigura pravo javnosti da zna šta se dogodilo u nedavnoj prošlosti i ko su njeni ključni akteri. Principi UN za borbu protiv nekažnjivosti utvrđuju da „svi ljudi imaju neotuđivo pravo da znaju istinu o zločinima koji su počinjeni u prošlosti i okolnosti koji su do njih dovele [...]“¹¹

10

Poslednja istraživanja javnog mnjenja u Srbiji pokazuju da **većina građana nije u stanju da navede niti jedan predmet ratnih zločina koji se procesuira pred domaćim sudovima**, niti da navede neku od institucija koje učestvuju u procesuiranju ratnih zločina.¹²

Akcioni plan za Poglavlje 23 u okviru pregovora o pristupanju Srbije EU, kao i Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina, predviđaju niz aktivnosti koje se odnose na vidljivost suđenja za ratne zločine:

---

9 Videti npr. predmet *Trnje*, glavni pretres od 20. maja 2016. godine, str. 110, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/06/19-20.05.2016..pdf>; izveštaj sa suđenja u predmetu *Bosanski Petrovac–Gaj* od 23. maj 2016. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/05/Bosanski_Petrovac - Gaj - Izvestaj_sa_sudjenja_23.05.2016.pdf, pristupljeno dana 16. marta 2017. godine.

10 ZKP, član 384.

11 Ažurirani skup principa za zaštitu i promociju ljudskih prava kroz borbu protiv nekažnjivosti (E/CN.4/2005/102/Add.1), 8. februar 2005. godine; dostupno na <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G05/109/00/PDF/G0510900.pdf?OpenElement>, pristupljeno dana 16. maja 2016. godine.

12 Beogradski centar za ljudska prava, Istraživanje javnog mnjenja - *Attitudes towards war crimes, the ICTY and the national judiciary 2011 – detailed tables*, dostupno <http://www.bgcentar.org.rs/istrazivanje-javnog-mnenja/stavovi-prema-ratnim-zlocinima-haskom-tribunalu-domacem-pravosudu-za-ratne-zloocene/>, pristupljeno dana 22. jula 2016. godine.

Mera	Rok	Status
„Utvrđivanje jasnih pravila anonimizacije sudske odluke u različitim pravnim oblastima pre njihovog objavljanja, oslanjajući se na pravila Evropskog suda za ljudska prava“ ¹³	Drugi kvartal 2016. godine	Neimplementirano
„Unapređenje pristupa propisima i sudske praksi, putem formiranja i unapređenja sveobuhvatnih i svima dostupnih elektronskih baza propisa i sudske prakse, uz poštovanje propisa koji uređuju tajnost podataka i zaštitu podataka o ličnosti“ ¹⁴	Kontinuirano, počev od trećeg kvartala 2014. godine	Neimplementirano
Unapređenje internet stranice TRZ, „kako bi se omogućilo javnosti da prati kada i koje aktivnosti Tužilaštvo za ratne zločine sprovodi u vezi sa konkretnim krivičnim prijavama“ ¹⁵	Kontinuirano, počev od drugog kvartala 2015. godine	Neimplementirano
TRZ je obavezno da pripremi izveštaj „koji će biti dostupan javnosti i koji predstavlja ono što je učinjeno u pogledu svih krivičnih optužbi od 2005. godine kako bi se ispitalo i predstavilo da li su sve optužbe za ratne zločine adekvatno istražene“. ¹⁶	Drugi kvartal 2016. godine	Neimplementirano
„Dosledno postupanje predsednika nadležnih sudova u skladu sa članom 16a Zakona o organizaciji i nadležnosti državnih organa u postupku za ratne zločine (koje omogućava snimanje glavnih pretresa i njihovo objavljanje u medijima)“ ¹⁷	„kontinuirano“	Neimplementirano
„Poboljšanje veb prezentacije Višeg suda u Beogradu, na kojoj će biti dostupne sve neophodne informacije o presudama, a postepeno u sve većem broju i same presude u predmetima ratnih zločina“ ¹⁸	„kontinuirano“	Neimplementirano

11

13 Akcioni plan za pregovaranje Poglavlja 23, aktivnost 1.3.9.2, dostupno na <http://www.mpravde.gov.rs/tekst/12647/akcioni-plan-za-pregovaranje-poglavlja-23-usvojen-na-sednici-vlade-srbije-27-aprila-2016.php>, pristupljeno dana 8. marta 2017. godine.

14 *Ibid*, aktivnost 1.3.9.4.

15 *Ibid*, aktivnost 1.4.1.9.

16 *Ibid*, aktivnost 1.4.1.10.

17 *Ibid*, str. 36.

18 *Ibid*.

Pristup dokumentaciji iz predmeta ratnih zločina

Samo Odeljenje za ratne zločine Apelacionog suda u Beogradu i TRZ na sopstvenu inicijativu objavljaju presude, odnosno optužnice na svojim internet stranicama. Viši sud u Beogradu to ne čini, iako su prvostepene presude osnovni činjenični izvor o događajima koji su predmet suđenja za ratne zločine. Međutim, TRZ nema jasno određen standard o načinu postavljanja optužnica na sajt. Tako TRZ najčešće primenjuje pravilo da se objavljuju optužnice bez obrazloženja¹⁹ i, suprotno ranijoj praksi, tako ih dostavlja po zahtevima za pristup informacijama od javnog značaja (videti predmete *Doboj*, *Bratunac*, *Ključ-Šljivari* i *Ključ-Kamičak*).

Uprkos merama iz Akcionog plana i Nacionalne strategije, tokom 2016. godine nije unapređen pristup javnosti suđenjima. Naime, i dalje se na internet stranici Višeg suda u Beogradu, sem podatka da postoji Odeljenje za ratne zločine, o ovim suđenjima ništa drugo ne može naći, čak ni raspored suđenja. Takođe, prilikom odlučivanja o zahtevima FHP-a za dostavljanje sudske odluke i transkriptata sa suđenja, tokom 2016. godine Viši sud je u nekoliko navrata odbijao te zahteve, postupajući u direktnoj suprotnosti sa ranijim rešenjima Poverenika za informacije od javnog značaja. Naime, prilikom odbijanja zahteva, sud bi tvrdio da bi se dostavljanjem tražene dokumentacije ugrozilo vođenje krivičnog postupka.²⁰ Sud, međutim, nikada u svojim odbijajućim rešenjima nije obrazložio niti pokazao na koji način bi dostavljanje traženih dokumenata zaista ugrozilo vođenje krivičnog postupka, što je Poverenik proglašio neosnovanim postupanjem.²¹

12

Anonimizacija dokumentacije iz predmeta ratnih zločina

Iako Apelacioni sud i TRZ objavljaju presude, odnosno optužnice na svojim internet stranicama, one su po pravilu anonimizovane (zatamnjene, redigovane), što čini i Viši sud kada ih dostavlja po zahtevu za pristup informacijama od javnog značaja. U nekim slučajevima, sudovi su zatamnjivali čak i imena okrivljenih, njihovih branilaca, imena sudija, svedoka, veštaka, pa čak i čitave pasuse i stranice presude. Na taj način **presude postaju u celini nečitljive i neupotrebljive za pravnu analizu, žrtvama se uskraćuje simbolično priznanje patnji, a društvu znanje o počinjenim zločinima.**²²

Prilikom odbijanja zahteva FHP-a za dostavljanje neanonimizovanih presuda, sudovi se po pravilu pozivaju na Zakon o zaštiti podataka o ličnosti. Međutim, ovaj argument sudova ne stoji jer zakon ne

19 Videti npr. optužnicu u predmetu *Trnje*, dostupno na http://www.tuzilastvorz.org.rs/html_trz/OPTUZNICE/O_2013_11_04_CIR.pdf, pristupljeno dana 19. juna 2016. godine.

20 Član 9 Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja.

21 Videti npr. Rešenje Poverenika za informacije od javnog značaja broj 07-00-04661/2014-03 od 19. aprila 2016. godine. Videti i Rešenje Poverenika za informacije od javnog značaja broj 07-00-01776/2012-03, 30. avgust 2012. godine, kao i Rešenje poverenika za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti broj 07-00-02408/2014-03 od 6. oktobra 2015. godine.

22 Fond za humanitarno pravo, „Anonimizacija presuda za ratne zločine suprotna domaćim i međunarodnim propisima“ (saopštenje za štampu), 14. januar 2014. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/?p=26065>, pristupljeno dana 21. novembra 2016. godine.

štiti lične podatke kada su oni javno dostupni,²³ niti u slučajevima „zaštite prava i sloboda i drugog javnog interesa”,²⁴ kao ni u slučajevima kada se radi o ličnosti, pojavi ili događaju od interesa za javnost.²⁵ Ovde posebno treba istaći prvi izuzetak od zaštite ličnih podataka. Naime, sudjenja za ratne zločine su javna (sem u malobrojnim opravdanim slučajevima) i stoga svi lični podaci saopšteni na glavnim pretresima – npr. imena žrtava i svedoka – su „javno dostupni“ i ne uživaju zaštitu. Apsurd anonimizovanja podataka saopštenih na javnim suđenjima je posebno evidentan ako se ima u vidu da im mogu prisustvovati novinari i nesmetano izveštavati o svim detaljima koje su na pretresu saznali.

Posebno zabrinjavajuća mera sudova u Srbiji predstavlja **anonimizacija imena žrtava u presudama za ratne zločine**,²⁶ što čini žrtve ratnih zločina nevidljivim za javnost, čime se krši pravo na istinu žrtava i njihovih porodica, ali i čitavog društva. FHP ovakvu praksu ocenjuje kao pogrešnu, jer tek sa objavljinjem identiteta žrtve one prestaju da budu statistički podatak i javnost ih upoznaje kao osobe koje su, samo zbog svoje nacionalne ili verske pripadnosti, postale žrtve zločina. S druge strane, upoznavanje javnosti sa žrtvom i javno pominjanje njenog imena i prezimena predstavlja vid satisfakcije za žrtvu i preduslov za priznanje patnji koje je pretrpela, pre svega, na osnovu i zbog svog identiteta.

Republika Srbija nema zakonsku regulativu o anonimizaciji tužilačkih i sudskih odluka, već je ta oblast delimično uređena internim aktima sudova i tužilaštava, odnosno pravilnicima o anonimizaciji. Takve pravilnike nemaju TRZ i Viši sud u Beogradu, dok su Vrhovni kasacioni sud i Apelacioni sud u Beogradu usvojili pravilnike o anonimizaciji.²⁷ Njima je predviđeno da se ne anonimiziraju podaci o okriviljenim i osuđenim licima u sudskim odlukama donetim u postupcima za ratne zločine.

13

Iako je Akcionim planom predviđeno „utvrđivanje jasnih pravila anonimizacije sudskih odluka u različitim pravnim oblastima pre njihovog objavljinjanja, oslanjajući se na pravila Evropskog suda za ljudska prava“,²⁸ Radna grupa za sprovođenje ove mere je pripremila Predlog pravilnika o anonimizaciji, ali samo za odluke Vrhovnog kasacionog suda.²⁹ Osim što je takav predlog suprotan obavezama iz Akcionog plana, on je u velikoj meri besmislen, budući da je Vrhovni kasacioni sud već imao Pravilnik o anonimizaciji koji nije rezultirao ujednačavanjem prakse sudova u Srbiji.

23 Član 5, stav 1, tačka 1 Zakona o zaštiti podataka o ličnosti.

24 *Ibid*, član 13.

25 *Ibid*, član 14.

26 Videti npr. presudu Apelacionog suda u Beogradu u predmetu *Beli Manastir*, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/05/Drugostepena_presuda_12.02.2016.pdf, pristupljeno dana 17. marta 2017. godine.

27 Apelacioni sud u Beogradu, Pravilnik o izmenama pravilnika o minimumu anonimizacije sudskih odluka (Su. br. I -2 84/12), 26. aprila 2012. godine, str. 178, dostupno na http://www.bg.ap.sud.rs/images/INFORMATOR_7_2013_LAT.pdf, pristupljeno dana 16. juna 2016. godine; Vrhovni kasacioni sud, Pravilnik o zameni i izostavljanju (anonimizaciji) podataka u sudskim odlukama (I Su 303/10-1), 27. maj 2010. godine, dostupno na <http://www.vk.sud.rs/sites/default/files/PravilnikOAnonimizaciji.pdf>, pristupljeno dana 12. jula 2016. godine.

28 Akcioni plan za pregovaranje Poglavlja 23, aktivnost 1.3.9.2, dostupno na <http://www.mpravde.gov.rs/tekst/12647/akcioni-plan-za-pregovaranje-poglavlja-23-usvojen-na-sednici-vlade-srbije-27-aprila-2016.php>, pristupljeno dana 8. marta 2017. godine.

29 Izveštaj 4/2016 o sprovođenju Akcionog plana za poglavlje 23, decembar 2016. godine, str. 97-98, dostupno na <http://www.mpravde.gov.rs/files/Izve%C5%A1taj%20br.%204-2016%20o%20sprovo%C4%91enju%20Aкционог%20plana%20za%20Poglavlje%2023.pdf>, pristupljeno dana 17. marta 2017. godine.

Snimanje suđenja za ratne zločine u cilju javnog prikazivanja

Vidljivost suđenja za ratne zločine, kao i obaveštavanje javnosti, na razumljiv i pristupačan način, o sudski utvrđenim činjenicama o zločinima, neizostavan je element procesa suočavanja sa prošlošću. Imajući u vidu da je u Srbiji televizija glavni izvor informisanja javnosti,³⁰ vidljivost suđenja za ratne zločine podrazumeva televizijske priloge sa suđenja.

Uprkos zakonskom okviru koji to omogućava,³¹ za više od 13 godina procesuiranja ratnih zločina u Srbiji, javnost nije imala priliku da vidi ni jedno svedočenje žrtava, počinilaca i svedoka ratnih zločina koji učestvuju u ovim predmetima, niti izricanje neke presude. Naime, u praksi, ovlašćeno lice za odlučivanje o zahtevu za snimanje – predsednik Višeg suda u Beogradu, suprotno zakonu, zahteve redovno odbija (videti predmete *Gradiška i Lovas*). S druge strane, video-snimci suđenja za ratne zločine u državama regiona se redovno pojavljuju u medijskim prilozima.³²

IV. Neefikasan rad TRZ-a

U izveštajnom periodu nastavljen je negativan trend podizanja malog broja optužnica, protiv malog broj osumnjičenih i sa malim brojem obuhvaćenih žrtava. Imajući u vidu da prema podacima TRZ-a³³ u predistražnom postupku postoji preko 800 predmeta, ovakvim tempom rada će u narednih 10 godina biti rešeno manje od 10 odsto predmeta ratnih zločina.

14

Trenutni trend, kao i projekcija rezultata rada TRZ-a, ukazuju da je TRZ-u potrebno značajno jačanje ljudskih, materijalnih i stručnih resursa, kao i efikasnije korišćenje resursa za rešavanje prioritetnih predmeta (veći broj žrtava, počinilaca, visokorangirani počiniovi i sl). Ovi problemi su trebali da budu adresirani Tužilačkom strategijom, čije je usvajanje odloženo do izbora novog Tužioca za ratne zločine.³⁴

30 Videti npr. istraživanje integriteta medija u Srbiji koje je sproveo Biro za društvena istraživanja, dostupno na <http://www.birodi.rs/barometar-integriteta-medija-bim/>, pristupljeno dana 2. februara 2017. godine.

31 Zakon o organizaciji i nadležnosti državnih organa u postupcima za ratne zločine *Sl. glasnik RS* br. 67/2003, 135/2004, 61/2005, 101/2007, 104/2009, 101/2011-dr. zakon i 6/2015, član 16a.

32 Videti npr. video prilog *Al Jazeera Balkans*, izricanje presude Oliveru Ivanoviću pred Osnovnim sudom u Mitrovici, dostupno na <https://www.youtube.com/watch?v=gO6ChZRDiOs>; video snimak izricanja presude Veselinu Vlahoviću, dostupno na <https://www.youtube.com/watch?v=0kCfnFZEf6A>; video prilog u dnevniku TV1 o izjašnjenju o krivici u predmetu *Naser Orić*, dostupno na <https://www.youtube.com/watch?v=qOimIRqM8iE>; pristupljeno dana 17. marta 2017. godine.

33 Videti FHP, *Analiza procesuiranja ratnih zločina u Srbiji u periodu od 2004. do 2013. godine*, str- 17, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/10/Analiza_2004-2013_srp.pdf.

34 Izveštaj 4/2016 o sprovođenju Akcionog plana za Poglavlje 23, str. 112, dostupno na <http://www.mpravde.gov.rs/files/Izve%C5%A1taj%20br.%204-2016%20sprovo%C4%91enu%20Aкционог%20плана%20за%20Поглавље%203.pdf>, pristupljeno dana 29. marta 2017. godine.

1. Mali broj optužnica

Tokom 2016. godine TRZ je podiglo sedam optužnica protiv sedam lica.³⁵ **Svih sedam optužnica su predmeti koje je ustupilo pravosuđe BiH** i reč je o manje složenim predmetima sa jednim optuženim i uglavnom jednom žrtvom. Imajući u vidu da su sve ove optužnice ustupljene nakon potvrđivanja pred sudovima u BiH, uočava se da tokom izveštajnog perioda **TRZ nije imalo ni jednu podignutu optužnicu kao rezultat vlastite istrage**. Zabrinjavajući nalaz iz izveštajnog perioda je nastojanje TRZ-a da fingira efikasniji rad tako što protiv saizvršilaca podiže više optužnica, a zatim podnosi predloge da se one spoje i vodi jedinstveni postupak (videti predmet *Ključ-Kamičak*).

2. Izostanak optužnica za zločine na Kosovu

TRZ skoro tri godine nije podiglo ni jednu optužnicu za zločine izvršene na Kosovu.³⁶ I poslednja optužnica iz predmeta *Ljubenić* se zapravo odnosi na tri novoidentifikovana izvršioca zločina za koji se već vodio postupak u predmetu *Ćuška*, tako da ona predstavlja samo proširenje već postojećeg postupka. Nasuprot tome, od početka 2013. godine **FHP je podneo devet krivičnih prijava za zločine izvršene na Kosovu**, i to: u Peći,³⁷ Maloj Kruši,³⁸ Savinim vodama,³⁹ Vučitrnu,⁴⁰ Godenu,⁴¹ Kraljanima,⁴² Landovici,⁴³ Pokleku⁴⁴ i Rezali. Međutim, ni protiv jednog prijavljenog do kraja 2016. godine TRZ nije pokrenulo istragu.

- 35 KTO 1/16 optuženi Brano Gojković (optužnica u predmetu *Srebrenica-Branjevo*), KTO 2/16 optuženi Dušan Vuković (optužnica u predmetu *Doboj*), KTO 3/16, optuženi Milanko Dević (optužnica u predmetu *Ključ-Šljivari*), KTO 4/16 optuženi Dalibor Maksimović (optužnica u predmetu *Bratunac*), KTO 5/16 optužena Ranka Tomić (optužnica u predmetu *Bosanska Krupa*), KTO 6/16 optuženi Dragan Bajić (optužnica u predmetu *Ključ-Kamičak*), KTO 7/16 optuženi Marko Pauković (optužnica u predmetu *Ključ – Kamičak*). Uporediti sa fusnotom 7 – optužnica u predmetu *Srebrenica – Kravica* je podignuta u 2015. godini, a potvrđena 2016. godine.
- 36 Poslednja optužnica za zločine na Kosovu je od 7. aprila 2014. godine, predmet *Ljubenić*, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/03/Optuznica_07_04_2014.pdf, pristupljeno 10. februara 2017. godine.
- 37 Saopštenje FHP-a od 8. marta 2013. godine, *Krivična prijava zbog ubistva dva albanska civila u Peći 26. marta 1999. godine*, povodom podnošenja krivične prijave, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/?p=22643>, pristupljeno 10. februara 2017. godine.
- 38 Saopštenje FHP-a od 15. marta 2013. godine, *Krivična prijava zbog ubistva dva albanska civila u Maloj Kruši 28. marta 1999. godine*, povodom podnošenja krivične prijave, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/?p=22679>, pristupljeno 10. februara 2017. godine.
- 39 Saopštenje FHP-a od 4. juna 2013. godine, *Krivična prijava zbog zločina nad tri albanska civila u maju 1999. godine*, povodom podnošenja krivične prijave, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/?p=23090>, pristupljeno 10. februara 2017. godine.
- 40 Saopštenje FHP-a od 19. juna 2013. godine, *Krivična prijava zbog ubistva devet albanskih civila u Vučitrnu u aprilu i maju 1999. godine*, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/?p=23342>, pristupljeno 10. februara 2017. godine.
- 41 Saopštenje FHP-a od 4. jula 2013. godine, *Krivična prijava protiv oficira, podoficira i vojnika zbog ubistva 21 albanskog civila 25. marta 1999. godine*, povodom podnošenja krivične prijave, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/?p=23483>, pristupljeno 10. februara 2017. godine.
- 42 Saopštenje FHP-a od 10. oktobra 2013. godine, *Krivična prijava za zločin nad 78 kosovskih Albanaca protiv oficira i pripadnika Vojske Jugoslavije i MUP-a*, povodom podnošenja krivične prijave, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/?p=25046>, pristupljeno 10. februara 2017. godine.
- 43 Saopštenje FHP-a od 27. decembra 2013. godine, *Krivična prijava protiv oficira Vojske Jugoslavije za zločin nad 17 kosovskih Albanaca u jednog Aškalije*, povodom podnošenja krivične prijave, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/?p=26011>, pristupljeno 10. februara 2017. godine.
- 44 Saopštenje FHP-a od 17. avgusta 2015. godine, *Krivična prijava protiv pripadnika policije za zločin nad 53 albanska civila u Poklek*, povodom podnošenja krivične prijave, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/?p=29803>, pristupljeno 10. februara 2017. godine.

O postupanju po prijavi FHP-a za zločin u selu Poklek, TRZ je sačinilo službenu belešku u kojoj je, pored ostalog, navedeno da je TRZ obavilo razgovore sa 20 lica koja su bili pripadnici jedinica PJP i VJ koje su se nalazile u selu u vreme kritičnog događaja. Ta lica su navela da nikada nisu čula za događaj. Takođe je zabeleženo da su „sva navedena lica i poligafski ispitana, nakon čega su forenzički psiholozi dali mišljenje da ispitani nisu imali psihofiziološke reakcije karakteristične za laganje na relevantna pitanja koja se tiču dela zbog koga su poligrafski testirani“.⁴⁵ Na osnovu ovih rezultata TRZ je zaključilo da ovaj predmet treba prevesti u KTN upisnik (upisnik u kojem su izvršioci krivičnih dela nepoznati). Budući da **poligraf nije dokazno sredstvo, niti je njegova upotreba uopšte regulisana ZKP-om, nejasno je iz kog razloga je korišćen.**

Odsustvo saradnje sa Kosovom

Na urgencije FHP-a povodom podnetih prijava za zločine na Kosovu, TRZ je odgovaralo da je faktički onemogućeno u vođenju istraga, odnosno da je onemogućeno da obavlja neophodne dokazne radnje na Kosovu. Naime, Misija EULEX-a, preko koje se u prošlosti odvijala saradnja, od maja 2014. godine nema mandat da započinje nove istrage, već je takva nadležnost preneta na lokalne tužioce, koji odbijaju saradnju sa TRZ.

FHP smatra da bi se **pitanje vakuuma nastalog postepenim povlačenjem Misije EULEX-a sa Kosova moralno prioritetno rešavati u okviru Briselskih pregovora između Srbije i Kosova ili na drugi način**, kako bi se omogućila saradnja dve strane u procesuiranju ratnih zločina.

16

3. Neprocesuiranje visokorangiranih počinilaca

Sve potvrđene optužnice iz izveštajnog perioda podignute su protiv neposrednih izvršilaca ratnih zločina – niskorangiranih pripadnika oružanih formacija, po pravilu bez ikakvog čina. Time je nastavljena praksa neprocesuiranja počinilaca na višim pozicijama u nekadašnjoj vojnoj, policijskoj i političkoj hijerarhiji Srbije, odnosno Savezne Republike Jugoslavije. U dosadašnjoj praksi, TRZ je podizalo optužnice isključivo protiv osumnjičenih koji su bili visokorangirani u okvirima oružanih i civilnih struktura Republike BiH i Republike Hrvatske.⁴⁶

Prvu istragu poznatu javnosti protiv visokorangirane osobe iz oružanih snaga Srbije ili SRJ, TRZ je pokrenulo tek 2014. godine, protiv generala Dragana Živanovića,⁴⁷ mada je FHP još 2010. godine

45 Službena beleška Tužilaštva za ratne zločine KTR br. 124/15 od 13.10.2016. godine.

46 Postupci protiv člana Ratnog predsedništva BiH Ejupa Ganića, generala Armije BiH Jovana Divjaka, Vesne Bosanac, direktorce Opšte bolnice u Vukovaru, Vladimira Šksa, potpredsednika Sabora Republike Hrvatske, Nasera Orića, komandanta snaga Armije BiH u Srebrenici itd.

47 Saopštenje TRZ od 5. avgusta 2014. godine, dostupno na <http://www.tuzilastvorz.org.rs/sr/vesti-i-saop%C5%A1tenja/saop%C5%A1tenja/naredba-za-sprovo%C4%91enje-istrage-protiv-general-a-%C5%BEivanovi%C4%87a-za-ratne-zlo%C4%8Dine-na-kim>, pristupljeno 17. februara 2017. godine.

protiv njega podneo krivičnu prijavu,⁴⁸ a 2013. godine objavio dosije o zločinima izvršenim u zoni odgovornosti brigade koje je on bio komandant.⁴⁹ Tužilaštvo za ratne zločine okončalo je istragu protiv Dragana Živanovića u decembru 2016. godine, ali do zaključenja ovog izveštaja optužnica još nije podignuta.

Odsustvo procesuiranja visokorangiranih počinilaca kritikuju i predsednici sudske veće iz Odeljenja za ratne zločine, koji prilikom obrazlaganja izrečenih presuda javno postavljaju pitanje zašto je izostalo optuživanje prepostavljenih, obzirom da su tokom postupaka izneti dokazi koji upućuju na njihovu odgovornost (videti predmete *Lovas, Beli Manastir i Čuška*).

Neprocesuiranje visokorangiranih suprotno je usvojenoj Nacionalnoj strategiji za procesuiranje ratnih zločina, u kojoj je, kao opredeljenje Republike Srbije, navedeno da bi „predmeti protiv osumnjičenih visokog ranga, *de iure* ili *de facto*, trebalo da imaju prioritet u radu tužioca u periodu 2016-2020. godine”⁵⁰

Krivična prijava protiv komandanta 2. brigade JNA

FHP je u novembru 2016. godine podneo krivičnu prijavu zbog ratnog zločina izvršenog u selu Lovas protiv Dušana Lončara, bivšeg komandanta Druge proleterske gardijske motorizovane brigade Jugoslovenske narodne armije.⁵¹ FHP je krivičnu prijavu zasnovao i uz nju priložio Lončarevu naredbu za napad na Lovas, kao i drugu dokumentaciju koja se već dugo nalazi u posedu TRZ-a, budući da se ti dokazi spominju još u optužnici TRZ-a iz 2007. godine podignite protiv nižerangiranih počinilaca⁵² (videti dole, predmet *Lovas* i navode predsednice veća prilikom objave presude 2012. godine).

48 Videti saopštenje FHP-a od 25. avgusta 2010. godine, „Krivična prijava protiv pripadnika VJ i MUP Srbije za ratne zločine prema albanskim civilima”, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/?p=13073>, pristupljeno 7. maja 2015. godine.

49 Dosije „125. motorizovana brigada Vojske Jugoslavije“, dostupan na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2013/10/Dosije-125.pdf>, pristupljeno 7. maja 2015. godine.

50 Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina, *Službeni glasnik RS* br. 19/2016, ta. 1.3., dostupno na [http://aler.rs/files/NACIONALNA STRATEGIJA za procesuiranje ratnih zločina Sl gl RS br 19 2016.pdf](http://aler.rs/files/NACIONALNA%20STRATEGIJA%20za%20procesuiranje%20ratnih%20zločina%20Sl%20gl%20RS%20br%2019%202016.pdf), pristupljeno 17. februara 2017. godine.

51 Videti saopštenje FHP-a od 3. novembra 2016. godine, „Krivična prijava zbog zločina u Lovasu 1991. godine“, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/?p=32894>, pristupljeno 17. februara 2017. godine.

52 Optužnica TRZ, KTRZ 7/07 od 28. novembra 2007. godine, dostupna na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2012/02/Lovas-Optuznica-Ljuban-Devetak-i-dr.pdf>, pristupljeno 17. februara 2017. godine.

V. Sprovođenje aktivnosti iz Akcionog plana za Poglavlje 23

Akcioni plan za pregovaranje Srbije sa EU u okviru pregovaračkog Poglavlja 23, koje se odnosi na pravosuđe i osnovna prava, predviđa niz obaveza i aktivnosti institucija u oblasti procesuiranja ratnih zločina koje će se implementirati u narednim godinama, tokom pristupnih pregovora sa EU. Predviđeno je postepeno jačanje kapaciteta TRZ-a kroz zapošljavanje dodatnog osoblja, i to osam zamenika tužioca i sedam pomoćnika u periodu od 2015. do 2018. godine, kao i potencijalno zapošljavanje vojnih eksperata.⁵³ Akcionim planom je predviđeno i usvajanje tužilačke strategije za istragu i gonjenje ratnih zločina u Srbiji,⁵⁴ kao i Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina.⁵⁵

Akcioni plan predviđa i reviziju pravnog i faktičkog stanja u Službi za otkrivanje ratnih zločina, u cilju unapređenja njenog rada. Posebna pažnja će biti posvećena pitanju „da li bi proces angažovanja zaposlenih trebalo da se reformiše, imajući u vidu potencijalni uticaj ranijeg učešća kandidata u sukobima na prostoru bivše Jugoslavije”⁵⁶. Isti proces predviđen je i za Jedinicu za zaštitu svedoka.⁵⁷ Osim toga, Akcioni plan predviđa i pojačanu saradnju TRZ-a i MKSJ,⁵⁸ treninge za sve relevantne aktere o međunarodnom krivičnom pravu,⁵⁹ unapređenje kapaciteta TRZ-a i Službe za podršku i pomoć svećenicima i oštećenima za postupanje sa žrtvama,⁶⁰ preciziranje kriterijuma za anonimizaciju presuda⁶¹ i niz mera za unapređenje prava i položaja žrtava u postupcima.⁶²

Vlada Republike Srbije osnovala je 11. decembra 2015. godine Savet za praćenje Akcionog plana za Poglavlje 23, koji izveštava o njegovom sprovođenju.

18

Na osnovu poslednjeg Izveštaja o sprovođenju Akcionog plana iz decembra 2016. godine, **zaključuje se da je veoma mali broj aktivnosti realizovan, da Srbija pravi privid uspešne implementacije mera i da se određeni broj važnih aktivnosti navodno realizuje, ali na potpuno netransparentan način.**⁶³

Naime, neke od ključnih aktivnosti usmerenih na unapređenje efikasnosti u procesuiranju ratnih zločina i kontrole rada TRZ-a blokirane su neizborom Tužioca za ratne zločine, i to: usvajanje Tužilačke

53 Finalna verzija Akcionog plana za pregovaranje Poglavlja 23, aktivnost 1.4.1.2, dostupno na <http://www.mpravde.gov.rs/files/Akcioni%20plan%20PG%202023%20Treci%20nacrt-%20Konacna%20verzija1.pdf>, pristupljeno dana 6. marta 2017. godine.

54 *Ibid*, 1.4.1.3. i 1.4.3.2.

55 *Ibid*, 1.4.1.1. i 1.4.3.1.

56 *Ibid*, 1.4.1.7.

57 *Ibid*, 1.4.4.2.

58 *Ibid*, 1.4.3.4.

59 *Ibid*, 1.4.1.6.

60 *Ibid*, 1.4.4.3. i 1.4.4.4.

61 *Ibid*, 1.3.9.2.

62 *Ibid*, 3.7.1.21, 3.7.1.20, 3.7.1.18, 3.7.1.23, 3.7.1.17.

63 Četvrti izveštaj o sprovođenju Akcionog plana za Poglavlje 23, decembar 2016., dostupno na <http://www.mpravde.gov.rs/files/Izve%C5%A1taj%20br.%204-2016%20o%20sprovo%C4%91enju%20Aкционог%20plana%20za%20Poglavlje%2023.pdf>, pristupljeno 6. marta 2017. godine.

strategije za procesuiranje ratnih zločina (aktivnost 1.4.1.3) i izveštaj o radu TRZ-a u pogledu svih krivičnih optužbi iz 2005. godine, kako bi se utvrdilo da li su sve optužbe za ratne zločine adekvatno istražene (aktivnost 1.4.3.5).

Pravljenje privida rada na Akcionom planu evidentno je kada je reč o obavezi jačanja kapaciteta TRZ-a. U Izveštaju se navodi da se aktivnost „uspešno realizuje.“ Međutim, trebalo je da do kraja 2016. godine prema Akcionom planu budu izabrana četiri zamenika u TRZ i četiri pomoćnika, što nije učinjeno. Savet za praćenje Akcionog plana oznaku „uspešnosti“ zasniva samo na činjenici da je Državno veće tužilaca sastavilo izbornu listu kandidata za Tužioca za ratne zločine i zamenike i poslalo predlog Vladu, što se nikako ne može smatrati punom implementacijom aktivnosti. Osim toga, izbor samog Tužioca za ratne zločine ne predstavlja meru jačanja kapaciteta, jer se radi isključivo o personalnom popunjavanju zakonom predviđene i sistematizacijom definisane upražnjene pozicije.

Još jedan primer fingiranja pozitivnih rezultata je u pogledu obaveze objavljivanja sudske prakse Višeg, Apelacionog i Vrhovnog kasacionog suda u predmetima ratnih zločina u Srbiji, za koju je navedeno da je delimično realizovana. Savet svoj zaključak obrazlaže time da Vrhovni kasacioni sud na svojoj internet stranici objavljuje sve svoje odluke u predmetima ratnih zločina.⁶⁴ Međutim, ovaj sud ne odlučuje u predmetima ratnih zločina, budući da ima vrlo ograničenu nadležnost u odnosu na vanredne pravne lekove i pitanja sukoba i prenosa nadležnosti.⁶⁵ Uostalom, Zakonom o uređenju sudova je već određeno da Vrhovni kasacioni sud svoje odluke objavljuje na svojoj veb stranici.⁶⁶

Najzad, mere koje se odnose na reformu Službe za otkrivanje ratnih zločina (SORZ – aktivnost 1.4.1.7) navodno se uspešno realizuju, a za Jedinicu za zaštitu svedoka⁶⁷ (aktivnost 1.4.4.2) su „u potpunosti realizovane“. Međutim, analize rada ovih organa, na kojima bi reforme trebalo da se baziraju, nisu ni delimično dostupne javnosti. Reč je o organima čiji rad po prirodi nije i ne može biti u potpunosti transparentan, ali to ne bi trebalo da bude prepreka da javnost, posebno stručna javnost, bude makar delimično upoznata sa reformama unutar njih, naročito ako se radi o promenama predviđenim Akcionim planom. FHP smatra da primer netransparentnosti i pogrešne primene Akcionog plana predstavlja i iznenadna smena načelnika Službe za otkrivanje ratnih zločina Dejana Marinkovića,⁶⁸ koja se odigrala u avgustu 2016. godine, neposredno nakon izrade finalne analize „pravnog i faktičkog stanja i potreba“ SORZ-a, a bez obaveštavanja javnosti o njegovoj smeni ili o vezi između njegove smene i rešenja predviđenih analizom.

64 Ibid, 1.4.2.3, str. 119.

65 Zakon o uređenju sudova, član 30, *Službeni glasnik RS* br. 116/2008, 104/2009, 101/2010, 31/2011 – dr. zakon, 78/2011 – dr. zakon, 101/2011, 101/2013, 106/2015, 40/2015 – dr. zakon, 13/2016 i 108/2016 i ZKP, član 486.

66 Zakon o uređenju sudova, član 32, *Službeni glasnik RS* br. 116/2008, 104/2009, 101/2010, 31/2011 – dr. zakon, 78/2011 – dr. zakon, 101/2011, 101/2013, 106/2015, 40/2015 – dr. zakon, 13/2016 i 108/2016.

67 Nedostaci u radu i funkcionalisanju Jedinice za zaštitu svedoka više puta su kritikovani u Izveštajima Evropske komisije o napretku Srbije za 2013, 2014. i 2015. godinu i identifikovan je niz konkretnih problema – propusti u zaštiti svedoka-insajdera, neefikasan nadzor na radom Jedinice, nepostojanje formalne procedure za prigovore lica u programu protiv pripadnika Jedinice.

68 Od avgusta 2016. godine načelnik Službe za otkrivanje ratnih zločina je Momčilo Stevanović. Odgovor MUP-a br. 1346/16/3 od 6. januara 2017. godine.

VI. Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina

Vlada Republike Srbije donela je 20. februara 2016. godine Nacionalnu strategiju za procesuiranje ratnih zločina za period 2016-2020,⁶⁹ čije donošenje je bilo predviđeno Akcionim planom za Poglavlje 23.

Strategijom se ističe da suđenja za ratne zločine predstavljaju jedan od najvažnijih koraka u procesu pomirenja, razvoju dobrosusedskih odnosa i trajnom miru u regionu, te da su efikasna suđenja preduslov pune demokratizacije društva kroz afirmaciju vladavine prava i poštovanje principa humanitarnog prava kao dostignuća modernog čovečanstva.

Cilj strategije je stvaranje uslova za značajno unapređenje efikasnosti istrage i procesuiranja ratnih zločina koje će se ogledati u: suzbijanju nekažnjivosti ratnih zločina, bez obzira na svojstvo i status učinioца, podršci pravosudu kroz unapređenje regionalne saradnje i ujednačavanje sudske prakse, unapređenju mehanizma zaštite i podrške svedocima i žrtvama, efikasnijoj međusobnoj saradnji državnih organa uključenih u otkrivanje i procesuiranje ratnih zločina i unapređen odnos društva prema značaju kažnjavanja ratnih zločina.

Kroz datu analizu postojećeg stanja, Strategija je prepoznala neke od ključnih nedostataka u dosadašnjem radu institucija za procesuiranje ratnih zločina i predvidela pojedina dobra rešenja za njihovo prevazilaženje. Istiće se pažnja koja je data važnosti ojačavanja kapaciteta svih aktera uključenih u procesuiranje ratnih zločina, ali i unapređenja zakonskog okvira i prakse zaštite i podrške svedocima i žrtvama. Strategijom je takođe predviđeno da TRZ usvoji Tužilačku strategiju za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji, kojom bi se resursi TRZ-a usmerili na procesuiranje prioritetnih predmeta određenih u skladu sa kriterijumima koje će Strategija utvrditi. Predviđeno je unapređenje kapaciteta TRZ-a kroz povećanje broja zamenika i ostalih službenika, kontinuirano unapređenje stručnosti nosilaca pravosudnih funkcija i službenika angažovanih u predmetima ratnih zločina kroz sprovođenje redovnih obuka.

20

Takođe je predviđeno da će neki od pokazatelja da se strategija uspešno sprovodi biti: porast broja optužnica u odnosu na broj istraga, porast broja pravnosnažno okončanih postupaka, kraće prosečno trajanje postupaka za ratne zločine, smanjen broj nestalih lica čija sudbina nije razjašnjena, pozitivni izveštaji glavnog tužioca i predsednika MKSJ, kao i izveštaji drugih relevantnih vladinih i nevladinih organizacija.

Imajući u vidu da do kraja 2016. godine nije izabran Tužilac za ratne zločine, kao ni jedan novi zamenik, da nije doneta Tužilačka strategija, da je podignuto svega sedam novih optužnica u jednostavnijim predmetima, koje su sve rezultat ustupa iz BiH i to nakon okončanih istraga i potvrđivanja optužnica, da nema ni jedne podignute optužnice za zločine na Kosovu, da nije smanjen broj nestalih lica, te da

69 „Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina“, *Službeni glasnik RS* br. 19/2016, dostupno na http://www.tuzilac.org.rs/upload/HomeDocument/Document_sr/2016-05/p_nac_stragetijs_lat.PDF, pristupljeno 7. marta 2017. godine.

postupci u kapitalnim predmetima kao što su *Ovčara*, *Lovas*, *Ćuška* i *Skočić* još uvek nisu okončani, očigledno je da se Nacionalna strategija nije sprovodila uspešno tokom 2016. godine.

VII. Odsustvo političke podrške suđenjima za ratne zločine

Odnos aktuelne vlasti Srbije prema prošlosti i pitanju ratnih zločina direktno je uticao na rezultate pravosuđa za ratne zločine, koji su bez sumnje najlošiji u poslednjih 10 godina. Predstavnici vlasti su svojim postupcima s jedne strane pokazivali da suđenjima za ratne zločine ne pridaju važnost, a sa druge su aktivno učestvovali u stvaranju društvene klime u kojoj su procesi protiv odgovornih, naročito srednje i visoko rangiranih oficira, praktično nemogući. Zahtevi Evropske unije ispunjavaju se samo na papiru, a u praksi je Srbija više od godinu dana bez Tužioca za ratne zločine, ratni zločinci i njima bliski pojedinci vraćaju se u institucije i postaju moralni autoriteti društva, dok revizija sudski utvrđenih činjenica uzima maha kao nikada pre.

Izbor tužioca za ratne zločine

Do kraja izveštajnog perioda Srbija nije izabrala tužioca za ratne zločine. To mesto upražnjeno je punih godinu dana, budući da je mandat bivšeg tužioca Vladimira Vukčevića istekao 31. decembra 2015. godine. Pasivnost državnih organa u vezi sa izborom novog tužioca na najbolji način oslikava odsustvo političke volje da se doprinese uspešnjem procesuiranju ratnih zločina. Do kraja 2016. godine, Tužilaštvom za ratne zločine rukovodio je zamenik Milan Petrović.

21

Nakon neuspelog izbora 2015. godine,⁷⁰ Državno veće tužilaca raspisalo je novi konkurs februara 2016. godine na koji se prijavilo pet kandidata, koji su svoje programe predstavili 10. juna 2016. godine, pa je Državno veće tužilaca 23. septembra 2016. godine utvrdilo konačnu listu kandidata za izbor tužioca za ratne zločine.⁷¹ Kandidati su rangirani tako da je Snežana Stanojković dobila 69,6 bodova, Milan Petrović 63,6 bodova, Dejan Terzić 61,6 bodova, Milorad Trošić 59,2 boda i Đorđe Ostojić 40,8 bodova.⁷²

Kandidati Milan Petrović, Snežana Stanojković, Dejan Terzić i Đorđe Ostojić uglavnom nisu menjali svoje programe koje su predstavili tokom izbora krajem 2015. godine,⁷³ ali su ipak ovoga puta ocenjeni drugačije. Način ocenjivanja kandidata za Tužioca za ratne zločine je, kao i prilikom prvog procesa izbora, bio u potpunosti netransparentan, a rezultati ocenjivanja sugerisu da se cenila i politička podobnost kandidata.

70 FHP, „Izbor politički podobnih tužilaca urušava vladavinu prava”, 23. decembar 2015. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/?p=30911>, pristupljeno 17. februara 2017. godine.

71 Zapisnik sa 12. sednice Državnog veća tužilaca od 23. septembra 2016. godine, dostupno na <http://www.dvt.jt.rs/wp-content/uploads/2016/11/Zapisnik-sa-Dvanaeste-redovne-sednice-stalnog-sastava-Drzavnog-veca-tuzilaca-od-23-septembra-2016.-godine.pdf>, pristupljeno 16. februara 2017. godine.

72 *Ibid.*

73 Programi kandidata za Tužioca za ratne zločine predstavljeni 2015. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/?p=30935>, pristupljeno 17. februara 2017. godine.

Tako je Đorđe Ostojić, jedini kandidat koji se zalaže za procesuiranje po komandnoj odgovornosti i predlaže uspostavljanje okvira saradnje TRZ-a sa Državnim tužilaštvom Kosova, u ponovnom ocenjivanju dobio znatno manje bodova.⁷⁴ Umesto prethodnih 69,2 ovoga puta je ocenjen sa samo 40,8 bodova i time postao najniže rangirani kandidat. Nasuprot tome, kandidati koji se u svojim programima zalažu za fokusiranje tužilačke delatnosti na zločine u kojima su žrtve srpske nacionalnosti dobijali su daleko više ocene. Veći broj poena dobio je kandidat Milorad Trošić, zamenik Višeg tužioca u Novom Sadu, čiji je program napisan na svega jednoj i po stranici i ne zadovoljava elementarne kriterijume programa za budući rad TRZ, a u njemu predlaže fokus na procesuiranje dela „sa teškim posledicama za pripadnike JNA, MUP-a Srbije i srpsko civilno stanovništvo“⁷⁵ Program kandidatkinje Snežane Stanojković, koji je ocenjen kao najbolji, oštro kritikuje Hrvatsku i suprotno Nacionalnoj strategiji za procesuiranje ratnih zločina insistira na procesuiranju zločina nad Srbima i na suđenjima u odsustvu.⁷⁶

Nakon bodovanja kandidata, Državno veće tužilaca prosledilo je Vladi Srbije listu kandidata za izbor Tužioca za ratne zločine na kojoj su tri najbolje plasirana kandidata Snežana Stanojković, Milan Petrović i Dejan Terzić. Premijer Srbije Aleksandar Vučić 10. novembra 2016. godine obećao je izbor tužioca za ratne zločine „sledeće nedelje“,⁷⁷ ali se to nije dogodilo u narednih sedam nedelja.

U poslednja dva redovna polugodišnja izveštaja iz 2016. godine koje je Savetu bezbednosti UN podneo Tužilac Mehanizma za međunarodne krivične sudove, kritikovano je kašnjenje sa izborom tužioca za ratne zločine,⁷⁸ a Evropska komisija je na to ukazala kao na posebno zabrinjavajući problem.⁷⁹

22

Glorifikacija ratnih zločinaca i povratak nedostojnih osoba u institucije

Tokom predmetnog perioda nastavljen je i ubrzani proces glorifikacije ratnih zločinaca, započet 2015. godine državnim dočekom generala Vladimira Lazarevića po izlasku iz zatvora nakon odslužene kazne izrečene pred MKSJ za zločine nad kosovskim Albancima.⁸⁰

74 Program kandidata Đorda Ostojića, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/06/Program-organizacije-i-unapre%C4%91enja-rada-tu%C5%BEila%C5%A1tva-za-ratne-zlo%C4%8Dine-za-period-od-2016-2022.-godine-%C4%90or%C4%91e-Ostoji%C4%87.pdf>, pristupljeno 17. februara 2017. godine.

75 Program kandidata Milorada Trošića, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/06/Program-organizacije-i-unapre%C4%91enja-rada-tu%C5%BEila%C5%A1tva-za-ratne-zlo%C4%8Dine-za-period-od-2016-2022.-godine-Milorad-Tro%C5%A1i%C4%87.pdf>, pristupljeno 17. februara 2017. godine.

76 Program kandidata Snežane Stanojković, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/06/Program-organizacije-i-unapređenja-rada-tužilaštva-za-ratne-zločine-za-period-od-2016-2022.-godine-Snežana-Stanojković>, pristupljeno 17. februara 2017. godine.

77 Dnevni list „Blic“, „Vučić: Tužilac za ratne zločine biće imenovan sledeće nedelje“ <http://www.blic.rs/vesti/politika/vucic-tuzilac-za-ratne-zloocene-bice-imenovan-sledece-nedelje/9grwm3p>, pristupljeno 30. marta 2017. godine.

78 Izveštaj Tužioca Mehanizma za međunarodne krivične sudove, para 52, dostupno na http://www.unmict.org/sites/default/files/documents/161117_progress_report_en.pdf, pristupljeno 17. februara 2017. godine.

79 Izveštaj Evropske komisije o napretku Srbije za 2016. godinu, dostupno na http://seio.gov.rs/upload/documents/eu_dokumenta/godisnji_izvestaji_ek_o_napretku/godisnji_izvestaj_16_eng.pdf, pristupljeno 17. februara 2017. godine.

80 FHP, „Državni doček Lazarevića predstavlja ruganje žrtvama“, 4. decembar 2015. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/?p=30815>, pristupljeno dana 31. marta 2017. godine.

Još jedan osuđeni ratni zločinac – Veselin Šljivančanin – postao je redovan gost tribina vladajuće Srpske napredne stranke (SNS), na kojima je pružao podršku politici te partije, a ona njemu obezbeđivala prostor za promociju. Šljivančanin je tokom 2016. godine nastupio na brojnim događajima u organizaciji SNS, između ostalog i u Bačkoj Palanci,⁸¹ Starčevu (opština Pančevo),⁸² Bačkom Gračacu⁸³ i Omoljici.⁸⁴

Tribinu je u aprilu 2016. godine u Domu omladine, ustanovi kulture i obrazovanja Grada Beograda,⁸⁵ održao i Momčilo Krajišnik, ratni predsednik Narodne skupštine Republike Srpske, koji je pred MKSJ osuđen za istrebljenje, ubistva, progone na političkoj, rasnoj i verskoj osnovi, deportacije i nečovečno postupanje, počinjene nad nesrbima tokom rata u BiH.⁸⁶ Njemu je Grad Beograd omogućio da promoviše knjigu „Kako se rađala Republika Srpska – zapisi iz haškog zatvora“ u kojoj negira zločine za koje je osuđen. Promocija je održana uprkos protivljenju civilnog društva.⁸⁷

Nikola Šainović, još jedan osuđenik za zločine nad albanskim civilima, tokom 2016. godine u medijima je nastupao⁸⁸ kao član Glavnog odbora vladajuće Socijalističke partije Srbije, u koji je kooptiran odmah po odsluženju kazne izrečene pred MKSJ.⁸⁹

-
- 81 Sajt SNS, vest od 30. januara 2016. godine, dostupno na <http://backapalanka.sns.org.rs/lat/novosti/vesti/veselin-sljivanicanin-knjizevno-vece>, pristupljeno 16. februara 2017. godine.
- 82 RTV Pančevo „Šljivančanin pružio podršku SNS-u“, 16 mart 2016. godine, dostupno na <http://rtvpancevo.rs/Vesti/Politika/sljivanicanin-pruzio-podrsku-sns-u.html>, pristupljeno 16. februara 2017. godine.
- 83 Radio Odžaci, „Veselin Šljivančanin sa tribine u Bačkom Gračacu pružio podršku listi SNS“, 6. april 2016. godine dostupno na <http://www.ico.rs/veselin-sljivanicanin-sa-tribine-u-b-gracacu-uputio-podrsku-listi-sns/>
- 84 RTV Pančevo „Šljivančanin u Omoljici: U SNS su čestiti ljudi i patriote“, 13. april 2016. godine, dostupno na <http://rtvpancevo.rs/Vesti/Politika/sljivanicanin-u-omoljici-u-sns-su-estiti-ljudi-i-patriote.html>, pristupljeno 16. februara 2017. godine.
- 85 Veb stranica Doma omladine, „O nama“, dostupno na <http://www.domomladine.org/o-nama/>, pristupljeno dana 31. marta 2017. godine.
- 86 MKSJ, Podaci o predmetu *Momčilo Krajišnik*, dostupno na http://www.icty.org/x/cases/krajisnik/cis/bcs/cis_krajisnik_bcs.pdf, pristupljeno dana 31. marta 2017. godine.
- 87 N1, „NVO: Dom omladine da ne promoviše knjigu Momčila Krajišnika“, 15. april 2016. godine, dostupno na <http://rs.n1info.com/a152138/Vesti/Vesti/NVO-Dom-omladine-da-ne-promovise-knjigu-Momcila-Krajisnika.html>, pristupljeno dana 31. marta 2017. godine.
- 88 Videti npr. N1, „Intervju sa Nikolom Šainovićem večeras u 21h“, 17. februar 2016. godine, dostupno na <http://rs.n1info.com/a135467/Vesti/Vesti/N1-intervju-Nikola-Sainovic.html>, M.R. Milenković, „Šainović: Rat u Jugoslaviji počeo odlukom Ante Markovića“, 16. septembar 2015. godine, dostupno na http://www.danas.rs/politika.56.html?news_id=327827, pristupljeno dana 31. marta 2017. godine.
- 89 SPS, „Održana glavna sednica odbora SPS“, 4. septembar 2015. godine, dostupno na <http://www.sps.org.rs/2015/09/03/glavni-odbor-sps-2/>, pristupljeno dana 31. marta 2017. godine.

Na izborima 2016. godine za narodnog poslanika izabran je Vojislav Šešelj, koji je još uvek optužen za ratne zločine i čiji je predmet pred MKSJ u žalbenom postupku, nakon oslobođajuće prvostepene presude koja je kritikovana od strane stručne javnosti.⁹⁰ Šešelj je izabran i za člana skupštinskog Odbora za kontrolu službi bezbednosti.⁹¹

Takođe, indikativan je i primer povratka u institucije Danice Marinković, koja je tokom rata na Kosovu bila istražni sudija u Prištini. Ona je na predlog vladajuće SNS, uz podršku SRS Vojislava Šešelja,⁹² a uz protivljenje civilnog društva,⁹³ izabrana za člana Odbora Agencije za borbu protiv korupcije.⁹⁴ Marinković je široj javnosti postala poznata po odbrani predstavnika srpske vlasti i negiranju zločina nad kosovskim Albancima tokom svedočenja na poziv odbrana bivšeg predsednika SRJ Slobodana Miloševića i policijskih generala Sretena Lukića i Vlastimira Đorđevića pred MKSJ. Tokom ispitivanja u sudnici MKSJ, predočeni su dokazi da je Marinkovićeva tokom obavljanja dužnosti istražnog sudije bila pristrasna i prikrivala krivična dela nad kosovskim Albancima.⁹⁵

Pokušaji revidiranja sudske utvrđenih činjenica o ratu u Bosni i Hercegovini

Klimi tolerancije i podrške revizionističkim naporima doprinos su u izveštajnom periodu dali i državni organi i predstavnici vladajućih stranaka, uz podršku nekih obrazovnih institucija i ustanova kulture.

Najočitiji primer revizionističkog pristupa predstavljaju dešavanja u vezi sa pokušajima negiranja odgovornosti osuđenog generala VRS Novaka Đukića za zločin na Tuzlanskoj kapiji. Novak Đukić je pravnosnažnom presudom Suda BiH osuđen na 20 godina zatvora jer je 25. maja 1995. godine, kao komandant Taktičke grupe Ozren VRS, izdao naređenje za granatiranje Tuzle, što je rezultiralo pogibijom 71 civila na Tuzlanskoj kapiji. Tokom 2016. godine pred Višim sudom u Beogradu vođen je postupak za priznanje presude Suda BiH (videti predmet *Novak Đukić*).

90 FHP, „Presuda Pretresnog veća Haškog tribunala u predmetu Šešelj: 'U ratu zakoni čute'“, 1. april 2016. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/?p=31551>; videti i Marko Milanović, „The aquittal of Vojislav Šešelj“, *EJIL: Talk!*, 4. aprila 2016. godine, dostupno na <https://www.ejiltalk.org/the-sorry-acquittal-of-vojislav-seselj/>; Gregory S. Gordon, „Vojislav Šešelj's Acquittal at the ICTY: Law in an Alternate Universe“, *Jurist*, 11. april 2016. godine, dostupno na <http://www.jurist.org/forum/2016/04/gregory-gordon-seselj-acquittal.php>, pristupljeno dana 31. marta 2017. godine.

91 Sajt Narodne skupštine, Odbor za kontrolu službi bezbednosti, dostupno na <http://www.parlament.gov.rs/narodna-skupstina-/sastav/radna-tela/odbori.91.895.html>, pristupljeno dana 31. marta 2017. godine.

92 „SRS odustala od svog kandidata i podržala Danicu Marinković za člana Odbora Agencije za borbu protiv korupcije“, *Tanjug*, 26. decembar 2016. godine, dostupno na <http://www.blic.rs/vesti/politika/srs-odustala-od-svog-kandidata-i-podrzala-danicu-marinkovic-za-clana-odbora-agencije/9y3sgv>, pristupljeno dana 31. marta 2017. godine.

93 „Apel protiv izbora Danice Marinković za člana Odbora Agencije za borbu protiv korupcije“, 22. decembar 2016. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/?p=33146>, pristupljeno dana 31. marta 2017. godine.

94 „Danica Marinković izabrana za člana Odbora Agencije za borbu protiv korupcije“, *Beta*, dostupno na <http://www.blic.rs/vesti/politika/danica-marinkovic-izabrana-za-clana-odbora-agencije-za-borbu-protiv-korupcije/ct6wwze>, pristupljeno dana 31. marta 2017. godine.

95 Videti više u „Apel protiv izbora Danice Marinković za člana Odbora Agencije za borbu protiv korupcije“, 22. decembar 2016. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/?p=33146>, pristupljeno dana 31. marta 2017. godine.

Uporedo sa procesom priznavanja presude u Beogradu, odbrana je u javnosti nastojala da stvori sliku o njegovoj nevinosti i u tome bila pomognuta od strane državnih i javnih institucija. Prvo je Vojska Srbije ustupila Đukićevoj odbrani vojni poligon Tehničko-opitnog centra u Nikincima kod Rume za potrebe vršenja opita, u kojima je navodno ustanovljeno da granata nije mogla biti ispaljena sa položaja pod kontrolom VRS.⁹⁶ Zatim su nalazi iz Nikinaca predstavljeni u medijima,⁹⁷ a u nekim napisima navedeno je da su eksperimenti na vojnom poligonu izvođeni uz odobrenje „vlasti Srbije“.⁹⁸ Prostor za predstavljanje nalaza iz Nikinaca Đukićevoj odbrani omogućio je i Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, gde je održana tribina pod nazivom „Naukom za istinu: Tuzlanska kapija, 25. maj 1995. godine“, a potom je u ustanovi kulture Zvezdara teatar u Beogradu prikazan film „Mučni teret podmetnute krivice“, zasnovan na eksperimentima u Nikincima.¹⁰⁰

Pored toga, najavljeni su novi eksperimenti na vojnem poligonu u Nikincima, sa ciljem da se revidiraju sudski utvrđene činjenice o odgovornosti VRS za artiljerijske napade na sarajevsku tržnicu Markale i civile u ulici Vase Miskina.¹⁰¹ Posebno zabrinjava činjenica da se radi o reviziji činjenica koje su sudski utvrđene u nekoliko presuda MKSJ, kao što su presude komandantima Sarajevsko-romanijskog korpusa VRS Stanislavu Galiću i Dragomiru Miloševiću, a potom i predsedniku i vrhovnom komandantu vojske bosanskih Srba Radovanu Karadžiću.¹⁰²

Poseban doprinos relativizaciji istorije predstavlja kampanja koja je u javnosti vođena u avgustu 2016. godine sa ciljem da se ratni predsednik Srbije Slobodan Milošević amnestira od odgovornosti za

96 Odgovor Generalštaba VS od 13. aprila 2016. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/04/Odgovor_na_zahtev_zaprosa_o_pristup_informacijama_od_javnog_znacaja_rekonstrukcija_dogadjaja_na_Tuzlanskom_trgu_25.05.1995_Generalstab_Vojske_Srbije.pdf, pristupljeno 16 februara 2017. godine.

97 Videti na primer Večernje novosti, 25. februar 2016. godine, „Srpska granata nije ubila ljude u Tuzli“, dostupno na <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/hronika/aktuelno.291.html:592567-Srpska-granata-nije-ubila-ljude-u-Tuzli>, pristupljeno 16. februara 2017. godine.

98 Dnevni list „Politika“, 13. oktobra 2016. godine, „Istina o zločinu na trgu u Tuzli“, dostupno na <http://www.politika.rs/sr/clanak/366792/Istina-o-zlocinu-na-trgu-u-Tuzli>, pristupljeno 30. marta 2017. godine

99 Večernje novosti, 24. oktobar 2016. godine, „Laž razbijena 32 puta: Ljudi na 'Kapiji' ubijani simultano iz više pravaca“, dostupno na <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/dosije/aktuelno.292.html:631462-Laž-razbijena-32-puta-Ljudi-na-Kapiji-ubijani-simultano-iz-vise-pravaca>, pristupljeno 16. februara 2017. godine.

100 Večernje novosti, 4. novembra 2016. godine, „Dokumentarac o Tuzli : Prava istina o poturaju laži“, dostupno na <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/drustvo/aktuelno.290.html:633415-Dokumentarac-o-Tuzli-Prava-istina-o-poturaju-laži>, pristupljeno 16. februara 2017. godine.

101 Videti npr. Nikola Joksimović, „Srbijani nisu mogli da pucaju na Markale“, 19. septembar 2016. godine, dostupno na <https://rs-lat.sputniknews.com/analize/201609191108175313-masakr-markale-vasemiskina-rat-bih/>; S.J.Matić, „Srbija u Nikincima ruši lažu o Markala“, 19. septembar 2016. godine, dostupno na <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/drustvo/aktuelno.290.html:625814-Srbija-u-Nikincima-rusi-laz-s-Markala>, pristupljeno 16. februara 2017. godine.

102 Videti predmet *Stanislav Galić*, dostupno na <http://www.icty.org/bcs/cases/party/690/4>; predmet *Dragomir Milošević*, dostupno na <http://www.icty.org/bcs/cases/party/739/4>; predmet *Radovan Karadžić*, dostupno na <http://www.icty.org/bcs/cases/party/703/4>, pristupljeno 16. februara 2017. godine.

vođenje rata u BiH. Naime, reagujući na tvrdnje izvesnih pseudoanalitičara¹⁰³ po kojima je bivši predsednik Srbije i SR Jugoslavije Slobodan Milošević u haškoj presudi Radovanu Karadžiću „oslobođen“ optužbi za zločine u Bosni i Hercegovini, ministri u Vladi Srbije požurili su da zaključe da je „Hag potvrdio ispravnost Miloševićeve politike“.¹⁰⁴ Ovaj proces kulminirao je predlogom ministra spoljnih poslova Vlade Srbije i njegovih stranačkih kolega da se Slobodanu Miloševiću podigne spomenik u Beogradu.¹⁰⁵

Davanjem ovakvih izjava, u kojima se namerno zanemaruje osnovna činjenica da u postupku koji je vođen protiv Radovana Karadžića niko osim njega nije mogao biti ni osuđen ni oslobođen za ratne zločine, predstavnici aktuelne vlasti nastoje da dekriminalizuju politiku Slobodana Miloševića, čija je uloga u ratovima 1990-tih utvrđena u više presuda MKSJ.¹⁰⁶ Na negativne posledice ovakvih izjava ukazano je i u poslednjem redovnom izveštaju Tužioca MKSJ podnetom Savetu bezbednosti UN.¹⁰⁷

Ugrožavanje regionalne saradnje u procesuiranju ratnih zločina

U septembru 2016. godine predstavnici TRZ-a prvi put u 12 godina nisu učestvovali na regionalnoj konferenciji tužilaca za ratne zločine na Brionima u Hrvatskoj. Budući da je takva odluka doneta u trenutku teško narušenih bilateralnih odnosa Srbije i Hrvatske,¹⁰⁸ FHP smatra da se radi o alarmantnom pokazatelju uticaja politike na pravosuđe, kao i da se tim potezom ugrožava uspešna implementacija Akcionog plana za Poglavlje 23 i Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina.¹⁰⁹

103 Webtribune, 10. avgust 2016. godine, „ŠOKANTNA PRESUDA U HAGU: Slobodan Milošević oslobođen svih optužbi za ratne zločine u Bosni“, dostupno na <http://webtribune.rs/sokantna-presuda-u-hagu-slobodan-milosevic-osloboden-svih-optuzbi-za-ratne-zlocine-u-bosni/>, pristupljeno 17. februara 2017. godine; Večernje novosti, 11. avgust 2016. godine, „Klark: Zašto su mediji prečutali da je Hag oslobođio Miloševića optužbi“, dostupno na <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/drustvo/aktuelno.290.html:619618-Klark-Zasto-su-mediji-precutali-da-je-Hag-oslobodio-Milosevica-optuzbi>, pristupljeno 17. februara 2017. godine. Vesti online, 4. maj 2016. godine, „Milošević oslobođen optužbi za Bosnu“, dostupno na <http://www.vesti-online.com/Vesti/Ex-YU/569655/Milosevic-osloboden-odgovornosti-za-Bosnu>, pristupljeno 17. februara 2017. godine. Dnevni list „Kurir“, 13. avgust 2016. godine, „HAG KONAČNO PRIZNAO: Slobodan Milošević nije kriv za ratne zločine“, pristupljeno 30. marta 2017. godine.

104 Vesti N1, 13. avgust 2016. godine, „Dačić: Hag presudom priznao da Milošević i Srbija nisu krivi“, dostupno na <http://rs.n1info.com/a184916/Vesti/Vesti/Dacic-Hag-presudom-Karadzicu-priznao-da-Milosevic-i-Srbija-nisu-krivi.html>, pristupljeno 17. februara 2017. godine. Vesti N1, 13 avgust 2016. godine, „Vulin: Hag potvrdio ispravnost Miloševićeve politike“, dostupno na <http://rs.n1info.com/a184807/Vesti/Vesti/Vulin-Hag-potvrdio-ispravnost-Miloseviceve-politike.html>, pristupljeno 17. februara 2017. godine.

105 Vesti N1, „Dačić i Mrkonjić za spomenik Miloševiću“, 15. avgust 2016. godine, <http://rs.n1info.com/a185306/Vesti/Vesti/Dacic-i-Mrkonjic-za-spomenik-Milosevicu.html>, pristupljeno 30. marta 2017. godine.

106 Presuda Pretresnog veća MKSJ u predmetu Milana Martića (IT-95-11-T), dostupno na <http://www.icty.org/x/cases/martic/tjug/bcs/070612.pdf>, Presuda Pretresnog veća MKTJ u predmetu Vlastimir Đorđević (IT-05-87/1-T), dostupno na http://www.icty.org/x/cases/djordjevic/tjug/bcs/110223_judgement_p2_bcs.pdf, pristupljeno 17. februara 2017. godine.

107 Izveštaj Tužioca Mehanizma za međunarodne krične sudove, para 52, dostupno na http://www.unmict.org/sites/default/files/documents/161117_progress_report_en.pdf, pristupljeno 17. februara 2017. godine.

108 Videti npr. Tomislav Šoškarić, „Hrvatska i Srbija: Psihoza i ‘šamaranje’ za domaću publiku“, 26. avgust 2016. godine, dostupno na <http://balkans.aljazeera.net/vijesti/hrvatska-i-srbija-psihzo-i-samaranje-za-domacu-publiku>

109 FHP, „Posledice političkih tenzija na procesuiranje ratnih zločina: Srbija prvi put ne učestvuje na regionalnoj konferenciji tužilaca za ratne zločine“, 7. septembar 2016. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/?p=32698>, pristupljeno 7. marta 2017. godine.

Naime, Akcionim planom za Poglavlje 23 u oblasti procesuiranja ratnih zločina predviđene su zajedničke aktivnosti sa tužilaštima u regionu,¹¹⁰ dok Nacionalna strategija kao jedan od ciljeva navodi „podršku pravosuđu kroz unapređenje regionalne saradnje“ i eksplicitno predviđa učešće TRZ-a na regionalnim konferencijama tužilaštava za ratne zločine.¹¹¹

Prekogranični karakter oružanih sukoba u bivšoj Jugoslaviji danas ima za posledicu da se žrtve, svedoci, počinaci i dokazi uglavnom ne nalaze unutar teritorije samo jedne države i nadležnosti samo jednog nacionalnog pravosuđa. Uz to, imajući u vidu da gotovo sve zemlje naslednice bivše Jugoslavije zabranjuju ekstradiciju svojih državljana drugim državama, procesuiranje ratnih zločina počinjenih u bivšoj Jugoslaviji nezamislivo je bez efikasne saradnje nadležnih institucija u regiji. Zbog toga su napori na unapređenju i formalizovanju regionalne saradnje u procesuiranju ratnih zločina, kakav je i „Brionski proces“, počeli još 2004. godine i u praksi su dali značajne rezultate.

Zakonska zaštita za negiranje zločina iz rata

Narodna skupština Republike Srbije donela je 23. novembra 2016. godine Zakon o izmenama i dopunama Krivičnog zakonika.¹¹² Ovom izmenom je, pored ostalog, dopunjeno krivično delo iz člana 387 – rasna i druga diskriminacija – novim stavom koji glasi: „Ko javno odobrava, negira postojanje ili značajno umanjuje težinu genocida, zločina protiv čovečnosti i ratnih zločina učinjenih protiv grupe lica ili člana grupe koja je određena na osnovu rase, boje kože, vere, porekla, državne, nacionalne ili etničke pripadnosti, na način koji može dovesti do nasilja ili izazivanja mržnje prema takvoj grupi lica ili članu te grupe, ukoliko su ta krivična dela utvrđena pravosnažnom presudom suda u Srbiji ili Međunarodnog krivičnog suda, kazniće se zatvorom od šest meseci do pet godina.“

Taj postupak na najbolji način ilustruje pristup u kojem Srbija sa jedne strane ispunjava svoje tehničke međunarodne obaveze na putu pristupanja EU, a sa druge stvara prostor za reviziju sudski utvrđenih činjenica, posebno onih koje ukazuju na odgovornost srpskih počinilaca.

Naime, izmene ne obuhvataju i zabranu negiranja nalaza međunarodnih sudova čije su presude od najvećeg značaja za Srbiju i region – Međunarodnog suda pravde i MKSJ. Tako je, uprkos ispunjavanju međunarodnih obaveza, država stvorila zakonski okvir u kojem je moguće negirati srebernički genocid i sve druge zločine koji su procesuirani pred dva pomenuta suda u Hagu, poput zločina na vukovarskoj Ovčari, ubijanja i proterivanja hrvatskih civila u Istočnoj Slavoniji i kninskoj Krajini, artiljerijskog i snajperskog terora nad građanima Sarajeva, zločina nad nesrbima u prijedorskim logorima, masovnih silovanja žena u Foči, ubistava više hiljada i proterivanja više od 800.000 Albanaca sa Kosova.

110 Finalna verzija Akcionog plana za pregovaranje Poglavlja 23, aktivnost 1.4.1.3, dostupno na <http://www.mpravde.gov.rs/files/Akcioni%20plan%20PG%202023%20Treci%20nacrt-%20Konacna%20verzija1.pdf>, pristupljeno dana 6. marta 2017. godine.

111 Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina, *Službeni glasnik RS* br. 19/2016, dostupno na http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/HomeDocument/Document_sr/2016-05/p_nac_strategija_lat.PDF, pristupljeno 7. marta 2017. godine.

112 Zakon o izmenama i dopunama krivičnog zakonika, *Službeni glasnik RS* broj 94/2016.

U isto vreme, ovakvim zakonskim rešenjem Srbija je prekršila Zakon o saradnji sa MKSJ,¹¹³ kojim se obavezala da će poštovati odluke tog suda.¹¹⁴ Takođe je prekršila i Povelju UN, odnosno njen član 94, kojim su za Srbiju obavezujuće presude Međunarodnog suda pravde, koji je između ostalog 26. februara 2007. godine¹¹⁵ utvrdio da je u Srebrenici počinjen genocid, te da je Srbija prekršila Konvenciju o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida.

Nesaradnja sa MKSJ

Odeljenje za ratne zločine Višeg suda u Beogradu donelo je 18. maja 2016. godine Rešenje¹¹⁶ kojim je odbijen zahtev MKSJ za hapšenje i izručenje troje funkcionera Srpske radikalne stranke – Petra Jojića, Vjerice Radete i Jove Ostojića – radi vođenja postupka zbog krivičnog dela nepoštovanja suda. Oni se terete da su dvojici svedoka MKSJ pretili, zastrašivali ih, nudili im mito i na druge načine uticali na njih sa ciljem da ih privole da odustanu od saradnje sa tužilaštvom ili da postanu svedoci odbrane u postupku protiv Vojislava Šešelja.

Sud je zaključio da nisu ispunjene zakonske pretpostavke za njihovo izručenje, predviđene Zakonom o saradnji Srbije i Crne Gore sa Međunarodnim tribunalom za krivično gonjenje lica odgovornih za teška kršenja Međunarodnog humanitarnog prava, počinjena na teritoriji bivše Jugoslavije od 1991. godine. Navedeno je da zakon nalaže izručenje samo optuženih za ratne zločine, zločine protiv čovečnosti i genocid, ali ne i za nepoštovanje suda.¹¹⁷

28

Međutim, u prethodnom periodu Srbija je u identičnim situacijama reagovala na sasvim suprotan način, bez oklevanja izručujući optužene za nepoštovanje MKSJ. Tako je Sud u situaciji kada je optužena Jelena Rašić,¹¹⁸ zatim i Dragomir Pećanac¹¹⁹ i Ljubiša Petković,¹²⁰ primenjujući isti zakon, našao da su zakonske pretpostavke za predaju okrivljenih ispunjene, pa su državni organi Republike Srbije izvršili naloge za hapšenje i izručili troje okrivljenih. Ovakva drastična nedoslednost suda ukazuje da

113 Zakon o saradnji Srbije i Crne Gore sa Međunarodnim tribunalom za krivično gonjenje lica odgovornih za teška kršenja Međunarodnog humanitarnog prava počinjena na teritoriji bivše Jugoslavije od 1991. godine, *Službeni list SRJ* br. 18/2002 i *Službeni list SCG* br. 16/2003

114 *Ibid*, član 1, stav 2.

115 Presuda Međunarodnog suda pravde od 26. februara 2007. godine, po tužbi Bosne i Hercegovine protiv SRJ za genocid, dostupno na <http://www.icj-cij.org/docket/files/91/13685.pdf>, pristupljeno 28. februara 2017. godine.

116 Rešenje Višeg suda u Beogradu, Odeljenja za ratne zločine Pom Iк2 Po2 48/2016 i Kv Po2 16/2016 od 16. maja 2016. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/05/2st_presuda_Jojic,_Radeta_i_Ostojic_.pdf, pristupljeno 28. februara 2017. godine.

117 Videti FHP, „Odluka suda o neizručenju troje radikala rezultat političkih kalkulacija Vlade Srbije“, 25. maj 2016. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/?p=32029>, pristupljeno 28. februara 2017. godine.

118 Novinska agencija Sense, „Nova optužnica zbog podmićivanja svedoka“, [http://www.sense-agency.com/tribunal_\(mksj\)/nova-optuznica-zbog-podmicivanja-svedoka.25.html?news_id=11917](http://www.sense-agency.com/tribunal_(mksj)/nova-optuznica-zbog-podmicivanja-svedoka.25.html?news_id=11917), pristupljeno 30. marta 2017. godine.

119 Novinska agencija Sense, „Major Pećanac odbio da svedoči protiv generala Tolimira“, [http://sense-agency.com/tribunal_\(mksj\)/major-pecanac-odbio-da-svedoci-protiv-general-a-tolimira.25.html?cat_id=1&news_id=13268](http://sense-agency.com/tribunal_(mksj)/major-pecanac-odbio-da-svedoci-protiv-general-a-tolimira.25.html?cat_id=1&news_id=13268), pristupljeno 30. marta 2017. godine.

120 Novinska agencija Sense, „Ljubiša Petković se izjasnio da nije kriv“, [http://www.sense-agency.com/tribunal_\(mksj\)/ljubisa-petkovic-se-izjasnio-da-nije-kriv.25.html?cat_id=1&news_id=713](http://www.sense-agency.com/tribunal_(mksj)/ljubisa-petkovic-se-izjasnio-da-nije-kriv.25.html?cat_id=1&news_id=713), pristupljeno 30. marta 2017. godine.

je saradnja Srbije sa MKSJ uslovljena trenutnim političkim oportunizmom vlasti, umesto privrženošću vladavini prava i pravdi za žrtve najtežih zločina protiv međunarodnog prava.

VIII. Povezani postupci

1. Tužba Ljubiše Dikovića protiv Nataše Kandić i FHP-a za naknadu štete¹²¹

Načelnik Generalštaba Ljubiša Diković je u februaru 2013. godine podneo tužbu za naknadu nematerijalne štete protiv osnivačice i tadašnje direktorke FHP-a Nataše Kandić i FHP-a, zbog povrede časti i ugleda zbog navoda iz Dosjea "Ljubiša Diković",¹²² objavljenog u januaru 2012. godine. Dosije daje javnosti na uvid, između ostalog, činjenice i dokaze o zločinima počinjenim od strane srpskih snaga u zoni odgovornosti 37. motorizovane brigade na Kosovu, kojom je komandovao Ljubiša Diković.

Dana 3. marta 2016. godine Prvi osnovni sud u Beogradu doneo je presudu kojom je delimično usvojio zahtev načelnika Generalštaba Vojske Srbije za naknadu štete i dosudio mu iznos od 550.000 dinara.¹²³ Apelacioni sud je presudu potvrdio 18. avgusta 2016. godine.¹²⁴ FHP smatra da odluke sudova drastično odstupaju od prakse Evropskog suda za ljudska prava, dodatno ograničavaju prostor za raspravu o pitanjima od javnog interesa, kao i da štite državne funkcionere od svake kritike i od javnog ispitivanja moguće krivične odgovornosti za počinjene ratne zločine.

Apelacioni sud u presudi većinu žalbenih navoda FHP-a odbija bez ikakvog obrazloženja, iz čega se stiče jak utisak da se sud u odlučivanju nije rukovodio pravnim razlozima.

29

FHP je u žalbi ukazao na **povredu slobode izražavanja**. Naime, Apelacioni sud u presudi ne posvećuje dužnu pažnju činjenici da je Ljubiša Diković javna ličnost, koja obavlja visoku državnu funkciju, te da FHP nije iznosio informacije o njegovom privatnom životu. Sud je zanemario obimnu praksu Evropskog suda za ljudska prava o pravu na slobodu izražavanja naspram prava na privatnost javne ličnosti, u kojoj se odlučno ističe da su „granice prihvatljive kritike šire za lica koja vrše javne funkcije“ i da je pravo na slobodu izražavanja garantovano „čak i kada to podrazumeva štetne izjave o pojedincima“ ili informacije koje „povređuju, šokiraju ili zabrinjavaju“. Apelacioni sud je samo kratko i bez dodatnog obrazloženja naveo: „Sloboda izražavanja, čak i kada se saopšteno mišljenje odnosi na državne funkcionere, nije neograničeno pravo.“

121 Zapisnici sa suđenja dostupni na sajtu FHP na sledećem linku <http://www.hlc-rdc.org/?p=30931>, pristupljeno dana 3. aprila 2017. godine.

122 FHP, „Dosje Diković Ljubiše“, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2012/10/Ljubisa-Dikovic-Dosije-and-Prilog.pdf>, pristupljeno dana 3. aprila 2017. godine.

123 Presuda Prvog osnovnog suda u Beogradu 2 Pbr. 1400/13 od 3. marta 2016. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/04/Presuda_Ljubisa_Dikovic-Natasa_Kandic_Fond_za_hum.pravo-anonimizovana.pdf, pristupljeno dana 3. aprila 2017. godine.

124 Presuda Apelacionog suda u Beogradu Gž 5479/16 od 18. avgusta 2016. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/10/Presuda_Apelacionog_suda_u_Beogradu_o_potvrđivanju_presude_Prvog_osnovnog_suda_po_tuzbi_Ljubise_Dikovica_protiv_Natase_Kandic_i_Fonda_za_humanitarno_pravo.pdf, pristupljeno dana 3. aprila 2017. godine.

FHP je u žalbi ukazao i na **povredu javnosti postupka**. Naime, javnosti je bilo omogućeno da iz sudnice prati ceo tok postupka sve do trenutka kada je Nataša Kandić trebalo da postavlja pitanja Ljubiši Dikoviću. Tada je, na ročištu od 15. septembra 2015. godine, predsednica veća donela odluku o isključenju javnosti, s obrazloženjem da je sudnica mala i da nema mesta za novinare, iako se ceo tok suđenja odvijao u istoj sudnici, te na drugim ročištima prostorni kapaciteti nisu bili razlog za isključenje javnosti. Iako je FHP u žalbi ukazao na relevantnu praksu Evropskog suda za ljudska prava i Komiteta UN za ljudska prava, prema kojoj je nacionalno pravosuđe *dužno* da omogući javnosti da prisustvuje suđenju za koje postoji izražen javni interes, kakav je slučaj sa saslušanjem državnog funkcionera, Apelacioni sud je kratko i bez obrazloženja naveo da je „prvostepeni sud pravilno zaključio da iz razloga održavanja javnog reda javnost treba delimično isključiti, čime ni na koji način nisu bile suspendovane norme demokratskog društva“.

Takođe, FHP je u žalbi ukazao na **povredu jednakosti oružja**, odnosno prava na odbranu. Naime, prvostepeni sud je na pripremnom ročištu odbio *sve* dokazne predloge FHP-a zato što su, po stanovištu suda, „predloženi dokazi suvišni za parnični postupak“ i „nisu od značaja za rešenje predmeta spora“, iako je od FHP-a zahtevao da *dokaže* istinitost svojih tvrdnji koje su dale povoda za tužbu. Iako je na ovaj način FHP-u *de facto* oduzeto pravo na odbranu i raspravu, Apelacioni sud je kratko i bez obrazloženja naveo da „odbijanjem određenih dokaznih predloga tuženih, istima nije narušeno pravo da pred sudom raspravljavaju“ i da je „odлука o tome kojim će se dokazima utvrđivati bitne činjenice [...] stavljena u nadležnost suda“.

30

Posebno zabrinjava zaključak Apelacionog suda da su povredeni ugled i čast Ljubiše Dikovića „iznošenjem *nedokazanih činjenica* koje u sebi sadrže uvredljivu konotaciju podobnu da povredi ljudsko dostojanstvo“. Da su činjenice iznete u Dosijeu i drugim izjavama *nedokazane*, sud zaključuje iz toga što je „nesumnjivo utvrđeno da tužilac nije podvrgnut krivičnom gonjenju za bilo koje krivično delo“. Pre svega, u dosijeima i izjavama koji su predmet tužbe, izneti su dokazi koji *ukazuju* na odgovornost Ljubiše Dikovića za krivična dela izvršena tokom ratova u bivšoj Jugoslaviji, uz ocenu da je tužilac nedostojan funkcije načelnika Generalštaba Vojske Srbije, a u cilju obaveštavanja javnosti i nadležnih institucija o pitanjima od javnog interesa. U tom smislu, FHP je tokom suđenja bio u obavezi da dokazuje *istinitost indicija da je Diković odgovoran za ratne zločine*, a ne da dokazuje da tužilac *jeste* odgovoran za ratne zločine, jer je takav postupak u nadležnosti pravosudnih organa, kako to ispravno primećuje sud. Za dokazivanje takvih indicija, FHP je Apelacionom суду ukazao na niz presuda Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju, dokaznih predmeta i izjava žrtava, svedoka i preživelih koji svedoče o zločinima počinjenim u zoni odgovornosti brigade kojom je Diković komandovao. Apelacioni sud ih međutim nije uzeo u razmatranje, već se zadovoljio činjenicom da Diković „nije podvrgnut krivičnom gonjenju“, iako protiv njega Tužilaštvo za ratne zločine vodi pretkrivični postupak.¹²⁵

---

125 „Tužilaštvo pokrenulo predstražni postupak protiv generala Dikovića“, *Danas*, 13. novembar 2015. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/?p=30691>, pristupljeno dana 3. aprila 2017. godine.

Ovakav zaključak suda je u suprotnosti sa relevantnom praksom u domenu slobode izražavanja. Na primer, u predmetu koji se takođe tiče iznošenja u javnost podataka koji ukazuju na krivičnu odgovornost državnog funkcionera (*Dalban protiv Rumunije*, br. 28114/95, par. 50), Evropski sud nije zahtevao da novinar dokazuje krivičnu odgovornost dotičnog lica, već je stao u zaštitu slobode izražavanja zaključivši da „nema dokaza da je opis događaja [koje je izneo novinar] bio potpuno netačan i osmišljen da pokrene defamatorsku kampanju“. Nasuprot ovoj praksi, Apelacioni sud u Beogradu je potpuno ignorisao obimnu dokaznu gradu izvedenu pred Međunarodnim krivičnim sudom o zločinima u zoni odgovornosti brigade kojom je komandovao Diković, kao i izjave svedoka koje su intervjuisali istraživači FHP-a, zaključujući da je FHP izneo nedokazane činjenice – iako je FHP ukazao na čvrste indicije da je bivši komandant 37. mtbr VJ odgovoran za ratne zločine koji su počinjeni u njegovoј zoni odgovornosti. Najzad, pravo na slobodu izražavanja i garancije koje ono pruža organizacijama koje deluju u interesu javnosti, imaju za cilj da omoguće slobodnu javnu raspravu o pitanjima od javnog interesa – „da se javnost odnosno gradani ne obeshrabruju da, iz straha od krivičnih ili drugih sankcija, iznose svoje mišljenje o problemima od javnog značaja“ [Evropski sud: slučajevi *Barfod protiv Danske, Lingens protiv Austrije, Incal protiv Turske i dr.*]. Posledice koje može izazvati ovakva odluka Apelacionog suda su upravo suprotne – javnosti se zabranjuje da kritikuje i ispituje odgovornost državnih funkcionera, pa makar o toj odgovornosti svedočile hiljade strana autentičnog dokaznog materijala, a sve to pod naizgled legitimnim i legalnim opravdanjem da odgovornost funkcionera nije dokazana krivičnom presudom. Na ovaj način se, ionako već rasprostranjena nekažnjivost za zločine počinjene tokom ratova u bivšoj Jugoslaviji, dodatno osigurava zabranom javne rasprave o odgovornosti potencijalnih počinilaca.

31

Protiv odluke Apelacionog suda FHP je podneo žalbu Ustavnog suda 18. oktobra 2016. godine, koji do kraja 2016. godine nije odlučio u ovom predmetu.

Hronologija slučaja

FHP je objavio Dosije „Ljubiša Diković“ 23. januara 2012. godine, sa ciljem da javnosti skrene pažnju na dokaze u vezi sa zločinima počinjenim u zoni odgovornosti brigade kojom je komandovao Ljubiša Diković tokom rata na Kosovu u opština Srbica i Glogovac, kao i tokom njegovog angažovanja tokom rata u BiH, te da ukaže da je zbog toga on nedostojan vršenja funkcije načelnika Generalštaba Vojske Srbije. General Diković je podneo privatnu krivičnu tužbu za klevetu protiv Nataše Kandić u aprilu 2012. godine.¹²⁶ Međutim, nakon što je izmenama krivičnog zakona kleveta dekriminalizovana, ta tužba je odbijena. General Diković je zatim u februaru 2013. godine podneo tužbu za naknadu nematerijalne štete zbog povrede ugleda i časti, sa zahtevom da mu FHP i Nataša Kandić solidarno isplate milion dinara.

---

126 Branka Mihajlović, „Slučaj Diković: Načelnik Generalštaba tužio Natašu Kandić“, *Radio Slobodna Evropa*, 19. marta 2012. godine, dostupno na http://www.slobodnaevropa.org/a/dikovic_tuzio_natasu_kandic/24520282.html, pristupljeno dana 3. aprila 2017. godine.

FHP je naknadno došao i do novih dokaza o učešću 37. mtbr VJ u drugim zločinima nad albanskim civilima sa Kosova i skrivanju njihovih tela u tajnoj masovnoj grobnici u Rudnici.¹²⁷

Tužilaštvo za ratne zločine je 2012. odbilo da sproveđe istragu o navodima Dosjea „Ljubiša Diković“. ¹²⁸ U oktobru 2015. godine, obavestilo je FHP da vodi pretkrivični postupak u vezi sa krivičnom prijavom FHP-a protiv Dikovića i još trojice bivših pripadnika 37. mtbr VJ za zločin u Rezali, u kojem su pripadnici snaga VJ ubili preko 40 civila, od kojih je 27 pronađeno u masovnoj grobnici u Rudnici.

2. Slučaj pred Evropskim sudom zbog neefikasnog rada TRZ-a

FHP je 24. decembra 2014. godine podneo predstavku Evropskom суду за ljudska prava protiv Republike Srbije zbog kršenja članova 2, 6 i 13 Evropske konvencije, odnosno zbog propusta TRZ-a da sproveđe efikasnu istragu u slučajevima lišenja života i mučenja, nečovečnog i ponižavajućeg postupanja.

Naime, FHP je 2011. godine podneo krivičnu prijavu TRZ-u zbog ratnog zločina izvršenog u logorima Šljivovica i Mitrovo Polje u periodu od kraja jula 1995. godine do 10. aprila 1996. godine. Uz krivičnu prijavu, FHP je TRZ-u dostavio i oko 70 izjava bivših logoraša koji su preživeli torturu i nehumana postupanja i predložio TRZ-u da ih sasluša u svojstvu svedoka.

TRZ je 8. marta 2013. godine donelo odluku da „nema mesta krivičnom gonjenju prijavljenih, jer iz navoda samog podneska i svih naknadno prikupljenih podataka i preduzetih radnji, proizilazi da u njihovim radnjama nema elemenata krivičnog dela ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika kao ni bilo kog drugog krivičnog dela iz nadležnosti ovog tužilaštva“.¹²⁹

Naknadnim proverama, FHP je ustanovio da **TRZ nije kontaktiralo ni jednog od predloženih sveđaka**, što ukazuje da TRZ nije sprovedeo sveobuhvatnu, nezavisnu i efikasnu istragu, na šta ga obavezuju Evropska konvencija u kojoj je određena obaveza državama potpisnicama da ispitaju sve događaje u kojima su osobe bile pod isključivom kontrolom državnih organa, kao i da pruže razumno objašnjenje za povrede koje su osobe pod kontrolom državnih organa zadobile.

FHP je prvo bitno u ime 78 bivših logoraša 4. aprila 2013. godine Ustavnom судu podneo ustavnu žalbu. Ustavni sud je 27. juna 2014. godine doneo rešenje kojim je odbacio ustavnu žalbu, uz obrazloženje da odluka TRZ-a ne predstavlja pojedinačni akt kojim je odlučivano o pravima i obavezama podnosioca ustavne žalbe, te da iz tih razloga nisu ispunjene prepostavke za vođenje postupka pred Ustavnim sudom.¹³⁰

¹²⁷ FHP, „Dosije Rudnica“, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/01/Dosije_Rudnica_sr.pdf, pristupljeno dana 3. aprila 2017. godine.

¹²⁸ FHP, „U TRZ nije bilo iskrene volje da se istraže zločini 37. motorizovane brigade Vojske Jugoslavije“, 1. februar 2015. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/?p=28088>, pristupljeno dana 3. aprila 2017. godine.

¹²⁹ Obaveštenje Tužilaštva za ratne zločine Republike Srbije KTR br. 134/11 od 1. marta 2013. godine.

¹³⁰ Rešenje Ustavnog suda RS Už br. 2603/2013 od 26. juna 2014. godine.

Kako su u domaćem pravosuđu iscrpljena sva pravna sredstva, FHP je podneo predstavku Evropskom sudu za ljudska prava.¹³¹

Krajem oktobra 2016. godine Evropski sud je doneo odluku¹³² kojom je odbacio predstavku bivših logoraša protiv Srbije i odbio da meritorno odluči po predstavci, zauzevši stav da su stranke prekasno zatražile zaštitu zbog povrede prava iz Konvencije.¹³³ Naime, Konvencija nameće obavezu osobi kojoj je povređeno pravo da reaguje blagovremeno, pokretanjem raspoloživih žalbi, prvo u državi odgovornoj za povredu a potom pred Evropskim sudom. Iako je FHP predstavku podneo u okviru formalnog šestomesečnog roka od odluke Ustavnog suda, Evropski sud je ipak zaključio da su podnosioci, kako je od samih događaja do podnošenja krivične prijave proteklo 16 godina, propustili da blagovremeno pokrenu postupak za zaštitu svojih prava.

Sud tako smatra da su **žrtve zločina u logorima Šljivovica i Mitrovo Polje morale mnogo ranije znati da TRZ zločine počinjene nad njima neće procesuirati**, iz čega se izvodi zaključak da rok od šest meseci za obraćanje Sudu u datom slučaju ne teče od momenta kada je iscrpljen poslednji pravni lek pred domaćim pravosuđem, što je u slučaju Srbije odluka Ustavnog suda, već od trenutka kada su žrtve shvatile da se TRZ neće baviti njihovim sudbinama. Taj trenutak se, po Sudu, nalazi negde između 2006. i 2010. godine, kada su donošene pravnosnažne presude pred srpskim pravosuđem u kojima sukob u BiH nije tretiran kao međunarodni, što je navodno morao biti signal bošnjačkim žrtvama logora u Srbiji i FHP-u kao njihovom zastupniku da se TRZ neće baviti njihovim slučajem jer se na njega ne bi mogle primeniti Ženevske konvencije koje se odnose na međunarodne oružane sukobe, odnosno da TRZ krivična dela ne bi kvalifikovalo kao ratni zločin protiv ratnih zarobljenika. Međutim, **konstatacija Evropskog suda da u Srbiji postoji konzistentna praksa u kvalifikaciji sukoba u Bosni kao unutrašnjeg sukoba ne stoji**, jer je u predmetu Tuzlanska kolona sukob u Bosni kvalifikovan kao međunarodni.¹³⁴

33

Sud se nije osvrnuo na činjenicu da je TRZ u odluci kojom je odbacilo krivičnu prijavu FHP-a navelo da prijavljeno delo nije ratni zločin „niti bilo koje drugo delo iz njegove nadležnosti.“ Ovakvom formulacijom se TRZ ogradiло i od gonjenja za krivično delo zločin protiv čovečnosti, za čije postojanje nije potrebno postojanje oružanog sukoba. Iako se Veće koje je donelo odluku izričito izjasnilo da ostavlja po strani ispravnost tumačenja međunarodnog prava od strane TRZ-a, ono je ovakvim nesvestranim razmatranjem predmeta suštinski amnestiralo TRZ za njegovo neprimenjivanje međunarodnog prava.

131 Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda od 4. novembra 1950. godine u čl. 3 predviđa pravo na život, u čl. 6 pravo na pravično suđenje, a u čl. 13 pravo na delotvorno pravno sredstvo.

132 Odluka Evropskog suda za ljudska prava u predmetu *Kamenica i dr. protiv Srbije* (br. 4159/15), 4. oktobar 2016. godine.

133 Postupak po predstavci podnetoj u ime članova porodica stradalih logoraša još uvek je u toku.

134 Videti optužnicu TRZ u predmetu *Tuzlanska kolona* od 18. septembra 2009. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2012/02/Precizirana-optu%C5%BEEnica.pdf>

Odluka po predstavci FHP-a u vezi sa logorima Šljivovica i Mitrovo Polje bez sumnje će dodatno umanjiti mogućnost da pravda za žrtve zločina počinjenih u tim logorima bude dostignuta pred pravosuđem Srbije.

Prvostepeni postupci pred Odeljenjem za ratne zločine Višeg suda u Beogradu

I. Predmet Ključ-Kamičak¹³⁵

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: prvostepeni postupak	
Datum podizanja optužnice: 26. maj 2016. godine	
Datum početka suđenja: 8. septembar 2016. godine	
Postupajući tužilac: Snežana Stanojković	
Optuženi: Dragan Bajić i Marko Pauković	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZSRJ, član 142	
Postupajuće veće	sudija Vera Vukotić (predsednica veća) sudija Vinka Beraha-Nikićević sudija Vladimir Duruz
Broj optuženih: 1 Rang optuženih: nižerangirani Broj žrtava: 5 Broj ispitanih svedoka: 2	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 3 Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 2
Ključni događaji u izveštajnom periodu: Glavni pretres	

35

¹³⁵ Predmet *Ključ-Kamičak*, izveštaji sa suđenja i dokumenta iz predmeta dostupni na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/kljuc-kamicak.html>, pristupljeno 10. januara 2017. godine.

Tok postupka

Optužnica

Optuženi Dragan Bajić¹³⁶ i Marko Pauković¹³⁷ terete se da su, kao pripadnici Vojne policije Sanske brigade Vojske Republike Srpske, 10. oktobra 1992. godine, u mestu Kamičak (opština Ključ, BiH) na stepeništu kuće Minke Jusić ubili Hasana Rahića ispalivši u njega više metaka iz automatskih pušaka, nakon čega su se udaljili. Ubrzo su se ponovo vratili do kuće Minke Jusić, u nju ušli i iz automatskih pušaka ispalili više hitaca u osobe koje su se zatekle u kući, kojom prilikom su ubili Minku Jusić, Muniru Hotić, Džemilu Behar i maloletnu Safetu Behar.¹³⁸

Nakon što je tužilaštvo podiglo pojedinačne optužnice protiv optuženih, predložilo je sudu da se spoje postupci protiv optuženih i vodi jedinstven postupak.

Odbojna optužnica

Optuženi su negirali izvršenje dela za koje se terete. Optuženi Dragan Bajić¹³⁹ tvrdio je da je kao pripadnik VRS povređen na ratištu na Gradačcu 13. avgusta 1992. godine, te da je u vreme događaja iz optužnice bio na bolovanju, dok je optuženi Marko Pauković¹⁴⁰ naveo da su ovaj postupak „iskonstruisali pravosudni organi BiH”, te da ima podatak da su „svi pripadnici njegove jedinice na spisku ratnih zločinaca.”

36

Svedoci u postupku

Svedok Emsud Behar¹⁴¹ se u vreme kritičnog događaja nalazio u selu Kamičak, u kući Muharema Behara. Sa prozora kuće je video optužene kada su ušli u kuću Minke Jusić, iz koje su se zatim čuli rafali. Sutradan je sa drugim komšijama došao do Minkine kuće, gde je na podestu stepeništa video telo ubijenog Hasana Rahića. Od ljudi koji su iznosili stradale čuo je da su u kući ubijeni još i Munira Hotić, Džemila i Safeta Behar i Minka Jusić. Za vreme njihovog ubistva u kući se, sakriven iza vrata, nalazio i Refik Hotić, koji je kasnije pričao da su ubistva izvršili optuženi.

136 Optužnica TRZ KTO br. 6/16 od 26. maja 2016. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/10/Optuznica_Dragan_Bajic.pdf, pristupljeno 10. januara 2017. godine.

137 Optužnica TRZ KTO br. 7/16 od 26. maja 2016. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/10/Optuznica_Marko_Paukovic.pdf, pristupljeno 10. januara 2017. godine.

138 Ovaj predmet TRZ-u je ustupljen iz BiH, obzirom da su optuženi nedostupni organima BiH, a državljeni su Republike Srbije, gde imaju i prebivalište.

139 Izveštaj sa sudjenja od 8. septembra 2016. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/10/1. Kljuc - Kamicak - Izvestaj sa sudjenja 08.09.2016.pdf>, pristupljeno 27. januara 2017. godine.

140 *Ibid.*

141 Izveštaj sa sudjenja od 24. oktobra 2016. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/10/2. Kljuc - Kamicak - Izvestaj sa sudjenja 24.10.2016.pdf>, pristupljeno 27. januara 2017. godine.

Svedok Duško Vidović¹⁴² je zajedno sa optuženima služio kao pripadnik vojne policije VRS. Zajedno sa optuženima dolazio je u selo Kamičak radi rutinske kontrole. Teren su najčešće obilazili optuženi, zajedno sa vojnim policijskim Nenadom Kaurinom. U obilazak terena su obično išla po tri vojna policijaca. Oštećene ne poznaje, ali je bio na uviđaju koji je izvršen nakon njihovog ubistva. Nakon ubistva ovih civila, optuženi i Nenad Kaurin su priveli dvojicu boraca čiji je komandant bio „neki Čeda“, a pod sumnjom da su oni izvršili ubistvo oštećenih. Čuo je priče meštana da su ova ubistva izvršili „Čedini vojnici“.

Dokazni postupak će se nastaviti ispitivanjem svedoka.

Nalazi FHP-a

Fiktivno povećanje broja podignutih optužnica

TRZ je u ovom predmetu istog dana podiglo dve posebne optužnice protiv Dragana Bajića i Marka Paukovića,¹⁴³ iako ih je u obe označilo kao saizvrišioce. Nakon potvrđivanja optužnica, TRZ je predložilo sudu da se postupak protiv optuženih spoji i vodi kao jedinstven, te u tom pravcu preciziralo optužnicu. Na ovaj način TRZ fingira svoju efikasnost, predstavljajući da je povećan broj optužnica, što je ponašanje nedostojno pravosudne institucije.

Kontradiktorne optužnice

Pojedinačno podignite optužnice su u isto vreme kontradiktorne, jer ozbiljno dovode u sumnju odgovornost jednog od optuženih. Naime, u optužnici protiv Dragana Bajića¹⁴⁴ TRZ navodi: „...zajedno sa Pauković Markom [...] **ispucali** kraći rafal u ulazna vrata [...] ušli u kuću [...] u nameri da ih liše života [...] iz automatskih pušaka **ispucali** veći broj metaka u iste...“ Dotle je u optužnici protiv Marka Paukovića¹⁴⁵ navedeno: „...zajedno sa Bajić Draganom [...] **ispucao** kraći rafal u ulazna vrata [...] **ispucao** neutvrđen broj metaka [...] ušli u kuću, kojom prilikom je iz automatskog oružja **ispucao** neutvrđen broj metaka...“

Kada se uporede optužnice, uočava se da je **Marku Paukoviću stavljeno na teret da je samo on pucao**, na osnovu čega se zaključuje da optuženi Dragan Bajić nije preuzeo inkriminisane radnje, što ga u velikoj meri izuzima od krivične odgovornosti. Naime, samo prisustvo optuženog na licu mesta, po

142 Izveštaj sa suđenja od 2. decembra 2016. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/12/3. Kljuc - Kamicak - Izvestaj sa sudjenja 02.12.2016.pdf> pristupljeno 27. januara 2017. godine.

143 Optužnice TRZ KTO br. 6/16 i 7/16, obe od 26. maja 2016. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/klijuc-kamicak.html>, pristupljeno 27. januara 2017. godine.

144 Optužnica TRZ KTO br. 6/16 od 26. maja 2016. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/10/Optuznica_Dragan_Bajic.pdf, pristupljeno 27. januara 2017. godine.

145 Optužnica TRZ KTO 7/16 od 26. maja 2016. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/10/Optuznica_Marko_Paukovic.pdf, pristupljeno 27. januara 2017. godine.

shvatanju Apelacionog suda, nije dokaz da je optuženi i krivično odgovoran.¹⁴⁶ TRZ-u bi ova praksa moralna biti dobro poznata.

U nameri da fingira efikasan rad, odnosno svojim beskrupuloznim i neprofesionalnim postupanjem, TRZ je ozbiljno ugrozilo uspešan ishod ovog predmeta. FHP smatra da je ovakvo postupanje neprihvatljivo za pretendenta na poziciju Tužioca za ratne zločine.

Dostavljanje nekompletnih optužnica

FHP je na osnovu Zakona o pristupu informacijama od javnog značaja zatražio od TRZ-a optužnice koje su podignute protiv Dragana Babića i Marka Paukovića, ali su one dostavljene nekompletne.¹⁴⁷ Naime, u dostavljenom primerku optužnice u celosti je izostavljeno obrazloženje, čime je otežana njena analiza, ali i praćenje suđenja.

---

¹⁴⁶ Presuda Apelacionog suda u Beogradu u predmetu *Bijeljina II*, Kži po 2 1/16 od 29. septembra 2016. godine, str. 11, para 49, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/11/Drugostepena_presuda_26.09.2016..pdf, pristupljeno 27. januara 2017. godine.

Presuda Apelacionog suda Kž1 Po2 1/12 od 30. novembra 2012. godine, str. 8, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/02/Drugostepena-presuda-u-ponovljenom-postupku-30.11.2012..pdf>, pristupljeno 27. januara 2017. godine.

¹⁴⁷ Optužnice TRZ KTO br. 6/16 i 7/16, obe od 26. maja 2016. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/kljuc-kamicak.html>, pristupljeno 27. januara 2017. godine.

II. Predmet Bratunac¹⁴⁸

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: prvostepeni postupak	
Datum podizanja optužnice: 14. april 2016. godine	
Datum početka suđenja: 29. jun 2016. godine	
Postupajući tužilac: Bruno Vekarić	
Optuženi: Dalibor Maksimović	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZSRJ, član 142	
Postupajuće veće	sudija Vladimir Duruz (predsednik veća)
	sudija Vera Vukotić
	sudija Vinka Beraha-Nikićević
Broj optuženih: 1	
Rang optuženih: nižerangirani	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 5
Broj žrtava: 5	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 7
Broj ispitanih svedoka: 2	Broj ispitanih sudskih veštaka: 1
Ključni događaji u izveštajnom periodu:	
Glavni pretres	

¹⁴⁸ Predmet *Bratunac*, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/bratunac.html>, pristupljeno 10. januara 2017. godine.

Tok postupka

Optužnica

Dalibor Maksimović se tereti da je 9. maja 1992. godine, kao pripadnik VRS, u mestima Repovac i Glogova (opština Bratunac, BiH) zajedno sa nepoznatim NN pripadnicima VRS ubio četiri civila – Husu, Omera i Nezira Salkića, kao i Muju Šaćirovića, dok je dve Bošnjakinje, zaštićene svedokinje VS1 i VS2, nezakonito zatvorio, a VS1 više puta silovao.¹⁴⁹

Odbojna optuženog

Optuženi Dalibor Maksimović negirao je izvršenje krivičnog dela za koje se tereti. Naveo je da se, kao pripadnik VRS, od marta-aprila 1992. godine do juna ili jula iste godine nalazio na položaju oko desetak kilometara od Milića, te da je povremeno napuštao položaj na jedan ili dva dana kako bi otišao kući da se okupa. Ne seća se da je u maju 1992. godine bio kod kuće, ali ipak ostavlja tu mogućnost. Opisao je svoju porodičnu kuću u Milićima i naveo da su u kritičnom periodu tu živeli njegova majka, očuh i dva mlađa brata. Na predočavanje predsednika veća da je zaštićena svedokinja VS1 u svom iskazu detaljno opisala porodičnu kuću okriviljenog u Milićima i navela ukućane (jer je u njoj silovana), te da se taj opis umnogome poklapa sa njegovim, okriviljeni nije mogao da objasni zašto je to tako.¹⁵⁰

40

Medicinsko veštačenje

Pre svedočenja oštećene, zaštićene svedokinje VS1 obavljeno je njeni psihijatrijsko veštačenje na okolnost njene procesne sposobnosti, tokom kojeg je utvrđeno da je svedokinja sposobna da svedoči u ovom postupku. Međutim, sud je odbio predlog TRZ-a da se u isto vreme obavi veštačenje kojim bi se utvrdio stepen duševnog bola i patnje koji je oštećena pretrpela, te da li kod oštećene postoji posttraumatski stresni sindrom kao posledica traumatičnog događaja, kao i uzročno posledična veza između štetne radnje i posledice koja je nastala u njenoj duševnoj sferi, a koja joj sada otežava život.¹⁵¹ Predlog je odbijen jer je sudske veštak objasnio da bi ovakvo veštačenje zahtevalo određeno vreme, odnosno da nije u mogućnosti da ga odmah obavi, pa je sud imao u vidu odredbu člana 252 ZKP-a (kojom je određeno da će se imovinsko-pravni zahtev raspraviti u krivičnom postupku, ako se time ne bi odugovlačio postupak), kao i druge odredbe koje nalažu da je krivični postupak hitan. Stav suda

¹⁴⁹ Optužnica TRZ KTO br. 4/16 od 14. aprila 2016. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/07/Optuznica_Bratunac_14.04.2016.pdf, pristupljeno 10. januara 2017. godine. Ovaj predmet TRZ-u je ustupio Sud BiH na osnovu odredbi Zakona o pružanju međunarodne pravne pomoći u krivičnim stvarima, obzirom da je Dalibor Maksimović državljanin R. Srbije, gde ima i prebivalište.

¹⁵⁰ Transkript sa glavnog pretresa od 29. juna 2016. godine dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2017/01/02-29.06.2016.pdf>, pristupljeno 10. januara 2017. godine.

¹⁵¹ *Ibid*, str. 2-3.

je bio da ovakva odluka ne znači da oštećena neće moći u nekom momentu da ostvaruje svoj imovinsko-pravni zahtev, „i naravno, shodno tome, biti veštačena možda u nekom drugom postupku”.¹⁵²

Punomoćnica oštećene, zaštićene svedokinje VS1, koja se u postupak uključila 15. decembra 2016. godine, predložila je da se izvrši medicinsko veštačenje zaštićene svedokinje, kojim bi se utvrdio stepen pretrpljenih duševnih patnji prilikom kritičnog događaja, kao i posledice koje su nastupile, imajući u vidu da oštećena želi da istakne imovinsko-pravni zahtev, koji mora da opredeli i za koji je, prema odredbama ZKP-a, dužna da ponudi i dokaze. O ovom predlogu sud tokom 2016. godine nije doneo odluku.

Svedoci u postupku

Oštećena, zaštićeni svedok VS1, navela je da je kritičnog dana bila sa svojom rođakom – svedokinjom VS2 u selu Hranča (opština Bratunac, BiH). U selo je došla srpska vojska koja je meštane isterala na put i autobusima odvezla do mesta Repovac. U Repovcu je vojska razdvojila muškarce od žena i dece. Prema njenom svedočenju, u Repovcu su ubijeni Huso, seoski hodža, Nezir i Omer. Njih je ubio optuženi – pucao je u njih, a Husu je nakon toga i preklao.

U to vreme optuženog nije poznavala, ali je čula da ga drugi vojnici zovu Dača. Bio je mlad, srednjeg rasta, u maskirnoj uniformi sa trakom oko glave. Kasnije je došao autobus koji je trebalo da ih odveze u Kladanj, ali su oštećenu, kao i oštećenu VS2, Dača i još jedan nepoznat vojnik zaustavili i naredili im da uđu sa njima u jedno putničko vozilo kojim su krenuli iza autobusa. Kada je autobus došao do mesta Glogova i zaustavio se kako bi ušli jedan čovek i žena sa decom, okrivljeni je izašao iz vozila i ubio tog čoveka koji se zvao Muja. Zatim su nastavili put.

41

Negde između Milića i Vlasenice skrenuli su sa glavnog puta u šumu, gde su se zaustavili i naredili njoj i oštećenoj VS2 da izađu iz vozila. Vojnik koji je bio sa okrivljenim odveo je njenu rođaku VS2 u šumu, a nju je Dača na tom mestu silovao. Zatim su nastavili put kroz šumu, sve dok se vozilo nije zaglavilo. Tada su se razdvojili, tako što je drugi vojnik sa VS2 otisao u nepoznatom pravcu, a ona sa Dačom prema Milićima. Rekao joj je da idu kod njega kući.

Kuću okrivljenog opisala je kao dvospratnicu koja je bila zidana od blokova u kojoj je prilikom dolaska videla dva čovjeka, dva dečaka i majku okrivljenog. On ju je odveo u jednu sobu na spratu i zapretio joj je da iz sobe ne sme izlaziti bez njegovog odobrenja. U toku noći ju je još dva puta silovao, a ujutro joj je rekao da ide na autobusku stanicu jer ima autobus za Bratunac.

Prilikom davanja iskaza pred nadležnim organima BiH, oštećena je na fotografijama koje su joj predložene prepoznala okrivljenog.¹⁵³

152 Transkript sa glavnog pretresa od 9. septembra 2016. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2017/01/03-09.09.2016.pdf>, pristupljeno 31. januara 2017. godine.

153 *Ibid.*

Ispitani svedoci Ramo Salkić,¹⁵⁴ sin ubijenog Huse Salkića, kao i svedok Nedžib Salkić,¹⁵⁵ sin ubijenog Nezira Salkića, o kritičnom događaju nisu imali neposrednih saznanja.

Zaštićena svedokinja VS3,¹⁵⁶ supruga ubijenog Muje Šaćirovića, opisujući kritični događaj navela je da su nju, supruga i troje dece srpski policaci uputili iz njihovog sela Ramići da krenu prema selu Glogovi, rekavši im da će ih usput „pokupiti” autobus. Dok su se kretali putem, sustigao ih je autobus, iza kojeg je išlo putničko vozilo. Autobus se zaustavio, kao i putničko vozilo koje je išlo iza njega. Iz putničkog vozila je izašao muškarac u šarenoj uniformi sa trakom oko glave, srednje visine, koji je oštećenoj i deci rekao da uđu u autobus, a njenom suprugu da ostane. Kada je njen suprug htio da uđe u autobus, taj muškarac ga je odmah ubio. Misli da su u vozilu bili još jedan muškarac i žena, koju je prepoznala kao svoju komšinicu, a koja se u ovom postupku pojavljuje kao svedok VS1.

Svedokinja Mensura Brčaninović,¹⁵⁷ kćerka ubijenog Muje Šaćirovića, takođe je opisala kritični događaj, međutim ona nije videla kada joj je otac ubijen, već je samo čula rafal.

Ubistvo Huse Omera i Nezira Salkića opisale su očevici – svedokinje Zuhra i Zumra Salkić. Navele su da ih je ubio vojnik koji je bio mlad, srednje visine, sa crvenom maramom oko glave, tako što je prvo pucao u njih, a onda je Nezira, koji je još uvek davao znake života, preklao nožem. Svedokinja Zumra Salkić¹⁵⁸ prepoznala je okrivljenog na pokazanim fotografijama, dok je svedokinja Zuhra Salkić¹⁵⁹ ukazala na fotografiju okrivljenog kao na osobu koja bi mogla biti vojnik sa maramom.

42

Dokazni postupak nastaviće se ispitivanjem svedoka.

Nalazi FHP-a

Dostavljanje nekompletne optužnice

FHP je na osnovu Zakona o dostupnosti informacija od javnog značaja zatražio od TRZ-a optužnicu koja je podignuta protiv Dalibora Maksimovića, ali je ona dostavljena nekompletna.¹⁶⁰ Naime, u dostavljenom primerku optužnice u celosti je izostavljeno obrazloženje. Imajući u vidu da je u vreme

¹⁵⁴ Transkript sa glavnog pretresa od 15. decembra 2016. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2017/02/06-15.12.2016..pdf>, pristupljeno 14. februara 2017. godine.

¹⁵⁵ Transkript sa glavnog pretresa od 2. novembra 2016. godine dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2017/02/05-02.11.2016..pdf>, pristupljeno 14. februara 2017. godine.

¹⁵⁶ Transkript sa glavnog pretresa od 5. oktobra 2016. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2017/01/04-05.10.2016..pdf>, pristupljeno 31. januara 2016. godine.

¹⁵⁷ *Ibid.*

¹⁵⁸ Transkript sa glavnog pretresa od 2. novembra 2016. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2017/02/05-02.11.2016..pdf>, pristupljeno 14. februara 2017. godine.

¹⁵⁹ Transkript sa glavnog pretresa od 15. decembra 2016. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2017/02/06-15.12.2016..pdf>, pristupljeno 14. februara 2017. godine.

¹⁶⁰ Optužnica TRZ KTO br. 4/16 od 14. aprila 2016. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/07/Optuznica_Bratunac_14.04.2016.pdf, pristupljeno 10. januara 2017. godine.

kada je optužnica tražena, ona već bila potvrđena, kao i da je glavni pretres javan, za takvo postupanje nije postojao ni jedan opravdan razlog. U ranijem periodu TRZ je u skladu sa Zakonom o slobodnom pristupu informacija od javnog značaja dostavljalo kompletne optužnice.

Povreda prava na odbranu

ZKP-om je određeno da se okrivljenom i njegovom braniocu identitet zaštićenih svedoka mora otkriti najkasnije **15 dana pre početka glavnog pretresa**.¹⁶¹ Međutim, na prvom glavnom pretresu predsednik veća je utvrdio da okrivljeni nije upoznat sa identitetom zaštićenih svedokinja, pa je tek nakon održanog glavnog pretresa, na kojem je okrivljeni izneo svoju odbranu, njemu i njegovom braniocu otkriven identitet zaštićenih svedoka.¹⁶² Branilac okrivljenog nije reagovao na povredu ZKP-a (uporediti sa predmetom *Srebrenica*).

Nasuprot ZKP-u, prema Zakonu o zaštiti svedoka BiH, na osnovu koga su svedokinje VS1 i VS3 prvobitno dobile status zaštićenih svedokinja, njihov identitet se najkasnije može otkriti **prilikom njihovog svedočenja na glavnom pretresu**.¹⁶³ Međutim, kako je Republika Srbija preuzela krivično gonjenje, preuzeti krivični postupak se vodi po odredbama domaćeg ZKP-a.

Imovinsko-pravni zahtev žrtve seksualnog nasilja

U okviru krivičnih postupaka za ratne zločine žrtve mogu istaći imovinsko-pravni zahtev za naknadu materijalne i/ili nematerijalne štete. U svojstvu oštećenih u krivičnom postupku, žrtve mogu podneti zahtev do kraja glavnog pretresa.¹⁶⁴ Ipak, u dosadašnjim postupcima za ratne zločine, iako su bili isticani, **sud nikada nije odlučivao o imovinsko-pravnom zahtevu oštećenih**, već je oštećene uvek upućivao na parnicu.¹⁶⁵

Prema ZKP-u, TRZ je u obavezi da prikupi dokaze za odlučivanje o imovinsko-pravnom zahtevu i pre nego što je on podnet,¹⁶⁶ što ono nije u ovom predmetu učinilo. Naime, tokom istrage nikakav dokaz u tom pravcu nije prikupljen, niti je na pripremnom ročištu TRZ predložilo izvođenje bilo kojeg dokaza

161 ZKP, član 106 st. 2.

162 Transkript sa glavnog pretresa od 29. juna 2016. godine, str. 28 dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2017/01/02-29.06.2016..pdf> pristupljeno 10. januara 2017. godine.

163 Zakon o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka, čl. 12 st. 8 (*Službeni glasnik Bosne i Hercegovine* 3/03, 21/03, 61/04, 55/05)

164 Čl. 252–260 ZKP.

165 Presuda Višeg suda u Beogradu u predmetu *Sotin*, K.Po2 214 od 26.06.2015. godine, str. 8, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/10/Presuda_Sotin.pdf, pristupljeno 8. februara 2017. godine, presuda Višeg suda u Beogradu u predmetu *Podujevo*, K.Po2 44/2010 od 22. septembra 2010. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2012/03/3.-Podujevo-IIprvostepena-presuda-u-ponovljenom-postupku-Djukic-Zeljko-broj-44-2010-nd.pdf>, pristupljeno 8. februara 2017. godine, Presuda Višeg suda u Beogradu u predmetu *Zvornik II*, K.Po2 28/2010, od 22. novembra 2010. godine, str. 17., dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2012/02/ZVORNIK-II-prvostepena-presuda-22.11.2010..pdf>, pristupljeno 8. februara 2017. godine.

166 Član 256 ZKP.

s tim u vezi, odnosno medicinskog veštačenja kojim bi se utvrdila vrsta i obim duševnih patnji koje je oštećena pretrpela. Ipak, na glavnom pretresu TRZ je predložilo medicinsko veštačenje oštećene. Sud je predlog odbio, navodeći da bi veštačenje dovelo do odugovlačenja postupka.¹⁶⁷

Prilikom odlučivanja o predlogu TRZ-a, ali i svaki put prilikom odbijanja imovinsko-pravnog zahteva, **sud bi uopšteno tvrdio da bi to dovelo do „odugovlačenja postupka”**¹⁶⁸ ili bi paušalno uputio na članove ZKP-u koji govore o imovinsko-pravnom zahtevu, bez obrazloženja odluke. Međutim, relevantni član ZKP-a navodi da će se pred sudom raspraviti o imovinsko-pravnom zahtevu „ako se time ne bi **znatno** odugovlačio postupak.”¹⁶⁹ Utisak je da sudovi tokom vođenja postupka i odlučivanja zanemaruju zakonski zahtev „znatnog odugovlačenja”, što je daleko viši standard od pukog odugovlačenja. Osim toga, zabrinutost za odugovlačenje postupka zbog rasprave o imovinsko-pravnom zahtevu je neosnovana, ako se ima u vidu da suđenja za ratne zločine u Srbiji u proseku traju pet ili više godina, te da se postupci redovno odugovlače zbog razloga koji su često neosnovani (videti opšti nalaz I).

Neobrazložena odluka o imovinsko-pravnom zahtevu predstavlja povredu prava na pravično suđenje. Praksa Evropskog suda je jasna po pitanju činjenice da oštećeni u krivičnom postupku takođe uživa garancije člana 6 Evropske konvencije (pravo na pravično suđenje), uključujući i pravo na obrazloženu odluku.¹⁷⁰

44

Najzad, FHP smatra da Odeljenje za ratne zločine Višeg suda treba da bude posebno savesno kada je reč o imovinsko-pravnim zahtevima žrtava silovanja i drugih žrtava kojima su određene mere zaštite. Naime, zakonodavstvo u Srbiji ne omogućava „prenos” zaštitnih mera iz krivičnog postupka u parnični. Stoga, **kada krivični sudovi upućuju oštećene na parnicu, oni zapravo žrtvu stavljuju pred nemoguć izbor – lična zaštita naspram reparacija za pretrpljene povrede prava.**

Nasuprot Srbije, Bosna i Hercegovina je prepoznala probleme sa kojima se suočavaju žrtve seksualnog nasilja u ratu prilikom ostvarivanja prava na naknadu štete van krivičnog postupka, pa je počela da im dosudiće imovinsko-pravne zahteve u krivičnom postupku.¹⁷¹ Na ovakvu praksu bi trebalo da se ugleda i domaće pravosude.

¹⁶⁷ Transkript sa glavnog pretresa od 9. septembra 2016. godine, str. 3, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2017/01/03-09.09.2016.pdf>, pristupljeno 14. februara 2017. godine.

¹⁶⁸ *Ibid.*

¹⁶⁹ Član 252, stav 1 ZKP.

¹⁷⁰ Videti npr. ESLJP, *Perez protiv Francuske*, predstavka br. 47287/99, para. 70-71; odluke Evropskog suda za ljudska prava: *Georgiadis protiv Grčke*, od 29. maja 1997. godine, § 43; *Higgins i ostali protiv Francuske*, od 19. februara 1998. godine, § 43.

¹⁷¹ Prvostepena presuda Suda Bosne i Hercegovine S1 1 K 012024 14 Kri u predmetu *Ostoja i Bosiljko Marković*, Prvostepena presuda Suda Bosne i Hercegovine S1 1 K 019771 15 Kri u predmetu *Krsto Dostić*, Drugostepena presuda Suda Bosne i Hercegovine S1 1 K 017213 14 Krž u predmetu *Slavko Savić*.

III. Predmet Ključ-Šljivari¹⁷²

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: prvostepeni postupak	
Datum podizanja optužnice: 5. april 2016. godine	
Datum početka suđenja: 21. oktobar 2016. godine	
Postupajući tužilac: Milan Petrović	
Optuženi: Milanko Dević	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZSRJ, član 142	
Postupajuće veće	sudija Zorana Trajković (predsednica veća)
	sudija Mirjana Ilić
	sudija Dejan Terzić
45	
Broj optuženih: 1	
Rang optuženih: nižerangirani	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 2
Broj žrtava: 1	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 8
Broj ispitanih svedoka: 8	
Ključni događaji u izveštajnom periodu:	
Glavni pretres	

¹⁷² Predmet *Ključ-Šljivari*, izveštaji sa sudenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/kljuc_sljivari.html, pristupljeno 13. januara 2017. godine.

Tok postupka

Optužnica

Optuženi Milanko Dević se tereti¹⁷³ da je, kao pripadnik VRS, u drugoj polovini jula 1992. godine, zajedno sa Bogdanom Šobotom i još jednim NN vojnikom, u uniformi i naoružan automatskom puškom, u mestu Donja Sanica (zaseok Šljivari, opština Ključ, BiH), došao do kuće oštećenog Ismeta Šljivara i izveo ga iz kuće uz pretnju oružjem, nakon čega ga je odveo do mesta zvanog „Božin mlin“ kraj reke Sanice, gde su njih trojica u njega ispučali više metaka i tako ga ubili, a njegovo telo zatim bacili u reku.¹⁷⁴

Odbojana optuženog

Optuženi Milanko Dević negirao je izvršenje krivičnog dela za koje se tereti, tvrdeći da se nije nalazio u Donjoj Sanici u vreme zločina. Negira i da je poznavao Ismeta Šljivara.¹⁷⁵

Svedoci u postupku

U dosadašnjem toku postupka ispitano je osam svedoka. Svedočili su sinovi ubijenog Ismeta Šljivara, koji o kritičnom događaju nemaju neposrednih saznanja. Međutim, obojica navode da poznaju optuženog jer su iz istog kraja, te da se svi međusobno poznaju.

46

Svedoci Safet i Rasema Šljivar¹⁷⁶ videli su vojnike kako odvode ubijenog Ismeta Šljivara, ali ih nisu prepoznali. Međutim, svedoci Semir Šljivar, Šemska Šljivar i Abaz Bašić,¹⁷⁷ koji su takođe bili očevici odvođenja ubijenog Ismeta Šljivara, prepoznali su optuženog kao jednog od vojnika koji ga je odveo u pravcu „Božinog mlina“. Naveli su da su se iz pravca mline ubrzo čuli pucnji, nakon čega je Ismet Šljivar nestao.

Svedok Siniša Obradović¹⁷⁸ tvrdi da nema neposrednih saznanja o kritičnom događaju, mada je u postupku koji se vodi pred sudom u Bihaću, zajedno sa optuženim i Bogdanom Šobotom, u jednom periodu bio terećen za ubistvo Ismeta Šljivara.

¹⁷³ Optužnica TRZ KTO br. 3/16 od 05. aprila 2016. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/10/Optuznica_Kljuc-Sljivari_05.04.2016..pdf, pristupljeno 13. januara 2017. godine.

¹⁷⁴ Ovaj predmet TRZ-u je ustupio Kantonalni sud u Bihaću na osnovu odredbi Zakona o pružanju međunarodne pravne pomoći u krivičnim stvarima, obzirom da je Milanko Dević državljanin Republike Srbije, gde ima i prebivalište.

¹⁷⁵ Izveštaj sa sudeњa od 21. oktobra 2016. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/10/Kljuc-Sljivari - Izvestaj_sa_sudjenja_21.10.2016..pdf, pristupljeno 13. januara 2017. godine.

¹⁷⁶ Izveštaj sa sudeњa od 1. decembra 2016. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/12/Kljuc-Sljivari - Izvestaj_sa_sudjenja_01.12.2016..pdf, pristupljeno 13. januara 2017. godine.

¹⁷⁷ Ibid.

¹⁷⁸ Izveštaj sa sudeњa od 21. oktobra 2016. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/10/Kljuc-Sljivari - Izvestaj_sa_sudjenja_21.10.2016..pdf, pristupljeno 13. januara 2017. godine.

Dokazni postupak nastaviće se ispitivanjem svedoka.

Nalazi FHP-a

Regionalna saradnja

Ovaj postupak predstavlja dobar primer saradnje Srbije i BiH u procesuiranju ratnih zločina, koja je intenzivirana nakon što su TRZ i Tužilaštvo BiH 2013. godine potpisali Protokol o saradnji u progonu počinilaca krivičnih dela ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida. Naime, ovaj predmet je TRZ-u ustupio Kantonalni sud u Bihaću, obzirom da optuženi, koji je državljanin Republike Srbije i sa prebivalištem u Srbiji, nije bio dostupan organima BiH.

Nekompletna optužnica

FHP je na osnovu Zakona o dostupnosti informacija od javnog značaja zatražio od TRZ-a optužnicu koja je podignuta protiv Milanka Devića, ali je ona dostavljena nekompletna.¹⁷⁹ Naime, u dostavljenom primerku optužnice izostavljeno je skoro čitavo obrazloženje, čime se onemogućava analiza kvaliteta optužnice i otežava praćenje suđenja.

---

¹⁷⁹ Optužnica TRZ KTO br. 3/16 od 05. aprila 2016. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/10/Optuznica_Kluc-Sljivari_05.04.2016..pdf, pristupljeno 13. januara 2017. godine.

IV. Predmet Doboј¹⁸⁰

PREGLED PREDMETA

Trenutna faza postupka: prvostepeni postupak

Datum podizanja optužnice: 21. mart 2016. godine

Datum početka suđenja: 14. juli 2016. godine

Postupajući tužilac: Milan Petrović

Optuženi: Dušan Vuković

Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZSRJ, član 142

Postupajuće veće	sudija Vinka Beraha-Nikićević (predsednica veća) sudija Vera Vukotić sudija Vladimir Duruz
-------------------------	--

Broj optuženih: 1	
Rang optuženih: nižerangirani	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 3
Broj žrtava: 14	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 2
Broj ispitanih svedoka: 2	

Ključni događaji u izveštajnom periodu:

Glavni pretres

¹⁸⁰ Predmet Doboј, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/doboј.html>, pristupljeno 10. januara 2017. godine.

Tok postupka

Optužnica

Optuženi Dušan Vuković se tereti¹⁸¹ da je u vremenskom periodu od maja 1992. pa do marta 1993. godine u Doboju (BiH), u svojstvu stražara, u prostorijama Okružnog zatvora mučio više zatočenih lica, od kojih je jedno preminulo od posledica fizičkog zlostavljanja. Optuženi se tereti i da je omogućavao pripadnicima Vojske Republike Srpske i „Crvenih beretki“ da ulaze u zatvor i telesno povreduju zatvorenike, te da izvedu iz zatvora jednog od zatvorenika, kojem je jedan od pripadnika „Crvenih beretki“ rekao da se pozdravi sa drugim zatvorenicima jer se više neće videti, od kog dana se ovaj oštećeni vodi kao nestalo lice.¹⁸²

Odbrana optuženog

Optuženi Dušan Vuković negirao je izvršenje krivičnog dela za koje se tereti. On ne spori da je radio kao stražar u Okružnom zatvoru u Doboju, međutim tvrdi da nijednog zatvorenika nije zlostavljaо, te da nije imao ovlašćenja da pušta treća lica u zatvor. Optuženi navodi da su u jednom periodu u zatvor dolazili pripadnici „Crvenih beretki“ tako što bi pod pretnjom oružjem od stražara zahtevali da ih puste, nakon čega bi zlostavljali zatvorenike. Prema navodima optuženog, svaki njihov dolazak je evidentiran i prijavljen upravniku zatvora, s tim da nikada nisu dolazili u njegovoj smeni, što se može proveriti u evidenciji. U pogledu smrti jednog od zatvorenika, optuženi navodi da je policija ispitala događaj i utvrdila da nema krivice stražara u odnosu na taj slučaj.¹⁸³

49

Svedoci u postupku

Mustafa Kovačević, koji je bio kao civil zatočen u Okružnom zatvoru, svojim iskazom teretio je optuženog. Naveo je da poznaje optuženog kao čuvara u zatvoru, kojeg su zvali „Vuk“ i koji je bio „strah i trepet“ za zatvorenike i „glavni batinaš“, jer je tukao sve koji su mu došli pod ruku. Bio je „kapiten“ ekipe koju su pored njega činila još trojica stražara – izvesni Staniša, Ninković i Njegoš koji je došao iz Crne Gore – koji su tukli zatvorenike. Video je kako okrivljeni tuče zatvorenika Fadila Ahmića. Čuo je da je zatvorenik Marko Kikić izveden iz ćelije tokom noći, te da je kasnije u zatvoru preminuo.¹⁸⁴

Svedok Suljo Mehić, koji je pre rata bio pripadnik milicije, takođe je u svom iskazu teretio optuženog.

¹⁸¹ Optužnica TRZ KTO br. 2/16 od 21. marta 2016. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/07/Optuznica_Doboj.pdf, pristupljeno 10. januara 2017. godine.

¹⁸² Ovaj predmet TRZ-u je ustupio Okružni sud u Doboju na osnovu odredbi Zakona o pružanju međunarodne pravne pomoći u krivičnim stvarima, obzirom da je Dušan Vuković državljanin Republike Srbije, gde ima i prebivalište.

¹⁸³ Izveštaj sa suđenja od 14. jula 2016. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/07/Doboj - Izvestaj_sa_sudjenja_14.07.2016.pdf, pristupljeno 10. januara 2017. godine.

¹⁸⁴ Izveštaj sa suđenja od 11. oktobra 2016. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/10/2-Doboj - Izvestaj_sa_sudjenja_11.10.2016..pdf, pristupljeno 10. januara 2017. godine.

Svedok je u Okružnom zatvoru u Doboju bio zatvoren u ćeliji zajedno sa još jednim milicionerom. Dobro se seća da je dana 28. maja 1992. godine, kada su u zatvor došli pripadnici Crvenih beretki, okriviljeni otključao vrata njihove ćelije i rekao im da se u ćeliji nalaze dvojica milicionera. U ćeliju su ušla četiri pripadnika Crvenih beretki u maskirnim uniformama i sa palicama. Odmah su počeli da ih tuku.¹⁸⁵

Dokazni postupak nastaviće se ispitianjem svedoka.

Nalazi FHP-a

Kvalifikacija oružanog sukoba

TRZ je u ovoj optužnici oružani sukob u BiH kvalifikovalo kao nemeđunarodni, pozvavši se na član 3 zajednički za sve Ženevske konvencije, a koji se primenjuje „u slučaju oružanog sukoba koji nema karakter međunarodnog sukoba“. TRZ nije ponudilo obrazloženje za ovaku kvalifikaciju, što predstavlja nastavak hronične problematične prakse. Stiče se utisak da TRZ *bira* kvalifikaciju zavisno od potreba predmeta (videti npr. *Tuzlansku kolonu* i opšti nalaz VIII) ili u skladu sa političkim stavovima Republike Srbije, prema kojima je rat u BiH bio nemeđunarodni, odnosno Republika Srbija nije učestvovala u ratu, te Srbija ne može snositi odgovornost za zločine (videti npr. *Logor Luka*). U predmetu *Doboј* je utisak „uskladijanja“ sa državnim interesima posebno izražen.

50

Naime, u ovom predmetu je kvalifikacija oružanog sukoba zahtevala posebnu pažnju i obrazloženje, budući da i sama optužnica navodi da su u vremenskom periodu na koje se optužnica odnosi **u Doboјu delovale oružane snage druge države – „Crvene beretke“, jedinica Resora državne bezbednosti Republike Srbije.**¹⁸⁶

Selektivna optužnica

Optužnicom TRZ nisu obuhvaćeni pripadnici „Crvenih beretki“, iako postoje javno dostupni dokazi o pripadnicima ove jedinice koji su učestvovali u događajima obuhvaćenim optužnicom. Naime, u prvostepenoj presudi MKSJ u predmetu *Stanišić i Simatović* opisana su zlostavljanja u Okružnom zatvoru u Doboju koja su izvršili pripadnici „Crvenih beretki“. U presudi je identifikovan i jedan od komandanata ove jedinice u Doboju koji je učestvovao u zlostavljanjima – Radojica Božović.¹⁸⁷

Osim događaja iz optužnice, pretresno veče MKSJ je utvrdilo i da su pripadnici „Crvenih beretki“ Slobodan Karagić i Davor Subotić, 24. maja 1992. godine iz Okružnog zatvora izveli desetoricu zat-

¹⁸⁵ Izveštaj sa sudjenja od 23. novembra 2016. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/11/4. Doboј - Izvestaj sa sudjenja 23.11.2016.pdf>, pristupljeno 10. januara 2017. godine.

¹⁸⁶ Videti npr. Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Stanišić i Simatović*, para. 1421.

¹⁸⁷ *Ibid*, para. 775; 755-757.

vorenika kojima se od tada gubi svaki trag, kao i niz drugih zločina koje su „Crvene beretke“ izvršile na području Doboja.¹⁸⁸

Pred sudom BiH je u februaru 2016. godine počelo suđenje Slobodanu Karagiću, koji je optužen za zločin protiv čovečnosti počinjen u Doboju, uključujući i događaje iz Okružnog zatvora u Doboju.¹⁸⁹ Prilikom svedočenja pred Sudom BiH, nekoliko svedoka je tvrdilo da je Karagić zajedno sa Rikijem (Davor Subotić), Branislavom Branom Ninkovićem i Jorgićem, 24. maja 1992. godine izveo nekoliko Bošnjaka iz Okružnog zatvora u Doboju, koje su zatim Subotić i Jorgić odveli u kamp „Crvenih beretki“ i ubili.¹⁹⁰

Nikola Jorgić je krajem 1995. godine uhapšen je u Nemačkoj, gde ga je Vrhovni državni sud u Dizeldorfu 1997. godine osudio na doživotni zatvor zbog genocida počinjenog nad Bošnjacima u Doboju.¹⁹¹ Jorgić je preminuo 2014. godine.¹⁹² Okružni sud u Doboju je 2016. godine osudio Branislava Ninkovića na kaznu zatvora od 15 meseci zbog nanošenja povreda zatvorenicima u Okružnom zatvoru u Doboju tokom 1992. i 1993. godine.¹⁹³

Do danas nijedan pripadnik „Crvenih beretki“ nije procesuiran pred sudovima u Srbiji za zločine tokom ratova u bivšoj Jugoslaviji. Izvesno je da TRZ procesuira ovaj slučaj isključivo zato što je na osnovu regionalne saradnje dobilo „gotov“ predmet od Okružnog suda u Doboju, budući da nije spremno da adekvatno postupa ni kada su dokazi dostupni, a ima zakonsku obavezu da to čini (videti i predmet *Lovas*).

51

U skladu sa svojom zakonskom dužnošću da preduzme krivično gonjenje kada postoje osnovi sumnje da je učinjeno krivično delo, TRZ bi, kao minimum, moralo proširiti optužnicu i obuhvatiti sve pozнате osobe koje su učestvovalе u zločinima opisanim u optužnici.

188 *Ibid*, para 777.

189 Justice Report, „Podignuta optužnica protiv Slobodana Karagića“, <http://www.justice-report.com/bh/sadr%C5%BEaj-%C4%8Dlanci/podignuta-optu%C5%BEenica-protiv-slobodana-karagi%C4%87a>, pristupljeno dana 16. marta 2017. godine.

190 Justice Report, „Počelo suđenje Slobodanu Karagiću“, <http://www.justice-report.com/bh/sadr%C5%BEaj-%C4%8Dlanci/po%C4%8Delenje-slobodanu-karagi%C4%87u>, pristupljeno dana 16. marta 2017. godine.

191 „U njemačkom zatvoru umro Jorga, prvi srpski zločinac osuđen za genocid nad Bošnjacima“, <http://bosnjaci.net/prilog.php?pid=52584>, pristupljeno dana 16. marta 2017. godine.

192 „VASILJE ŠAINOVIĆ: Najnovija vijest iz grada Doboja!“, <http://dobojski.info/drustvo-i-politika/pisma-i-reagovanja/item/4169-vasilije-sainovic-najnovija-vijest-iz-grada-doboja>, pristupljeno dana 16. marta 2017. godine.

193 Justice Report, „Smanjena kazna Branislavu Ninkoviću“, <http://www.justice-report.com/bh/sadr%C5%BEaj-%C4%8Dlanci/smanjena-kazna-branislavu-ninkovi%C4%87u>, pristupljeno dana 16. marta 2017. godine.

Dostavljanje nekompletne optužnice

FHP je na osnovu Zakona o dostupnosti informacija od javnog značaja zatražio od TRZ optužnicu koja je podignuta protiv Dušana Vukovića, ali je ona dostavljena nekompletna.¹⁹⁴ Naime, u dostavljenom primerku optužnice u celosti je izostavljeno obrazloženje, čime se onemogućava analiza kvaliteta optužnice i otežava praćenje samog suđenja. Imajući u vidu da je u vreme kada je optužница tražena, ona već bila potvrđena, te da je glavni pretres javan, za takvo postupanje nije postojao ni jedan opravdan razlog.

---

¹⁹⁴ Optužница TRZ KTO br. 2/16 od 21. marta 2016. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/07/Optuznica_Doboj.pdf, pristupljeno 10. januara 2017. godine.

V. Predmet Srebrenica¹⁹⁵

PREGLED PREDMETA					
Trenutna faza postupka: prvostepeni postupak					
Datum podizanja optužnice: 21. januar 2016. godine					
Datum početka suđenja: 12. decembar 2016. godine					
Postupajući tužilac: Mioljub Vitorović, Bruno Vekarić					
Optuženi: Nedeljko Milidragović, Milivoje Batinica, Aleksandar Dečević, Boro Miletić, Jovan Petrović, Dragomir Parović, Aleksa Goljanin i Vidosav Vasić					
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZSRJ član 142					
Postupajuće veće	sudija Mirjana Ilić (predsednica veća)	53			
	sudija Zorana Trajković				
	sudija Dejan Terzić				
Broj optuženih: 8					
Rang optuženih: nižerangirani	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 0				
Broj žrtava: 1313	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 0				
Broj ispitanih svedoka: 0					
Ključni događaji u izveštajnom periodu:					
Glavni pretres					

¹⁹⁵ Predmet *Srebrenica – Kravica*, izveštaji sa suđenja i dokumenta dostupni na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/srebrenica.html>, pristupljeno 30. decembra 2016. godine.

Tok postupka

Optužnica

Optuženi se terete da su kao pripadnici Centra za obuku Jahorina Specijalne brigade policije MUP-a Republike Srpske 14. jula 1995. godine, unutar i u neposrednoj okolini hangara zemljoradničke zadruge u selu Kravica (opština Bratunac, BiH) izvršili ubistvo najmanje 1313 bošnjačkih civila.¹⁹⁶

Optuženi su Nedeljko Milidragović (komandir 2. voda 1. čete) i Milivoje Batinica, Aleksandar Dečević, Boro Miletić, Jovan Petrović i Dragomir Parović (pripadnici 2. voda) i Alekса Goljanin i Vidosav Vasić (pripadnici 1. voda 1. čete).

Nedeljko Milidragović je u ranim jutarnjim časovima 14. jula 1995. godine, izdao naređenje Golijaninu, Batinici, Dečeviću, Miletiću, Paroviću i Vasiću kao i drugim pripadnicima svoje čete, da ubiju oko stotinu civila koji su bili zatočeni u hangaru u Kravici. U skladu sa naređenjem, oni su formirali streljački vod, izvodili civile iz hangara, primoravali ih da pevaju četničke pesme, a zatim ih zajedno sa Milidragovićem ubili pucajući u njih iz automatskog oružja. Potom su Milidragović, Batinica, Petrović i Goljanin, pojedinačnim pucnjima ubijali civile koji su davali znake života.

Istog dana, kada su civili dovoženi autobusima i kamionima do hangara u Kravici, Milidragović je u više navrata naređivao Golijaninu, Batinici, Dačeviću, Miletiću, Petroviću i Paroviću da ih ubijaju. Zajedno sa Milidragovićem, optuženi su ispred i oko hangara ubili više stotina civila.

54

Na ovaj način lišeno je života najmanje 1313 civila čiji je identitet do sada utvrđen, a njihovi posmrtni ostaci pronađeni su u masovnim grobnicama na više lokaliteta u BiH: Glogova, Ravnice, Hangar Kravica, Blječeva, Zeleni Jadar, Zalazje i Pusmulići.

Glavni pretres

Glavni pretres koji je bio zakazan za dva uzastopna dana u decembru 2016. godine nije održan. Naime, pre početka glavnog pretresa branioci okrivljenih istakli su da se nisu stekli uslovi za njegovo održavanje jer okrivljenima i njihovim braniocima nije otkriven identitet zaštićenih svedoka. Smatrali su da okrivljeni nisu u mogućnosti da efikasno iznose svoju odbranu, a da prethodno nisu upoznati sa identitetom zaštićenih svedoka koji ih svojim iskazima terete. Sudsko veće je odbilo predlog branilaca za neodržavanje glavnog pretresa, zbog čega su branioci zatražili izuzeće čitavog sudskog veća. Takav zahtev doveo je automatski do prekida glavnog pretresa, jer je predmet upućen predsedniku suda na odlučivanje.¹⁹⁷

196 Optužnica TRZ KTO br. 2/2015 od 21. januara 2016. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/12/srebrenica_optuznica.pdf, pristupljeno 30. decembra 2016. godine.

197 Transkript sa glavnog pretresa od 12. decembra 2017. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2017/01/03-12.12.2016..pdf>, pristupljeno 18. januara 2017. godine.

Predsednik suda odbio je zahtev za izuzeće postupajućeg veća. Međutim, ni nakon odbijanja predloga za izuzeće veća, glavni pretres nije počeo jer je predsednica veća obavestila optužene i branioce da ni sudu nije poznat identitet zaštićenih svedoka, pa je pozvala tužioca da podatke o identitetu zaštićenih svedoka dostavi sudu.¹⁹⁸

Glavni pretres zakazan je za februar 2017. godine.

Nalazi FHP-a

Neodgovorno ponašanje suda

Sudskom veću se može uputiti ozbiljna zamerka zbog nespremnosti za početak glavnog pretresa. Naime, sud do početka glavnog pretresa nije optuženima i njihovim braniocima otkrio identitet zaštićenih svedoka, što je shodno odredbama ZKP-a, bio dužan učiniti, najkasnije 15 dana pre početka glavnog pretresa,¹⁹⁹ čime je povredio njihovo pravo na odbranu.

Predsednica veća je prvo bitno tvrdila da time nije povređeno pravo na odbranu optuženih, navodeći da „ne možemo tako restriktivno tumačiti ovu zakonsku odredbu [...] jer zakon ne kaže 15 dana pre otvaranja glavnog pretresa [...] te stoga, pravilnim tumačenjem ove zakonske odredbe, pravo optuženih na odbranu je ispoštovano ukoliko se optuženima saopšti 15 dana pre glavnog pretresa na kojem će biti izvedena ova dokazna radnja.“²⁰⁰

55

Ovakva interpretacija eksplisitne i nedvosmislene zakonske odredbe je neosnovana, budući da Zakon precizno određuje da će istovetnost zaštićenog svedoka „sud otkriti okriviljenom i njegovom braniocu najkasnije 15 dana pre početka glavnog pretresa“.

Nakon odbijanja zahteva za izuzeće sudskog veća, predsednica veća ipak nije otvorila glavni pretres iako više nije bilo formalnih prepreka za njegovo održavanje. Umesto toga, navela je da ni sud ne raspolaže podacima o identitetu zaštićenih svedoka, jer mu ih TRZ nije dostavio, pa je pozvala TRZ da te podatke dostavi sudu i odredila termin kada će okriviljenim i njihovim braniocima otkriti njihov identitet.²⁰¹ Na ovaj način, sud je zapravo priznao da je pogrešio kada nije pre početka glavnog pretresa otkrio i okriviljenima i braniocima identitet zaštićenih svedoka.

198 Transkript sa glavnog pretresa od 13. decembra 2017. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2017/01/04-13.12.2016..pdf>, pristupljeno 18. januara 2017. godine.

199 ZKP, član 106 stav 3.

200 Transkript sa glavnog pretresa od 12. decembra 2017. godine, str. 5, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2017/01/03-12.12.2016.pdf>, pristupljeno 18. januara 2017. godine.

201 Transkript sa glavnog pretresa od 13. decembra 2017. godine, str. 5, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2017/01/04-13.12.2016..pdf>, pristupljeno 18. januara 2017. godine.

Ovakvo ponašanje suda je neprofesionalno i neodgovorno, posebno ako se ima u vidu da je ovo svakako jedan od najvećih i najznačajnijih predmeta koji se vodio pred Odeljenjem za ratne zločine u Srbiji i na koji se dugo čekalo. FHP posebno ukazuje na činjenicu da je Protokolom o saradnji između TRZ i Tužilaštva BiH predviđeno da se dokazi i informacije u određenom predmetu ne prosleđuju tužilaštvu druge države ukoliko žrtve to ne žele. Dakle, u ovom predmetu, predstavnici porodica žrtava dali su saglasnost, odnosno ukazali poverenje pravosudu Republike Srbije za vođenje ovog predmeta. Stoga ne čudi reakcija porodica žrtava na ponašanje suda, koji smatraju da Srbija ne želi da osudi ratne zločince²⁰² i da u njoj pravni sistem ne funkcioniše.

Kvalifikacija krivičnog dela

Iako je u dosadašnjoj međunarodnoj i regionalnoj sudskej praksi zločin u Srebrenici kvalifikovan kao genocid²⁰³ ili zločin protiv čovečnosti,²⁰⁴ TRZ je u ovom predmetu delo kvalifikovalo kao ratni zločin. TRZ je na isti način kvalifikovalo i jedan raniji slučaj ubijanja u okviru Srebreničkog genocida – Škorpiioni.²⁰⁵

Odluka da se delo ne kvalifikuje kao genocid se u stručnoj javnosti pravda činjenicom da je izuzetno teško dokazati postojanje posebne namere na strani optuženih da, u konkretnom slučaju, ubistvima zatočenih muškaraca bošnjačke nacionalnosti, u celosti ili delimično, unište Bošnjake kao nacionalnu grupu. Međutim, FHP smatra da je takva legitimna bojazan mogla da se prepredi drugim pravnim strategijama koje ne bi za posledicu imale svodenje dela na kvalifikaciju kojom se isključuju njegova najbitnija obeležja - masovnost i sistematičnost (obeležja koja nisu sastavni deo ratnog zločina).

56

Naime, TRZ je moglo da zadrži kvalifikaciju zločina kao genocid, a da oblik učešća optuženih odredi kao pomaganje, budući da pomaganje u genocidu ne zahteva posebnu namenu potpunog ili delimičnog uništenja grupe, već doprinos delu uz znanje da primarni izvršioci i planeri zločina imaju posebnu namenu uništenja.²⁰⁶ Upravo su za ovaj oblik krivične odgovornosti pred Sudom BiH osuđeni, kao i u ovom slučaju, niskorangirani pripadnici specijalne policije MUP Republike Srpske, i to baš za streljanje muškaraca u hangaru Kravica.²⁰⁷

²⁰² Dnevni časopis Blic, 12.12.2016. „Majke Srebrenice: Srbija ne želi da procesuirala ratne zločince“, dostupno na <http://www.blic.rs/vesti/drustvo/majke-srebrenice-srbija-ne-zeli-da-procesuirala-ratne-zločince/4xvmxx6>, pristupljeno 23. januara 2017. godine.

²⁰³ Videti npr. Presuda Suda BiH u predmetu Jakovljević Slobodan i dr (Kravica), S1 1 K 014263 13 Krž (X-KRŽ-05/24); Presuda MKSJ u predmetu Zdravko Tolimir (IT-05-88/2), presuda MKSJ u predmetu Radisav Krstić (IT-98-33).

²⁰⁴ Videti npr. presuda MKSJ u predmetu Dragan Obrenović (IT-02-60/2).

²⁰⁵ Videti optužnicu TRZ u predmetu Škorpiioni, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/images/stories/pdf/sudjenje_za_ratne_zločine/srbija/Slobodan_Medic_i_dr/optuzница.pdf pristupljeno dana 16. marta 2017. godine.

²⁰⁶ Videti npr. drugostepenu presudu MKSJ u predmetu Knojelac, para. 70; drugostepenu presudu MKSJ u predmetu Vasiljević, para. 142; drugostepenu presudu MKSJ u predmetu Tadić, para. 229. drugostepenu presudu Suda BiH u predmetu Jakovljević Slobodan i dr (Kravica), S1 1 K 014263 13 Krž (X-KRŽ-05/24), od 9. septembra 2009. godine, para. 571.

²⁰⁷ Videti drugostepenu presudu Suda BiH u predmetu Jakovljević Slobodan i dr (Kravica), S1 1 K 014263 13 Krž (X-KRŽ-05/24) od 29. aprila 2014. godine, dostupno na <http://www.sudbih.gov.ba/predmet/2429/show>

Alternativno, TRZ je delo moglo da kvalifikuje kao zločin protiv čovečnosti, čime bi obuhvatilo ključna obeležja dela – sistematičnost, rasprostranjenost i napad na civilno stanovništvo. TRZ nikada u dosadašnjoj praksi nije optuživalo za zločin protiv čovečnosti. Najčešći argument koji se pojavljivao u stručnoj javnosti u prilog takvoj neosnovanoj praksi je da bi se optuživanjem za zločin protiv čovečnosti povredila zabrana retroaktivne primene zakona, budući da je ovo delo predviđeno prvi put u Krivičnom zakoniku Republike Srbije²⁰⁸ koji je počeo da se primenjuje tek od januara 2006. godine. Međutim, takav stav je neosnovan iz više razloga. Prvo, Ustavom je predviđeno da se međunarodno pravo direktno primenjuje u pravnom poretku Srbije,²⁰⁹ a zločin protiv čovečnosti je krivično delo prema međunarodnom pravu i kao takvo je procesuirano još od Međunarodnog vojnog tribunala u Nurnbergu.²¹⁰ Drugo, Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda predviđeno je da od zabrane retroaktivne primene zakona²¹¹ postoji izuzetak, ako je u pitanju delo koje je u vreme izvršenja predstavljalo krivično delo prema opštim pravnim načelima priznatim kod civilizovanih naroda,²¹² što je takođe predviđeno i Međunarodnim paktom o građanskim i političkim pravima.²¹³ Upravo u skladu sa citiranim članom, Evropski sud je definitivno rešio ovu "dilemu" TRZ-a još pre pet godina kada je u predmetu *Šimišić protiv BiH* odlučio da BiH nije povredila pravo optuženog na zabranu retroaktivne primene zakona kada ga je osudila za zločin protiv čovečnosti iako to krivično delo, isto kao i u Srbiji, nije bilo predviđeno nacionalnim zakonom u vreme njegovog izvršenja.²¹⁴

Budući da odluka TRZ da delo kvalifikuje kao ratni zločin nije uslovljeno domaćim ili međunarodnim pravom, niti relevantnom sudske praksom, indikativno je da optužnica TRZ tretira zločin u Srebrenici na način na koji to čini političko liderstvo Republike Srbije – u Srebrenici se nije dogodio genocid²¹⁵ i zločin nije počinjen na sistematican način.²¹⁶

²⁰⁸ Krivični zakonik Republike Srbije, član 371. („Službeni glasnik RS“ br. 85/2005, 88/2005, - ispr., 107/2005., 72/2009, 11/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/16.

²⁰⁹ Ustav Republike Srbije, član 16., „Službeni glasnik RS“ br. 98/2006.

²¹⁰ Videti npr. presudu ESLJP u predmetu *Šimišić protiv BiH*, para. 23, str. 2-6.

²¹¹ Pravilo *nullum crimen nulla poena sine lege* odreduje da se niko ne može oglasiti krivim za delo koje, pre nego što je učinjeno, zakonom ili drugim propisom zasnovanim na zakonu nije bilo predviđeno kao kažnjivo, niti mu se može izreći kazna koja za to delo nije bila predviđena.

²¹² Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, član 7.

²¹³ Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, član 15.

²¹⁴ Presuda Evropskog suda za ljudska prava u predmetu *Boban Šimišić protiv Bosne i Hercegovine*, dostupno na http://www.mhrr.gov.ba/ured_zastupnika/novosti/default.aspx?id=2920&langTag=bs-BA, pristupljeno 19. januara 2017. godine.

²¹⁵ Deklaracija Narodne skupštine Republike Srbije o osudi zločina u Srebrenici, 31. mart 2010. godine, dostupno na http://www.slobodnaevropa.org/a/Skupstina_Srbije_Deklaracij_Srebrenica/1998622.html pristupljeno dana 16. marta 2017. godine.

²¹⁶ Videti npr. RTS, „Nikolić se izvinio zbog Srebrenice“, 25. april 2013. godine, dostupno na <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/9/politika/1312408/nikolic-se-izvinio-zbog-srebrenice.html> pristupljeno dana 16. marta 2017. godine.

Selektivna optužnica

U skladu sa svojom ustaljenom praksom, TRZ je optužilo isključivo niskorangirane osobe u ovom predmetu. Naime, prvooptuženi i najvišerangirana osoba u ovom predmetu je u vreme izvršenje dela bio komandir voda. FHP je još 2010. godine podneo TRZ-u krivičnu prijavu protiv nekoliko visoko-rangiranih pripadnika VRS zbog krivičnog dela genocid u Srebrenici, a koji žive u Srbiji, pojavljuju se u javnosti i u medijima,²¹⁷ i dostupni su državnim organima.²¹⁸ Prijavom su, pored ostalih, obuhvaćeni Petar Slapura, ondašnji pukovnik VRS i načelnik Uprave za obaveštajne poslove Glavnog štaba, Milorad Pelemiš, komandant 10. Diverzantskog odreda Glavnog štaba VRS za kojim je raspisana međunarodna poternica, Dragomir Pećanac, major VRS i zamenik komandira vojne policije Bratunačke lake brigade iz sastava Drinskog korpusa VRS. Ove osobe međutim do danas nisu optužene.

Regionalna saradnja

Tužilaštvo BiH je podiglo optužnicu za genocid protiv Milidragovića i Goljanina, koju je Sud BiH potvrdio još tokom jula meseca 2012. godine. Međutim, njima se nije moglo suditi u BiH jer žive u Srbiji od završetka rata u BiH 1995. godine. Na osnovu Protokola o saradnji u progonu osumnjičenih za ratne zločine, zločine protiv čovečnosti i zločin genocida koji su 2013. godine potpisali TRZ i Tužilaštvo BiH, u ovom predmetu dva tužilaštva su ostvarila veoma dobru razmenu informacija i dokaza koja je rezultirala i pokretanjem postupka za zločin u Srebrenici pred domaćim pravosuđem.

²¹⁷ Videti npr. gostovanje Milorada Pelemiša u emisiji "Goli život" 2014. godine, dostupno na <https://www.youtube.com/watch?v=BPQULH78yhI>; Videti I

²¹⁸ FHP saopštenje, "Krivična prijava za genocid u Srebrenici", 16. avgust 2010. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/?p=13072>

VI. Predmet Bosanski Petrovac–Gaj²¹⁹

PREGLED PREDMETA

Trenutna faza postupka: prvostepeni postupak

Datum podizanja optužnice: 10. oktobar 2014. godine

Datum početka suđenja: 15. jun 2015. godine

Postupajući tužilac: Snežana Stanojković

Optuženi: Milan Dragišić

Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142

Postupajuće veće	sudija Vladimir Duruz (predsednik veća) sudija Vera Vukotić sudija Vinka Beraha-Nikićević
-------------------------	---

59

Broj optuženih: 1 Rang optuženih: nižerangiran – bez čina Broj žrtava: 5 Broj ispitanih svedoka: 19	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 6 Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 11
--	--

Ključni događaji u izveštajnom periodu:

Glavni pretres

²¹⁹ Predmet *Bosanski Petrovac-Gaj*, izveštaji sa suđenja i dokumenta iz predmeta dostupni na http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/bosanski_petrovac_gaj.html

Tok postupka

Pregled postupka do 2016. godine

Optužnica

Optuženi Milan Dragišić se tereti da je, kao pripadnik VRS, 20. septembra 1992. godine u Bosanskom Petrovcu (BiH), u naselju Gaj, ubio tri, a ranio dva bošnjačka civila. Naime, nakon što je dovezeno telo njegovog brata Dragana Dragišića, koji je poginuo na ratištu, naoružan automatskom puškom i u uniformi, optuženi je izašao na ulicu i počeo da psuje „tursku i muslimansku majku“ svojim komšijama Bošnjacima, koji su se nalazili na ulici, a potom je u njih i pucao.²²⁰

Odbojna optuženog

Optuženi Milan Dragišić, iznoseći svoju odbranu, naveo je da se ne oseća krivim. Naveo je da je prilikom dovoženja tela svog brata, iz gepeka automobila uzeo automatsku pušku u kojoj je bio metak u cevi. Čuo je nakon toga rafalnu paljbu, ali se ne seća šta se dogodilo. Bio je „van sebe“ i tada mu je pred očima bilo „sve crno“, jer je saznao da je telo njegovog pokojnog brata bilo potpuno masakrirano. Zbog toga ne zna da li je ubio svoje komšije.²²¹

60

Svedoci u postupku

Muhamed Kavaz opisao je kako je optuženi kritičnog dana ubio njegovog oca Asima a njega ranio, kada su, nakon što su čuli plač i kuknjavu iz njegove kuće, krenuli da, kao prve komšije, vide šta se desilo.²²² Da je optuženi ubio Asima Kavaza potvrđio je i svedok Branko Srdić, koji je bio očeviđac kritičnog događaja.²²³

Svedoci Mirko Velaga i Edin Bašić nisu bili očevici kritičnog događaja, ali njihova posredna saznanja potvrđuju navode oštećenog Muhameda Kavaza o ubistvu njegovog oca, kao i da se optuženi, nakon ubistva Asima Kavaza, kretao po naselju Gaj i pucao u civile Bošnjake.²²⁴

---

220 Optužnica TRZ broj KTO 7/14 od 10. oktobra 2014. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/03/Optuznica_Milan_Dragisic_10_10_2014.pdf, pristupljeno 4. januara 2017. godine.

221 Izveštaj sa sudjenja od 15. juna 2015. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/06/Izvestaj_sa_sudjenja_u_predmetu_Bosanski_Petrovac_Gaj_15_06_2015.pdf, pristupljeno 4. januara 2017. godine.

222 Izveštaj sa sudjenja od 14. jula 2015. godine, dostupan na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/10/Bosanski_Petrovac-Gaj_Izvestaj_sa_sudjenja_14.07.2015.pdf, pristupljeno 4. januara 2017. godine.

223 Izveštaj sa sudjenja od 18. novembra 2015. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/11/Bosanski_Petrovac-Gaj_Izvestaj_sa_sudjenja_18.11.2015.pdf, pristupljeno 4. januara 2017. godine.

224 Izveštaj sa sudjenja od 8. oktobra 2015. godine, dostupan na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/10/Bosanski_Petrovac-Gaj_Izvestaj_sa_sudjenja_08.10.2015.pdf, pristupljeno 4. januara 2017. godine.

Pregled postupka, 2016. godina

Veći broj svedoka nije imao neposrednih saznanja o kritičnom događaju, ali su iz priča meštana čuli da je optuženi, nakon što je dovezeno telo njegovog poginulog brata, pucao po Bosanskom Petrovcu i tom prilikom ubio trojicu meštana Bošnjaka a dvojicu ranio. Svedok Milorad Radošević, koji je bio prisutan kada su dovezena tela poginulih boraca u Bosanski Petrovac, naveo je da je među okupljenim ljudima video i optuženog koji je kukao i vrištao za poginulim bratom, te da su ga prijatelji i rođaci držali i jedva uspeli da ga smeste u automobil. Svedoci Željko Kuburić i Duško Karanović, koji su došli u kuću porodice Dragišić da izraze saučešće, u svojim iskazima naveli su da je optuženi tada delovao izgubljeno, bio odsutan i da ih „nije skontao”.²²⁵

Dokazni postupak će se nastaviti ispitivanjem preostalih svedoka.

Nalazi FHP-a

Regionalna saradnja

Ovaj postupak predstavlja dobar primer saradnje Srbije i BiH u procesuiranju ratnih zločina koja je intenzivirana nakon što su TRZ i Tužilaštvo BiH 2013. godine potpisali Protokol o saradnji u progona počinilaca krivičnih dela ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida. Naime, ovaj predmet je TRZ-u ustupilo Tužilaštvo BiH obzirom da optuženi, koji je državljanin Republike Srbije i sa prebivalištem u Srbiji, nije bio dostupan organima BiH.

61

Kvalifikacija oružanog sukoba

TRZ je u ovoj optužnici oružani sukob u BiH kvalifikovalo kao nemeđunarodni oružani sukob, bez ponudenog obrazloženja za ovaku kvalifikaciju, navodeći samo da je u vreme izvršenja dela na snazi bila odluka Predsjedništva Republike BiH o proglašenju ratnog stanja, kao i da je optuženi prekršio odredbe IV Ženevske konvencije o zaštiti civilnih lica za vreme rata i odredbe Drugog dopunskog Protokola uz navedenu konvenciju.

---

²²⁵ Izveštaj sa suđenja od 15. septembra 2016. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/09/Bosanski_Petrovac - Gaj - Izvestaj_sa_sudjenja_15.09.2016..pdf, pristupljeno 4. januara 2017. godine.

VII. Predmet Trnje²²⁶

PREGLED PREDMETA

Trenutna faza postupka: prvostepeni postupak

Datum podizanja optužnice: 4. novembar 2013. godine

Datum početka suđenja: 24. februar 2015. godine

Postupajući tužilac: Mioljub Vitorović

Optuženi: Pavle Gavrilović i Rajko Kozlina

Krivično delo: Ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142

Postupajuće veće	sudija Mirjana Ilić (predsednica veća) sudija Dejan Terzić sudija Zorana Trajković
-------------------------	--

Broj optuženih: 2	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 6
Rang optuženih: srednje i niže rangirani	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 10
Broj žrtava: 27	Broj ispitanih sudskih veštaka: 2
Broj ispitanih svedoka: 20	

Ključni događaji u izveštajnom periodu:

Glavni pretres

²²⁶ Predmet *Trnje*, izveštaji sa suđenja i dokumenta iz predmeta dostupni na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/trnje.html>.

Tok postupka

Pregled postupka do 2016. godine

Optužnica

Optuženi se terete da su, kao pripadnici 549. motorizovane brigade VJ, 25. marta 1999. godine u selu Trnje (opština Suva Reka, Kosovo) učestvovali u ubistvu najmanje 27 albanskih civila, među kojima 12 žena i četvoro dece.²²⁷ Kao komandant Pozadinskog bataljona 549. mtbr VJ, Gavrilović je neposredno pre napada na selo okupio svoje potčinjene starešine, među kojima je bio i okrivljeni Kozlina, i izdao im naređenje, pokazujući rukom u pravcu sela, „da ne sme biti prezivelih“. Kozlina se tereti da je, kao vodnik i komandir borbene grupe, postupajući po Gavrilovićevom naređenju, ubio Vocija Maljićija/Voci Maliqi tako što mu je iz automatske puške ispalio jedan hitac u leđa i ostalima rekao: „To se ovako radi.“ Kozlina se tereti za ubistvo još 16 civila.

Odbrana optuženih

Obojica su negirali izvršenje krivičnog dela za koje se terete. Gavrilović je naveo da je njegov bataljon učestvovao u zadatku širih razmara koji je uključivao „blokadu teritorije u području sela Trnje“, ali da nikad nije ušao u selo niti izdao takvu naredbu. Identičnu odbranu je izneo i Kozlina.²²⁸

Svedoci u postupku

Tokom dokaznog postupka ispitano je ukupno 18 svedoka i dva sudska veštaka medicinske struke. Od ispitanih svedoka sedam su svedoci-oštećeni, koji su opisali napad na njihovo selo i stradanje članova svojih porodica i meštana.²²⁹ Svi ovi svedoci su opisali ulazak vojske u selo, međutim nisu mogli da prepoznaju optužene kao lica koja su kritičnog dana bila u Trnju.²³⁰ Više svedoka je istaklo da je i policija bila prisutna u selu na dan napada, kao i da su neki policajci učestvovali u ubistvima civila. Iako je nekoliko svedoka identifikovalo policajca koji je učestvovao u zločinu, on nije obuhvaćen optužnicom u ovom predmetu.²³¹

227 Optužnica TRZ broj KTO 7/2013 od 4. novembra 2013. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/06/Optuznica_Trnje.pdf, pristupljeno 15. februara 2017. godine.

228 Transkript sa suđenja od 24. februara 2015. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/03/07-24.02.2015..pdf>, pristupljeno 15. februara 2017. godine.

229 Transkript sa glavnog pretresa od 27. oktobra 2015. godine, str. 6, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/11/13-27.10.2015.pdf>, pristupljeno 15. februara 2017. godine; transkript sa glavnog pretresa od 28. oktobra 2015. godine, str. 20, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/11/14-28.10.2015.pdf>, pristupljeno 2. decembra 2015. godine.

230 Transkript sa glavnog pretresa od 27. oktobra 2015. godine, str. 6, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/11/13-27.10.2015.pdf> pristupljeno 15. februara 2017. godine; transkript sa glavnog pretresa od 28. oktobra 2015. godine, str. 20, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/11/14-28.10.2015.pdf>, pristupljeno 15. februara 2017. godine.

231 Transkript sa glavnog pretresa od 27. oktobra 2015. godine, str. 6, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/11/13-27.10.2015.pdf>, pristupljeno 15. februara 2017. godine.

Pregled postupka, 2016. godina

Svedoci, bivši pripadnici 549. motorizovane brigade VJ koji su svedocili o ulozi okrivljenih u napadu na Trnje, nisu u svojim iskazima teretili optuženog Pavla Gavrilovića. Međutim, više njih je teretilo optuženog Rajka Kozlinu za ubistvo civila. Tako je svedok Dejan Milošević naveo da je Kozlina iz jedne kuće u dvorište izveo starca od oko 70 godina i pucao mu u glavu. U tom dvorištu se nalazilo više civila albanske nacionalnosti. Svedok je nakon toga krenuo ka izlazu iz dvorišta i u tom momentu je začuo rafale. Kada se okrenuo, video je da su svi civili koji su se tu nalazili pali na zemlju i da optuženi Kozlina drži pušku uperenu u njihovom pravcu. Takođe je naveo da su kraj reke zatekli 25-30 civila koji su sedeli na zemlji. Optuženi Kozlina je naredio ženama iz te grupe civila da ustanu i beže. Za njima su krenuli i muškarci, ali tada je neko pucao na njih. Naredbu da se puca na ove civile je izdao optuženi Kozlina.²³² Ubistvo starca i ostalih civila u dvorištu potvrdili su u svojim iskazima i svedoci Ervin Markišić²³³ i Bojan Gajić,²³⁴ takođe bivši pripadnici 549. motorizovane brigade VJ.

Zbog čestih izostanaka optuženih sa glavnih pretresa zbog navodnih zdravstvenih problema, obavljeno je njihovo medicinsko veštačenje kako bi se utvrdila njihova procesna sposobnost. Sudski veštak psihijatar dr Branko Mandić²³⁵ zaključio je da su obojica optuženih procesno sposobni te da zbog hipertenzije, ustanovljene kod obojice optuženih, oni nemaju kognitivnih problema. Veštak internista dr Vladan Marković²³⁶ takođe je zaključio da su obojica optuženih procesno sposobni. Oba veštaka su svoje nalaze zasnovali isključivo na dokumentaciji vojnih medicinskih ustanova – VMA u Beogradu i Vojne bolnice Niš. Na pitanje predsednice veća da li je tako učestala hospitalizacija dvojice optuženih neophodna, oba veštaka su istakla da su hospitalizacije opravdane „**sudeći po ovoj dokumentaciji** [dokumentaciji vojnih medicinskih ustanova]”²³⁷

64

Glavni pretres će se nastaviti ispitivanjem svedoka odbrane.

Nalazi FHP-a

Pasivnost TRZ-a

Optužnica u ovom predmetu je podignuta 11 godina nakon što su javnosti postale dostupne informacije o učešću dvojice okrivljenih u zločinu u Trnju. Optužnica u ovom predmetu je podignuta

²³² Transkript sa glavnog pretresa od 7. juna 2016. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/06/22-07.06.2016..pdf>, pristupljeno 15. februara 2017. godine.

²³³ *Ibid.*

²³⁴ Transkript sa glavnog pretresa od 6. juna 2016. godine, str. 50-120, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/06/21-06.06.2016..pdf>, pristupljeno 15. februara 2016. godine.

²³⁵ Transkript sa glavnog pretresa od 20. maja 2016. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/06/19-20.05.2016..pdf>, pristupljeno 15. februara 2017. godine.

²³⁶ *Ibid.*

²³⁷ *Ibid*, str. 6.

tek krajem 2013. godine, dok su o odgovornosti okrivljenih još 2002. godine pred MKSJ u predmetu protiv Slobodana Miloševića svedočili zaštićeni svedok K-41²³⁸ i zaštićeni svedok K-32,²³⁹ a FHP je pre osam godina (2008.) podneo krivičnu prijavu za zločin u Trnju.²⁴⁰

Nepripremljen predmet od strane TRZ-a

Iz dosadašnjeg toka postupka evidentno je da optužnica sadrži ozbiljne nedostatke. Naime, optužnica ne obuhvata sve žrtve zločina koji je predmet optužnice, dok je, s druge strane, u optužnici kao žrtva navedena jedna osoba koja je živa. Takođe, uprkos tome što je više svedoka navelo da je u zločinu učestvovala policija, optužnica ne obuhvata te osobe. Predsednica veća je sa pravom oštro kritikovala TRZ zbog ovakvih propusta, kao i vanraspravno veće koje je potvrdilo optužnicu, i od TRZ-a zahtevala izmenu optužnice i dostavljanje potkrepljujućih dokaza.²⁴¹ Do dana objavljivanja ovog Izveštaja TRZ to nije učinilo.

Neefikasno suđenje

Za tri godine trajanja glavnog pretresa održano je samo osam dana suđenja,²⁴² dok je **sedam dana suđenja odloženo**, kao i više pripremnih ročišta,²⁴³ najčešće zbog navodnih zdravstvenih problema optuženih. Za te izostanke optuženi redovno prilaže lekarska uverenja vojno-medicinskih ustanova. Po pravilu, optuženi se hospitalizuju dan pre ili na dan održavanja glavnog pretresa.²⁴⁴ Kako je i sama predsednica veća primetila: „Vrlo često se dešava da on [Pavle Gavrilović] bude hospitalizovan, da bude u bolnici dva dana ili tri dana pred pretres i da se njegovo lečenje završava posle otkazanog pretresa.“²⁴⁵ TRZ je zbog „očiglednog izbegavanja pristupa na glavni pretres“ od suda zahtevalo pritvor za Rajku Kozlinu u aprilu 2016. godine.²⁴⁶ Naime, prema ZKP-u pritvor se može odrediti protiv op-

238 Transkript svedočenja zaštićenog svedoka K-41, dostupan na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/Milosevic/Transkripti/Transkripti%20sa%20sudjenja%20Slobodanu%20Milosevicu%20%2811%29/Transkript%20sa%20sudjenja%>, pristupljeno 15. februara 2017. godine.

239 Transkript svedočenja zaštićenog svedoka K-32, dostupan na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/Milosevic/Transkripti/Transkripti%20sa%20sudjenja%20Slobodanu%20Milosevicu%20%289%29/Transkript%20sa%20sudjenja%2>, pristupljeno 15. februara 2017. godine.

240 Saopštenje FHP-a povodom podnošenja krivične prijave u maju 2008. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/?p=12923>, pristupljeno 2. decembra 2015. godine.

241 Transkript sa suđenja od 28. oktobra 2015. godine, str. 75-78, dostupan na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/11/14-28.10.2015.pdf>, pristupljeno 15. februara 2017. godine.

242 Sudenja održana 24. februara i 27. i 28. oktobra 2015. godine, zatim 18. januara, 20. maja, 6. i 7. juna i 11. oktobra 2016. godine.

243 Transkript sa glavnog pretresa od 20. maja 2016. godine, str. 11, dostupan na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/06/19-20.05.2016..pdf>, pristupljeno 15. februara 2017. godine.

244 Saopštenje FHP-a, „Suđenje za zločin u Trnju – odgođena pravda je uskraćena pravda“, 5. oktobar 2015. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/?p=30330>

245 Transkript sa suđenja od 25. februara 2016. godine, str. 4, dostupan na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/03/17-25.02.2016..pdf>, pristupljeno 15. februara 2017. godine.

246 Transkript sa suđenja od 19. aprila 2016. godine, str. 3, dostupan na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/06/18-19.04.2016.pdf>, pristupljeno 15. februara 2017. godine.

tuženog ako „očigledno izbegava da dođe na glavni pretres“.²⁴⁷ Sud je na istom ročištu predlog TRZ-a odbio kao preuranjen.²⁴⁸

Zbog učestale hospitalizacije optuženih u vreme glavnih pretresa, predsednica veća naložila je njihovo medicinsko veštačenje. Međutim, **veštaci medicinske struke su svoje nalaze zasnovali isključivo na dokumentaciji vojnih medicinskih ustanova koje inače dvojici optuženih izdaju lekarska uverenja**, a ne na neposrednom medicinskom pregledu veštaka. Njihov nalaz je stoga bio da su „sudeći po dokumentaciji“, hospitalizacije optuženih opravdane.²⁴⁹

Status optuženih u Vojsci Srbije

U trenutku podizanja optužnice, obojica okrivljenih su bili aktivni u službi VS i gotovo je izvesno da su oni i danas u službi VS, dok se protiv njih vodi postupak za izvršenje ratnog zločina nad civilima.

FHP je uputio apel načelniku Generalštaba VS Ljubiši Dikoviću da okrivljene suspenduje za vreme trajanja postupka, u skladu sa Zakonom o Vojsci Srbije. Naime, zakonom je predviđeno da vojno lice može biti udaljeno sa dužnosti ako je krivično delo za koje je optuženo „takve prirode da bi bilo štetno po interes službe da takvo lice i dalje ostane na dužnosti“.²⁵⁰ Do danas, FHP nije dobio nikakav odgovor.

FHP je stoga uputio zahtev za informaciju od javnog značaja Ministarstvu odbrane – da li su optuženi i dalje aktivni pripadnici VS. Ministarstvo je odbilo zahtev, navodeći da su traženi podaci zaštićeni kao lični podaci i podaci „značajni za odbranu zemlje“. Rešavajući po žalbi FHP-a, Poverenik za informacije od javnog značaja je odbio argumente Ministarstva i naložio mu da tražene podatke dostavi FHP-u, što je Ministarstvo odbilo da učini. Nakon toga, Poverenik je doneo još dva zaključka u periodu od aprila do juna 2016. godine, kojima je izrekao novčane kazne u ukupnom iznosu od 200.000 dinara. Pošto MO nije izvršilo rešenje ni nakon serije kazni, Poverenik se 18. juna 2016. godine obratio Vladi Republike Srbije kako bi ona prinudila MO da postupi u skladu sa rešenjem Poverenika. Do objavljuvanja ovog Izveštaja, Vlada nije postupila po zahtevu Poverenika.²⁵¹

Zadržavanje optuženih za ratne zločine u vojnoj službi za vreme trajanja postupka šalje izrazito negativnu poruku institucijama u čijoj je nadležnosti procesuiranje ratnih zločina i degradira sudske postupke, koji bi između ostalog trebalo da dovedu do ponovnog uspostavljanja poverenja u institucije Republike Srbije. Obezbedivanje svojevrsnog državnog zaklona optuženima za ratne zločine utiče i

247 ZKP, član 211, stav 1, tačka 1.

248 *Ibid*, str.4.

249 Transkript sa glavnog pretresa od 20. maja 2016. godine, dostupan na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/06/19-20.05.2016..pdf>, pristupljeno 15. februara 2017. godine.

250 Zakon o Vojsci Srbije, *Službeni glasnik Republike Srbije* br. 116/2007, 88/2007, 101/2010 - dr. zakon, 10/2015 i 88/2015 – odluka Ustavnog suda, član 77.

251 Saopštenje Fonda za humanitarno pravo, *Ministarstvo odbrane skriva podatke o aktvnim pripadnicima Vojske Srbije optuženim za ratni zločin*, od 1. avgusta 2016. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/?p=32497>, pristupljeno 15. februara 2017. godine.

na nepoverenje kod žrtava iz drugih etničkih zajednica i njihovu spremnost da učestvuju u suđenjima pred Višim sudom u Beogradu.

VIII. Predmet Ćuška²⁵²

PREGLED PREDMETA

Trenutna faza postupka: prvostepeni postupak (ponovljeno suđenje)

Datum podizanja optužnice: 10. septembar 2010. godine

Datum početka suđenja: 20. decembar 2010. godine

Postupajući tužilac: Dragoljub Stanković

Optuženi: Toplica Miladinović, Milojko Nikolić, Dejan Bulatović, Abdulah Sokić, Srećko Popović, Siniša Mišić, Slaviša Kastratović, Boban Bogićević, Veljko Korićanin, Vladan Krstović, Lazar Pavlović i Milan Ivanović

Krivično delo: Ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142

68

Postupajuće veče	sudija Vladimir Duruz (predsednik veća) sudija Vinka Beraha-Nikićević sudija Vera Vukotić
-------------------------	---

Broj optuženih: 11 Rang optuženih: niže i srednje rangirani Broj žrtava: 141 Broj ispitanih svedoka: 116	Broj sudečih dana u izveštajnom periodu: 5 Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 11
---	---

Ključni događaji u izveštajnom periodu:

Glavni pretres u ponovljenom prvostepenom postupku

²⁵² Predmet Ćuška, izveštaji sa suđenja i dokumenta iz predmeta dostupna na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/cuska.html>

Tok postupka

Pregled postupka do 2016. godine

Optužnica

Okrivljenima se stavlja na teret da su, kao pripadnici 177. vojno-teritorijalnog odreda (177. VTO), u selima Ljubenić, Ćuška, Pavljane i Zahać (opština Peć, Kosovo) vršili ubistva i raseljavanje civilnog stanovništva albanske nacionalnosti. Tako su tokom aprila i maja 1999. godine u navedenim selima ubili najmanje 121 civila, na stotine civila opljačkali i proterali za Albaniju, a više desetina kuća zapalili.²⁵³

Prvostepena presuda

Sudsko veće Odeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu²⁵⁴ donelo je 11. februara 2014. godine presudu kojom su devetorica optuženih oglašeni krivim za izvršenje krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva i osuđeni na kazne zatvora u rasponu od dve do dvadeset godina, dok su dvojica optuženih – Radoslav Brnović i Veljko Korićanin – oslobođeni od optužbe zbog nedostatka dokaza.²⁵⁵

U svojoj presudi sud je oglasio krivim optuženog Toplicu Miladinovića, komandanta 177. VTO Peć, za izdavanje naredbe pokojnom Nebojišu Miniću, komandiru Interventnog voda 177. VTO Peć, da izvrši napad na civilno stanovništvo albanske nacionalnosti i raseljavanje ovog stanovništva, iako je znao da će pripadnici jedinice uništavati i pljačkati civilnu imovinu i ubijati civile, što su oni i činili. O svemu ovome je imao neposredna saznanja jer se za vreme napada na selo Ljubenić nalazio na samom ulazu u selo, a za vreme napada na sela Ćuška, Pavljane i Zahać bio u stalnom kontaktu sa pripadnicima svoje jedinice putem radio-veze sa pokojnim Nebojšom Minićem. Tako su optuženi, pod komandom pokojnog Nebojše Minića, u Ljubeniću 1. aprila 1999. godine ubili najmanje 42 civila i naneli teške telesne povrede u vidu prostrelnih rana jedanaestorici oštećenih; u selu Ćuška 14. maja 1999. godine ubili najmanje 41 civila; u selu Pavljane 14. maja 1999. godine ubili su 10 civila, nakon čega su kuće i posmrtni ostaci ubijenih civila zapaljeni. U ovom napadu je trinaestogodišnja G.N. silovana. Takođe, sudsko veće je utvrdilo da je u napadu na selo Zahać 14. maja 1999. godine lišeno života 20 civila. U napadima na sva ova sela uništena je i opljačkana imovina velikih razmara.

69

253 Optužnica TRZ broj KTRZ br. 4/10 od 10. septembra 2010. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/images/stories/pdf/sudjenje_za_ratne_zlocine/srbija/Cuska/Optuznice/1%20Cuska%20%28Toplica%20Miladinovic%20i%20dr%29-optuznica, pristupljeno 10. februara 2017. godine. Prva optužnica protiv okrivljenih zbog krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva podignuta je 10.09.2010. godine, a TRZ je više puta tokom glavnog pretresa menjalo ovu optužnicu, tako što je odustalo od krivičnog gonjenja nekih optuženih, optuživalo nova lica i stavljalo nova dela optuženima na teret. Detaljnije o izmenama optužnice u: Fond za humanitarno pravo, *Izveštaj o sudenjima za ratne zločine u Srbiji u 2012. godini* (Beograd: FHP, 2013), str 15, 16 i 17.

254 Sudsko veće Odeljenja za ratne zločine: Snežana Nikolić-Garotić (predsednica veća), sudije Vinka Beraha-Nikićević i Rastko Popović (članovi veća).

255 Presuda Višeg suda u Beogradu K Po2 br. 48/2012 od 11. februara 2014. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/06/prvostepena_presuda_Cuska.pdf, pristupljeno 10. februara 2017. godine.

Drugostepena presuda

Apelacioni sud je 26. februara 2015. godine doneo Rešenje kojim je uvažio žalbe svih branilaca, ukinuo prвostepenu presudu i predmet vratio prвostepenom суду na ponovni postupak. Apelacioni sud je našao da je prвostepena presuda zahvaćena bitnim povredama odredaba krivičnog postupka jer je „izreka presude nerazumljiva i protivrečna samoj sebi” i zato što nisu dati razlozi o odlučujućim činjenicama, a oni koji su dati su nejasni i u znatnoj meri protivrečni. Sud je takođe našao da ni činjenično stanje nije potpuno utvrđeno.²⁵⁶

Ponovljeni postupak

Ponovljeni postupak je počeo 8. juna 2015. godine. Krivični postupak je razdvojen u odnosu na okriviljenog Ranka Momića jer je u bekstvu i nije dostupan državnim organima. Takođe, sud je doneo rešenje da se sa ovim postupkom spoji postupak koji se vodio protiv okriviljenih bivših pripadnika policije Vladana Krstovića, Lazara Pavlovića i Milana Ivanovića u predmetu *Ljubenić*, koji su optužnicom TRZ terećeni da su sa ostalim okriviljenim dana 1. aprila 1999. godine učestvovali u inkriminisanim događajima u selu Ljubenić.²⁵⁷

Svedočio je ranije zaštićeni svedok Zoran Rašković, koji je naveo da su optuženi Krstović i Ivanović kritičnog dana bili u selu Ljubenić, dok za optuženog Pavlovića nije siguran. Rašković je u potpunoosti ostao kod svih iskaza koje je prethodno dao tokom ovog postupka. On je opisao napad na selo Ljubenić i naveo da je tom prilikom streljano između 60 i 100 muškaraca – civila albanske nacionalnosti. Istakao je da je komandant jedinice „Šakali” izdao naredbu da se iz grupe okupljenih meštana sela Ljubenić izdvoje svi muškarci stariji od 12 godina, koji su potom streljani.²⁵⁸

70

Pregled postupka, 2016. godina

Krivični postupak razdvojen je 25. januara 2016. godine u odnosu na okriviljenog Dejana Bulatovića jer iz zdravstvenih razloga nije u mogućnosti da prati tok postupka.²⁵⁹

Tokom dokaznog postupka ispitivana su dva svedoka odbrane okriviljenih Vladana Krstovića i Lazara Pavlovića, koji su naveli da su okriviljeni u kritičnom periodu bili u njihovom društvu u ugostiteljskim objektima. Takođe su ispitani i svedoci koji su već ranije dali svoje iskaze.

²⁵⁶ Rešenje Apelacionog suda u Beogradu broj Kž1 Kpo2 6/14 od 26. februara 2015. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/04/Resenje_Apelacionog_suda_26_02_2015.pdf, pristupljeno 10. februara 2017. godine.

²⁵⁷ Optužnica TRZ broj KTO 8/13 od 7. aprila 2014. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/12/Optuznica_za_Krstovic,Lazarevic_i_Ivanovic_7.4.2014.pdf, pristupljeno 10. februara 2017. godine.

²⁵⁸ Transkript sa suđenja od 23. novembra 2015. godine, dostupan na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/03/04-23.11.2015.pdf>, pristupljeno 10. februara 2017. godine.

²⁵⁹ Transkript sa glavnog pretresa od 25. januara 2016. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/03/05-25.01.2016.pdf>, pristupljeno 10. februara 2017. godine.

Nalazi FHP-a

Neefikasno suđenje

Suđenje u ovom predmetu traje preko šest godina i izvesno je da će trajati još dugo, budući da se kraj ponovljenog prvostepenog postupka ne nazire. Tokom 2016. godine, **ukupno je zakazano devet dana suđenja, od kojih je održano svega pet sudećih dana**, uglavnom zbog nedolaska svedoka sa Kosova.

FHP smatra da je posebno zabrinjavajuća praksa uvećavanja vremenskog intervala između dva ročišta koje dovodi do diskontinuiteta u glavnom pretresu i onemogućava javnosti da prati suđenje. **Tokom 2016. godine, suđenja su se u ovom predmetu zakazivala u proseku na 40 dana**. Nasuprot tome, suđenja u ovom predmetu su se **tokom 2011. godine zakazivala u proseku na 12 dana**.

Nepotpuna optužnica TRZ-a

Neprocesuiranje visokorangiranih pripadnika vojske

Brojni dokazi izvedeni od početka suđenja u ovom predmetu upućuju i na odgovornost određenih lica koja nisu obuhvaćena optužnicom, a nalazila su se na hijerarhijski višim pozicijama u VJ u kritičnom periodu.

O tome je govorila, prilikom objave prvostepene presude, i predsednica veća, koja je naglasila: „[P] ravila vojne hijerarhije nalažu da se zaključi da je još neko tu bio osim Toplice Miladinovića, međutim, bavili smo se onim što je stavljen na teret ovde optuženima.“ To je potvrđio i sam tužilac u završnoj reči: „...na kom nivou je to sve organizovano nije utvrđeno i nije predmet ovog postupka...“

71

Pomak u smeru utvrđivanja odgovornosti i drugih lica koji su se nalazila u vojnoj hijerarhiji u vezi sa zločinima obuhvaćenim optužnicom u predmetu *Ćuška*, predstavlja i odluka TRZ iz avgusta 2014. godine da pokrene istragu protiv komandanta 125. motorizovane brigade VJ Dragana Živanovića, u čijoj su se zoni odgovornosti nalazila ova sela.

Nerasvetljena uloga MUP-a

U presudi je ostala nerasvetljena i uloga pripadnika MUP-a u organizovanju, izvršenju i prikrivanju zločina za koje je utvrđena odgovornost optuženih. O ulozi policijskih snaga tokom dokaznog postupka govorilo je više svedoka, kao i pojedini okriviljeni u svojim odbranama.²⁶⁰ Isto tako, u dokaznom postupku izvršen je uvid u ratni dnevnik Vojnog odseka Peć, u kojem je bilo upisa koji se odnose na 177. VTO. U jednom od ovih upisa navodi se da su 177. VTO bile pridodate dve čete MUP-a. Pored

---

²⁶⁰ Svedoci Miličko Janković, Marko Vukotić i Zoran Rašković, kao i optuženi Toplica Miladinović, Srećko Popović i Radoslav Brnović.

toga, više oštećenih, ali i optuženi, u svojim svedočenjima su istakli da je prilikom izvršenja zločina, pored vojnika, u njihovom selu bio prisutan i veći broj policajaca. To je prilikom objavljivanja presude naglasila i predsednica veća, ističući: „Sud je siguran i ubeden da oštećeni prave razliku između plave i zelene uniforme, a oni kažu da je tamo bilo još nekog drugog...“²⁶¹

Zaštita svedoka

Iskaz zaštićenog svedoka Zorana Raškovića predstavlja jedno od najupečatljivijih svedočenja koja su data pred Odeljenjem za ratne zločine, u svim do sada sprovedenim postupcima. Pored velikog doprinosu utvrđivanju činjeničnog stanja, njegovo svedočenje je posebno značajno zbog ukazivanja na jedan od glavnih problema svih sudenja za ratne zločine u Srbiji, a to je neefikasna zaštita svedoka-in-sajdera, tj. bivših ili aktivnih pripadnika snaga bezbednosti. Rašković je više puta tokom prvog suđenja u ovom predmetu javno ukazivao na nedostatke programa zaštite svedoka²⁶² i na pretnje kojima je izložen, uključujući i one od policajaca zaduženih za njegovu bezbednost.²⁶³ Tokom svedočenja u ponovljenom postupku istakao je da se ti problemi nastavljaju, navodeći da ne može da izvadi ličnu kartu i da mu to onemogućava normalan život.²⁶⁴ Detaljnu analizu ovog problema FHP je dao u *Izveštaju o suđenjima za 2011. godinu*²⁶⁵ i *Analizi procesuiranja ratnih zločina u Srbiji*.²⁶⁶

Apelacioni sud tendencioznim tumačenjem izvedenih dokaza dovodi u pitanje ulogu vojske u zločinu

72

Apelacioni sud je u svom rešenju usvojio žalbu branioca okrivljenog Toplice Miladinovića, kojom je osporeno činjenično stanje na osnovu kog je utvrđeno da je Miladinović izdao naređenje za napad na civilno stanovništvo. Prema nalazu Apelacionog suda, zaključak da je Miladinović izdao predmetno naredenje se zasniva na iskazima svedoka koji su imali samo posredna saznanja, kao i na ratnom dnevniku 177. VTO Peć čiju je autentičnost Apelacioni sud ocenio kao spornu.

Apelacioni sud međutim nije osporio da je navodnu Miladinovićevu naredbu pokojni Nebojša Minić preneo na sledeći način: „Momci, spremite se, za 10 minuta krećemo, radi se o selu Ćuška, treba da idemo da čeramo Nemce, pale se kuće, cepaju se dokumenta i sve ostalo što je potrebno.“ Takođe, Apelacioni sud nije izneo alternativni zaključak da je npr. Minić, dok je izlazio sa sastanka

261 Transkript sa objavljivanja presude od 11. februara 2014. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/04/93-11.02.2014_objava_presude.pdf, pristupljeno 10. februara 2017. godine.

262 „Pretnje iz policije, poniženja iz Tužilaštva“, E novine, 4. februar 2012. godine: <http://www.e-novine.com/mobile/srbija/srbijatema/58452-Pretnje-policije-ponienja-Tuilitava.html>, pristupljeno dana 12. januara 2016. godine.

263 Transkript suđenja u predmetu *Ćuška*, 25. januar 2012. godine, dostupan na: <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2012/02/35-25.01.2012.pdf>, pristupljeno dana 10. februara 2017. godine.

264 Izveštaj sa suđenja od 23. novembra 2015. godine, dostupan na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/12/Cuska-glavni_pretres-23.11.2015.pdf

265 Videti detaljnije: Fond za humanitarno pravo, *Izveštaj o suđenjima za ratne zločine u Srbiji u 2011. godini*, (Beograd: FHP, 2012), str 99, 100 i 101.

266 *Analiza procesuiranja ratnih zločina u Srbiji u periodu od 2004. do 2013. godine*, str. 70.

sa Miladinovićem, sâm smislio naredbu kakvu je preneo. Uprkos tome, Apelacioni sud je doveo u pitanje sadržinu navodnog naređenja koje je na ovaj način preneto, navodeći: „Nejasno je kako je prvostepeni sud sa dovoljnim stepenom uverenja utvrdio da su se te naredbe odnosile na izvršenje napada na civilno stanovništvo albanske nacionalnosti i njegovo raseljavanje u označenim selima, isključivši mogućnost da su se naredbe odnosile na legitimnu vojnu akciju usmerenu prema pripadnicima suprotne strane u oružanom sukobu, odnosno radi eventualnog otkrivanja pripadnika OVK i oduzimanja naoružanja.“²⁶⁷

Apelacioni sud se međutim nije osvrnuo na nalaz prvostepenog suda da u navedenim selima nije bila prisutna OVK, čime je tumačenje Apelacionog suda o mogućem značenju pomenute naredbe ostalo potpuno neutemeljeno. Najzad, sugestija suda da se paljenje kuća i cepanje dokumenata može interpretirati i kao poziv na legitimnu vojnu akciju, predstavlja tendencioznu interpretaciju utvrđenih činjenica, posebno imajući u vidu da postoji niz sudskih presuda koje su utvrdile da je upravo ovo bio *modus operandi* srpskih snaga tokom rata na Kosovu.

Apelacioni sud je takođe osporio nalaz prvostepenog suda da je Toplica Miladinović imao neposredna saznanja o zločinu, jer se za vreme napada na selo Ljubenić nalazio na samom ulazu u selo. Ovakav zaključak Apelacioni sud je zasnovao na dva nalaza. Prvo, da iskaz svedoka koji govori o Miladinovićevom prisustvu nije potkrepljen drugim dokazima. Drugo, „da prisustvo okrivljenog Toplice Miladinovića na ulazu u selo Ljubenić nije primetio ni neko od oštećenih žena, dece i staraca saslušanih u ovom postupku, koji su bili primorani da napuste selo i stoga prođu kroz ulaz u selo, niti su primetili da je u napadu na selo učestvovao neko sa višim činom od pokojnog Minića...“²⁶⁸ FHP smatra da davanje odlučujućeg značaja sposobnosti žrtava da primete detalje poput njima nepoznate osobe na ulasku u selo i njenog čina, u trenucima kada pokušavaju da spasu svoje živote, predstavlja svojevrsno prebacivanje tereta dokazivanja na žrtve i dodatnu traumu za njih, ali i još jedan dokaz tendencioznog zaključivanja Apelacionog suda.

73

Apelacioni sud je ukazao i da prvostepeni sud nije „sa nesumnjivom sigurnošću utvrdio formacijsku strukturu 177. VTO Peć“²⁶⁹ i da stoga ostaje nejasno da li je Interventni vod 177. VTO uopšte postojao, da li je Miladinović njime komandovao i da li je uopšte bio ovlašćen da izdaje naređenja za vojne akcije.²⁷⁰ „Nejasnoće“ na koje Apelacioni sud ukazuje su problematične iz više razloga. Naime, **za utvrđivanje Miladinovićeve krivične odgovornosti nije ni od kakvog značaja da li je naređenje izdano Interventnom vodu 177. VTO ili naoružanoj grupi drugog imena**. Međutim, sugerisanjem da postojanje Interventnog voda nije utvrđeno navodi se na zaključak da su zločine u Ljubeniću, Ćuškoj, Pavljanu i Zahaću počinile neformalne naoružane jedinice, odnosno da ih nisu počinile zvanične

²⁶⁷ Rešenje Apelacionog suda u Beogradu broj Kž1 Kpo2 6/14 od 26. februara 2015. godine, str. 9, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/04/Resenje_Apelacionog_suda_26_02_2015.pdf, pristupljeno 10. februara 2017. godine.

²⁶⁸ *Ibid*

²⁶⁹ *Ibid*, str. 11.

²⁷⁰ *Ibid*, str. 11-12.

snage, iako je njihova pripadnost VJ nesumnjivo utvrđena u prvostepenom postupku. Osporavanje Miladinovićevog komandnog položaja i ovlašćenja za izdavanje naređenja takođe nije od značaja za utvrđivanje njegove krivične odgovornosti, jer naređenje kao oblik krivične odgovornosti za ratni zločin ne zahteva i zvanični kapacitet za takvo delovanje.

IX. Predmet Lovas²⁷¹

PREGLED PREDMETA

Trenutna faza postupka: prvostepeni postupak (ponovljeno suđenje)

Datum podizanja optužnice: 28. novembar 2008. godine

Datum početka suđenja: 17. april 2008. godine

Postupajući tužilac: Dušan Knežević

Optuženi: Milan Devčić, Željko Krnjajić, Miodrag Dimitrijević, Darko Perić, Radovan Vlajković, Radisav Josipović, Jovan Dimitrijević, Saša Stojanović, Zoran Kosijer i Petronije Stevanović

Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142

Postupajuće veće	sudija Zorana Trajković (predsednica veća) sudija Mirjana Ilić sudija Dejan Terzić
-------------------------	--

75

Broj optuženih: 10 Rang optuženih: niže i srednje rangirani Broj žrtava: 70 Broj ispitanih svedoka: 193	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 8 Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 1
--	---

Ključni događaji u izveštajnom periodu:

Glavni pretres u ponovljenom postupku

²⁷¹ Viši sud u Beogradu, predmet *Lovas*, K.Po2 1/14, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/lovash.html>, pristupljeno 28. novembra 2016. godine.

Tok postupka

Pregled postupka do 2016. godine

Optužnica

Optuženi se terete da su, tokom oktobra i novembra meseca 1991. godine, na području i u mestu Lovas (Republika Hrvatska) izvršili napad na civilno stanovništvo, prema njima nečovečno postupali, mučili ih, telesno povređivali i ubijali, što je imalo za posledicu da je smrtno stradalo ukupno 69 civila, a 12 civila je zadobilo teške i lake telesne povrede.

Optuženi su: Ljuban Devetak, Milad Devčić i Milan Radočić (pripadnici samostalno uspostavljene lokane civilno-vojne vlasti); Željko Krnjajić (komandir Stanice milicije [SM] Tovarnik); Miodrag Dimitrijević, Darko Perić, Radovan Vlajković i Radisav Josipović (pripadnici Teritorijalne odbrane [TO] Valjevo čije su jedinice prepotčinjavanjem ušle u sastav Druge proleterske gardijske mehanizovane brigade [2. pgmbr] JNA) i Petronije Stevanović, Aleksandar Nikolajidis, Dragan Bačić, Zoran Kosijer, Jovan Dimitrijević i Saša Stojanović (pripadnici dobrovoljačke grupe „Dušan Silni“).²⁷²

Izmenjenom optužnicom od 28. decembra 2011. godine, broj smrtno stradalih civila smanjen je sa 69 na 44.²⁷³

76

Prvostepena presuda

Odeljenje Višeg suda²⁷⁴ donelo je 26. juna 2012. godine presudu kojom je sve optužene oglasilo krivim zbog krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva u saizvršilaštvu i osudilo ih na kazne zatvora u rasponu od četiri do dvadeset godina zatvora.²⁷⁵ Detaljnju analizu prvostepene presude FHP je dao u *Izveštaju o suđenjima za ratne zločine u Srbiji u 2012. godini*.²⁷⁶

Drugostepena presuda

Odeljenje za ratne zločine Apelacionog suda u Beogradu²⁷⁷ je 9. decembra 2013. godine donelo rešenje

²⁷² Precizirana optužnica KTRZ 7/07 od 2. septembra 2014. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/09/Lovas_Precizirana_optuznica_02.09.2014..pdf, pristupljeno 28. novembra 2016. godine.

²⁷³ Precizirana optužnica KTRZ 7/07 od 28. decembra 2011. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2012/02/Precizirana-optuznica-Lovas.pdf>, pristupljeno 28. novembra 2016. godine.

²⁷⁴ Sastav veća: sudija Olivera Andelković - predsednica veća, sudske Tajana Vuković i Dragan Mirković - članovi veća.

²⁷⁵ Presuda Odeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu, K.Po2 22/2010 od 26. juna 2012. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2013/01/P-R-E-S-U-D-A.pdf>, pristupljeno 1. marta 2017. godine.

²⁷⁶ Detaljnju analizu prvostepene presude videti u: Fond za humanitarno pravo (Beograd, FHP, 2013), *Izveštaj o suđenjima za ratne zločine u Srbiji u 2012. godini*, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2013/01/Izvestaj-o-sudjenjima-za-rz-2012-SRP-ff.pdf>, str. 53-63, pristupljeno 1. marta 2017. godine.

²⁷⁷ Sastav veća: sudija Sonja Manojlović, predsednica veća, sudske mr Sretko Janković, dr Miodrag Majić, Omer Hadžiomerović i Vučko Mirčić, članovi veća.

kojim je ukinulo presudu Odeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu kojom su okrivljeni oglašeni krivim, a predmet vratilo prvostepenom суду на ponovni postupak i odlučivanje.²⁷⁸ Po nalaženju Apelacionog suda, prvostepeni sud nije jasno obrazložio primenu instituta saizvršilaštva, odnosno nije jasno naveo u čemu se sastoji konkretna radnja svakog od okrivljenih. Karakterističan je nalaz Apelacionog suda da se prvostepenom presudom okrivljenima suštinski stavlja na teret komandna odgovornost kao oblik krivične odgovornosti. Međutim, umesto jasnog argumentovanja ovog oblika odgovornosti, prvostepeni sud je podvodi pod preširoko postavljene okvire saizvršilaštva – instituta koji se uobičajeno koristi u domaćem krivičnom zakonodavstvu. U isto vreme se u prvostepenoj presudi ne objašnjava u kakvoj su vezi radnje ovih višepozicioniranih okrivljenih sa radnjama neposrednih izvršilaca i nastupelom posledicom.

FHP je detaljnu analizu rešenja Odeljenja za ratne zločine Apelacionog suda predstavio u *Izveštaju o suđenjima za ratne zločine u Srbiji u 2013. godini*, te je u njemu izneo primedbe u pogledu nedovoljnog i nejasnog obrazloženja razloga za ukidanje prvostepene presude, kao i utvrđenog činjeničnog stanja i odgovornosti optuženih.²⁷⁹ Kritika FHP-a je posebno bila usmerena na nalaze Apelacionog suda da je „nejasno šta se u konkretnom slučaju podrazumeva pod pojmom čišćenje sela od pripadnika ZNG i MUP Hrvatske, kao i stanovništva koje je neprijateljski nastrojeno“, uprkos stavu vojnog veštaka da je reč o naredbi protivnoj Ženevskim konvencijama i da je svaki vojnik morao tu naredbu odbiti.

Ponovljeni postupak

77

Ponovljeno suđenje²⁸⁰ počelo je pripremnim ročištem 4. marta 2014. godine, pred novom predsednicom veća, sudijom Vinkom Beraha-Nikićević, obzirom da je u međuvremenu ranija predsednica veća, sudija Olivera Andelković, premeštena u Apelacioni sud. Branilac optuženog Ljubana Devetaka izneo je da je optuženi imao težak moždani udar, pa je određeno veštačenje njegovog zdravstvenog stanja, a krivični postupak je u odnosu na njega razdvojen.

U odvojenom postupku protiv optuženog Ljubana Devetaka, medicinskim veštačenjem utvrđeno je da isti više ne može da učestvuje u postupku, pa je u odnosu na njega, 12. maja 2014. godine optužnica odbačena.²⁸¹

²⁷⁸ Rešenje Odeljenja za ratne zločine Apelacionog suda u Beogradu broj Kž1 Po2 3/13 od 9. decembra 2013. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/01/Lovas_Resenje_Apelacionog_suda_09.12.2013..pdf, pristupljeno 1. marta 2017. godine.

²⁷⁹ Detaljnu analizu videti u: Fond za humanitarno pravo (Beograd, FHP, 2014), *Izveštaj o suđenjima za ratne zločine u Srbiji u 2013. godini*, str. 66-75, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/07/Izvestaj-o-sudjenjima-za-ratne-zlo%C4%8Dine-u-Srbiji-u-2013.-godini-ff.pdf>, pristupljeno 1. marta 2017. godine.

²⁸⁰ Viši sud u Beogradu, predmet *Lovas*, ponovljeni postupak, broj predmeta: K. Po2 1/14.

²⁸¹ Viši sud u Beogradu, predmet *Lovas*, izdvojeni postupak u odnosu na opt. Ljubana Devetaka, broj predmeta: K.Po2 8/14.

Postupajuća predsednica veća, sudska Vinka Beraha-Nikićević podnela je 28. maja 2014. godine zahtev za svoje izuzeće u daljem postupanju u ovom predmetu, obzirom da je, kao član krivičnog vanraspravnog veća, učestvovala 2008. godine u donošenju odluke o prigovoru optuženih protiv prvobitne optužnice TRZ-a u ovom predmetu. Predsednik Višeg suda doneo je 30. maja 2014. godine rešenje kojim je zahtev usvojio, a predmet je dodeljen drugom sudiјi.²⁸²

Glavni pretres u ponovljenom postupku počeo je pred izmenjenim većem²⁸³ 2. septembra 2014. godine, kada je TRZ podnelo preciziranu optužnicu.²⁸⁴ Imajući u vidu iznete stavove u rešenju Apelacionog suda, koji se odnose na potrebu bližeg određivanja pojedinačnih radnji izvršenja optuženih koji se terete da su postupali kao saizvršioci, TRZ je u određenoj meri izvršilo preciziranje tih radnji, ali bez suštinske promene optužnice.

Prvobitno je zbog pripremanja odbrana optuženih, u odnosu na izmenjenu optužnicu, glavni pretres odložen, a štrajk advokata je uslovio prekid daljeg suđenja do kraja 2014. godine.

Glavni pretres nastavljen je 29. januara 2015. godine. Postupak je razdvojen u odnosu na optuženog Milana Radojičića, jer iz zdravstvenih razloga nije u mogućnosti da pristupa sudu. Postupak je obustavljen u odnosu na okrivljene Aleksandru Nikolaidisu i Dragana Bačića, koji su u međuvremenu preminuli.

Ponovno je ispitan sudski veštak vojne struke, koji je ostao pri ranije datom nalazu i mišljenju, uz dopunu da je iz raspoložive dokumentacije utvrdio da je u Lovasu, kao i u celoj zoni odgovornosti 2. brigade, vladao opšti haos u komandovanju. Komandant te brigade je komandovao svim jedinicama i bio je dužan da kontroliše izvršavanje svojih naređenja, što on nije činio. Veštak nije našao podatak da je komandant brigade ikada bio u Lovasu, a nakon dešavanja na minskom polju trebalo je da sačini i vanredni izveštaj, što takođe nije učinio.²⁸⁵

Okrivljeni Miodrag Dimitrijević angažovao je stručnog savetnika vojne struke, koji je u svom iskazu negirao Dimitrijevićevu odgovornost, navodeći da optuženi nije imao komandna ovlašćenja.²⁸⁶

²⁸² Rešenje Višeg suda u Beogradu, broj VII Su br. 39/14-183 od 30. maja 2014. godine.

²⁸³ Sastav veća: sudska Bojan Mišić, predsednik veća, sudske Mirjana Ilić i Dragan Mirković, članovi veća.

²⁸⁴ Precizirana optužnica KTRZ 7/07 od 2. septembra 2014. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/09/Lovas_Precizirana_optuznica_02.09.2014..pdf, pristupljeno 1. marta 2017. godine.

²⁸⁵ Transkript sa glavnog pretresa od 25. septembra 2015. godine, dostupno <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/11/21-25.09.2015.pdf>, pristupljeno 28. novembra 2016. godine.

²⁸⁶ Transkripti sa glavnog pretresa od 2. jula 2015. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/11/18-02.07.2015.pdf> pristupljeno 13. novembra 2016. godine.

Pregled postupka, 2016. godina

Održavanje završnih reči bilo je zakazano za januar 2016. godine, međutim Godišnjim rasporedom poslova u Višem sudu u Beogradu za 2016. godinu,²⁸⁷ dotadašnji predsednik veća, sudija Bojan Mišić, premešten je u prвostepeno krivično odeljenje, promenjen je i jedan član veća, a predmet je dodeljen drugom sudiјi.

Zbog promene predsednika veća glavni pretres je počeo iznova 2. marta 2016. godine, tokom kojeg je ponovno ispitana sudski veštak vojne struke Boško Antić. Veštak je odstupio od svog prvobitnog nalaza, navodeći da sada smatra da je napad na Lovas bio opravdan.²⁸⁸

Tok postupka

O dugovlačenje postupka

Ovaj postupak je jedan od najsloženijih i najobimnijih postupaka vođenih pred Odeljenjem za ratne zločine, jer obuhvata veliki broj optuženih koji pripadaju različitim oružanim formacijama, više različitih događaja i ogroman broj svedoka. Uprkos kompleksnosti predmeta, koja sama po sebi dovodi do njegovog dužeg trajanja, ovaj postupak je dodatno prolongiran propustima u radu TRZ-a i suda.

Prvobitnom optužnicom TRZ-a bilo je obuhvaćeno 69 žrtava, ali je TRZ obezbedilo malo dokaza o načinu njihovog stradanja. Zbog toga je sud tokom glavnog pretresa po službenoj dužnosti pozivao i ispitivao veliki broj svedoka sa ciljem utvrđivanja okolnosti stradanja pojedinih žrtava. TRZ je moralo značajno bolje da rasvetli činjenice o okolnostima stradanja i odgovornosti optuženih za ista još tokom istrage, kao i da u pogledu njih obezbedi dokaze.

79

Tek nakon više od tri godine trajanja suđenja, TRZ je u decembru 2011. godine preciziralo optužnicu i broj žrtava smanjilo na 44. Međutim, u izmenjenoj optužnici TRZ nije do kraja preciziralo način stradanja svih civila, kao ni odgovornost optuženih za stradanje pojedinih civila. Stoga je sud, presudom od 26. juna 2012. godine, nesporno utvrdio odgovornost optuženih za smrtno stradanje samo 41 žrtve.

Nepotrebnom odugovlačenju postupka doprinelo je i postupanje predsednice veća Vinke Berahe-Nikićević. Sudija je podnela zahtev za svojim izuzećem tek pet meseci nakon preuzimanja predmeta, iako su osnovi za njeno izuzeće bili poznati već prilikom dodele predmeta.

²⁸⁷ Godišnji raspored poslova u Višem sudu u Beogradu za 2016. godinu, dostupno na <http://www.bg.vi.sud.rs/images/GODISNJI-RASPORED-POSLOVE-ZA%202016-god.pdf>, pristupljeno 28. novembra 2016. godine.

²⁸⁸ Transkript sa glavnog pretresa od 27. decembra 2016. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2017/02/33-27.12.2016..pdf> pristupljeno 1. marta 2017. godine.

Najzad, odluka predsednika suda da smeni predsednika veća u predmetu koji već traje osam godina, i to pred završne reči, može se shvatiti samo kao svesno i namerno odugovlačenje suđenja, ako se ima u vidu da prilikom pripreme Godišnjeg rasporeda poslova, predsednik suda treba da brine o „efikasnosti i troškovima postupka“.²⁸⁹

Usled dugog trajanja postupka, za koje odgovornost snose i TRZ i sud, ovo suđenje je umnogome propustilo da ostvari svoju elementarnu svrhu – da procesuira barem prvooptužene i da obezbedi pravdu za žrtve. Naime, zbog bolesti prvooptuženog Ljubana Devetaka, optužnica je prvo morala biti odbačena, a kasnije, nakon njegove smrti je i krivični postupak obustavljen. Ovog optuženog su u dosadašnjem toku postupka, ogroman broj svedoka, kao i pojedini okriviljeni, označavali kao najodgovornijeg za zločine koji su predmet optužnice.

Takođe, zbog obustavljanja postupka u odnosu na Devetaka, TRZ je moralno iz sadašnje optužnice izostaviti one žrtve za čije stradanje je teretilo Devetaka. Postupak je obustavljen i u odnosu na optužene Aleksandra Nikolaidisa, Milana Radojičića i Zorana Bačića koji su u međuvremenu preminuli. U isto vreme, žrtve i njihove porodice, kao i veliki broj svedoka iz Lovasa, **zbog dugog trajanja postupka i odbacivanja optužnice protiv Ljubana Devetaka, izgubili su poverenje u domaće pravosuđe, pa više ne žele da svedoče.**

Selektivna optužnica

80

Izostavljanje nadređenih

Iako je tokom postupka bilo očigledno da je u izvršenju zločina koji su predmet optužnice učestvovalo mnogo više osoba nego što ih je obuhvaćeno optužnicom, TRZ nije uložilo nikakav napor u prikupljanje dokaza o njihovoj odgovornosti. Posledica neaktivnosti TRZ-a je da konačnom verzijom optužnice nisu obuhvaćene sve žrtve koje su stradale u događajima opisanim u optužnici. Naime, među strankama je tokom čitavog postupka bilo nesporno da je ukupno 70 civila stradalo u Lovasu u inkriminisanom periodu.²⁹⁰

Karakteristično za ovaj postupak je i da su se, po pitanju odgovornosti visokorangiranih pripadnika JNA za dešavanja u Lovasu, potpuno razlikovali stavovi TRZ-a i sudskog veća koje je donelo prvostepenu presudu. U završnoj reči, zamenik tužioca za ratne zločine je naveo da tokom postupka nije bilo dokaza koji bi davali osnova o postojanju opravdane sumnje da su „inkriminisana dogadanja u Lovasu u navedeno vreme inspirisana, organizovana i sprovedena od nekih lica na odgovornim političkim, policijskim ili vojnim nivoima, a navedeni zaključak važi za komandu i drugu strukturu, počev od 1.

289 Sudski poslovnik, *Službeni glasnik RS* br. 110/09, 70/11, 19/12 i 89/13, član 46, stav 3.

290 Npr. civil Milan Latas, koji nije nikada obuhvaćen optužnicom, stradao je od dejstva artiljerijske vatre koju je na Lovas 10. oktobra 1991. godine otvarala JNA, što je u prvobitnoj optužnici i navedeno, str. 15, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2012/02/Lovas-Optuznica-Ljuban-Devetak-i-dr.pdf>, pristupljeno 12. aprila 2016. godine.

proleterske gardijske motorizovane divizije, 2. proleterske gardijske motorizovane brigade, pa preko pripadnika teritorijalnih odbrana iz sastava Zonskog štaba TO Valjevo“.²⁹¹ S druge strane, prilikom objave presude, predsednica veća je navela da „što se tiče napada na Lovas, načina na koji je on izveden i svega što se dešavalo u toku istog, po nalaženju ovog veća, najveću odgovornost snosi komanda 2. brigade“.²⁹²

Stav suda se čini potpuno opravdanim, ako se imaju u vidu dokazi koji su izvedeni tokom postupka. Naime, tokom postupka izvedeni su dokazi koji ukazuju na odgovornost komandanta 2. brigade, pukovnika Dušana Lončara, koji je izdao naredbu za napad na Lovas u kojem je pored ostalog naveo da se selo očisti „od stanovništva koje je neprijateljski nastrojeno“, a tokom kojeg je smrtno stradalo 22 civila. Veštak vojne struke, u svom nalazu i tokom svedočenja na glavnem pretresu, naveo je da je ovaj deo naredbe suprotan članu 13 Drugog dopunskog protokola uz Ženevske konvencije.²⁹³ O njegovoj odgovornosti govorio je i stručni savetnik okrivljenog Miodraga Dimitrijevića. Međutim, uprkos izvedenim dokazima i zaključcima suda, TRZ nije procesuiralo ni autora ove naredbe, niti bilo kog od pripadnika JNA u lancu komandovanja.

Zbog odsustva inicijative TRZ-a, FHP je u novembru 2016. godine podneo krivičnu prijavu protiv Dušana Lončara zbog zločina u Lovasu.²⁹⁴ Do dana objavljivanja ovog Izveštaja, TRZ nije protiv njega podiglo optužnicu.

Izostavljanje zločina seksualnog nasilja

81

Optužnicom u ovom predmetu nisu obuhvaćeni slučajevi silovanja u Lovasu. Uprkos tome što su prilikom svedočenja svedoci Vikica Filić,²⁹⁵ Snežana Krizmanić²⁹⁶ i Josip Sabljak²⁹⁷ naveli da je u Lovasu bilo silovanja u kritičnom periodu, TRZ nije izmenilo optužnicu kako bi obuhvatilo i ova dela. Međutim, izostala je i reakcija suda, koji se slepo držao optužnice, prilikom ovih svedočenja. Svaki put kada bi svedokinja pomenula silovanje, sud bi odmah razgovor preusmeravao na pitanje da li su ih tukli. Kada je svedokinja pogrešno razumela zahtev suda za dodatni opis, misleći da je pitaju za silovanje,

291 Transkript sa glavnog pretresa od 24. aprila 2012. godine, str 21-22, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2012/06/188-24.04.2012.pdf>, pristupljeno 12. aprila 2016. godine.

292 Transkript sa objave presude od 26. juna 2012. godine, str. 18, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2012/12/197-26.06.2012-objava.pdf>, pristupljeno 26. novembra 2015. godine.

293 Transkript sa glavnog pretresa od 16. decembra 2011. godine, str 1-2, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2012/01/174-16.11.2011.pdf>, pristupljeno 12. aprila 2015. godine.

294 Saopštenje FHP, „Krivična prijava zbog zločina u Lovasu 1991. godine“, 3. novembar 2016. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/?p=32894>, pristupljeno dana 15. marta 2017. godine.

295 Transkript sa glavnog pretresa od 27. marta 2010. godine, str 4. i 16, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/images/stories/pdf/sudjenje_za_ratne_zlocine/srbija/Predmet%20LOVAS/transkripti/51-27.03.2009.pdf, pristupljeno 26. novembra 2016. godine.

296 Transkript sa glavnog pretresa od 30. juna 2009. godine, str. 19, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/images/stories/pdf/sudjenje_za_ratne_zlocine/srbija/Predmet%20LOVAS/transkripti/61-30.06.2009..pdf, pristupljeno 26. novembra 2016. godine.

297 Transkript sa glavnog pretresa od 27. novembra 2009. godine, str. 73-74, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/images/stories/pdf/sudjenje_za_ratne_zlocine/srbija/Lovas/75-27_11_2009.pdf, pristupljeno 26. novembra 2016. godine.

i rekla da ne bi o tome pričala, sud je eksplisitno izneo svoj stav: „Ja i neću da Vas vraćam da pričate ovaj događaj vezano za silovanje, ali me interesuje za tučenje, ako ste fizički tučeni, maltretirani?“²⁹⁸

U predmetu Hrvatske protiv Srbije pred Međunarodnim sudom pravde u vezi sa primenom Konvencije o zabrani i kažnjavanju zločina genocida, Hrvatska je, između ostalog, dokazivala i slučajeve silovanja u Lovasu. Sud, međutim, nije imao dovoljno dokaza da bi presudio.²⁹⁹

Izostavljanje zločina proterivanja

Proterivanje hrvatskog civilnog stanovništva iz Lovasa takođe nije obuhvaćeno optužnicom, iako su mnogobrojni meštani Lovasa o tome svedočili, među kojima i Đuro Filić,³⁰⁰ Lovro Gerstner,³⁰¹ Vikica Filić,³⁰² Josip Sabljak,³⁰³ Josipa Balić³⁰⁴ i dr. O proterivanju civila je svedočio i komandant 2. odreda TO Pančevo, rekvirši da je dolaskom u Lovas zatekao jedan obrazac koji je deljen meštanima hrvatske nacionalnosti koji su proterivani iz Lovasa, da potpišu kako svu svoju imovinu ostavljaju opštini Lovas.³⁰⁵ O postojanju namere da se izvrši proterivanje hrvatskog stanovništva iz Lovasa svedočio je pred Haškim tribunalom, u predmetu *Vukovarska trojka*, svedok Petr Kypr, koji je kao član Posmatračke misije Evropske zajednice posetio Lovas 16. oktobra 1991. godine.³⁰⁶ Na potrebu da se TRZ bavi pitanjem iseljavanja hrvatskog stanovništva ukazao je i sud prilikom objavljivanja prve presude.³⁰⁷

- 298 Transkript sa glavnog pretresa od 27. marta 2010. godine, str 4. i 16, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/images/stories/pdf/sudjenje_za_ratne_zlocine/srbija/Predmet%20LOVAS/transkripti/51-27.03.2009.pdf, pristupljeno 26. novembra 2016. godine.
- 299 Presuda Medunarodnog suda pravde u predmetu Hrvatske protiv Srbije u vezi sa primenom Konvencije o zabrani i kažnjavanju zločina genocida, 3. februar 2015, par. 325-330.
- 300 Transkript sa glavnog pretresa od 16. decembra 2008. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/images/stories/pdf/sudjenje_za_ratne_zlocine/srbija/Predmet%20LOVAS/transkripti/35-16.12.2008..pdf, pristupljeno 26. novembra 2016. godine
- 301 Transkript sa glavnog pretresa od 23. februara 2009. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/images/stories/pdf/sudjenje_za_ratne_zlocine/srbija/Predmet%20LOVAS/transkripti/44-23.02.2009.pdf, pristupljeno 26. novembra 2016. godine.
- 302 Transkript sa glavnog pretresa od 27. marta 2010. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/images/stories/pdf/sudjenje_za_ratne_zlocine/srbija/Predmet%20LOVAS/transkripti/51-27.03.2009.pdf, pristupljeno 26. novembra 2016. godine.
- 303 Transkript sa glavnog pretresa od 27. novembra 2016. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/images/stories/pdf/sudjenje_za_ratne_zlocine/srbija/Lovas/75-27_11_2009.pdf, pristupljeno 26. novembra 2016. godine.
- 304 Transkript sa glavnog pretresa od 26. maja 2011. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/images/stories/pdf/sudjenje_za_ratne_zlocine/srbija/Lovas%20za%20sajt/transkripti/151-26.05.2011..pdf, pristupljeno 26. novembra 2016. godine.
- 305 Transkript sa glavnog pretresa od 24. juna 2010. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/images/stories/pdf/sudjenje_za_ratne_zlocine/srbija/Lovas%20za%20sajt/transkripti/103-24.06.2010.pdf, pristupljeno 26. novembra 2016. godine.
- 306 Transkript sa otvorene sednice u predmetu Haškog tribunala *Vukovarska trojka (IT-95-13)* od 24. marta 2006. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/vukovarska/Transkripti/2006/Vukovarska-trojka-svedok-Petr%20Kypr-24.03.2006..pdf> pristupljeno 26. novembra 2016. godine
- 307 Transkript sa objave presude od 26. juna 2012. godine, str. 69, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2012/12/197-26.06.2012-objava.pdf> pristupljeno 26. novembra 2016. godine.

Stručni savetnik

U predmetu *Lovas* prvi put je u postupcima za ratne zločine primjenjen institut stručnog savetnika koji je uveden novim ZKP-om.³⁰⁸ Stručni savetnik je lice koje raspolaze stručnim znanjem iz oblasti u kojoj je određeno veštačenje. Njegova uloga je da tokom postupka omogući stranci koja ga je angažovala da sa veštakom vodi delotvornu raspravu o njegovom nalazu i mišljenju i time pomaže u njegovoj oceni.

U ovom predmetu, stručnog savetnika je uzeo optuženi Miodrag Dimitrijević. Radi se o penzionisanom pukovniku JNA, magistru vojnih nauka i osobi sa velikim praktičnim iskustvom. Uprkos činjenici da se radi o stručnjaku iz relevantne oblasti, njegov iskaz se može oceniti pristrasnim, pa ostaje da se vidi na koji način će ga sudsko veće oceniti. Naime, stručni savetnik Milisav Sekulić je tokom iskaza iznosio neprihvatljive subjektivne stavove. Na primer, iskaz jednog svedoka je ocenio kao „svesnu manipulaciju“³⁰⁹ Takođe je svu krivicu za događanja na minskom polju za koja TRZ tereti Dimitrijevića, prebacio na optuženog Perića – što optuženom Periću nikada nije stavljanu na teret, niti je pak to bilo ko tokom postupka tvrdio.³¹⁰ Stručni savetnik je na taj način faktički obavljao ulogu drugog branioca okrivljenog Miodraga Dimitrijevića, što nije njegova uloga.

Pristrasnost veštaka vojne struke

Prilikom davanja poslednjeg iskaza, veštak vojne struke je pokazao pristrasnost koja ga diskvalificuje kao veštaka podobnog za dalje postupanje u ovom predmetu. Naime, on je tokom davanja iskaza odstupio od prvočitnog nalaza, navodeći da je u međuvremenu došao do novih podataka tako što je dobijao dokumente od branilaca, koristio se „privatnim kanalima“ za proveru nekih podataka i utvrđivanje činjenica, kao i podacima koje je sam „nalazio na internetu“, izjavivši da su „ovde optuženi oni koji nemaju veze sa tim“.³¹¹

83

Nezakonita zabrana snimanja suđenja

FHP je predsedniku Višeg suda u Beogradu podneo zahtev da mu se dozvoli snimanje u cilju javnog prikazivanja glavnih pretresa u predmetu *Lovas* koji su zakazani za 17. i 18. januar 2017. godine. Predsednik Višeg suda u Beogradu je 5. decembra 2016. godine dopisom obavestio FHP da snimanje nije odobreno, uz obrazloženje da snimanje mogu obavljati samo sredstva javnog informisanja. Pozivajući se na odredbe Zakona o javnom informisanju i medijima, predsednik Višeg suda u Beogradu je naveo da FHP nije sredstvo javnog informisanja, iz čega proističe da je zahtev podnet od strane

³⁰⁸ ZKP, član 125.

³⁰⁹ Transkript sa glavnog pretresa od 2. jula 2015. godine str. 11, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/11/18-02.07.2015.pdf>, pristupljeno 25. novembra 2016. godine.

³¹⁰ Transkript sa glavnog pretresa od 24. septembra 2015. godine, str. 5, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/11/20-24.09.2015.pdf>, pristupljeno 26. novembra 2016. godine.

³¹¹ Transkript sa glavnog pretresa od 27. decembra 2016. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2017/02/33-27.12.2016..pdf>, pristupljeno dana 1. marta 2017. godine.

neovlašćenog lica.³¹² Protiv ove odluke FHP je pisao žalbu Apelacionom sudu, ukazujući da je Viši sud u Beogradu restriktivno primenio odredbe Zakona o organizaciji nadležnosti državnih organa u postupku za ratne zločine; da je reč o osetljivim i posebno značajnim predmetima sa kojima javnost ima opravdan interes da bude upoznata; da okolnost što je FHP podneo zahtev za snimanje ne znači da je zahtev podnet od strane neovlašćenog lica (jer nije javni medij jedino po zakonu ovlašćen da traži snimanje). FHP je ukazao i na dosadašnju praksu Evropskog suda za ljudska prava, kojom se nevladine organizacije i mediji izjednačavaju, tj. uživaju jednakopravo na pristup informacijama od javnog značaja.³¹³ Zaključkom od 20. decembra 2016. godine Viši sud u Beogradu je odbacio žalbu FHP-a, navodeći da protiv navedene odluke žalba nije dopuštena.³¹⁴

---

312 Odluka Višeg suda u Beogradu br. Su VIII br. 42/16-133 od 5. decembra 2016. godine.

313 Videti npr. Evropski sud za ljudska prava, *Tarsaság a Szabadság jogokért protiv Mađarske*, 14. april 2009. godine.

314 Zaključak Višeg suda br. Su VIII br. 42/16-133 od 20. decembra 2016. godine.

Prvostepeni postupci pred sudovima opšte nadležnosti

I. Predmet Grupa Pauk

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: prvostepeni postupak (ponovljeno suđenje)	
Datum podizanja optužnice: 4. maj 2000. godine	
Postupajući tužilac: Darko Đurović	
Početak suđenja: 4. jul 2000. godine	
Postupajuće veće: sudija Vladan Ivanković, predsednik veća	
Optuženi: Jugoslav Petrušić, Milorad Pelemiš, Slobodan Orašanin, Branko Vlačo i Rade Petrović	
Krivično delo: špijunaža, iznuda, ubistvo i neovlašćeno držanje vatrenog oružja i municije	
Broj optuženih: 5	85
Rang optuženih: nižerangirani - bez čina	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 7
Broj žrtava: 2	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 7
Broj ispitanih svedoka: nepoznato	
Ključni događaji u izveštajnom periodu: Glavni pretres	

Tok postupka

Optužnica

Okrivljeni Pelemiš i Petrović se terete da su sredinom maja 1999. godine kod Dečana (Kosovo), po Petrušićevom naredenju, ubili dvojicu neidentifikovanih Albanaca.³¹⁵ Okrivljeni Petrušić, Pelemiš, Vlačo i Petrović se terete da su početkom maja 1999. godine prinudili dva neidentifikovana Albanca da im predaju 20.000 DM, preteći im da će ih ubiti ukoliko to ne urade.

Optužnicom Okružnog javnog tužilaštva u Beogradu svi okrivljeni se terete da su tokom ratnog stanja 1999. godine stupili u francusku obaveštajnu službu, a zatim su se svi, kao dobrovoljci, uključili u sastav jedinica VJ. Okrivljeni Pelemiš, Orašanin i Vlačo se terete i za neovlašćeno držanje različitog naoružanja i municije.

Odbojna optužnica

Okrivljeni su negirali izvršenje svih dela koja im se stavljuju na teret, sem nedozvoljenog posedovanja oružja.

Prvo prvostepeno suđenje

86

Glavni pretres je počeo 4. jula 2000. godine, a sud je doneo odluku da se isključi javnost tokom čitavog trajanja glavnog pretresa. Tokom postupka, Tužilaštvo je preciziralo optužnicu u pogledu identiteta oštećenih za iznudu novca, označivši ih kao Mirsata i Sadika Nimonaja, kao i identiteta ubijenih civila, označivši ih kao Rahmana Idrizija i Hamida Nezirija.

Okružni sud u Beogradu je 13. novembra 2000. godine doneo presudu kojom je okrivljene oslobođio od optužbe da su ubili Idrizija i Nezirija. Oslobođeni su i od optužbe za delo špijunaže. Sud je Petrušića, Pelemiša, Vlača i Petkovića oglasio krivim zbog krivičnog dela iznude, okrivljenog Pelemiša i zbog krivičnog dela neovlašćenog držanja vatrene oružja i municije, a okrivljenog Orašanina zbog krivičnog dela neovlašćenog držanja oružja i municije, i osudio ih: okrivljene Petrušića, Vlaču, Petrovića i Orašanina na kazne zatvora u trajanju od jedne godine, a okrivljenog Pelemiša na kaznu zatvora u trajanju od jedne godine i šest meseci.³¹⁶

315 Optužnica Okružnog javnog tužilaštva u Beogradu broj KT 640/99 od 4. maja 2000. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/12/Grupa_Pauk-Jugoslav_Petrusic_i_dr.-Optuznica_04.05.2000.pdf, pristupljeno 23. marta 2017. godine.

316 Presuda Okružnog suda u Beogradu u predmetu *Grupa Pauk*, K-broj 192/2000 od 13. novembra 2000. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/12/Prvostepena_presuda_13.11.2000.pdf, pristupljeno 23. marta 2017. godine.

Drugostepena presuda

Odlučujući o žalbama branilaca i tužioca, Vrhovni sud Srbije je 2002. godine ukinuo presudu i predmet vratio prвostepenom sudu na ponovni postupak.

Sukob nadležnosti

Po vraćanju predmeta, Okružni sud u Beogradu se oglasio neneadležnim za postupanje u ovom predmetu, navodeći da je u postupanju za krivična dela špijunaže nadležan vojni sud, pa je predmet ustupio vojnem sudsu.³¹⁷ S obzirom na to da je i vojni sud našao da nije nadležan za postupanje u ovoj pravnoj stvari, već da je to Okružni sud u Beogradu, Vojni sud u Beogradu je podneo Saveznom sudu predlog za sukob nadležnosti.³¹⁸ Kako je 1. januara 2005. godine stupio na snagu Zakon o preuzimanju nadležnosti vojnih sudova, vojnih tužilaštava i vojnog pravobranilaštva, predmet je vraćen u rad Vojnom odeljenju Okružnog suda u Beogradu.

Međutim, Vojno odeljenje Okružnog suda nije prihvatiо predmet, navodeći da nije nadležno za postupanje u predmetu krivičnog dela špijunaže, jer ono nije usmereno protiv vojnih objekata i vojnih lica. Spisi predmeta su zatim 2005. godine dostavljeni Veću za ratne zločine Okružnog suda u Beogradu, koje je 2006. godine obavestilo Okružni sud da TRZ ne prihvata zastupanje optužnice koju je 2000. godine podiglo Okružno tužilaštvo, jer se smatra neneadležnim. Nakon toga, predmet je konačno vraćen Okružnom sudu u Beogradu na ponovni postupak.

Viši sud u Beogradu, odmah po započinjanju ponovljenog postupka, doneo je 2009. godine odluku da se postupak prekine zbog nedostatka dokaza. Predmet je vraćen na sprovođenje dodatnih istražnih radnji istražnom sudiji Višeg suda u Beogradu.

87

U dosadašnjem toku ponovljenog postupka, ponovno su ispitani kao svedoci nekadašnji pripadnici vojske ili policije i niko od njih nije teretio optužene. Kao svedok ispitana je i Nataša Kandić, koja nije imala neposrednih saznanja o kritičnom događaju, već je o njemu saznala kao istraživač, iz izjava oštećenih. Ispričala je da je iz razgovora sa braćom Mirsadom i Sadikom Nimonaj, koji su bili zarobljeni, saznala da im je traženo 20.000 evra da bi ih oslobođili, kao i da im je prećeno da će stradati ukoliko budu svedočili.

Nalazi FHP-a

Isključenje javnosti i udaljenje predstavnika FHP-a iz sudnice

Tokom trajanja prvog glavnog pretresa, odlukom suda isključena je javnost tokom čitavog glavnog

317 Rešenje Okružnog suda u Beogradu broj KV. 1272/02 od 8. jula 2002. godine.

318 Predlog Vojnog suda u Beogradu Kv.br. 26/03 od 13. marta 2003. godine.

pretresa. Može se prepostaviti da je razlog to što su se tokom postupka u svojstvu svedoka ispitivali pripadnici Državne bezbednosti i Vojne bezbednosti.

U ponovljenom postupku, premda javnost nije bila isključena, predsedavajući veća udaljio je 2013. godine sa glavnog pretresa predstavnika FHP-a. Naime, branilac okrivljenog Radeta Petrovića je zatražio od suda da se iz sudnice udalji predstavnik FHP-a, jer ga u daljem toku postupka eventualno može predložiti da bude ispitana kao svedok. Ovo iz razloga jer je FHP navodno podneo krivičnu prijavu zbog krivičnog dela iznude o kojoj se u ovom postupku raspravlja. Predsednik veća, sudija Milan Londrović, prihvatio je njegov predlog, a da nije zatražio od branioca nijedan dokaz o ovim navodima. Ovaj postupak branioca predstavlja zloupotrebu procesnih ovlašćenja od strane branioca, zbog ličnog animoziteta prema FHP-u, a sud je tu zloupotrebu potvrđio svojom odlukom.

Nakon promene predsednika sudskega veća, optuženi i njihovi branioci ponovo su zahtevali udaljenje posmatrača FHP-a iz sudnice, ali je veće taj predlog odbilo. Zbog toga je zatraženo izuzeće sudskega veća, ali je predsednik suda odbio taj zahtev.

Pogrešna kvalifikacija dela

Imajući u vidu da se u vreme događaja koji su predmet optužnice odvijao oružani sukob na prostoru Kosova, da su optuženi bili pripadnici jedne strane u sukobu – 125. motorizovane brigade VJ – i da su žrtve civilni albanski nacionalnosti, u ponašanju okrivljenih stiču se sva bitna obeležja krivičnog dela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva, te je njihovo ponašanje trebalo tako i kvalifikovati. Takođe, potpuno je nejasno iz kog razloga se TRZ oglasilo nenađežnim za postupanje u ovom slučaju. FHP-u nije dostupna odluka TRZ-a.

Čak i sa ovakvom pogrešnom kvalifikacijom krivičnog dela, optužnica Okružnog javnog tužilaštva u Beogradu je neodređena i nepotkrepljena dokazima. U odnosu na optužbu za izvršenje krivičnog dela špijunaže, Tužilaštvo u optužnici ne navodi u čemu se sastoji delovanje okrivljenih. U odnosu na deo optužbe koji se odnosi na krivična dela iznude i ubistva, identitet četvorice oštećenih nije utvrđen u optužnici, pa je ovo pitanje rešavano tokom postupka. Takođe, u momentu podizanja optužnice, Tužilaštvo je jedino za krivično delo neovlašćenog posedovanja oružja i municije imalo valjane dokaze.

Neobrazložena, nejasna i uvredljiva prвostepena presuda

Tokom prвostepenog postupka, svedoci, visokorangirani pripadnici VJ, svedočili su u korist okrivljenih, a njihova svedočenja sud je prihvatio u celosti. Tako je svedok Aleksandar Savović, koji je u kritičnom periodu bio načelnik bezbednosti 125. motorizovane brigade VJ i pod čijom komandom su optuženi bili, izjavio da je zaključio kako je optuženi Petrušić „veliki patriota i rodoljub“³¹⁹, da je

---

³¹⁹ Presuda Okružnog suda u Beogradu u predmetu *Grupa Pauk*, K-broj 192/2000 od 13. novembra 2000. godine, str. 27, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/12/Prvostepena_presuda_13.11.2000.pdf, pristupljeno 23. marta 2017. godine.

učestvovao „u raznim dejstvima na Košarama“, kao i da i sada u Službi bezbednosti VJ postoje podaci koje je ovaj optuženi dostavljaо, a koji se odnose na ciljeve koje će u narednim danima gađati NATO, te da su te informacije bile „dragocene“.³²⁰ Takođe, svedoci Momir Stojanović, pukovnik VJ, u kritičnom periodu načelnik bezbednosti Prištinskog korpusa, Stevan Đurović, pukovnik VJ koji je radio u vojnoj bezbednosnoj službi, kao i Miodrag Pantović, takođe pukovnik VJ koji je radio u Upravi bezbednosti Vojne policije, svedočili su kako su svi okriviljeni sa ostalim borcima aktivno učestvovali u borbama na prvim borbenim linijama.³²¹ Prihvativši ova svedočenja koja govore o koristi koju je VJ imala od okriviljenih, sud je zaključio da nema dokaza da su okriviljeni izvršili krivično delo špijunaže i oslobođio ih je od optužbe. Štaviše, sud je pohvalio patriotsko učešće optuženih u ratu na Kosovu³²²:

Nikome od svedoka, visokorangiranih pripadnika VJ, nije bilo poznato ubistvo dvojice albanskih civila za koje se optuženi terete. Okriviljene su za ovo ubistvo teretili svedoci Savanović i Tešić. Sud je zauzeo stanovište da je optužnica zasnovana na iskazima svedoka Stanka Savanovića³²³ i Dragana Tešića koji su u lošim odnosima sa optuženima, a da pri tom svedok Tešić nema nikakvih neposrednih saznanja, te da njihovi iskazi predstavljaju samo indicije da su okriviljeni ubili dva albanska civila, što ne može biti dovoljno za donošenje osuđujuće presude.

Međutim, sud je zaključio da su okriviljeni odgovorni za krivično delo iznude, jer je tokom istrage sâm okriviljeni Vlačo naveo da su glave dvojice Albanaca ucenjene na iznos od 20.000 DM, te da je on poslat na granični prelaz Kelebijia da preuzme novac, kao i da je sa njim putovao i Pelemiš. Ove navode potvrdio je i svedok Jović – da je bio posrednik prilikom predaje novca, a prihvaćene su i izjave oštećenih Mirsada i Sadika Nimonaja da su bili ucenjeni. Njih sud nije neposredno ispitao, već se koristio izjavama koje su ovi oštećeni dali FHP-u, a FHP ih je zvaničnim putem dostavio sudu.

89

Sud u presudi oštećene i njihov narod naziva „šiptarima“ (malim slovom) i njihov jezik „šiptarskim“. S obzirom na to da se u Srbiji ovakvi termini koriste u pežorativnom smislu i da predstavljaju uvredljiv i diskriminatori naziv za pripadnike albanskog naroda, nepristrasan sud ne bi smeо da ih koristi.

Nigde u presudi nije dato obrazloženje izrečenih kazni, niti da li je sud cenio neke olakšavajuće ili otežavajuće okolnosti prilikom odmeravanja kazni. U presudi se samo navodi da će ove kazne „moći da ostvare svrhu krivične sankcije kako u odnosu na njih same tako i na planu generalne prevencije i uticati da oni ubuduće ne vrše ovakva i slična krivična dela“.³²⁴

U oslobođajućem delu odluke za špijunažu, sud insistira na tome da nije utvrđeno da su okriviljeni pribavljali i saopštavali „poverljive vojne ekonomski ili službene podatke“. Međutim, optuženima se

³²⁰ Ibid.

³²¹ Ibid, str. 28.

³²² Presuda Okružnog suda u Beogradu u predmetu *Grupa Pauk*, K-broj 192/2000 od 13. novembra 2000. godine, str. 42.

³²³ Svedok je nekadašnji pripadnik 10. diverzantskog odreda VRS, pred sudom BiH pravноснаžno osuden zbog krivičnog dela zločin protiv čovečnosti izvršenog u Srebrenici – zbog streljanja bošnjačkih civila na farmi Branjevo.

³²⁴ Presuda Okružnog suda u Beogradu u predmetu *Grupa Pauk*, K-broj 192/2000 od 13. novembra 2000. godine, str. 41.

stavlja na teret član 128, stav 3 KZ SRJ, koji predviđa: „**Ko stupi u stranu obaveštajnu službu**, prikuplja za nju podatke **ili** na drugi način pomaže njen rad, kazniće se zatvorom od jedne do deset godina.“ Prema ovom stavu, inkriminisana radnja je i *samo stupanje* u obaveštajnu službu, koja ne zahteva nužno i pribavljanje i davanje podataka toj službi, a okrivljeni Petrušić je priznao da je radio za francusku obaveštajnu službu, što je sud i prihvatio.³²⁵ U tom smislu, izostali su jasni razlozi za oslobođajuću odluku.

Nerazumno dugo trajanje postupka

Činjenica da postupak u ovom predmetu traje više od 16 godina i da su procesni razlozi doveli do višegodišnjeg odlaganja suđenja, demonstrira jasno odsustvo volje relevantnih institucija da ovaj predmet dobije svoj sudski epilog.

Viši sud u Beogradu, odlučujući o prigovoru optuženog Jugoslava Petrušića, radi zaštite njegovog prava na suđenje u razumnom roku, doneo je 20. aprila 2016. godine rešenje kojim je utvrdio da mu je to pravo povređeno.³²⁶

---

325 *Ibid*, str. 41-42.

326 Rešenje Višeg suda u Beogradu broj P4 K.br. 19/16 od 20. aprila 2016. godine.

Drugostepeni postupci pred Odeljenjem za ratne zločine Apelacionog suda u Beogradu

I. Predmet Gradiška³²⁷

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: žalbeni postupak	
Datum podizanja optužnice: 8. april 2014. godine	
Datum početka suđenja: 6. mart 2015. godine	
Postupajući tužilac: Snežana Stanojković	
Optuženi: Goran Šinik	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142	

Postupajuće veće	sudija Vladimir Duruz (predsednik veća) sudija Vinka Beraha-Nikićević sudija Vera Vukotić	91
-------------------------	---	----

Broj optuženih: 1	
Rang optuženih: nižerangiran	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 4
Broj žrtava: 1	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 2
Broj ispitanih svedoka: 5	

Ključni događaji u izveštajnom periodu: Prvostepena presuda
---

³²⁷ Predmet Gradiška, izveštaji sa sudenja i dokumenta iz predmeta dostupna na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/gradiska.html> pristupljeno 25. novembra 2016. godine.

Tok postupka

Pregled postupka do 2016. godine

Optužnica

Optuženi Goran Šinik se tereti da je 2. septembra 1992. godine u mestu Bok Jankovac (opština Gradiška, BiH) u blizini gradske deponije, kao pripadnik VRS, na tačno neutvrđen način ubio civila hrvatske nacionalnosti Marijana Višticu. Optuženi je, u kasnim poslepodnevnim satima u Gradiški, iz autobusa koji je išao za Hrvatsku izveo oštećenog Marijana Višticu i ugurao ga u automobil koji je bio parkiran u neposrednoj blizini, u kojem je na mestu vozača sedeо Nebojša Prčić, a na mestu suvozača Predrag Sladojević. Nakon toga su se odvezli do mesta Bok Jankovac i zaustavili se u blizini gradske deponije na obali reke Save, gde su iz vozila izašli optuženi i oštećeni Vištica, a Prčić i Sladojević se vozilom vratili u Gradišku.³²⁸

Posmrtni ostaci Marijana Vištice do danas nisu pronađeni.

Odbрана optuženog

Optuženi Goran Šinik negirao je izvršenje krivičnog dela za koje se tereti, navodeći da kritičnog dana nije bio u Gradiški, već da je sa svojom vojnom jedinicom bio angažovan na drugom mestu. Za pokojnjog Višticu tvrdi da ga nije ni poznavao.³²⁹

92

Svedoci u postupku

Supruga Marijana Vištice, Anica Vištica je navela da je kritičnog dana, sa čerkama i suprugom, želela da napusti Gradišku i da ode za Hrvatsku. Prilikom dolaska do autobusa kojim su nameravali da odu, uočila je okrivljenog sa još dve uniformisane osobe kako stoje u neposrednoj blizini „kao kopci“.³³⁰ Prepoznaла је okrivljenog jer je ranije dolazio u njihov stan i pretio im. Nakon što su ušli u autobus, neko je prozvao njenog supruga da izade i od tada ga više nije videla. Nije primetila da je tom prilikom okrivljeni ulazio u autobus.

Svedok optužbe Nebojša Prčić potvrdio je da je kritičnog dana optuženog Gorana Šinika i osobu, za koju je kasnije saznao da je pokojni Vištica, odvezao do ciglane koja je udaljena oko kilometar i po od

328 Optužnica TRZ broj KTO 3/13, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/03/Optuznica_08_04_2014.pdf, pristupljeno 25. novembra 2016. godine.

329 Izveštaj sa suđenja od 18. juna 2015. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/06/Gradiska_Izvestaj_sa_sudjenja_18_06_2015.pdf, pristupljeno 7. oktobra 2016. godine.

330 Izveštaj sa suđenja od 13. jula 2015. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/10/Gradiska-Izvestaj_sa_sudjenja_13.07.2015.pdf, pristupljeno 25. novembra 2016. godine.

Gradiške, ali da se odmah sa Sladojevićem vratio u Gradišku.³³¹ Svedok optužbe Nikola Kolar je potvrdio da je do autobusa u kojem su bili civili koji su nameravali da napuste Gradišku došao okrivljeni i pozvao pokojnog Višticu da izade iz autobusa. Njih dvojica su ušli u automobil u kojem su već sedeli Nebojša Prčić i Predrag Sladojević i „nekuda se odvezli”.

Pregled postupka, 2016. godina

Svedok Đordđe Raca naveo je da je sada pokojni Ranko Račić, jednom prilikom pričao da se na samoj obali Save nalazi telo Marijana Višstice. Svedok je, zajedno sa Nikolom Maljčićem, Borislavom Baltom i Slavkom Radonjićem, otišao do tog mesta i sa udaljenosti od tridesetak metara video leš muškarca koji je ležao potruške. Inače, svedok Marijana Višticu nije poznavao i nije prišao telu.³³²

Prvostepena presuda

Sudsko veće donelo je 13. oktobra 2016. godine presudu kojom je optuženog Gorana Šinika oslobodilo od optužbe.³³³ Po nalaženju suda, TRZ nije dokazalo da je optuženi ubio oštećenog. Optuženi je u svojoj odbrani negirao da je ubio oštećenog Marijana Višticu, a sama činjenica da ga je, zajedno sa Sladojevićem i Prčićem, odveo u Bok Jankovac, nije sama za sebe dovoljna da bi se moglo zaključiti da ga je i ubio. Sud nije prihvatio iskaz svedoka, sada pokojnog Račića, koji je jedini prepoznao telo oštećenog, jer nije u saglasnosti sa iskazima ostalih svedoka. Ovaj svedok naveo je da su leš videli i svedoci Raca, Balta, Radonjić i Maljčić, koji su bili sa njim tom prilikom. Međutim, svedok Raca navodi da je video leš njemu nepoznatog muškarca koji je ležao na stomaku, a ostali svedoci su negirali svoje prisustvo prilikom pronalaska tela. U isto vreme, svedoci Sladojević i Prčić su negirali bilo kakvo ponašanje optuženog u pravcu agresivnosti, koje bi upućivalo na njegovu nameru da ubije oštećenog.³³⁴

93

Nalazi FHP-a

Nekvalitetna optužnica

TRZ u optužnici nije dalo adekvatan činjenični opis dela, što predstavlja ključni element optužnice.³³⁵ Naime, iz činjeničnog opisa dela koje se optuženom stavlja na teret, kao i iz obrazloženja optužnice, nije moguće utvrditi tačno vreme izvršenja dela, način njegovog izvršenja, kao ni uzročno-posledičnu

³³¹ Izveštaj sa suđenja od 25. septembra 2015. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/10/Gradiska-Izvestaj_sa_sudjenja_25.09.2015.pdf, pristupljeno 25. novembra 2016. godine.

³³² Izveštaj sa suđenja od 13. aprila 2016. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/04/Gradiska-Izvestaj_sa_sudjenja_13.04.2016.pdf, pristupljeno 15. februara 2017. godine.

³³³ Prvostepena presuda Višeg suda u Beogradu u predmetu *Gradiška*, K.Po2 6/2014 od 13. oktobra 2016. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/12/Prvostepena_presuda_13.10.2016.pdf, pristupljeno 15. februara 2017. godine.

³³⁴ Izveštaj sa objavljivanja presude od 13. oktobra 2016. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/10/Gradiska - Izvestaj_sa_objave_presude_13.10.2016.pdf, pristupljeno 15. februara 2017. godine.

³³⁵ ZKP, član 332, stav 2.

vezu između radnji optuženog i smrti oštećenog. Ovakav neadekvatan činjenični opis dela posledica je nedostatka dokaza. FHP je detaljnu analizu optužnice dao u Izveštaju o suđenjima za ratne zločine u Srbiji tokom 2014. i 2015. godine.³³⁶

Ovo je samo jedna u nizu nekvalitetnih optužnica koje je TRZ podiglo, a koje su rezultirale donošenjem oslobađajućih presuda.³³⁷ To ukazuje da TRZ nema jasnu strategiju u procesuiranju ratnih zločina, te da podizanjem što većeg broja optužnica, pa makar i neutemeljenih, nastoji da stvori privid uspešnog rada. Na ovaj način neopravdano se troše vreme i resursi, dok se u isto vreme žrtve i njihove porodice izlažu dodatnim traumama.

Oslobađajuća presuda

Oslobađajuća presuda bila je logična posledica nekvalitetne optužnice. Naime, optužnicom se Goran Šinik teretio da je „na neutvrđen način lišio života oštećenog Marijana Višticu“. Da bi sud optuženog oglasio krvim, TRZ je moralo da dokaže da postoji uzročno-posledična veza između radnji koje je preduzeo optuženi i nastupanja smrti oštećenog Vištice. Za optužnicu TRZ nije ponudilo valjane dokaze, već je optužbu zasnovalo na nekoliko indicija. Naime, nesporno je tokom postupka jedino utvrđeno da je optuženi iz autobusa koji je kretao iz Gradiške za Hrvatsku izveo oštećenog Marijana Višticu i odveo ga u mesto Bok Jankovac. Samo jedan od svedoka, sada pok. Račić, navodi da je na obali Save video telo oštećenog Vištice. Međutim, njegovi navodi nisu potvrđeni iskazima drugih svedoka. Telo oštećenog Vištice do danas nije pronađeno, tako da nema nikakvih dokaza o tome kada je i na koji način je preminuo. Obzirom da samo jedan svedok navodi da je video njegovo telo na obali Save, sporno je i samo mesto na kojem je nastupila smrt. Činjenica da je oštećeni poslednji put viđen živ u mestu Bok Jankovac zajedno sa optuženim jeste osnov za postojanje sumnje da bi optuženi mogao biti umešan u njegovu smrt, ali ne i dovoljan i nesumnjiv dokaz da ga je i ubio. U ovakvoj situaciji, sud je doneo jedinu moguću presudu.

94

Nezakonita zabrana snimanja suđenja

FHP je predsedniku Višeg suda u Beogradu podneo zahtev da mu se dozvoli snimanje u cilju javnog prikazivanja objavljivanja presude u predmetu *Gradiška*, zakazanog za 13. oktobar 2016. godine. Dopisom od 7. oktobra 2016. godine sudska uprava Višeg suda u Beogradu je obavestila FHP da mu nije odobreno snimanje objavljivanja presude u navedenom predmetu. FHP je, nakon dobijanja odluke sudske uprave Višeg suda u Beogradu, pisao pritužbu na rad Apelacionom sudu, navodeći između ostalog i da sud nije dao nikakvo obrazloženje za ovakvu svoju odluku. Sudska uprava Apelacionog suda

³³⁶ Detaljnu analizu optužnice videti u: Fond za humanitarno pravo (Beograd, FHP, 2016), *Izveštaj o suđenjima za ratne zločine u Srbiji tokom 2014. i 2015. godine*, str.46-49, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/03/Izvestaj_o_sudjenjima_za_ratne_zlocine_u_Srbiji_tokom_2014._i_2015._godine.pdf pristupljeno 15. februara 2017. godine.

³³⁷ Oslobađajuće presude u pravnosnažno okončanim predmetima *Tenja II, Čelebići, Logor Luka i Prizren*.

u Beogradu je dopisom od 15. novembra 2016. godine obavestila FHP kako je ukazala Višem суду u Beogradu da je u obavezi da svoje odluke obrazloži i da je naložila sudskoj upravi tog suda da ubuduće sve svoje odluke po zahtevima stranaka obrazlaže.³³⁸

---

338 Odluka Apelacionog suda u Beogradu br. Su VI-1330/16 od 15. novembra 2016. godine.

II. Predmet Bosanski Petrovac³³⁹

PREGLED PREDMETA

Trenutna faza postupka: žalbeni postupak

Datum podizanja optužnice: 6. avgust 2012. godine

Datum početka suđenja: 13. novembar 2012. godine

Okrivljeni: Nedeljko Sovilj i Rajko Vekić

Postupajući tužilac: Snežana Stanojković

Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142

Postupajuće veće	sudija Dragan Mirković (predsednik veća) sudija Mirjana Ilić sudija Zorana Trajković
-------------------------	--

Broj optuženih: 2 Rang optuženih: nižerangirani - bez čina Broj žrtava: 1 Broj ispitanih svedoka: 13	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 5 Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 1
---	---

Ključni događaji iz izveštajnog perioda:

Prvostepena presuda u ponovljenom postupku

³³⁹ Predmet *Bosanski Petrovac*, izveštaji sa suđenja i dokumenta iz predmeta dostupna na http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/bosanski_petrovac.html. Ovaj predmet je putem Međunarodne pravne pomoći dostavljen TRZ-u iz Kantonalnog suda u Bihaću.

Tok postupka

Pregled postupka do 2016. godine

Optužnica

Optuženi se terete da su 21. decembra 1992. godine, kao pripadnici VRS, u blizini zaseoka Jazbine (opština Bosanski Petrovac, BiH), zaustavili civile Milu Vukelića i Mehmeda Hrkića, nakon čega su Mili Vukeliću naredili da nastavi kretanje, a Mehmeda Hrkića odveli u obližnju šumu zvanu „Osoje“ i ubili, ispalivši u njega najmanje tri hica.³⁴⁰

Odbojna optuženih

Optuženi su negirali izvršenje dela. Tvrđili su da su kritičnog dana sreli Milu Vukelića i Mehmeda Hrkića, ali da su ih samo pozdravili i nastavili svojim putem.

Prvostepena presuda

Viši sud je 11. marta 2013. godine doneo presudu kojom je optužene oglasio krivim i osudio ih na kazne zatvora u trajanju od po osam godina.³⁴¹ Presudom su potvrđeni svi navodi optužnice.

Drugostepena presuda

Apelacioni sud³⁴² je 20. decembra 2013. godine doneo Rešenje kojim je uvažio žalbe branilaca, ukinuo prvostepenu presudu i predmet vratio prvostepenom суду na ponovno sudenje.³⁴³ Po nalazu Apelacionog suda, prvostepeni sud nije dao jasne zaključke o odlučujućim činjenicama. Prvostepeni sud je utvrdio činjenično stanje na osnovu iskaza svedoka Jelke Plećaš i Mile Vukelića, te obdupcionog zapisnika. Apelacioni sud je naložio da se u ponovljenom postupku, u cilju pravilnog i potpunog utvrđivanja činjeničnog stanja, ponovo ispita svedok Mile Vukelić, po mogućnosti neposredno na glavnom pretresu, kao i da se suoči sa okrivljenima, obzirom da je bio ispitani putem video-konferencijske veze sa sudom u BiH. Takođe, da se u svojstvu svedoka ispita i njegova supruga, te da se obavi balis-

340 Optužnica TRZ broj KTO 3/12 od 6 avgusta 2012. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2012/11/Optuznica-Sovilj-i-Vekic.pdf>, pristupljeno 5. januara 2017. godine. Ovaj predmet je putem Međunarodne pravne pomoći dostavljen TRZ-u iz Kantonalnog suda u Bihaću.

341 Presuda Višeg suda u Beogradu u predmetu *Bosanski Petrovac K. Po2 6/12* od 11 marta 2013. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2013/12/Nedjeljko-Sovilj-i-Rajko-Vekic-Presuda-11.03.2013..pdf>, pristupljeno 5. januara 2017. godine.

342 Sastav veća: sudija Siniša Važić, predsednik veća, sudije Sonja Manojlović, Sretko Janković, Omer Hadžiomerović i Miodrag Majić, članovi veća.

343 Rešenje Apelacionog suda u Beogradu, broj predmeta Kž1 Po2 5/13 od 20. decembra 2013. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/01/bosanski_petrovac_drugostepena_odluka.pdf, pristupljeno 5. januara 2017. godine.

tičko veštačenje, kako bi veštak objasnio da li se, na osnovu navoda u obdukcionom zapisniku, može utvrditi da li su povrede oštećenom nanete rafalnom paljbom ili pojedinačnim hicima, imajući u vidu da je svedok Jelka Plećaš izjavila da je u razmaku čula dva pucnja, a da je u obdukcionom zapisniku navedeno da su oštećenom povrede nanete rafalnom paljbom.

Ponovljeni prvostepeni postupak

U toku 2014. godine trebalo je da počne ponovljeni postupak, ali se zakazani glavni pretres, u maju mesecu 2014. godine, nije mogao održati zbog odsustva, iz zdravstvenih razloga, jednog člana veća. Kasnije održavanje glavnog pretresa bilo je onemogućeno zbog štrajka advokata.

Tokom 2015. godine, pred sudom su ispitani veštaci medicinske i balističke struke, čiji je zadatak bio da utvrde kako su i čime nanesene povrede koje je zadobio oštećeni Hrkić i šta je bio uzrok njegove smrti. Na osnovu raspoložive dokumentacije, kao što su zapisnik o uviđaju i obdukcioni zapisnik, koje su veštaci ocenili kao veoma šture, površne i nestručne, nisu se mogli utvrditi način povredivanja oštećenog i uzrok njegove smrti. Takođe nije bilo moguće utvrditi da li su povrede nanete jednim ili sa više projektila, da li se radi o ustrelnim ili prostrelnim povredama, kao i da li su one nastale usled dejstva pojedinačne ili rafalne paljbe.³⁴⁴

Ponovo su ispitani svedoci Jelka Plećaš i Mile Vukelić³⁴⁵, koji su ostali pri ranije datim iskazima. Naime, svedok Mile Vukelić je u ranijem iskazu naveo da je kritičnog dana, iz kuće porodice Plećaš, zajedno sa Mehmedom Bukvićem krenuo svojoj kući. Usput su ih sreli optuženi koji su bili naoružani i njemu su naredili da nastavi ka svojoj kući, dok su oštećenog Mehmeda zadržali, navodno da bi sa njim porazgovarali. Nakon dva sata, optuženi su došli kod njega kući i rekli da su ubili Mehmeda. Jedan komšija, čije ime nije naveo, pričao mu je da zna ko je ubio Mehmeda, dok mu je Jelka Plećaš pričala da su se okriviljeni ovim ubistvom hvalili po selu. Prilikom ponovnog ispitivanja svedok je naveo da je Milorad Kolundžija taj komšija koji mu je pričao o ubistvu Mehmeda.

Svedok Jelka Plećaš je u prethodnom iskazu potvrdila da je kritičnog dana Mile Vukelić zajedno sa Hrkićem napustio njihovu kuću, te da ju je ubrzo nakon njihovog odlaska pozvala svekra i rekla da je čula pucanj i Mehmeda kako zove u pomoć i nekome viče „Ne, pustite me”, nakon čega je i ona čula dva pucnja. Pirlicom ponovnog svedočenja negirala je da je svedoku Vukeliću rekla da se po selu priča da su okriviljeni ubili Mehmeda Hrkića.

Ispitan je i svedok Mahmut Hrkić³⁴⁶, sin stradalog Mehmeda, koji o stradanju oca nije imao neposrednih saznanja. Takođe je ispitana i svedok Milorad Kolundžija, koji je svojim iskazom negirao deo iskaza

³⁴⁴ Transkript sa glavnog pretresa od 27. januara 205. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/11/27.01.2015.pdf>, pristupljeno 5. januara 2017. godine.

³⁴⁵ Transkript sa glavnog pretresa od 3. aprila 2015. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/11/30.04.2015.pdf>, pristupljeno 5. januara 2017. godine.

³⁴⁶ *Ibid.*

ključnog svedoka optužbe Mile Vukelića, odnosno da ima neposrednih saznanja o ubistvu Mehmeda Hrkića.

Tokom ponovljenog postupka razjašnjeno je sporno pitanje vremena smrti Zorana Škorića, čija je pogibija ocenjena kao motiv za ubistvo oštećenog. Naime, u izvodu iz matične knjige umrlih, kao datum smrti za pokojnog Zorana Škorića naveden je 28. januar 1993. godine, a na njegovom nadgrobnom spomeniku navedeno da je poginuo 1992. godine. Ispitana u svojstvu svedoka, sestra pokojnog Škorića razjasnila je da je njen brat poginuo u decembru 1992. godine i da je krajem istog meseca i sahranjen.

Pregled postupka, 2016. godina

Prvostepena presuda u ponovljenom postupku

Viši sud je 19. jula 2016. godine doneo presudu³⁴⁷ kojom je optužene Neđeljka Sovilja i Rajka Vekića i u ponovljenom postupku oglasio krivim zbog krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva u saizvršilaštvu, i osudio ih ponovo na kazne zatvora u trajanju od po osam godina. Njihovu odbranu sud nije prihvatio iz svih razloga koje je naveo i u prethodnoj presudi, pa ih nije posebno obrazlagao, kao ni odluku o kazni.

U Izveštaju presuda nije analizirana, budući da je sud odbio da je dostavi FHP-u.

99

Nalazi FHP-a

Površan prvostepeni postupak

Prvostepeni sud je u ovom predmetu prilikom prvog odlučivanja površno sproveo postupak. Stranke su na pripremnom učinile nespornim bitne činjenice kao što su postojanje oružanog sukoba u vreme kritičnog događaja, pripadnost optuženih jednoj od strana u sukobu, njihovu uračunljivost, kao i status oštećenog kao civila. Optuženi takođe nisu sporili da su kritičnog dana sreli oštećenog u društvu sa svedokom Milom Vukelićem, ali su tvrdili da su se sa njima samo pozdravili i prošli kraj njih. Stoga je jedino sporno pitanje bilo da li su optuženi ubili Mehmeda Hrkića. Međutim, prvostepeni sud u svojoj presudi nije dao jasne zaključke o odlučujućim činjenicama, kao što su motivi za izvršenje krivičnog dela, a pojedini razlozi kojima se sud rukovodio prilikom donošenja presude ukazali su se kao neprihvatljivi. Tako je sud, samo na osnovu izjave svedoka Jelke Plečaš, koja je izjavila da je od svekrve čula da oštećeni Mehmed više „Ne, pustite me”, zaključio da je tada u njegovoј blizini bilo više lica koja su pucala u njega i da su to upravo optuženi. Da je mogući motiv izvršenja ovog krivičnog dela

³⁴⁷ Izveštaj sa objave presude od 19. jula 2016. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/07/Bosanski-Petrovac-Izvestaj_sa_objavljanja_presude_19.07.2016.pdf, pristupljeno 5. januara 2017. godine.

osveta, sud je zaključio na osnovu dela iskaza svedoka Vukelića u kojem on navodi da je par dana pre kritičnog događaja poginuo Zoran Škorić, vršnjak okriviljenih, zbog čega su oni bili ljuti. Međutim, ovu činjenicu sud ni na koji način nije proveravao, a tokom žalbenog postupka odbrana je dostavila dokaz iz kojeg je vidljivo da je Zoran Škorić stradao nakon kritičnog događaja. Stoga je Apelacioni sud sa pravom ukinuo prvostepenu presudu i predmet vratio na ponovni postupak, ocenivši da činjenično stanje nije potpuno utvrđeno. Detaljnu analizu prvostepene presude FHP je dao u svom Izveštaju o suđenjima za ratne zločine u Srbiji u 2013. godini.³⁴⁸

Neubedljivi dokazi TRZ

Tokom ponovljenog postupka, prvostepeni sud je postupao po nalozima Apelacionog suda. Ispitao je ponovo svedoke Milu Vukelića i Jelku Plećaš i suočio ih. Takođe je obavljeno i sudske-medicinsko i balističko veštačenje, te je ispitan i svedok Milorad Kolundžija na kojeg je ukazao svedok Mile Vukelić. Nakon ponovljenog postupka, opravdano se može posumnjati da sud ne raspolaže dovoljno uverljivim dokazima na osnovu kojih bi se van svake sumnje moglo zaključiti da su optuženi izvršili krivično delo za koje se terete. Iskaz ključnog svedoka optužbe, Milete Vukelića, na kojem je u velikoj meri bila zasnovana i prvostepena presuda, diskreditovan je detaljnim iskazom svedoka Jelke Plećaš i Milorada Kolundžije. Svedok Jelka Plećaš kategorički je demantovala navode svedoka Vukelića da su ona i njen suprug ovom svedoku rekli da se po selu priča kako su optuženi ubili oštećenog Hrkića. Svedok Kolundžija, za koga je Vukelić tvrdio da mu je pričao kako zna da su okriviljeni ubili oštećenog³⁴⁹, negirao je te navode, međutim je naveo da mu je upravo svedok Vukelić svojevremeno rekao da će ga predložiti za svedoka jer ga navodno terete za ubistvo oštećenog Hrkića.³⁵⁰ Nalaz veštaka medicinske struke i balističara nije potvrdio navode optužnice da su okriviljeni u oštećenog ispalili najmanje tri hica i na taj način mu naneli smrtonosne povrede, imajući u vidu da se veštačenjem nije moglo utvrditi na koji način su oštećenom nanete povrede, kao ni uzrok smrti. Pogibija Zorana Škorića, koja je uzeta kao motiv za izvršenje dela, nije u dovoljnoj meri obrazložena da bi se samo na osnovu vremenskog poklapanja iste sa kritičnim događajem nesumnjivo moglo zaključiti da je reč upravo o motivu.

100

Nepoštovanje zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja

U trenutku pisanja ovog izveštaja, FHP nije raspolagao prvostepenom presudom, te nije mogao ni da je analizira, zbog odbijanja Višeg suda da javnosti dostavi na uvid nepravnosnažnu presudu. Kao razlog za odbijanje dostavljanja tražene presude sud je naveo da se predmet nalazi u Apelacionom sudu

348 Videti u: Fond za humanitarno pravo, *Izveštaj o suđenjima za ratne zločine u Srbiji u 2013. godini* (Beograd: FHP 2014), str. 50-53, dostupan na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/07/Izvestaj-o-sudjenjima-za-ratne-zlo%C4%8Dine-u-Srbiji-u-2013.-godini-ff.pdf>, pristupljeno 5. januara 2017. godine.

349 Transkript sa glavnog pretresa od 3. aprila 2015. godine, str. 16, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/11/30.04.2015.pdf>, pristupljeno 5. januara 2017. godine.

350 Izveštaj sa suđenja od 25. novembra 2015. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/12/Bosanski_Petrovac-Ponovljeni_postupak-Izvestaj_sa_sudjenja_25.11.2015.pdf, pristupljeno 5. januara 2017. godine.

na odlučivanju po žalbi, te da iz tog razloga nije u mogućnosti da postupi po zahtevu. Međutim, sud poseduje presudu u elektronskom formatu, te je argument suda očigledno neosnovan i usmeren na izigravanje obaveza prema Zakonu o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja. Ovakav postupak suda je u direktnoj suprotnosti i sa stavom Poverenika za informacije od javnog značaja o dostupnosti nepravnosnažnih presuda Višeg suda. Naime, Poverenik je utvrdio da je odbijanje Višeg suda da dostavi FHP-u nepravnosnažnu presudu nezakonito.³⁵¹

---

351 Odluka Poverenika za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti br. 07-00-00625/2012-03 od 14. oktobra 2013. godine.

III. Predmet Skočić³⁵²

PREGLED PREDMETA

Trenutna faza postupka: žalbeni postupak

Datum podizanja optužnice: 30. april 2010. godine

Datum početka suđenja: 14. septembar 2010. godine

Postupajući tužilac: Milan Petrović

Okrivljeni: Damir Bogdanović, Zoran Đurđević, Zoran Alić, Đorđe Šević, Tomislav Gavrić i Dragana Đekić

Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142

102

Postupajuće veće	sudija Siniša Važić (predsednik veća) sudija Sretko Janković sudija Nada Hadžiperić sudija Omer Hadžiomerović sudija Miodrag Majić
-------------------------	--

Broj optuženih: 6

Rang optuženih: nižerangirani - bez čina

Broj žrtava: 32

Broj ispitanih svedoka: 46

Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 3

Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 1

Ključni događaji u izveštajnom periodu:

Otvoren pretres u žalbenom postupku

³⁵² Predmet Skočić, izveštaji sa suđenja i dokumenta iz predmeta dostupna na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/skocici.html>

Tok postupka

Pregled postupka do 2016. godine

Optužnica

Optuženi se terete da su, kao pripadnici paravojne grupe „Simini četnici“, 12. jula 1992. godine u selu Skočić (opština Zvornik, BiH) eksplozivom srušili džamiju. Zatim su u jednu kuću skupili meštane Rome, među kojima je bilo dece, žena i odraslih muškaraca i od njih oduzeli sve vredne stvari, a potom ih tukli i jednog muškarca ubili. Dvojici muškaraca – dedi i unuku – naredili su da se svaku i međusobno vrše oralni seks, da bi kasnije optuženi Sima Bogdanović unuku nožem odsekao penis. U isto vreme su oštećene „Alfu“, „Betu“ i „Gamu“, od kojih su dve bile maloletne, više puta silovali, dok je optuženi Sima Bogdanović oštećenoj „Alfi“ klještima izvadio dva zlatna zuba. Zatim su ih sve kamionom odvezli do sela Malešić, gde su oštećene „Alfu“, „Betu“ i „Gamu“ izdvojili, a ostale odvezli do Jame u blizini sela Šetići, na mestu zvanom Hamzići, te ih pojedinačno izvodili iz vozila i ubijali noževima i iz vatre nog oružja, a leševe bacali u jamu. Tom prilikom ubili su 22 civila, a ranili tada osmogodišnjeg, oštećenog Ziju Ribića. Oštećene „Alfu“, „Betu“ i „Gamu“ optuženi su prinudno zadržali u Malešiću, a zatim ih odvodili sa sobom u sela Klisu, Petkovce i Drinjaču te ih primoravali na rad, tukli, silovali i seksualno se iživljavalii nad njima, sve do januara 1993. godine.³⁵³

Nakon identifikacije još tri pripadnika paravojne grupe „Simini četnici“, TRZ je za isti zločin, 23. februara 2011. godine podiglo optužnicu protiv Zorana Alića³⁵⁴, a u decembru 2011. godine protiv Zorana Đurđevića i Dragane Đekić³⁵⁵, pa se protiv svih optuženih vodio jedinstveni postupak.

103

Optuženi Sima Bogdanović preminuo je u avgustu 2012. godine, pa je u odnosu na njega krivični postupak obustavljen.³⁵⁶

---

353 Optužnica TRZ broj KTRZ 7/08 od 30. aprila 2010. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/images/stories/pdf/sudjenje_za_ratne_zlocine/SKOCIC%20-%20za%20veb%20sajt/Optuznica%20protiv%20Sime%20Bogdanovica,%20Damira%20Bogdanovica,%20Zorana%20Stojanovica,%20Tomislava%20Gavrica%20i%20Djordja%20Sevica%20-%2030.04.2010..pdf, pristupljeno 10. januara 2017. godine.

354 Optužnica TRZ od 23. februara 2011. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/images/stories/pdf/sudjenje_za_ratne_zlocine/SKOCIC%20-%20za%20veb%20sajt/Optuznica%20protiv%20Zorana%20Alica%20-%2023.02.2011..pdf, pristupljeno 10. januara 2017. godine.

355 Optužnica TRZ broj KTRZ 11/11 od 22. decembra 2011. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2012/02/Optuznica-protiv-Dragane-Djekic-i-Zorana-Djurdjevica.pdf>, pristupljeno 10. januara 2017. godine.

356 Optužnica TRZ broj KTRZ 7/08 od 4. decembra 2012. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2012/12/Izmenjena-Optuznica-Skocici1736.pdf>, pristupljeno 10. januara 2017. godine.

Prvostepena presuda

Odeljenje Višeg suda³⁵⁷ donelo je 22. februara 2013. godine presudu kojom je optužene oglasilo krivim i osudilo ih na kazne zatvora, i to: Zorana Stojanovića i Zorana Đurđevića na po 20 godina, Zorana Alića i Tomislava Gavrića na po 10 godina, Dragana Đekić na pet godina, Damira Bogdanovića na dve godine, dok je Đordu Ševiću, ranije osuđenom za ratni zločin u drugom predmetu³⁵⁸, odredilo kaznu od pet godina i osudilo ga na jedinstvenu kaznu zatvora od 15 godina.³⁵⁹ U odnosu na jedinstvenu optužnicu, sud je našao da nije dokazano nečovečno postupanje i vredanje ljudskog dostojanstva koje je stavljeno na teret okriviljenom Stojanoviću. Naime, optužnicom se teretio da je u Skočiću, u Hamdijinoj kući, naredio oštećenima Mehmedu i Esadu Aganoviću (dedi i unuku) da svuku odeću i da vrše oralni seks među sobom, a takođe je okriviljeni Đorđe Šević izostavljen iz radnje silovanja oštećenih „Alfe“ i „Bete“ i učestovanja u ubistvu oštećenih na mestu Hamzići, obzirom da tokom postupka to nije dokazano.³⁶⁰

FHP je detaljnu analizu prvostepene presude predstavio u Izveštaju o suđenjima za ratne zločine u Srbiji u 2013. godini.³⁶¹

Drugostepena presuda

Odeljenje Apelacionog suda³⁶² je 14. maja 2014. godine donelo presudu kojom je odbilo kao neosnovanu žalbu TRZ-a, obustavilo krivični postupak protiv optuženog Zorana Stojanovića koji je u međuvremenu preminuo, a u ostalom delu prvostepenu presudu ukinulo i predmet vratilo prvostepenom суду na ponovno suđenje.³⁶³

104

Prvostepenu presudu Apelacioni sud je ukinuo jer smatra da je izreka presude nerazumljiva i protivrečna, da nije adekvatno i jasno obrazložena, zbog čega je činjenično stanje ostalo pogrešno i nepotpuno utvrđeno.

Posebno se ističe da je neprihvatljiv stav prvostepenog suda u pogledu definisanja saizvršilaštva kao

³⁵⁷ Sastav veća: sudija Rastko Popović (predsednik veća), sudije Vinka Beraha Nikićević i Snežana Garotić Nikolić.

³⁵⁸ Pravnosnažnom presudom Okružnog suda u Beogradu K.br. 1419/04 od 15. jula 2005. godine Đorđe Šević je osuden na kaznu zatvora u trajanju od 15 godina zbog krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva koje je izvršio nakon zločina u Skočiću.

³⁵⁹ Presuda Višeg suda u Beogradu u predmetu *Skočić* broj K.Po2 42/2010 od 22. februara 2013. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2013/12/Prvostepena-presuda-Skocic.pdf>, pristupljeno 10. januara 2017. godine.

³⁶⁰ O prvostepenoj presudi više u Izveštaju o suđenjima za ratne zločine u Srbiji u 2013. godini koji je dostupan na www.hlc-rdc.org.

³⁶¹ Detaljnu analizu prvostepene presude videti u Fond za humanitarno pravo (Beograd, FHP, 2013), Izveštaj o suđenjima za ratne zločine u Srbiji u 2012. godini, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2013/01/Izvestaj-o-sudjenjima-za-rz-2012-SRP-ff.pdf>, str. 53-63, pristupljeno 10. januara 2017. godine.

³⁶² Sastav veća: sudija Siniša Važić (predsednik veća), sudije Sonja Manojlović, Sretko Janković, Omer Hadžiomerović, Miodrag Majić.

³⁶³ Presuda Apelacionog suda u predmetu *Skočić* broj Kž1 Po2 6/13 od 14. maja 2014. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/07/Drugostepena_ odluka_Skocici.pdf, pristupljeno 15. aprila 2016. godine.

oblika učešća optuženih u izvršenju krivičnog dela. Po mišljenju Apelacionog suda, u izreci presude nisu na jasan način za pojedine optužene opisane konkretnе radnje koje su preduzimali, a koje moraju biti u tesnoj vezi sa radnjama izvršenja. Apelacioni sud smatra neprihvatljivim zaključak prvostepenog suda da se saglasnost optuženih sa radnjama izvršenja sastoji u činjenici da se oni tim radnjama nisu suprostavljeni, niti su štitili nekog od oštećenih ili im pomagali. Mišljenja je da bi na taj način svako prisustvo nekog pripadnika jedinice i njegovo nečinjenje moglo samo po sebi predstavljati ratni zločin.

Takođe se kao razlog za ukidanje prvostepene presude navodi da radnja izvršenja – nečovečno postupanje, za koju su optuženi oglašeni krivim – nije adekvatno pravno analizirana.

Konačno, Apelacioni sud nalazi da odluke o maksimalnim krivičnim sankcijama određenim za optužene Zorana Alića i Dragana Đekić nisu adekvatno obrazložene. Naime, Alić i Đekić su u vreme izvršenja dela bili maloletni, te se na njih primenjuje Zakon o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivično-pravnoj zaštiti maloletnih lica. Tim zakonom propisano je da maloletnički zatvor traje najviše pet godina, ali da se za krivična dela za koja je propisana kazna zatvora u trajanju od 20 godina ili teža kazna, maloletnički zatvor može izreći u trajanju do 10 godina.³⁶⁴ Obzirom da im je prvostepeni sud izrekao maksimalne kazne zatvora, prema mišljenju Apelacionog suda, on je morao detaljno da obrazloži razloge za takvu odluku.

Ponovljeni postupak

105

Ponovljeno suđenje počelo je 2. septembra 2014. godine, a sud je 16. juna 2015. godine doneo oslobođajuću presudu u odnosu na sve optužene.³⁶⁵ Obrazlažući ovaku odluku, sud je naveo da je tokom ponovljenog postupka utvrđeno da nema dokaza da su okriviljeni izvršili krivično delo za koje se terete.³⁶⁶

Pregled postupka, 2016. godina

Protiv ove presude žalbu je izjavilo TRZ, pa je Apelacioni sud, odlučujući o žalbi, otvorio glavni pretres. Naime, Apelacioni sud je našao da događaji u selima Malešić, Petkovci i Drinjača, (opština Zvornik, BiH) koji se nekim od optuženih stavljuju na teret, nisu u potpunosti razjašnjeni, te da je potrebno neposredno ispitati zaštićene svedoke „Alfu“, „Betu“ i „Gamu“, zbog čega je otvorio pretres. Na pretresu koji je održan 27. aprila 2016. godine ispitana je zaštićeni svedok „Alfa“.

364 Zakon o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivično-pravnoj zaštiti maloletnih lica, *Službeni glasnik RS* br. 85/2005, član 29.

365 Presuda Višeg suda u Beogradu u predmetu *Skočić* K. Po2 11/14 od 16. juna 2015. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/06/Prvostepena_presuda_u_ponovljenom_postupku_16.06.2015..pdf

366 Presuda Višeg suda u ponovljenom postupku u predmetu *Skočić* broj K Po2 11/14 od 16. juna 2015. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/07/Drugostepena_odluka_Skocici.pdf, pristupljeno 10. januara 2017. godine.

Kako sudu nije pristupila zaštićena svedokinja „Beta“ zbog zdravstvenih razloga, a voljna je da sveđoći, u narednom periodu će se utvrditi njena spremnost da svedoći putem video linka i u kom terminu. U odnosu na zaštićenu svedokinju „Gama“ sa kojom sud nije uspeo da stupi u kontakt, ostavljen je rok TRZ-u da za ovu svedokinju dostavi суду kontakt.

Nalazi FHP-a

Neadekvatna zaštita žrtava seksualnog nasilja

Prvostepeni postupak obeležila su veoma potresna svedočenja svih oštećenih, kao i burne psihičke reakcije oštećenih - zaštićenih svedoka „Alfe“, „Bete“ i „Game“ tokom svedočenja. Ispitivanje zaštićenih svedoka obeležilo je nepristojno ponašanje optuženih koji su im vulgarno dobacivali i postavljali pitanja kojima su nastojali da ih omalovaže i dodatno traumatizuju. Uprkos zakonskoj obavezi da zaštiti integritet svedoka, predsednik veća nije optuženima izrekao formalne sankcije već samo neformalna upozorenja.

Takođe, tokom postupka je izostala neophodna psihološka podrška, jer Služba za podršku i pomoć svedocima i oštećenima pri Odeljenju Višeg suda nema psihologa, a zaposleni koji rade sa svedocima nisu imali posebnu obuku za rad sa žrtvama seksualnog nasilja.³⁶⁷

106

Oštećena zaštićena svedokinja „Gama“ je odbila da ponovo svedoći u ponovljenom postupku, što je jasan pokazatelj nedostataka u sistemu podrške i zaštite žrtava. Istu odluku su žrtve donele i u predmetu *Bijeljina II*.

Akutni problem saizvršilaštva

Ovo je samo jedan u nizu predmeta u poslednjih par godina u kojima je došlo do ukidanja prvostepene presude iz razloga što je Apelacioni sud smatrao da je prvostepeni sud propustio da izvrši konkretizaciju radnji svakog od okriviljenih prilikom kvalifikovanja njihovog učešća u izvršenju krivičnog dela kao saizvršilaca.³⁶⁸

Apelacioni sud je ukazao da radnje svakog od optuženih moraju biti precizno određene i detaljno obrazložene. Prvostepeni sud je u presudi naveo da su optuženi Alić, Đurđević i Đekić, zajedno sa drugim NN pripadnicima jedinice, u selu Skočić srušili džamiju tako što je „jedan deo“ pripadnika jedinice učestvovao u rušenju džamije dok je „drugi deo“ pripadnika, među kojima je bio i optuže-

³⁶⁷ O podršci koja se u Odeljenju za ratne zločine Višeg suda u Beogradu pruža žrtvama i svedocima videti više u: FHP, Deset godina procesuiranja ratnih zločina u Srbiji – Konture pravde (analiza procesuiranja ratnih zločina 2004-2013), 2014. str. 54-61, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/10/Analiza_2004-2013_srp.pdf, pristupljeno 10. januara 2017. godine.

³⁶⁸ Iz istog razloga ukinute su prvostepene presude u predmetima *Lovas*, *Beli Manastir* i *Ćuška*.

ni Alić, čuva stražu. Presuda ne navodi koji optuženi su činili te „delove pripadnika“, niti koje su konkretnе radnje preduzeli. U odnosu na optuženog Alića, za kojeg je navedeno da je čuva stražu, Apelacioni sud je našao da je izostalo jasno i logično objašnjenje o njegovom učešću u delu, imajući u vidu da njegova odbrana u kojoj navodi „da nije bilo potrebe da čuva stražu jer se radilo o selu koje je okruženo teritorijom pod kontrolom srpskih snaga“, u obrazloženju presude nije demantovana. Ovakav stav Apelacionog suda može se smatrati rigidnim, imajući u vidu insistiranje da saizvršilaštvo može postojati jedino ako su vrlo precizno navedene sve radnje koje svaki od saizvršilaca preduzima.

Čuvanje straže je vrlo konkretna radnja, koja se vrši na bazi podele uloga. Prvostepeni sud je jasno naveo da su „čuvali straže i pazili da neko od boraca protivničke strane u oružanom sukobu ne nađe“.³⁶⁹ Odbranu optuženog Alića, da nije bilo potrebe čuvati stražu, jer se radilo o teritoriji pod srpskom kontrolom, nije trebalo dodatno demantovati, jer je već demantovana u obrazloženju prvostepene presude odbranom optuženog Stojanovića, koji navodi: „Naredba je bila da se obide selo, da se vidi da nema muslimanske vojske [...] Naređenje su dobili od komandanta, to jest od Sime Bogdanovića.“³⁷⁰ Iz ovih navoda optuženog Stojanovića, jasno je da je postojala naredba za određeno postupanje, da se radilo na bazi podele uloga, da su se optuženi saglašavali sa radnjama drugih i da su delo prihvatali kao svoje.

Rasistički stavovi Apelacionog suda

Prema shvatanju Apelacionog suda, u prvostepenoj presudi, u odnosu na optuženu Dragana Đekić nisu dati jasni razlozi u čemu se sastoji njeno nečovečno postupanje. Obrazloženje prvostepenog suda, da je optužena oduzela nakit od oštećene „Bete“ za koji je bila emotivno vezana, u trenutku kada se u dvorištu kuće odvijaju silovanja, prebijanja, mučenja, te joj time nanela duševne patnje i ozbiljan nasrtaj na ljudsko dostojanstvo, smatra nedovoljnim. Između ostalog, Apelacioni sud je naveo da „branilac okrivljene Đekić u žalbi osnovano ukazuje na to da prvostepeni sud nije dao jasne razloge vezano za emotivnu vezu oštećene i nakita, niti je pokušao da utvrdi poreklo nakita kod oštećene, tim pre što je u tom periodu masakrirano srpsko selo u neposrednoj blizini“³⁷¹ [kurziv FHP]. Ovakav stav Apelacionog suda je rasistički jer *a priori* sugerije da nakit koji je oduzet žrtvi sigurno nije pripadao njoj, te da bi mogao poticati od navodno masakriranih srpskih žrtava, čime i nju i ostale žrtve prikazuje ili kao moguće počinioce masakra ili u najmanju ruku kao bezdušne kradljive Rome koji su skidali nakit sa izmasakriranih srpskih žrtava, pa stoga i ne mogu imati nikakvu emotivnu vezu sa nakitom.

³⁶⁹ Presuda Višeg suda u Beogradu u predmetu *Skočić* broj K.Po2 42/2010 od 22. februara 2013. godine, str. 77, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2013/12/Prvostepena-presuda-Skocic.pdf>, pristupljeno 10. januara 2017. godine.

³⁷⁰ Presuda Višeg suda u Beogradu u predmetu *Skočić* broj K.Po2 42/2010 od 22. februara 2013. godine, str. 22, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2013/12/Prvostepena-presuda-Skocic.pdf>, pristupljeno 10. januara 2017. godine.

³⁷¹ Presuda Apelacionog suda u predmetu *Skočić* broj Kž1 Po2 6/13 od 14. maja 2014. godine, str. 13, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/07/Drugostepena_oluka_Skocici.pdf, pristupljeno 10. januara 2017. godine.

Povodom ovakvog stava Apelacionog suda FHP je izdao saopštenje.³⁷²

Ovaj stav suda se ni na koji način ne može relativizovati, ako se ima u vidu da se tokom postupka uopšte nije dokazivalo postojanje takvog masakra, niti ko ga je eventualno izvršio, a posebno ne u kakvoj vezi sa navodnim masakrom može biti oštećena „Gama“ koja je tada imala samo 15 godina. Predsednik Apelacionog suda reagovao je na saopštenje FHP-a navodeći da je kritika FHP-a zasnovana na nalazu „istrgnutom iz konteksta“, te da je sporni nalaz isključivo pravno pitanje, ne osvrnuvši se na sporni deo odluke Apelacionog suda.³⁷³

Nedoslednost u argumentaciji Apelacionog suda

Argumentacija Apelacionog suda za ukidanje presude, osim što je u delovima zasnovana na nepravnim stavovima, jeste i nedosledna. Tako u odnosu na optuženog Zorana Alića, Apelacioni sud je zamerio prvostepenom sudu da njegovo čuvanje straže prilikom rušenja džamije u Skočiću i ubistva 27 romskih civila na mestu Hamzići nije detaljno obrazložio, jer se ovaj branio da za tim nije bilo potrebe, obzirom da su „Skočići okruženi teritorijom pod srpskom kontrolom“. Međutim, Apelacioni sud je istovremeno prihvatio odbranu optužene Dragane Đekić da je „masakrirano srpsko selo u neposrednoj blizini“, što sugeriše da nije cela okolna teritorija bila „pod srpskom kontrolom“. Na ovaj način, Apelacioni sud je razloge za ukidanje presude zasnovao na kontradiktornim činjenicama.

108

Linija manjeg otpora prvostepenog suda

Oslobađajuća presuda koju je doneo prvostepeni sud u ponovljenom postupku predstavlja pojednostavljen zaključak o odsustvu dokaza o krivičnoj odgovornosti okrivljenih. Sve što je po oceni Apelacionog suda bilo sporno u prvostepenoj presudi, u ponovljenom postupku sud je jednostavno ocenio kao nedokazano. Na ovaj način, sud je teret odluke u ovom predmetu prebacio na Apelacioni sud, obzirom na to da će, pošto je presuda već jednom ukidana, Apelacioni sud morati pravnosnažno da reši slučaj.³⁷⁴

Tako je sud zaključio da nema dokaza da je optuženi Zoran Alić za vreme rušenja džamije u mestu Skočić čuvaо stražu. Sud je našao da je „straža naoružana grupa ljudi u službi čuvanja lica, objekata i materijalno tehničkih sredstava u određenom rasporedu, čiji je rad regulisan posebnim pravilima

372 Saopštenje Fonda za humanitarno pravo od 14. jula 2014. godine, *Rasistički stavovi Apelacionog suda u presudi u predmetu Skočić*, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/?p=27178>, pristupljeno 10. januara 2017. godine.

373 Saopštenje predsednika Apelacionog suda u Beogradu od 15. jula 2014. godine, *Povodom saopštenja Fonda za humanitarno pravo u vezi sa odlukom Apelacionog suda donetog u predmetu poznatom javnosti kao „Skočić“* dostupno na: <http://www.bg.ap.sud.rs/cr/archive/vesti-i-saopstenja/2014/7> pristupljeno 10. januara 2017. godine.

374 ZKP, član 455, stav 2.

službe³⁷⁵ i zanemario druge dokaze - da je ova jedinica delovala po ustaljenom obrascu³⁷⁶ i da je napad na Skočić izvršen po naređenju komandanta jedinice. Sud je prihvatio odbranu okrivljenog da nije čuvao stražu, već da je samo stajao i pušio cigaretu. U presudi nedostaje logično i jasno obrazloženje zbog čega sud ne prihvata iskaz ovog okrivljenog da nije bio na mestu streljanja civila, a u isto vreme prihvata iskaz da je bio prisutan, te da je samo stajao i pušio.

Nepoznavanje prava i nesenzibilisanost sudija

Sud je u prvostepenoj presudi u ponovljenom postupku takođe našao da nije dokazano nečovečno postupanje prilikom oduzimanja nakita od oštećene „Game“ i primoravanja oštećenih da okrivljenima Peru stvari, spremaju hranu i čiste. Sud je našao da se ove radnje ne mogu smatrati nečovečnim postupanjem, jer nema dokaza da one predstavljaju ozbiljan nasrtaj na ljudsko dostojanstvo niti da su uslovile teške duševne ili telesne patnje oštećenih, odnosno da navedene radnje nisu imale „za posledicu teško poniženje, degradaciju“³⁷⁷. Štaviše, u vezi sa zarobljeništvom oštećenih u Malešiću, sud je posebno naglasio da svoj zaključak o nepostojanju nečovečnog postupanja zasniva i na činjenici da su oštećene takođe jele spremljenu hranu i uživale u opranoj odeći i očišćenoj kući³⁷⁸:

Sud je na ovaj način potpuno zanemario kontekst dogadaja – da je petnaestogodišnjoj oštećenoj oduziman nakit istovremeno dok ubijaju i siluju članove njene porodice, odnosno da su oštećene bile zarobljene, da su svakodnevno silovane, fizički zlostavljane, uz uverenje da su upravo pripadnici te jedinice pobili njihove najmilije. Ujedno, ovakav zaključak prvostepenog suda u suprotnosti je i sa iskazom svedoka Senije Bećirević, čijem iksazu je sud poklonio veru, koja je izričito navela da su zaštićeni svedoci „Alfa“, „Beta“ i „Gama“ morale da čiste i kuvaju jer „moraš da očistiš da opereš, ako ne bude ti ćeš dobiti batina“³⁷⁹

109

Takođe, sud se u presudi paušalno poziva na „stavove Haškog tribunalâ“, iako u zaključcima drastično odstupa od prakse MKSJ, ali i prakse drugih tela u vezi sa dokazivanjem nečovečnog postupanja.³⁸⁰ Naime, u presudi se navodi: „Po stanovištu ovog suda ne može svaka radnja koja je preuzeta prema oštećenima [...] predstavljati nečovečno postupanje, već je neophodno da radnje [...] dovedu do teških duševnih patnji.“

³⁷⁵ Presuda Višeg suda u Beogradu u ponovljenom postupku u predmetu Skočić broj K.Po2 11/14 od 16. juna 2015. goine, str 39. dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/06/Prvostepena_presuda_u_ponovljenom_postupku_16.06.2015.pdf, pristupljeno 10. januara 2017. godine.

³⁷⁶ *Ibid.*

³⁷⁷ Presuda Višeg suda u ponovljenom postupku u predmetu *Skočić* broj K Po2 11/14 od 16. juna 2015. godine, str. 42, dostupno na [http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/07/Drugostepena_odluka_Skocici.pdf](http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/07/Drugostepena_odлука_Skocici.pdf), pristupljeno 10. januara 2017. godine.

³⁷⁸ *Ibid.* str. 55.

³⁷⁹ Transkript sa glavnog pretresa od 19. marta 2015. godine, str. 13, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/06/Transkript_19_03_2015.pdf, pristupljeno 10. januara 2017. godine.

³⁸⁰ Presuda Višeg suda u ponovljenom postupku u predmetu *Skočić* broj K Po2 11/14 od 16. juna 2015. godine, str. 42, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/07/Drugostepena_odluka_Skocici.pdf, pristupljeno 10. januara 2017. godine.

Osim što na ovaj način sud umanjuje patnje oštećenih, on zanemaruje standarde MKSJ: "Povreda ličnog dostojanstva [...] ne mora nužno direktno ugroziti fizičku ili duševnu dobrobit žrtve, dovoljno je da žrtvi nanese stvarnu i trajnu patnju koja potiče iz ponižavanja ili izvrgavanja ruglu."³⁸¹ Štaviše, MKCK objašnjava značenje nečovečnog postupanja na sledeći način: „Ono ne znači isključivo postupanje koje predstavlja napad na telesni integritet ili zdravlje [...] Određene mere poput odsecanja civila od spoljnog sveta, a naročito od njihovih porodica [...] trebaju [se] smatrati nečovečnim postupanjem.”³⁸²

ESLJP je u predmetima nečovečnog postupanja naglasio da se „ozbiljnost povrede“ ceni „na osnovu svih okolnosti slučaja, kao što su priroda i kontekst postupanja, njegovo trajanje, fizički i mentalni efekti, nekada i pola, starosti i zdravstvenog stanja žrtve“.³⁸³ Štaviše, ESLJP je zaključio: „Kada je reč o osobi lišenoj slobode, svaka primena fizičke sile koja nije strogo izazvana njenim postupanjem, povređuje ljudsko dostojanstvo.“³⁸⁴

Najzad, slučajevi zatvaranja žena u privatnim kućama i drugim objektima radi seksualne eksploracije i obavljanja kućnih poslova nisu bili retki tokom rata u BiH. MKSJ i Sud BiH³⁸⁵ ne samo da su ovakve činjenice cenili kao nečovečno postupanje, već su takve slučajeve sudili kao porobljavanje, tj. kao zločin protiv čovečnosti. Naime, MKSJ je ustanovio da „obeležja porobljavanja uključuju elemente kontrole i vlasništva, ograničenje ili kontrolu autonomije pojedinca, slobode izbora ili slobode kretanja [...] Dalji pokazatelji porobljavanja obuhvataju eksploraciju, primoravanje na obavljanje prisilnog ili obaveznog rada, odnosno usluga, često bez nadoknade i često, mada ne i nužno, uz fizičke patnje, polno opštenje, prostituciju i trgovanje ljudima.“³⁸⁶

³⁸¹ MKSJ, *Tužilac protiv Aleksovskog*, predmet br. IT -95-14/1-T, Presuda, 25. juni 1999, par. 56.

³⁸² Komentar MKCK na III Ženevsку konvenciju, par. 627; Komentar MKCK na II Ženevsku konvenciju, par. 268, Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Tužilac protiv Mucića i dr.*, par. 521-522.

³⁸³ ESLJP, *A protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, Judgement 23 Sept. 1998, Eur. Ct. H.R., para. 20 (citing: *Costello-Roberts v. United Kingdom*, Judgement 25 March 1993, 247-C Eur. Ct. H.R. (Ser.A) 1993).

³⁸⁴ ESLJP, *Ribitsch protiv Austrije*, 21 EHRR 573, 1996, par. 38.

³⁸⁵ Videti predmete Suda BiH: drugostepenu presudu u predmetu *Samardžić*; prвostepenu i drugostepenu presudu u predmetu *Janković*; prвostepenu i drugostepenu presudu u predmetu *Kujundžić*.

³⁸⁶ Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Tužilac protiv Kunarac i dr.*, par. 542.

IV. Predmet Ovčara³⁸⁷

PREGLED PREDMETA
Trenutna faza postupka: žalbeni postupak
Datum podizanja optužnice: 4. decembar 2003. godine
Datum početka suđenja: 9. mart 2004. godine
Postupajući tužilac: Dušan Knežević
Krivično delo: ratni zločin protiv ratnih zarobljenika, KZ SRJ, član 144
Optuženi: Miroljub Vujović, Ivan Atanasijević, Stanko Vujanović, Milan Lančužanin, Jovica Perić, Milan Vojnović, Predrag Milojević, Goran Mugoša, Đorđe Šošić, Miroslav Đanković, Predrag Dragović, Nada Kalaba i Saša Radak.

Postupajuće veće	sudija Sretko Janković (predsednik veća)	111
	sudija Sonja Manojlović	
	sudija Nada Hadži-Perić	
	sudija Omer Hadžiomerović	
	sudija Miodrag Majić	
Broj optuženih: 13		
Rang optuženih: niže i srednje rangirani	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 0	
Broj žrtava: 200	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 0	
Broj ispitanih svedoka: 120		

Ključni događaji iz izveštajnog perioda: Pretres pred Apelacionim sudom u ponovljenom žalbenom postupku.
--

³⁸⁷ Predmet Ovčara, izveštaji sa suđenja i dokumenta iz predmeta dostupna na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/ovcara.html>

Tok postupka

Pregled postupka do 2016. godine

Optužnica

Optuženi se terete da su tokom 20. i 21. novembra 1991. godine, kao pripadnici TO Vukovara i dobrovoljačke jedinice „Leva supoderica“, koje su bile u sastavu JNA u Vukovaru, na poljoprivrednom dobru „Ovčara“ lišili života 200 ratnih zarobljenika iz Vukovarske bolnice koji su prethodno položili oružje pred JNA, a pre toga ih telesno povređivali i prema njima nečovečno postupali.³⁸⁸

Prvo suđenje (2005-2006.)

Okružni sud u Beogradu³⁸⁹ je 12. decembra 2005. godine doneo presudu kojom je za ratni zločin protiv ratnih zarobljenika osudio osmoricu optuženih na po 20 godina, Predraga Madžarca na 12 godina, Gorana Mugošu na 5 i Nadu Kalabu na kaznu zatvora u trajanju od 9 godina. Istom presudom okrivljeni Marko Ljuboja i Slobodan Katić oslobođeni su od krivične odgovornosti.³⁹⁰ Vrhovni sud Srbije³⁹¹ je 18. oktobra 2006. godine doneo rešenje kojim je ukinuo prvostepenu presudu i predmet vratio prvostepenom sudu na ponovno postupanje.³⁹²

112

Drugo suđenje (2009-2010.)

U ponovljenom postupku, pred izmenjenim većem³⁹³ vodio se jedinstven postupak i protiv Saše Rada-

388 Optužnica TRZ broj KTRZ br. 4/03 od 24. maja 2004. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/images/stories/pdf/sudjenje_za_ratne_zlocine/srbija/Miroslav_Vujovic_i_dr/SR-BEOGRAD-OVCARA-MILAN_LANCUZANIN_I_DR-24.05.2004.pdf, pristupljeno 26. januara 2017. godine; Optužnica TRZ broj KTRZ br. 4/04 od 26. maja 2004. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/images/stories/pdf/sudjenje_za_ratne_zlocine/srbija/Miroslav_Vujovic_i_dr/SR-BEOGRAD-OVCARA-PREDRAG_DRAGOVIC-26.05.2004.pdf pristupljeno 26. januara 2017. godine; Optužnica TRZ broj KTRZ 3/03 od 4. decembra 2003. godine, dostupna na http://www.hlc-rdc.org/images/stories/pdf/sudjenje_za_ratne_zlocine/srbija/Miroslav_Vujovic_i_dr/SR-BEOGRAD-OVCARA-MIROSLAV_VUJOVIC_I_DR-04.12.2003.pdf, pristupljeno 26. januara 2017. godine. Postupak je obustavljen prema Mirku Vojnoviću koji je 2004. godine preminuo. Optuženi Spasoje Petković i Božo Latinović dobili su status svedoka-saradnika. Zbog bolesti optuženog Milana Bulića postupak je protiv njega razdvojen, i kao poseban okončan - videti presudu Vrhovnog suda Srbije Kž I r.z. 2/06 od 9. februara 2006. godine. Okrivljeni Milan Bulić pravnosnažno je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 2 godine.

389 Sastav veća: sudija Vesko Krstajić, predsednik veća, sudije Gordana Božilović-Petrović i Vinka Beraha-Nikićević, članice veća.

390 Presuda Okružnog suda u Beogradu K.V. 1/2003 od 12. decembra 2005. godine, dostupna na http://www.hlc-rdc.org/images/stories/pdf/sudjenje_za_ratne_zlocine/srbija/Miroslav_Vujovic_i_dr/Presuda-Ovcara-12_12_2005_.pdf, pristupljeno 26. januara 2017. godine.

391 Sastav veća: sudija Janko Lazarević, predsednik veća, sudije Nikola Latinović, Slobodan Gazivoda, Dragomir Milojević i Sonja Manojlović, članovi veća.

392 Rešenje Vrhovnog suda Srbije broj Kž. I. R.z. 1/06 od 18. oktobra 2006. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/05/SR-BEOGRAD-OVCARA-18.10.2006.pdf>, pristupljeno 26. januara 2017. godine.

393 Sastav veća: sudija Vesko Krstajić, predsednik veća, sudije Vinka Beraha-Nikićević i Snežana Nikolić-Garotić, članice veća.

ka³⁹⁴ i Milorada Pejića,³⁹⁵ protiv kojih je TRZ u međuvremenu podiglo optužnice za isto krivično delo. Sud je 12. marta 2009. godine doneo presudu kojom je sedmorici optuženih, uključujući i Sašu Radaka, osudilo na kazne zatvora u trajanju od po 20 godina, okriviljenog Milana Vojnovića na 15 godina, Jovicu Perića na 13 godina, Nadu Kalabu na devet godina, okriviljenog Milana Lančužanina na šest godina i optužene Gorana Mugošu i Predraga Dragovića na kazne od po pet godina. Istom presudom od optužbe su oslobođeni Slobodan Katić, Predrag Madžarac, Vujo Zlatar i Milorad Pejić.³⁹⁶

Odlučujući o žalbama TRZ-a, branilaca i optuženih, Apelacioni sud u Beogradu³⁹⁷ je 2010. godine doneo presudu kojom je preinacijao prvostepenu presudu tako što je okriviljenoj Nadi Kalabi pootrio kaznu, osudivši je na kaznu zatvora u trajanju od 11, a okriviljenom Ivanu Atanasijeviću ublažio kaznu, osudivši ga na kaznu zatvora u trajanju od 15 godina.³⁹⁸

Ustavna žalba Saše Radaka

Osuđeni Saša Radak izjavio je ustavnu žalbu 15. oktobra 2010. godine protiv prvostepene presude iz 2009. godine i presude Apelacionog suda u Beogradu iz 2010. godine, zbog povrede prava na život, prava na nepovredivost fizičkog i psihičkog integriteta, prava na slobodu i bezbednost, prava na pravično sudenje, posebnih prava okriviljenog i prava na pravnu sigurnost u kaznenom pravu predviđenih Ustavom, kao i prava na pravično suđenje iz člana 6 stav 1 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

113

Odluka Ustavnog suda Srbije

Ustavni sud Srbije³⁹⁹ je 12. decembra 2013. godine usvojio ustavnu žalbu osuđenog Saše Radaka protiv presude Apelacionog suda u Beogradu.⁴⁰⁰ Po nalaženju Ustavnog suda, pomenutom presudom Apelacionog suda osuđenom Saši Radaku povređeno je pravo na pravično suđenje, odnosno pravo da o

394 Optužnica TRZ broj KTRZ 4/03 od 13. aprila 2005. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/images/stories/pdf/sudjenje_za_ratne_zlocine/srbija/Miroljub_Vujovic_i_dr/Optuznica_Sasa_Radak-13.04.2005.pdf, pristupljeno 26. januara 2017. godine.

395 Optužnica TRZ broj KTRZ 4/03 d 8. aprila 2005. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/images/stories/pdf/sudjenje_za_ratne_zlocine/srbija/Miroljub_Vujovic_i_dr/Optuznica_Milorad_Pejic_08.04.2008.pdf. pristupljeno 26. januara 2017. godine.

396 Presuda Okružnog suda u Beogradu broj K.V. 4/06 od 12. marta 2009. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/05/PRESUDA_Ovcara_prvostepena_u_ponovljenom_postupku.pdf, pristupljeno

397 Sastav veća: sudija Siniša Važić, predsednik veća, sudije Sonja Manojlović, Sretko Janković, Omer Hadžiomerović i Miodrag Majić, članovi veća.

398 Presuda Apelacionog suda u Beogradu broj KŽ1 K.Po2 1/2010 od 23. juna 2010. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/05/Ovcara_drugostepena_presuda_u_ponovljenom_postupku_23.06.2010..pdf, pristupljeno 26. januara 2017. godine.

399 Sastav veća: sudija Dragiša B. Slijepčević, predsednik veća, sudije Olivera Vučić, Marija Draškić, Bratislav Đokić, Goran Ilić, Agneš Kartag-Odri, Katarina Manojlović-Andrić, Milan Marković, Bosa Nenadić, Dragan Stojanović, Sabahudin Tahirović, Tomislav Stojković i Predrag Ćetković, članovi veća.

400 Odluka Ustavnog suda broj Už -4451/2010 od 12. decembra 2013. godine, objavljena u *Službenom glasniku RS* br. 54/2014, dostupna na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/06/ODLUKA_Ustavnog_suda_po_zalbi_Sase_Radaka.pdf, pristupljeno 26. januara 2017. godine.

optužbama protiv njega odlučuje nepristrasan sud, jer je sudija Siniša Važić učestvovao u donošenju presude Apelacionog suda kojom je potvrđena osuđujuća presuda protiv njega. Naime, sudija Važić je bio predsednik Okružnog suda u Beogradu, i odlučivao je o zahtevima za izuzeće sudija koji su postupali u ovom predmetu a koje su podnosi branioci optuženih, a u isto vreme je bio i predsednik vanraspravnog veća istog suda i kao takav učestvovao u donošenju odluke kojom je okriviljenom Petkoviću određen status svedoka-saradnika, kao i odluke kojom se produžava pritvor protiv svih okriviljenih, pa i Radaka. Višestruko procesno angažovanje sudije Važića u prvostepenom postupku i odluke koje je tom prilikom donosio, po oceni Ustavnog suda, predstavljaju okolnosti koje izazivaju sumnju u njegovu nepristrasnost kao predsednika žalbenog veća u istom predmetu.

Odlukom Ustavnog suda naloženo je Apelacionom sudu da ponovo odluči o žalbi koju je protiv prvo-stepene presude Okružnog suda u Beogradu izjavio osuđeni Saša Radak, i istaknuto je da ova odluka ima pravno dejstvo i prema svim ostalim okriviljenima iz ovog predmeta. Detaljnu analizu odluke Ustavnog suda FHP je dao u *Izveštaju o suđenjima za ratne zločine u Srbiji u 2013. godini*.⁴⁰¹

Zahtevi za zaštitu zakonitosti

Nakon donošenja odluke Ustavnog suda, branioci osuđenih Miroslava Đankovića, Miroljuba Vujovića, Stanka Vujanovića, Nade Kalabe, Đorđa Šošića, Predraga Milojevića, Saše Radaka, Milana Vojnovića, Predraga Dragovića i Milana Lančužanina podneli su zahteve za zaštitu zakonitosti, zbog povrede prava na nepristrasno sudenje.

114

Vrhovni kasacioni sud⁴⁰² je 19. juna 2014. godine doneo presudu kojom je usvojio podnete zahteve za zaštitu zakonitosti kao osnovane, ali i u odnosu na okriviljene Ivana Atanasijevića, Jovicu Perića i Gorana Mugošu čiji advokati nisu podneli zahteve za zaštitu zakonitosti,⁴⁰³ te je ukinuo pravnosnažnu presudu Apelacionog suda u Beogradu u predmetu *Ovčara* kojom su isti pravnosnažno osuđeni i predmet vratio Apelacionom sudu na ponovno odlučivanje.⁴⁰⁴

⁴⁰¹ Detaljnije videti u: FHP, *Izveštaj o suđenjima za ratne zločine u Srbiji u 2013. godini* (Beograd: FHP, 2014), str. 85-89. dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/07/Izvestaj-o-sudjenjima-za-ratne-zločine-u-Srbiji-u-2013.-godini-ff.pdf>, pristupljeno 26. januara 2017. godine.

⁴⁰² Sastav veća: sudija Dragiša Đorđević, predsednik veća, sudske Zoran Tatalović, Radmila Dičić-Dragičević, Maja Kovačević-Tomić i Predrag Gligorijević, članovi veća.

⁴⁰³ Članom 489, stav 2 ZKP-a određeno je da će VKS, ukoliko nađe da razlozi zbog kojih je doneo odluku u korist okriviljenog postoje i za saoptužene koji nisu podneli zahteve za zaštitu zakonitosti, postupati po službenoj dužnosti kao da takvi zahtevi postoje.

⁴⁰⁴ Presuda Vrhovnog kasacionog suda broj K33 PZ 2/2014 od 19. juna 2014. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/06/Presuda_Vrhovnog_Kasacionog_suda_19_06_2014-.pdf, pristupljeno 26. januara 2017. godine.

Ponovljeni žalbeni postupak

Apelacioni sud⁴⁰⁵ je 1. decembra 2014. godine ponovo otvorio žalbeni postupak i odlučio da otvori pretres. Pretres je počeo 15. juna 2015. godine, tokom kojeg su optuženi ponovno izneli svoje odbrane,⁴⁰⁶ a u kasnjem toku postupka ispitana su četiri svedoka, od kojih su dva svedoka bili svedoci-saradnici.

Pregled postupka, 2016. godina

Tokom 2016. godine nije održan ni jedan dan pretresa jer na zahtev suda, Rezidualni mehanizam MKSJ nije dostavio zapisnik o ispitivanju svedoka P022 koji se u ovom postupku pojavio kao svedok-saradnik broj 1, a na čijem pribavljanju insistiraju branioci.⁴⁰⁷

Nalazi FHP-a

13 godina bez krivične pravde

Ustavni sud je tri godine nakon pravnosnažnosti najvažnijeg i najsloženijeg domaćeg predmeta za ratne zločine, pravnosnažnu presudu ukinuo – ne zbog pristrasnosti sudije koji je odlučivao u predmetu, već „zbog postojanja objektivne opravdane bojazni u [njegovu] nepristrasnost“.⁴⁰⁸ Logično, nakon toga je Vrhovni kasacioni sud morao da usvoji zahteve za zaštitu zakonitosti i ukine pravnosnažne presude Apelacionog suda. Naime, jedan od zakonom predviđenih razloga za podnošenje zahteva za zaštitu zakonitosti je povređeno ljudsko pravo okriviljenog koje je zajamčeno Ustavom.⁴⁰⁹

115

Ovaj predmet je domaćem pravosuđu ustupio MKSJ i predstavlja prvi i, do danas, najsloženiji predmet za ratne zločine vođen u Srbiji. Nesposobnost ili nevoljnost domaćeg pravosuđa da ovaj predmet konačno reši više od 13 godina od početka suđenja i 25 godina nakon što je zločin počinjen predstavlja paradigmatičan primer procesuiranja ratnih zločina u Srbiji – složeni predmeti, sa velikim brojem žrtava poput Ovčare, ali i Čuške, Lovasa, Skočića se odugovlače, zbog niza procesno-pravnih začkoljica postaju nerazumljivi i vremenom iščezavaju iz očiju javnosti. Porodice žrtava, koje su nelako poklonile veru sudovima u Srbiji, za to vreme ostaju uskraćene za odgovore o sudbini svojih najbližih rođaka i odgovornosti počinilaca zločina nad njima.

405 Sastav veća: sudija Sretko Janković, predsednik veća, sudije Sonja Manojlović, Nada Hadži-Perić, Omer Hadžiomerović i Miodrag Majić, članovi veća.

406 Izveštaj sa suđenja od 15. juna 2015. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/10/1_Ovcara-Izvestaj_sa_sudjenja_15.06.2015.pdf, pristupljeno 27. januara 2017. godine.

407 Izveštaj sa suđenja od 11. maja 2016. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/05/7_Ovcara-Izvestaj_sa_sudjenja11.05.2016.pdf, pristupljeno 26. januara 2017. godine.

408 Detaljnije videti u: FHP, *Izveštaj o suđenjima za ratne zločine u Srbiji u 2013. godini* (Beograd: FHP, 2014), str. 85-89. dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/07/Izvestaj-o-sudjenjima-za-ratne-zločine-u-Srbiji-u-2013.-godini-ff.pdf>, pristupljeno 26. januara 2017. godine.

409 ZKP, član 485, stav 1, tačka 3.

Procesuirani samo najniže rangirani

Do sada su za zločin na Ovčari procesuirani samo neposredni izvršioci. Međutim, u postupcima koji su vođeni u Srbiji i MKSJ, utvrđene su činjenice na osnovu kojih se zaključuje da postoji odgovornost većeg broja oficira bivše JNA za taj zločin. To je u svom žalbenom podnesku istakao i osudeni Veselin Šljivančanin, navodeći „da su na Ovčari bili oficiri koji su imali stvarnu mogućnost da preduzmu mere za zaustavljanje zlostavljanja zlostavljanja ratnih zarobljenika” i imenovao potpukovnike Milorada Vojnovića i Miodraga Panića, te kapetane Dragana Vezmarovića i Dragog Vukosavljevića.⁴¹⁰

---

⁴¹⁰ Presuda Žalbenog veća MKSJ u predmetu *Tužilac protiv Mileta Mrkšića i Veselina Šljivančanina* (IT-95-13/1-A) od 5. maja 2009. godine, para. 197, dostupno na <http://www.icty.org/x/cases/mrksic/acjug/bcs/090505.pdf>, pristupljeno 27. januara 2017. godine.

Pravnosnažno okončani predmeti pred Odeljenjima za ratne zločine

I. Predmet Srebrenica-Branjevo⁴¹¹

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: pravnosnažno okončan	
Datum podizanja optužnice: 22. januar 2016. godine	
Postupajući tužilac: Snežana Stanojković	
Postupajući sudija: Milan Dilparić, sudija za prethodni postupak	
Optuženi: Brano Gojković	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142	
Broj optuženih: 1	117
Rang optuženih: nižerangiran – bez čina	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 1
Broj žrtava: više stotina	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 0
Broj ispitanih svedoka: 0	
Ključni događaji u izveštajnom periodu: Presuda kojom je prihvaćen sporazum o priznanju krivičnog dela	

⁴¹¹ Predmet *Srebrenica-Branjevo* dostupan na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/srebrenica-branjevo.html>, pristupljeno 28. oktobra 2016. godine.

Tok postupka

Optužnica

Brani Gojkoviću je optužnicom TRZ-a⁴¹² stavljeno na teret da je, kao pripadnik 10. diverzantskog odreda VRS, zajedno sa drugim pripadnicima odreda, izvršio ubistvo više stotina zarobljenih civila muslimanske nacionalnosti iz Srebrenice. Zarobljeni civili su 16. jula 1995. godine autobusima dovoženi iz Doma kulture u Pilici (opština Zvornik, BiH) na ekonomiju Branjevo, gde ih je optuženi, zajedno sa drugim pripadnicima 10. diverzantskog odreda, sprovodio u grupama od po 10 do livade pored hangara gde su ih postrojavali i zatim ih ubijali pucajući u njih iz automatskih pušaka.

Presuda

Viši sud u Beogradu doneo je 27. januara 2016. godine presudu kojom je prihvatio sporazum o priznanju krivičnog dela za ratni zločin protiv civilnog stanovništva koji je okrivljeni Brano Gojković zaključio sa TRZ-om, i osudio ga na kaznu zatvora u trajanju od 10 godina.⁴¹³

Ovo je treći zaključeni sporazum o priznanju krivičnog dela ratnog zločina.⁴¹⁴

Nalazi FHP-a

118

Selektivnost u radu TRZ

FHP je još 2010. godine TRZ-u podneo krivičnu prijavu za genocid u Srebrenici protiv nekoliko pripadnika 10. diverzantskog odreda, uključujući njegovog komandanta Milorada Pelemiša, koji svi žive u Srbiji, pojavljuju se u javnosti i u medijima⁴¹⁵ i dostupni su državnim organima.⁴¹⁶ Krivičnom prijavom bio je obuhvaćen i Brano Gojković, za koga je TRZ još tada imalo podatak da živi u Beogradu. Osim toga, FHP je 2011. godine objavio Dosije „10. diverzantski odred Glavnog štaba Vojske Republike Srpske“, u kome je detaljno opisana uloga ovog odreda, uključujući i ulogu Brane Gojkovića u zlo-

412 Optužnica TRZ KTO br. 1/16 od 22. januara 2016. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/12/Optuznica%20_22.01.2016..pdf, pristupljeno 4. janura 2017. godine.

413 Presuda Višeg suda u Beogradu u predmetu *Srebrenica-Branjevo*, Spk.Po2 br. 1/16 od 27. januara 2016. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/10/Spk_Po2_1-16_opt_Gojkovic_Brano.pdf, pristupljeno 28. oktobra 2016. godine.

414 Prvi sporazum o priznanju krivice za krivično delo ratnih zločina je TRZ zaključilo sa okrivljenim Milanom Škrbićem 2013. godine, zatim sa Markom Crevarom 2015. godine, a ranije zaključeni sporazumi o priznanju krivice odnosili su se na pomaganje u skrivanju haških optuženika.

415 Videti npr. gostovanje Milorada Pelemiša u emisiji „Goli život“ 2014. godine, dostupno na <https://www.youtube.com/watch?v=BPQUlH78yhI>; videti i

416 FHP saopštenje, „Krivična prijava za genocid u Srebrenici“, 16. avgust 2010. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/?p=13072>.

činu opisanom u optužnici, ali i u zauzimanju Srebrenice.⁴¹⁷ Budući da TRZ po ovoj krivičnoj prijavi ne postupa već šest godina, opravdano se može pretpostaviti da TRZ ne bi podiglo optužnicu ni protiv Gojkovića da BiH nije zatražila njegovo izručenje i već pripremila predmet.

Na nezainteresovanost TRZ za procesuiranje osoba odgovornih za streljanje muškaraca iz Srebrenice, ukazuje i činjenica da se na teritoriji Srbije nalazi veliki broj osoba za koje postoji obilje dokaza o njihovom učešću u zločinima, ali umesto da sa Gojkovićem sklopi sporazum o svedočenju okrivljenog kako bi se doprinelo procesuiranju saizvršilaca, TRZ se odlučilo za sporazum o priznanju krivice, kojim se ne doprinosi značajno borbi protiv nekažnjivosti, niti informisanju javnosti (budući da preko 15 godina postoje javno dostupne informacije o ulozi Brane Gojkovića u genocidu u Srebrenici), niti zadovoljenju porodica žrtava.⁴¹⁸

Izigravanje regionalne saradnje u procesuiranju ratnih zločina

Tužilaštvo BiH zatražilo je od Srbije izručenje optuženog Brane Gojkovića zbog istog dela, budući da je BiH za Gojkovićem raspisala međunarodnu poternicu još 2010. godine. Sporazum o priznanju krivice sklopljen je sa TRZ neposredno nakon zahteva za izručenje.⁴¹⁹ Optuženi Gojković, kako i samo TRZ u svojoj optužnici navodi,⁴²⁰ nema državljanstvo Republike Srbije već BiH, a delo je izvršeno na teritoriji BiH gde se nalaze svedoci i drugi dokazi. Osim toga, za isto krivično delo, pred Sudom BiH su pravноснаžno osuđeni Franc Kos na 35 godina, Stanko Kojić na 32, Zoran Goronja na 30, a Vlastimir Golijan na 15 godina zatvora.⁴²¹ Takođe, za isti zločin, Marko Bokšić zaključio je sporazum o priznanju krivičnog dela, pa je pred Sudom BiH osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 10 godina,⁴²² dok je Dražen Erdemović, nakon priznanja, za isto delo osuđen pred MKSJ na kaznu zatvora u trajanju od pet godina.⁴²³ Imajući u vidu sve navedene činjenice, radi jačanja regionalne saradnje i poverenja žrtava, FHP smatra da je ovaj postupak trebalo ustupiti BiH.

⁴¹⁷ FHP, Dosije „10. diverzantski odred Glavnog štaba Vojske Republike Srpske“, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/images/stories/publikacije/Dosije_10.%20diverzantski%20odred_FHP_14.09.2011..pdf

⁴¹⁸ Saopštenje Tužilaštva BiH, „Tužilaštvo BiH nije zadovoljno sporazumnim priznanjem u predmetu protiv Brane Gojkovića koji je sklopilo tužilaštvo u Beogradu“, 5. februar 2016. godine, dostupno na <http://www.tuzilastvobih.gov.ba/?id=3181&jezik=b>, pristupljeno dana 2. novembra 2016. godine.

⁴¹⁹ Marija Ristić, Denis Džidić, „Gojković osuđen na 10 godina zatvora zbog masakra u Srebrenici“, *Balkan Insight*, 4. februar 2016. godine, dostupno na <http://www.balkaninsight.com/rs/article/gojkovi%C4%87-osu%C4%91en-na-10-godina-zatvora-zbog-masakra-u-srebrenici-02-04-2016>.

⁴²⁰ Optužnica TRZ KTO br. 1/16 od 22. januara 2016. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/12/Optuznica%20_22.01.2016..pdf, pristupljeno 4. januara 2017. godine.

⁴²¹ Presuda Apelacionog odeljenja suda Bosne i Hercegovine S1-1 K003372 Krž 13 od 15. februara 2013. godine.

⁴²² Presuda suda Bosne i Hercegovine X-KP-10/928 od 19. jula 2010. godine, dostupne na <http://www.sudbih.gov.ba/>, pristupljeno 2. novembra 2016. godine.

⁴²³ Presuda MKTJ u predmetu *Dražen Erdemović* (IT-96-22), dostupno na <http://www.icty.org/x/cases/erdemovic/tjug/bcs/erd-tjug0305b.pdf>, pristupljeno 2. novembra 2016. godine.

Tužilaštvo BiH je povodom postupka TRZ i presude objavilo saopštenje u kom je istaklo da bi pravda bila efikasnija da je postupak bio vođen pred Sudom BiH.⁴²⁴

Neobrazložena presuda

Viši sud je, prilikom donošenja presude o potvrđivanju sporazuma o priznanju krivičnog dela koji je zaključio optuženi Brano Gojković sa TRZ-om, umesto detaljnog obrazloženja samo pobrojao članove ZKP-a na osnovu kojih je utvrdio da sporazum sadrži sve elemente propisane zakonom, te naveo da su ispunjene zakonske pretpostavke u pogledu dokaza koji su priloženi uz sporazum, da je kazna u skladu sa Krivičnim zakonikom i da ne postoji zakonske smetnje za zaključenje sporazuma o priznanju krivice. Ovakvo postupanje suda je postalo pravilo kada su u pitanju presude kojima se potvrđuju sporazumi o priznanju krivice u predmetima ratnih zločina.⁴²⁵

Neobrazložena odluka o kazni

Viši sud je optuženog Branu Gojkovića osudio na kaznu zatvora od 10 godina. Prema ZKP-u, sud će presudom prihvatići sporazum o priznanju krivičnog dela ako utvrdi da je kazna predviđena sporazumom u skladu sa krivičnim zakonom. Međutim, u presudi nigde nije obrazložen zaključak suda da je kazna od 10 godina u skladu sa krivičnim zakonom, posebno imajući u vidu težinu izvršenog dela, odnosno da je ubijeno više stotina civila, kao i upornost koju je optuženi iskazao prilikom ubistva velikog broja žrtava. Viši i Apelacioni sud u Beogradu su u postupcima ratnih zločina sa većim brojem žrtava izricali znatno strožije kazne.⁴²⁶ Odluku o kazni u ovom predmetu treba uporediti sa kaznom od devet godina zatvora izrečenom okrivljenom saradniku u predmetu *Sotin*, za ubistvo 16 civila, mada je okrivljeni saradnik otkrio masovnu grobnicu sa posmrtnim ostacima žrtava i doprineo utvrđivanju krivične odgovornosti drugih okrivljenih za učešće u streljanju 13 hrvatskih civila.

120

Prekomerna anonimizacija

U presudi su u potpunosti redigovana imena ostalih saizvršilaca, iako se radi o licima koja su osuđena

424 Saopštenje Tužilaštva BiH, „Tužilaštvo BiH nije zadovoljno sporazumnim priznanjem u predmetu protiv Brane Gojkovića koji je sklopilo tužilaštvo u Beogradu”, 5. februar 2016. godine, dostupno na <http://www.tuzilastvobihi.gov.ba/?id=3181&jezik=b>, pristupljeno dana 2. novembra 2016. godine.

425 Videti Presudu Višeg suda u Beogradu SPK P02 2/13 od 13. septembra 2013. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/11/SR-Beograd-opt.Milan_Skrbic-13.09.2013.F89753.pdf, pristupljeno 26.10.2016. godine; Presuda Višeg suda u Beogradu SPK Po2 1/15 od 18. februara 2016. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/10/Presuda_15-18.02.2015.pdf, pristupljeno 26. oktobra 2016. godine.

426 Presuda Apelacionog suda u predmetu *Ovčara V*, Kž1.Po2 8/13 od 3. novembra 2013. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/12/Drugostepena_presuda_3.11.2014.pdf, pristupljeno 26. oktobra 2016. godine; presuda Apelacionog suda u predmetu *Suva Reka*, Kž1 Po2 4/11 od 6. juna 2011. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/04/Drugostepena_presuda_u_ponovljenom_postupku-06.06.2011.pdf, pristupljeno 26. oktobra 2016. godine; presuda Apelacionog suda u Beogradu Kž1 Po2 6/12 od 25. februara 2013. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2013/07/Drugostepena-presuda.pdf>, pristupljeno 26. oktobra 2016. godine.

pred MKSJ i Sudom BiH, a njihovi podaci su već dugo dostupni javnosti. Naime, podaci o presudama protiv saizvršilaca mogu se naći kako na sajtu MKSJ, tako i na sajtu Suda BiH, ali i u sredstvima javnog informisanja.⁴²⁷ Ovakvom anonimizacijom Viši sud je odstupio od rešenja Poverenika za informacije od javnog značaja, prema kojima se ne anonimizuju imena optuženih i osuđenih za ratne zločine,⁴²⁸ ali i od Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja kojim je predviđeno da se ne anonimizuju podaci koji su već učinjeni dostupnim javnosti.

---

427 Vijesti N1 od 4. februara 2016. godine, „Brano Gojković priznao krivicu za ubistva Srebreničana“, dostupno na <http://ba.n1info.com/a80448/Vijesti/Vijesti/Brano-Gojkovic-osudjen-na-10-godina.html>, pristupljeno 26. oktobra 2016. godine; RTV 7 BiH, od 4. februara 2016. godine, „Gojković priznao ubistvo više stotina Srebreničana“, dostupno na <http://rtv7.ba/archive/65006>, pristupljeno 28. oktobra 2016. godine.

428 Videti npr. Rešenje Poverenika za informacije od javnog značaja broj: 07-00-01258/2014-03 od 15. decembra 2014. godine.

II. Predmet Logor Luka⁴²⁹

PREGLED PREDMETA

Trenutna faza postupka: pravnosnažno okončan

Datum podizanja optužnice: 31. mart 2014. godine

Datum početka suđenja: 2. jun 2014. godine

Postupajući tužilac: Milan Petrović

Optuženi: Boban Pop Kostić

Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142

Postupajuće veče	sudija Siniša Važić (predsednik veća) sudija Nada Hadži-Perić sudija Sretko Janković sudija Miodrag Majić sudija Omer Hadžomerović
-------------------------	--

Broj optuženih: 1 Rang optuženih: nižerangiran – bez čina Broj žrtava: 1 Broj ispitanih svedoka: 4	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 1 Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 0
---	---

Ključni događaji u izveštajnom periodu:

Apelacioni sud u Beogradu potvrdio je 28. marta 2016. godine prvostepenu presudu kojom je optuženi oslobođen od optužbe da je izvršio ratni zločin protiv civilnog stanovništva.

⁴²⁹ Predmet *Logor Luka*, izveštaji sa suđenja i dokumenta iz predmeta dostupna na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/brcko.html>, pristupljeno 2. novembra 2016. godine.

Tok postupka

Pregled postupka do 2016. godine

Optužnica

Optuženi Boban Pop Kostić se tereti da je 10. maja 1992. godine u Brčkom (BiH), kao pripadnik VRS, u logoru „Luka“ tukao i mučio Mehmeda Bukvića. Optuženi je došao u logor u kojem je oštećeni bio zatvoren i odveo ga u jednu od kancelarija. Naredio mu je da na papiru napiše svoje ime i datum kada želi da bude ubijen, a zatim ga je, stisnutom šakom desne ruke, na kojoj je imao metalni bokser, udarao po licu i glavi, dok je u isto vreme u levoj ruci držao nož.⁴³⁰

Odbrana optuženog

Optuženi je potvrdio da je bio pripadnik VRS, kao i da je dolazio u logor „Luka“, ali je poricao izvršenje krivičnog dela. Naveo je da je u logor dolazio tražeći rodbinu iz Brčkog, obzirom da mu je majka Muslimanka, ali nikoga nije povređivao, niti je imao ovlašćenja da ispituje zatvorene.

Svedoci u postupku

Svedok optužbe Džafer Deronjić, bivši logoraš, posvedočio je da je u maju 1992. godine sreo oštećenog Mehmeda Bukvića u logoru i, iako ga je dobro poznavao, nije ga mogao prepoznati, jer mu je lice bilo otečeno i potpuno izobličeno od udaraca. Tek 1999. godine, oštećeni mu je ispričao da ga je u logoru tukao čovek kojeg su zvali „Pop“.

123

Svedok optužbe Konstantin Simonović, bivši razvodnik straže u logoru „Luka“, tvrdio je da nema nikakvih saznanja o povređivanju oštećenog Mehmeda Bukvića i da ne poznaje optuženog.⁴³¹

Oštećeni Mehmed Bukvić nije neposredno ispitana na pretresu jer živi u Australiji, stariji je čovek i teško bolestan. Takođe se nije moglo obezbediti ni njegovo svedočenje putem video-konferencijske veze, jer je takvo svedočenje odbio zbog bojazni za svoju sigurnost i sigurnost svoje porodice u Brčkom. Sud je stoga pročitao njegove iskaze koje je dao pred Kantonalnim sudom u Tuzli 1997. godine u postupku protiv okriviljenog Konstantina Simonovića i Australijskom federalnom policijom 2010. godine, u kojima je teretio optuženog Bobana Pop Kostića da ga je, zajedno sa Konstantinom Simonovićem, saslušavao i zlostavljaо u logoru.

⁴³⁰ Optužnica TRZ broj KTO 1/14 od 31. marta 2014. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/08/optuznica_Boban_Pop_Kostic-Brcko.pdf, pristupljeno 13. oktobra 2016. godine.

⁴³¹ Svedoka Konstantina Simonovića Osnovni sud Brčko Distrikta presudom br. KP-218/05 od 18.10.2015. godine osudio je na kaznu zatvora u trajanju od 6 godina, zbog krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva izvršen u logoru „Luka“, između ostalog, i telesnim povredovanjem oštećenog Muhameda Bukvića.

Takođe je pročitan iskaz svedoka Hasana Kamberovića koji je dao Javnom tužilaštvu Brčko distrikta, jer je ovaj svedok u međuvremenu preminuo. Svedok je u logoru video oštećenog, koji je bio toliko izobličen od batina da ga nije mogao prepoznati sve dok mu se ovaj nije javio, ali mu nije rekao ko ga je tukao.

Veštačenje oštećenog

Sudsko veće je usvojilo predlog branioca optuženog da se pribavi medicinska dokumentacija za oštećenog, obzirom da boluje od šizofrenije, kako bi se na osnovu veštačenja utvrdilo da li je oštećeni procesno sposoban, odnosno da li je sposoban da svedoči. Komisija Klinike za psihijatriju Kliničkog centra Srbije utvrdila je da kod oštećenog nema psihopatoloških procesa, iako boluje od duševne bolesti, te da je u trenutku davanja izjava imao procesnu sposobnost.

Prvostepena presuda

Viši sud⁴³² doneo je 20. marta 2015. godine presudu⁴³³ kojom je optuženog oglasio krivim zbog krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva i osudio ga na kaznu zatvora u trajanju od dve godine. Prilikom odmeravanja kazne, sud je kao olakšavajuće okolnosti na strani optuženog cenio njegove porodične prilike, odnosno da je porodičan čovek koji izdržava maloletno dete, neosuđivost i protok vremena od izvršenja krivičnog dela, dok otežavajuće okolnosti nije našao. Sve navedene olakšavajuće okolnosti sud je cenio kao osobito olakšavajuće okolnosti, pa je iz tog razloga kaznu ublažio ispod zakonskog minimuma.

124

Dugostepena odluka

Apelacioni sud⁴³⁴ je 10. juna 2015. godine doneo rešenje kojim je ukinuo presudu i predmet vratio prvostepenom суду на поновно суђење.⁴³⁵ Po oceni Apelacionog suda, prvostepena presuda je doneta uz bitnu povredu odredaba krivičnog postupka jer je zasnovana na dokazu na kojem se ne može zasnivati, odnosno na iskazu oštećenog koji je dat u drugom postupku, pred Kantonalnim sudom u Tuzli. Povređeno je i načelo neposrednosti, odnosno pravo na odbranu, obzirom da je okriviljenom uskraćeno pravo da ispituje svedoka optužbe. Sud je našao da je time ujedno prekršena i odredba člana 6 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, kojim je okriviljenom kao minimalno pravo zagarantovano i pravo da ispita svedoka optužbe.

432 Sastav veća: sudija Vera Vukotić, predsednica veća, sudske Vinka Beraha Nikićević i Vladimir Duruz, članovi veća.

433 Presuda Višeg suda u Beogradu K.Po2 br. 5/14 od 20. marta 2015. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/10/Prvostepena_presuda_20.03.2015.-ANONIMIZOVANA.pdf, pristupljeno 13. oktobra 2016. godine.

434 Sastav veća: Siniša Važić, predsednik veća, sudske Sretko Janković, Omer Hadžiomerović, Miodrag Majić i Nada Hadži-Perić, članovi veća.

435 Rešenje Apelacionog suda Kž1.Po2 1/15 od 10.06.2015. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/10/Resenje_Apelacionog_suda_u_Beogradu.pdf, pristupljeno 13.oktobra 2016. godine.

Ponovljeni postupak

U ponovljenom postupku, putem video-konferencijske veze sa Australijom, uz mere zaštite zatamnjena lika i isključenja javnosti ispitani je oštećeni Muhamed Bukvić. Oštećeni je prilikom svedočenja naveo da ga je u logoru, 9. maja 1992. godine prvo tukao „Kole“ (Konstantin Simonović), a da su ga sutradan tukli i „Kole“ i optuženi Pop Kostić. Optuženi je tada bio u maskirnoj uniformi, na ruci je imao metalni bokser i udarao ga je po glavi, slomio mu nos i razbio zube, dok ga je „Kole“ udarao palicom po telu i polomio mu rebra. Tokom torture, koja je trajala sat vremena, nije gubio svest. Optuženi Pop Kostić i „Kole“ tražili su da napiše kada hoće da ga ubiju. Sledećeg dana ga je tukao Goran Jelisić.⁴³⁶

Svedočenje Bukvića je pratilo sudski veštak neuropsihijatar. Ocenjujući iskaz oštećenog, veštak je naveo da je osobi koja je dobila teške telesne povrede kao što su udarci po glavi, lomljenje nosa, izbijanje zuba i lomljenje rebara, te koja je trpela velike fizičke bolove i strah, mogućnost zapažanja i pamćenja veoma sužena. Stoga oštećeni ne bi bio u mogućnosti da uoči i zapamtiti detalje koje je u svom svedočenju naveo.

Prvostepena presuda u ponovljenom postupku

Sudsko veče donelo je 5. novembra 2015. godine presudu kojom je okriviljeni oslobođen od optužbe. Sud je zaključio da nema dovoljno dokaza da je okriviljeni izvršio krivično delo za koje se tereti. Iskaz oštećenog sud je ocenio kao neprihvatljiv. Naime, u cilju ocene kredibiliteta, sud je iskaz oštećenog dat na glavnom pretresu putem video-konferencijske veze, upoređivao sa dva ranije data iskaza, pa je ocenio da je neubedljiv i kontradiktoran. Našao je da se oštećeni u sva tri iskaza izjašnjavao drugačije u pogledu odlučujućih činjenica. Naime, on se različito izjašnjavao u pogledu načina na koji poznae optuženog, uniforme koju je ovaj nosio prilikom dolaska u logor, povreda koje je prilikom batinanja zadobio, da li je gubio svest i ko ga je izveo iz logora. Prilikom ocene iskaza oštećenog, sud je cenio nalaz veštaka neuropsihijatra koji je procenio da svedok ne bi bio u stanju da upamti toliko detalja u vezi sa kritičnim događajem kako je to naveo u svom iskazu na glavnom pretresu u situaciji kada je bio, po vlastitom kazivanju, tučen bokserom po glavi, razbijenog nosa, izbijenih zuba i polomljenih rebara.

125

Takođe, ni jedan ispitani svedok nije imao neposrednih saznanja o kritičnom događaju, a optuženi je negirao izvršenje krivičnog dela. Pored toga, sud je našao da optuženi nije preuzeo radnju mučenja oštećenog i to tako da ga je terao da na papiru napiše svoje ime i prezime i datum kada želi da umre, koja mu se optužnicom stavlja na teret, jer je to činio Konstantin Simonović, za šta je i osuđen, što proizilazi iz pravnosnažne presude suda u Distriktu Brčko.⁴³⁷

⁴³⁶ Goran Jelisić je presudom MKSJ pravosnažno osuden na 40 godina zatvora zbog ubistava i telesnog povređivanja zatočeika u logoru Luka – broj predmeta IT-95-10.

⁴³⁷ Presuda suda Distrikta Brčko u predmetu Konstantin Simonović, Kp.br. 218/05, od 18. oktobra 2005. godine.

Pregled postupka, 2016. godina

Drugostepena presuda u ponovljenom postupku

Apelacioni sud⁴³⁸ doneo je 28. marta 2016. godine presudu⁴³⁹ kojom je odbio žalbu TRZ-a kao neosnovanu i potvrdio oslobađajuću presudu. Našao je da je prvostepeni sud pravilno i potpuno utvrdio činjenično stanje, te da je pravilno postupio kada nije prihvatio iskaz oštećenog.

Nalazi FHP-a

Propusti u radu TRZ-a i prvostepenog suda

Oslobađajuća presuda u ponovljenom postupku, koja je i potvrđena, ukazala je na neadekvatan rad kako TRZ-a, tako i u velikoj meri prvostepenog suda. Naime, očigledno je da optužnica nije zasnovana na savesno ocjenjenim dokazima koji potkrepljuju njene navode, te da o njenom kvalitetu nije vodilo računa ni veće prvostepenog suda koje ju je potvrdilo. Tokom prvostepenog postupka i donošenja prve prvostepene presude, sud je načinio niz propusta, kao što su povreda prava na odbranu, neosnovano ublažavanje kazne ispod zakonskog minimuma, nejasan i uvredljiv jezik presude, neobrazložena kvalifikacija oružanog sukoba, itd. Sve ovo je rezultiralo ukidanjem takve presude i vraćanjem predmeta na ponovni postupak.

126

Tek u ponovljenom postupku prvostepeni sud je otklonio sve nedostatke na koje je ukazao Apelacioni sud i doneo kvalitetnu presudu koja je potvrđena. To je mogao učiniti i prilikom prvog odlučivanja, da je dovoljno savesno proveo dokazni postupak. Donošenjem od strane istog veća u vremenskom razmaku od samo tri meseca dve potpuno različite odluke (u martu 2015. godine osuđujuću, a u junu iste godine oslobađajuću presudu), prvostepeni sud je pokazao neodgovornost prilikom prvog suđenja, ali i generalnu neprofesionalnost, koja je dovela do nepotrebnog odugovlačenja postupka.

Povreda prava na odbranu

Apelacioni sud je sa pravom ukinuo prvostepenu osuđujuću presudu, jer je ona zasnovana samo na pročitanom iskazu oštećenog koji je dat pred Kantonalnim sudom u Tuzli u postupku protiv drugog okrivljenog. Time je povređeno pravo optuženog na odbranu kao deo prava na pravično suđenje, jer tokom čitavog postupka nije bio u mogućnosti da ispita oštećenog. Član 14(3)(e) Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima i član 6(3)(d) EKLJP u kontekstu krivičnog postupka garantuju

⁴³⁸ Sastav veća: Siniša Važić, predsednik veća, sudske savetnice Sretko Janković, Omer Hadžiomerović, Miodrag Majić i Nada Hadži-Perić, članovi veća.

⁴³⁹ Presuda Apelacionog suda u predmetu *Logor Luka*, Kž1Po2 8/15, od 28. marta 2016. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/09/Drugostepena_presuda_u_ponovljenom_postupku_28.03.2016..pdf, pristupljeno 13. oktobra 2016. godine.

odbrani pravo „da ispita svedoka”.⁴⁴⁰ Nedozvoljavanje odbrani da unakrsno ispita svedoka optužbe, posebno u situaciji kada se osuđujuća presuda u najvećoj meri oslanja na iskaz tog svedoka, nesumnjivo predstavlja povredu prava na pravično suđenje.⁴⁴¹

Da je odbrana imala mogućnost da ispita svedoke u istrazi, nemogućnost ispitivanja svedoka na glavnom pretresu ne bi nužno povlačila povredu EKLJP.⁴⁴² Međutim, u ovom predmetu ne samo da odbrana nije imala mogućnost da ispita svedoke u istrazi, već su korišćeni iskazi iz drugih postupaka.

Iako se ne može uvek obezbediti prisustvo svedoka na pretresu, što je najpoželjnije, „sudovi su dužni da preduzmu neophodne korake da se omogući unakrsno ispitivanje svedoka”.⁴⁴³ Stoga, je prvostepeni sud morao odbrani da obezbedi mogućnost unakrsnog ispitivanja, pre svega oštećenog. Obzirom na to da je oštećeni bolestan i da živi u Australiji, sud je već u prvom prvostepenom postupku trebalo da obezbedi njegovo svedočenje putem video-konferencijske veze.

Ublažavanje kazne ispod zakonskog minimuma

Sud je u prvostepenoj presudi optuženom ublažio kaznu ispod zakonskog minimuma od pet godina za ratni zločin, i osudio ga na dve godine zatvora. U konkretnom slučaju, sud je postojanje nekoliko olakšavajućih okolnosti, praktično primenljivih na gotovo sve optužene za ratne zločine (neosuđivanost, porodične prilike i protok vremena od izvršenja krivičnog dela) kumulativno ocenio kao osobito olakšavajuće okolnosti. FHP smatra da je ovakva odluka nezakonita. Naime, sud je prosti zbir olakšavajućih okolnosti ocenio kao naročito olakšavajuće, a da nije takav stav obrazložio, što je bio dužan da učini.

127

Nejasan i uvredljiv jezik presude

Najveći deo obrazloženja prve, osuđujuće prvostepene presude predstavlja reprodukciju sadržine transkriptata o ispitivanju učesnika u postupku i sadržini drugih izvedenih dokaza, dok je činjeničnoj i pravnoj analizi posvećen izuzetno mali deo. Štaviše, u određene delove presude, sud je, kako FHP prepostavlja, doslovno uneo govorni jezik iz transkripta:⁴⁴⁴

440 Videti npr. slučaj ESLJP, *Bricmont protiv Belgije* (predstavka br. 10857/84), par. 81.

441 Vidi npr. *Dugin protiv Rusije*, Komunikacija Komitetu za ljudska prava br. 815/1998, UN Doc CCPR/C/81/D/815/1998 (2004), par. 6.3, i *Kulov protiv Kirgistana*, Komunikacija Komitetu za ljudska prava br. 1369/2005, UN Doc CCPR/C/99/D/1369/2005 (2010), par. 8.7.

442 Vidi npr. slučaj ESLJP, *Unterpertinger protiv Austrije* (predstavka br. 9120/80), par. 28,33; slučaj *Balsyte-Lideikiene protiv Litvanije* (predstavka br. 72596/01), par. 62.

443 Vidi npr. slučaj ESLJP, *Hulki Gunes protiv Turske* (predstavka br. 28490/95), par. 95.

444 Presuda Višeg suda u Beogradu K.Po2 br. 5/14 od 20. marta 2015. godine, str. 20, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/10/Prvostepena_presuda_20.03.2015.-ANONIMIZOVANA.pdf, pristupljeno 13. oktobra 2016. godine.

“Veštak je dalje naveo da svako ko se bavi profesionalno istragom saslušanjem ljudi u sudskom postupku jednostavno ludilo, kao i kašalj nije lako sakriti, jednostavno bi to i laik kada imate čoveka koji je u rasturu zbog duševne bolesti od koje boluje i laik to može da uoči.”

Osim što je smisao navedene rečenice potpuno nejasan, on referiše na duševnu bolest od koje pati oštećeni kao na ludilo, što je u najmanju ruku sudu neprimeren jezik.

Kvalifikacija oružanog sukoba

TRZ je u ovoj optužnici oružani sukob u BiH kvalifikovalo kao nemeđunarodni, bez ponuđenog obrazloženja za ovaku kvalifikaciju, već navodeći samo da je to „opštepoznata činjenica“. S druge strane, MKSJ je upravo za zločine u logoru „Luka“ osudio Gorana Jelisića, između ostalog i za telesno povređivanje ovde oštećenog Mehmeda Bukvića, kvalifikujući oružani sukob kao međunarodni.⁴⁴⁵ Prvostepeni sud je prihvatio kvalifikaciju oružanog sukoba koje je dalo TRZ,⁴⁴⁶ navodeći da su i same stranke na pripremnom ročištu učinile nespornom činjenicu da se radi o nemeđunarodnom oružanom sukobu.⁴⁴⁷

Prekomerna anonimizacija

Na zahtev FHP-a, Viši sud u Beogradu je dostavio transkripte iz postupka, u kojima je u potpunosti 128 anonimizovao imena svedoka, čime se onemogućavaju uvid i razumevanje postupka od strane čitaoца.⁴⁴⁸ FHP smatra da je anonimizacija imena svedoka koji su svedočili na ročištima otvorenim za javnost štetna za suđenja za ratne zločine, ali i praksa neutemeljena na zakonu.

---

⁴⁴⁵ Presuda Pretresnog veća MKTJ u predmetu *Jelisić* (IT -95-10), para. 43.

⁴⁴⁶ Presuda Višeg suda u Beogradu K.Po2 br. 5/14 od 20. marta 2015. godine, str. 26-27, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/10/Prvostepena_presuda_20.03.2015.-ANONIMIZOVANA.pdf, pristupljeno 13. oktobra 2015. godine.

⁴⁴⁷ Presuda Višeg suda u Beogradu K.Po2 br. 5/14 od 20. marta 2015. godine, str.3, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/10/Prvostepena_presuda_20.03.2015.-ANONIMIZOVANA.pdf, pristupljeno 13. oktobra 2015. godine.

⁴⁴⁸ Transkript sa glavnog pretresa od 14. jula 2014. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/11/02-14.07.2014.pdf>, pristupljeno 13. oktobra 2016. godine.

III. Predmet Sanski Most–Kijevo⁴⁴⁹

PREGLED PREDMETA

Trenutna faza postupka: pravnosnažno okončan

Datum podizanja optužnice: 9. april 2014. godine

Datum početka suđenja: 24. april 2015. godine

Postupajući tužilac: Snežana Stanojković

Optuženi: Mitar Čanković

Krivično delo: Ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142

Postupajuće veće	sudija Mirjana Ilić (predsednica veća) sudija Zorana Trajković sudija Dejan Terzić
-------------------------	--

129

Broj optuženih: 1 Rang optuženih: nižerangiran - bez čina Broj žrtava: 1 Broj ispitanih svedoka: 12	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 4 Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 7
--	---

Ključni događaji u izveštajnom periodu:

Doneta prvostepena presuda i pravnosnažno okončan postupak

⁴⁴⁹ Predmet *Sanski Most-Kijevo*, izveštaji sa suđenja i dokumenta iz predmeta dostupna na http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/Sanaski_Most_Kijevo.html

Tok postupka

Optužnica

Optuženi Mitar Čanković se tereti da je, kao pripadnik VRS, 19. septembra 1995. godine, tokom hapšenja i pritvaranja civila u naselju Kijevo (opština Sanski Most, BiH), iz grupe uhapšenih civila izdvojio Ismeta Bešića, oduzeo mu novčanik i ličnu kartu, a potom ga ubio ispalivši u njega najmanje tri hica u predeo glave i grudi.⁴⁵⁰

Odbojna optuženog

Optuženi je negirao izvršenje krivičnog dela za koje se tereti, ali nije osporavao činjenicu da je u kritično vreme bio pripadnik VRS, te da je poznavao ubijenog jer su iz istog mesta.⁴⁵¹

Svedoci u postupku

Svedok Izet Bešić, sin pokojnog Ismeta Bešića, u vreme kritičnog događaja imao je 12 godina. Sveđičio je da su u selo došli vojnici, među kojima je bio i okriviljeni kojeg je poznavao od ranije. Bio je u maskirnoj uniformi i sa automatskom puškom. Vojnici su poveli jednu grupu muškaraca, u kojoj je bio i njegov otac. Čuo je pucanj, okrenuo se i tada je čuo još dva pucnja. Video je kako njegov otac pada licem prema zemlji i optuženog koji sa puškom uperenom prema njegovom oču stoji u neposrednoj blizini. Nakon toga video je da okriviljeni dva puta puca u pravcu njegovog oca, a u blizini nije bilo drugih vojnika.⁴⁵²

130

Veštak medicinske struke Dževad Durmišević, koji je obavio obdukciju tela oštećenog, naveo je da je on zadobio povrede glave i grudnog koša. U predelu tela oštećenog bila su najmanje tri projektila, a radi se o mećima za automatsko oružje. Uzrok smrti žrtve bio je prelom lobanje koji je nastupio nakon ispaljenja projektila iz neposredne blizine.⁴⁵³

Sud je odredio izvođenje sudske-medicinskog i balističkog veštačenja na okolnosti uzročno-posledične veze povređivanja oštećenog i nastupelih posledica, načina i sredstva kojim su povrede nanete, težine i kvalifikacije povreda. Komisija veštaka, sastavljena od veštaka balističara-traseologa Miroslava Gusaljevića i specijaliste medicine dr Branimira Aleksandrića, obavila je veštačenje i opovrgla nalaz i mišljenje dr Durmiševića u pogledu uzroka smrti – ispaljenje projektila u predelu glave. Naveli

⁴⁵⁰ Optužnica TRZ broj KTO 4/14 od 9. aprila 2014. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/03/Mitar_Cankovic_optuznica.pdf, pristupljeno 29. novembra 2016. godine.

⁴⁵¹ Transkript sa glavnog pretresa od 29. januara 2016. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2017/01/29.01.2016..pdf>, pristupljeno 25. januara 2017. godine.

⁴⁵² Transkript sa sudenja od 9. septembra 2015. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2017/01/09.09.2015..pdf>, pristupljeno 25. januara 2017. godine.

⁴⁵³ *Ibid.*

su da kod Bešića postoje dva konkurentna uzroka smrti i to: udarac tupim mehaničkim predmetom u predelu leve strane lica, što je dovelo do nagnjećenja mozga, i prostrelne rane u predelu grudnog koša koje su dovele do teškog krvarenja.⁴⁵⁴

Svedoci Predrag Marić i Željko Burić, pripadnici VRS, potvrdili su odbranu okrivljenog u delu u kojem navodi da je sa jedinicom bio na položaju na Grmeču i da se grupa od 30 do 40 boraca spustila u Sanski Most i okolna mesta kako bi obišla svoje porodice, te da su se u povratku nekoliko dana zadržali u selu Lužani, gde su naišli na pripadnike Pete kozarske brigade VRS.⁴⁵⁵ Njihove navode potvrđio je i svedok Dragan Žujić, takođe pripadnik VRS, međutim niko od svedoka nije mogao pouzdano da se izjasni da li je kritičnog dana bio sa optuženim ili da optuženi nije bio na mestu izvršenja krivičnog dela.

Prvostepena presuda

Sudsko veće Odeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu donelo je 18. maja 2016. godine presudu⁴⁵⁶ kojom je okrivljenog Mitra Čankovića oglasilo krivim za izvršenje krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva i osудило ga na kaznu zatvora u trajanju od devet godina.⁴⁵⁷

Odbranu okrivljenog, da se u vreme izvršenja krivičnog dela nalazio na drugoj lokaciji, sud je ocenio kao neuverljivu i usmerenu ka izbegavanju krivične odgovornosti. Njegova odbrana opovrgнута је iskazom оштећеног Izeta Bešića, sina ubijenog Ismeta Bešića, koji je okrivljenog poznavao od ranije i u svom iskazu bio kategoričan da je okrivljeni ubio njegovog oca.

131

Sud takođe nije prihvatio iskaze ispitanih svedoka, saboraca okrivljenog, jer njihovi iskazi ne potvrđuju navode odbrane okrivljenog o načinu silaska sa Grmeča i dolaska u selo Lužani. Po nalaženju suda, ovi svedoci su svoje iskaze prilagođavali, a u cilju da pomognu odbrani okrivljenog.

Prilikom odmeravanja kazne, sud je okrivljenom kao olakšavajuće okolnosti cenio lične i porodične prilike, a kao otežavajuće, okolnosti pod kojima je krivično delo izvršeno, te da je isto izvršeno u prisustvu sina žrtve koji je tada bio dete, a koji i danas oseća posledice.

---

454 Transkript sa suđenja od 1. aprila 2016. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2017/01/01.04.2016.pdf>, pristupljeno 25. januara 2017. godine.

455 Transkript sa sudenja od 26. oktobra 2015. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2017/01/26.10.2015.pdf>, pristupljeno 25. januara 2017. godine.

456 Presuda Višeg suda u Beogradu u predmetu *Sanski Most–Kijevo*, KPo2 7/2014, od 18. maja 2016. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2017/01/Prvostepena_presuda_18.05.2016.pdf, pristupljeno 25. januara 2017. godine.

457 Izveštaj sa objavljivanja presude od 18. maja 2016. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/05/Izvestaj_sa_sudjenja-objava_presude_Sanski_Most-Kijevo,18.05.2016.pdf, pristupljeno 29. novembra 2016. godine.

Drugostepena presuda

Odlučujući o žalbi branioca okrivljenog, Apelacioni sud u Beogradu doneo je 12. decembra 2016. godine presudu⁴⁵⁸ kojom je odbio žalbu branioca kao neosnovanu i potvrdio prvostepenu presudu.

Nalazi FHP-a

Jasna prvostepena presuda

Prvostepena presuda je jasna, pregledna i bez nepotrebnih ponavljanja. Sud je za svaku utvrđenu činjenicu dao jasne razloge i obrazloženje za zaključke u vezi sa iskazima svedoka o pojedinim činjenicama. Sud je ujedno dao detaljnu pravnu analizu utvrđenog činjeničnog stanja, izdvojivši kao posebne celine: primenu odredaba krivičnog zakonodavstva i pravila međunarodnog prava, vezu između krivičnog dela i oružanog sukoba, status zaštićenih lica i primenu blažeg zakona.

Neprimerene olakšavajuće okolnosti pri izricanju kazne

Sudu se može zameriti što je, prilikom odmeravanja kazne okrivljenom, kao olakšavajuće okolnosti cenio lične i porodične prilike, što po stanovištu FHP-a nisu okolnosti koje kod ove vrste krivičnih dela treba uzimati u obzir kao olakšavajuće.

132

Pozitivan primer ocene otežavajućih okolnosti

U ovom postupku Viši sud je posledice koje oštećeni oseća usled gubitka oca ocenio kao otežavajuću okolnost, što predstavlja pozitivan primer kojim bi sud trebao da se rukovodi i u drugim postupcima. Naime, u predmetima ratnih zločina pred domaćim pravosuđem, sudovi nisu ranije cenili kao otežavajuću okolnost patnju preživelih članova porodice,⁴⁵⁹ izuzev predmeta *Bihać*,⁴⁶⁰ u kojem je postupala

458 Presuda Apelacionog suda u Beogradu u predmetu *Sanski Most – Kijevo*, Kž1 Po2 3/16, od 12. decembra 2016. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2017/01/Drugostepena_presuda_12.12.2016..pdf, pristupljeno 25. januara 2017. godine.

459 Videti npr. Presuda Okružnog suda u Beogradu u predmetu *Đakovica*, K.v.br 4/05 od 18. septembra 2006. godine, str. 38; presuda Višeg suda u Beogradu u predmetu *Prijedor*, Kpo2 4/2011 od 28. novembra 2011. godine, str. 37; presuda Višeg suda u Beogradu u predmetu *Stara Gradiška*, Kpo2 br 32/2010 od 25. juna 2010. godine, str. 36; presuda Višeg suda u Beogradu u predmetu *Tenja (Radivoj)*, Kpo2 38/2010 od 17. novembra 2010. godine, str. 48; presuda Okružnog suda u Beogradu u predmetu *Ovčara II*, K.V br 2/2005 od 30. januara 2006. godine, str. 50; presuda Višeg suda u Beogradu u predmetu *Zvornik II*, Kpo2 br. 28/2010 od 22. novembra 2010. godine, str. 301-303; presuda Okružnog suda u Beogradu u predmetu *Suva Reka*, K.V. 2/2006 od 23. aprila 2009. godine, str. 188-190; presuda Okružnog suda u Beogradu u predmetu *Podujevo II*, K.V 4/2008 od 18. juna 2009. godine, itd.

460 Presuda Višeg suda u Beogradu u predmetu *Bihać* broj K. Po2 5/2013 od 6. februara 2014. godine, str. 111-113, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/01/Prvostepena_presuda_06.02.2014..pdf, pristupljeno 29. novembra 2016. godine.

ista predsednica veća. Ocena ove okolnosti kao otežavajuće, istovremeno je i deo prakse MKSJ-a⁴⁶¹ i Suda BiH.⁴⁶²

Nepostupanje po zahtevu FHP-a za dostavljanje presuda i transkriptata

U ovom predmetu prvostepeni sud je odbio zahtev FHP-a da mu, kao javnosti, dostavi na uvid nepravноснazu presudu, samo navodeći da bi to moglo uticati na dalje nesmetano vođenje postupka, bez obrazloženja o tome na koji bi tačno način dostavljanje prvostepene presude moglo ugroziti dalje vođenje postupka. Ovakav postupak suda je u direktnoj suprotnosti sa konačnim rešenjem Poverenika za informacije od javnog značaja iz 2013. godine, koji je takvo ponašanje suda već ocenio kao nezakonito.⁴⁶³ Nakon pravnosnazu okončanog postupka, FHP je ponovo uputio sudu zahtev za dostavljanje prvostepene i drugostepene presude i transkriptata, koje je tek tada dobio. Ovakav postupak predstavlja povratak na raniju nezakonitu praksu, koju je Viši sud praktikovao do donošenja rešenja Poverenika, a koja je sada nastavljena promenom osobe zadužene za postupanje po zahtevima za pristup informacijama od javnog značaja. To pokazuje da u Višem sudu ne postoji jedinstvena procedura niti kontinuitet u postupanju po zahtevima za pristup informacijama od javnog značaja, već da primenu Zakona o pristupu informacijama od javnog značaja, određuje postupajući službenik po svom nahodjenju.

461 Presuda Pretresnog veća u predmetu *Tužilac protiv Milana Lukića i Sredoja Lukića* (IT-98-32/1-T) od 20. jula 2009. godine, para. 1066; Presuda Pretresnog veća u predmetu *Tužilac protiv Tihomira Blaškića* (IT -95-14-T) od 3. marta 2000. godine, para. 787.

462 Novak Đukić, Presuda suda Bosne i Hercegovine broj X-KR-07/394 od 12. juna 2009. godine, *Dragan Damjanović, Presuda Suda Bosne i Hercegovine* broj X-KR-05/51 od 15. decembra 2007. godine, Mejakić Željko i dr, Presuda Suda Bosne i Hercegovine X- KR-06/200 od 30.5.2008. godine.

463 Odluka Poverenika za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti br. 07-00-00625/2012-03, od 14. oktobra 2013. godine.

IV. Predmet Bijeljina II⁴⁶⁴

PREGLED PREDMETA

Trenutna faza postupka: pravnosnažno okončan

Datum podizanja optužnice: 4. jun 2014. godine

Datum početka suđenja: 13. februar 2015. godine

Postupajući tužilac: Dušan Knežević

Optuženi: Miodrag Živković

Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142

Postupajuće veće	sudija Siniša Važić (predsednik veća) sudija Nada Hadži-Perić sudija Omer Hadžiomerović sudija Sretko Janković sudija Miodrag Majić
-------------------------	---

Broj optuženih: 1	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 9
Rang optuženih: nižerangirani - bez čina	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 0
Broj žrtava: 3	
Broj ispitanih svedoka: 6	

Ključni događaji u izveštajnom periodu:

Pravnosnažna oslobođajuća presuda u ponovljenom postupku

⁴⁶⁴ Predmet *Bijeljina II*, izveštaji sa suđenja i dokumenta iz predmeta dostupna na http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/Bijeljina_II.html. Ovaj predmet protiv osumnjičenih Dragana Jovića, Zorana Đurđevića, Alena Ristića i Miodraga Živkovića Republici Srbiji ustupila je BiH na osnovu Ugovora između Srbije i Crne Gore i BiH o pravnoj pomoći u građanskim i krivičnim stvarima. Obzirom da okrivljeni Živković jedno vreme nije bio dostupan državnim organima, postupak je u odnosu na njega bio razdvojen.

Tok postupka

Pregled postupka do 2016. godine

Optužnica

Optuženi se teretio da je 14. juna 1992. godine u Bijeljini, kao pripadnik dobrovoljačke jedinice koja je delovala u okviru VRS, u grupi sa tri pripadnika⁴⁶⁵ ove jedinice i jednim meštaninom,⁴⁶⁶ pretresao kuću oštećenog Rame Avdića i oduzeo pronadeni novac i nakit. Zatim je, uz pretnju oružjem, u prisustvu Rame Avdića, njegove supruge i sinova, prinudio njegovu čerku N. F. i snaju H.A. da se skinu, pa su ih on i ostali prisutni pripadnici jedinice naizmenično silovali i vršili nad njima protivprirodni blud. Jedan od pripadnika jedinice je potom ubio Ramu, pucajući mu iz puške u usta. Nakon toga su napustili kuću i sa sobom poveli N.F. i H.A. Vodili su ih kroz grad gole i bose, te su ih odveli do kuće oštećene Dose Todorović. Njoj su opljačkali novac i nakit, a takođe su joj uzeli putnički automobil u kojem su se, zajedno sa N.F. i H.A., uputili van grada. U selu Ljeljenča zaustavili su vozilo i ponovo ih silovali i vršili nad njima protivprirodni blud. Nakon toga su se udaljili, a N.F. i H.A. ostavili na putu.⁴⁶⁷

Odbrana optuženog

Okrivljeni je potvrdio da je bio prisutan na mestu zločina, ali je negirao da je u njemu učestvovao. On je naveo da je pozvao Jovića i Đurđevića da prestanu da siluju oštećene i da je tada napustio kuću. Kritične večeri je nosio belu trenerku.⁴⁶⁸

135

Svedoci u postupku

Oštećeni Fata i Hurem Avdić, kao ni N.F., nisu želeli da detaljno pričaju o kritičnom događaju, navodeći da im je to veoma teško.⁴⁶⁹ Ostali su pri ranije datim iskazima u predmetu *Bijeljina*, navodeći da je u njihovu kuću kritičnom prilikom došlo pet naoružanih osoba, od kojih je jedna bila u civilu a četiri u uniformama. Kao osobu koja je bila u civilu oštećene Fata Avdić i N.F. su označile „Bijeljinca“ (osuđeni Danilo Spasojević), dok ga je oštećeni Hurem Avdić opisao kao osobu koja je bila u crnoj jakni.

465 Presudom Apelacionog suda u Beogradu K.Po2 6/12 od 25. februara 2013. godine, Dragan Jović, Alen Ristić i Zoran Đurđević pravноснаžno su osuđeni za isto krivično delo na kazne zatvora u trajanju: Dragan Jović na 20, Alen Ristić na 10 i Zoran Đurđević na 13 godina. Dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2013/07/Drugostepena-presuda.pdf>, pristupljeno 25. oktobra 2016. godine. Postupak je u odnosu na optuženog bio razdvojen, jer nije bio dostupan državnim organima.

466 Presudom Vrhovnog suda Republike Srpske, Danilo Spasojević pravноснаžno je osuden zbog ovog krivičnog dela na kaznu zatvora u trajanju od 5 godina.

467 Optužnica TRZ broj KTO 6/14 od 4. juna 2014. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/09/Optuznica_Bijeljina_II.pdf, pristupljeno 25. oktobra 2016. godine.

468 Transkript sa glavnog pretresa od 13. februara 2015. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/05/13.02.2015.pdf>, pristupljeno 25. oktobra 2016. godine.

469 Transkript sa glavnog pretresa od 19. februara 2015. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/05/19.02.2015.pdf>, pristupljeno 25. oktobra 2016. godine.

Oštećeni H.A. i Nedžad Avdić nisu svedočili, prethodno obavestivši sud da neće svedočiti, jer su nakon prethodnog svedočenja imali veoma težak period a H.A. je bilo potrebno skoro godinu dana da se oporavi od psihičke traume izazvane svedočenjem.⁴⁷⁰

Svedoci Dušan Spasojević⁴⁷¹ i Dragoljub Lazić,⁴⁷² pripadnici stanice milicije Bijeljina koji su uzimali izjave od oštećenih, okrivljenog i ostalih saizvršilaca dan nakon kritičnog događaja, nisu potvrdili da je okrivljeni bio u beloj trenerci. Nisu bili sigurni kako je bio obučen, ali je svedok Lazić naveo da ne veruje da je trenerka bila isključivo bele boje, jer bi se toga setio: „Ako je neko obučen u bijelo to se primjeti.“⁴⁷³

Prvostepena presuda

Viši sud⁴⁷⁴ je 14. aprila 2015. godine doneo presudu⁴⁷⁵ kojom je okrivljenog Miodraga Živkovića, u nedostatku dokaza, oslobođio od krivične odgovornosti. Sud je utvrdio da je nesporno da se kritični događaj dogodio, ali da nema dokaza da je okrivljeni preuzeo radnje silovanja i protivprirodnog bluda nad oštećenima. Ovo iz razloga jer oštećene prilikom svedočenja u postupku protiv ranije osuđenih saizvršilaca nisu mogle da identifikuju lica koja su ih silovala, niti je iko od oštećenih prepoznao okrivljenog Živkovića, dok su ostale saizvršioce - Dragana Jovića, Zorana Đurđevića i Alenu Ristića - prepoznali na fotografijama. Oštećeni su govorili o uniformisanim licima koja su došla u njihovu kuću i o jednom licu u civilu, ali нико od njih nije govorio o licu koje je bilo u trenerci.

136

Sud je prihvatio odbranu optuženog da je kritičnom prilikom bio prisutan tokom kritičnog događaja, ali da u njemu nije učestvovao, kao i da je tom prilikom bio obučen u trenerku.⁴⁷⁶ Sud je takođe našao da su i svedoci Dušan Spasojević i Dragoljub Lazić potvrdili navode okrivljenog da kritičnom prilikom nije bio u uniformi, već u trenerci. Takođe, sud je zaključio da nema dokaza da je okrivljeni prilikom kritičnog događaja postupao kao saizvršilac, odnosno da je svojim ponašanjem pokazao da se saglašava sa radnjama drugih i da ih prihvata kao svoje.

---

470 *Ibid.*

471 Transkript sa glavnog pretresa od 9. aprila 2015. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/05/09.04.2015..pdf>, pristupljeno 25. oktobra 2016. godine.

472 *Ibid.*

473 *Ibid.*, str. 17.

474 Sastav veća: sudija Vinka Beraha Nikićević, predsednica veća, sudsije Vera Vukotić i Vladimir Duruz, članovi veća.

475 Presuda Višeg suda u Beogradu u predmetu *Bijeljina II*, K.Po2 10/14, od 14. aprila 2015. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/01/Prvostepena_presuda_14.04.2015.pdf, pristupljeno 25. oktobra 2016. godine.

476 Transkript sa objavljanja presude od 14. aprila 2015. godine, str. 6, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/05/14.04.2015..pdf>, pristupljeno 25. oktobra 2016. godine.

Odluka Apelacionog suda

Apelacioni sud je 28. septembra 2015. godine doneo rešenje kojim je ukinuo presudu i predmet vratio prvostepenom sudu na ponovni postupak i odlučivanje.⁴⁷⁷

Apelacioni sud je našao da je prvostepeni sud pogrešno utvrdio činjenično stanje, te da nije pravilno obrazložio ključni zaključak prvostepene presude – kako nema pouzdanih dokaza da je Živković izvršio krivično delo.

Ponovljeni postupak i presuda

U ponovljenom postupku nisu izvođeni nikakvi dokazi, već je okriviljeni samo ponovio svoju ranije datu odbranu. Viši sud je odbio predlog TRZ-a da se kao svedoci ispitaju za isto krivično delo ranije osuđeni Dragan Jović, Zoran Đurđević i Alen Ristić (predmet *Bijeljina*, pravnosnažno okončan 2013. godine). Obrazlažući ovakav stav, prvostepeni sud je naveo kako u istom krivičnom postupku neko lice ne može imati više procesnih uloga, odnosno, u konkretnom slučaju, pojaviti se kao osuđeni i kao svedok.

Viši sud je 24. novembra 2015. godine doneo presudu⁴⁷⁸ kojom je, ponovno, u nedostatku dokaza, okriviljenog Miodraga Živkovića oslobođio od krivične odgovornosti. Obrazlažući donetu presudu, sud je naveo iste razloge kojima se rukovodio kao i prilikom donošenja prethodne oslobođajuće presude.⁴⁷⁹

Pregled postupka, 2016. godina

137

Odluka Apelacionog suda u ponovljenom postupku

Odlučujući o žalbi TRZ-a, Apelacioni sud⁴⁸⁰ je našao da je prvostepeni sud pogrešio kada je odbio predlog TRZ-a da se kao svedoci ispitaju osuđena lica Dragan Jović, Zoran Đurđević i Alen Ristić, smatrajući da se ne radi o saoptuženim, koji se stoga ne bi mogli pojaviti i u ulozi svedoka. Ovo iz razloga jer oni nikada nisu bili obuhvaćeni istom optužnicom zajedno sa okriviljenim Miodragom Živkovićem (iako svi jesu bili obuhvaćeni zahtevom i rešenjem o sproveđenju istrage), pa nema procesnih prepreka da budu ispitani kao svedoci. Stoga je otvorio glavni pretres na kojem ih je u svojstvu svedoka i ispitao.

⁴⁷⁷ Rešenje Apelacionog suda u Beogradu Kž1 Po2 2/15 od 28. septembra 2015. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/01/Odluka_Apelacionog_suda_28.09.2015.pdf, pristupljeno 25. oktobra 2016. godine.

⁴⁷⁸ Presuda Višeg suda u Beogradu u predmetu *Bijeljina II*, K.Po210/15, od 24. novembra 2015. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/11/Prvostepena_presuda_u_ponovljenom_postupku_24.11.2015..pdf, pristupljeno 21. novembra 2016. godine.

⁴⁷⁹ Izveštaj sa objavljivanja presude od 24. novembra 2015. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/12/Bijeljina_II-Izvestaj_sa_objave_presude_24.11.2015.pdf, pristupljeno 25. oktobra 2016. godine.

⁴⁸⁰ Sastav veća: sudija Siniša Važić, predsednik veća, sudije Strelko Janković, Miodrag Majić, Omer Hadžiomerović i Nada Hadži-Perić, članovi veća.

Svedok Dragan Jović naveo je da je dolaskom do kuće oštećenog Rame Avdića, rekao Spasojeviću i Živkoviću da ostanu ispred kuće, što su ovi i učinili, te da misli da je Živković samo „provirio u hodnik“ i izašao napolje dok su u kuću ušli on, Ristić i Đurđević. U odnosu na činjenicu kako je tom prilikom Živković bio obučen, nije bio siguran, ali misli da je bio u civilu. Negirao je da je, nakon što su napustili kuću i sa sobom poveli oštećene, njih tokom puta bilo ko silovao.

Svedok Zoran Đurđević je naveo da se čitavog događaja slabo seća, a da optuženog Živkovića i ne poznaje.

Svedok Alen Ristić negirao je da su uopšte bili u kući oštećenog Rame Avdića, već da ih je u kafiću u Bijeljini uhapsila vojna policija, a činjenicu da su drugi učesnici u postupku drugačije iskazivali, objasnio je njihovim strahom za svoje porodice, jer su bili izloženi torturi i primorani da priznaju nešto što nisu počinili. Takođe je naveo da je tom prilikom optuženi Živković bio u uniformi.

Apelacioni sud je 26. septembra 2016. godine doneo presudu⁴⁸¹ kojom je odbio kao neosnovanu žalbu TRZ-a i potvrdio prvostepenu oslobađajuću presudu.

Iskaze svedoka Jovića i Đurđevića Apelacioni sud je ocenio kao nesistematizovane i krajne redukovane, ali ujedno kao iskaze koji optuženog Živkovića ne dovode u vezu sa izvršenjem krivičnog dela. Iskaz svedoka Ristića ocenjen je kao neverodostojan i „nevalidan u svrhu kompletiranja činjeničnog stanja“. Iskazi ovih svedoka nisu uspeli kod suda da stvore uverenje o postojanju činjenica da je optuženi Živković učestvovao u radnjama izvršenja krivičnog dela. Apelacioni sud je našao da je prvostepeni sud pravilno zaključio da tokom postupka, nakon svih izvedenih dokaza, nije na pouzdan način dokazano da je okriviljeni izvršio krivično delo za koje se tereti. Takođe, Apelacioni sud je zaključio da je prvostepeni sud u ponovljenom postupku pravilno analizirao pojam saizvršilaštva, nalazeći da izvedeni dokazi ne ukazuju na to da je kod optuženog Živkovića postojala svest o zajedničkom izvršenju radnji krivičnog dela, te da nisu izvedeni dokazi na osnovu kojih bi se moglo zaključiti da je optuženi izvršio silovanje.

138

Nalazi FHP-a

Odstupanje od međunarodnih standarda procesuiranja seksualnog nasilja u ratu

Suprotно definiciji silovanja u međunarodnom krivičnom pravu i relevantnoj praksi međunarodnih krivičnih sudova, optužnicom su radnje analnog i oralnog silovanja kvalifikovane kao „protivprirodni blud“. Na ovaj način su takođe identične radnje kvalifikovane pred domaćim pravosuđem u dva us-

⁴⁸¹ Presuda Apelacionog suda u Beogradu u predmetu *Bijeljina II*, Kž1Po2, 26. septembra 2016. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/11/Drugostepena_presuda_26.09.2016..pdf, pristupljeno 21. novembra 2016. godine.

pešno procesuirana predmeta seksualnog nasilja u ratu - *Lekaj i Bijeljina*.⁴⁸² Definicija silovanja kao radnje izvršenja zločina prema međunarodnom pravu podrazumeva penetraciju bilo kog telesnog otvora i može biti izvršena i predmetom, a ne samo polnim organom. Shodno tome, radnja oralne ili analne penetracije predstavlja radnju izvršenja silovanja kao zločina prema međunarodnom pravu.⁴⁸³ Za razliku od sudova u Srbiji, Sud BiH u svojim predmetima, npr. *Šimšić*⁴⁸⁴ i *Pinčić*,⁴⁸⁵ primenjuje relevantno međunarodno pravo.

Nepotrebno odugovlačenje postupka zbog pogrešne primene prava

Prvostepeni postupak, koji je završen oslobođajućom presudom, morao je biti ponovljen iz razloga jer prvostepeni sud nije dao jasne i valjane razloge o svojim zaključcima da nema pouzdanih dokaza kako je okrivljeni izvršio krivično delo za koje se tereti. Izostanak valjanog obrazloženja odlučujućih činjenica uvek dovodi do ukidanja presude, makar odluka bila pravilna. U ponovljenom postupku, mada nije izveo ni jedan novi dokaz, prvostepeni sud je znatno više pažnje posvetio obrazlaganju odlučujućih činjenica i dao detaljne i valjane razloge za svoju odluku, koje je prihvatio i drugostepeni sud. Međutim, ni ovoga puta nije u potpunosti sproveo postupak. Pogrešno je ocenio da se ranije osuđeni za isto krivično delo imaju smatrati saoptuženim, pa se iz tog razloga ne mogu u ovom postupku ispitati kao svedoci. Zbog toga je Apelacioni sud, tokom žalbenog postupka, morao da otvorí pretres i ispita ova lica.

Neprofesionalno ponašanje branioca

139

Branilac okrivljenog se tokom završne reči u ponovljenom postupku neprofesionalno ponašao, koristeći sudnicu za iznošenje svojih političkih stavova, pa se tako zahvalio veću što je, donoseći prethodnu presudu, „smoglo hrabrosti da oslobodi Srbina od optužbe za ratni zločin”, izjavio da su „po ovoj optužnici svi radili sve, kao što TRZ ima običaj da navodi u optužnicama kada optužuje Srbe”, i

482 Presuda Okružnog suda u Beogradu u predmetu *Lekaj*, Kv.br. 4/05, str. 3, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/06/Lekaj-presuda_KV_4-05-18_09_2006.pdf, pristupljeno 22. novembra 2016. godine; presuda Višeg suda u Beogradu u predmetu *Bijeljina*, K.Po2 7/2011, str. 4, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2013/07/Bijeljina-prvostepena-presuda-od-04.06.2012..pdf>, pristupljeno 22. novembra 2016. godine.

483 Videti presudu pretresnog veća MKSR-a u predmetu *Akayesu Jean Pol* (ICTR-96-4), paragraf 686, dostupno na <http://unictr.unmict.org/sites/unictr.org/files/case-documents/ictr-96-4/trial-judgements/en/980902.pdf>, pristupljeno 22. novembra 2016. godine; presudu pretresnog veća MKTJ u predmetu *Furundžija* (IT-95-17/1-T), para. 174 i 185, dostupno na <http://www.icty.org/x/cases/furundzija/tjug/bcs/fur-tjug1210b.pdf>, pristupljeno 22. novembra 2016. godine; presudu pretresnog veća MKTJ u predmetu *Kunarac i dr.* (IT-96-23 & 23/1), para. 437, dostupno na <http://www.icty.org/x/cases/kunarac/tjug/bcs/kun-010222b.pdf>, pristupljeno 22. novembra 2016. godine; Međunarodni krivični sud, Elementi krivičnih dela, član 7 (1) (g)-1 (silovanje kao zločin protiv čovečnosti), član 8 (2) (b) (xxii)-1 I 8 (2) (e) (vi)-1 (silovanje kao ratni zločin).

484 Prvostepena presuda Suda Bosne i Hercegovine u predmetu *Šimšić*, broj:X- KR-04/05, para 99,

485 Prvostepena presuda suda Bosne i Hercegovine u predmetu *Pinčić*, broj: X-KR-08/502, str. 29-30.

konačno se zapitao: „Ko će platiti za osuđujuće presude protiv Srba?”⁴⁸⁶ Sud je u skladu sa ZKP-om trebalo da zabrani ovakvo ponašanje, te da shodno zakonu opomene branioca, a ukoliko i nakon opomene nastavi sa takvim ponašanjem, da prekine završnu reč,⁴⁸⁷ jer ona vreda žrtve zločina i dos- tojanstvo suda.

---

⁴⁸⁶ Izveštaj sa sudenja od 20. novembra 2015. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/11/BijeljinaII-Izvestaj_sa_sudjenja_u_pon.postupku_%2020.11.2015.pdf, pristupljeno 25. oktobra 2016. godine.

⁴⁸⁷ ZKP, član 413, stav 6.

V. Predmet Sanski Most⁴⁸⁸

PREGLED PREDMETA

Trenutna faza postupka: pravnosnažno okončan

Datum podizanja optužnice: 2. april 2013. godine

Datum početka suđenja: 12. jun 2013. godine

Postupajući tužilac: Mioljub Vitorović

Optuženi: Miroslav Gvozden

Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142

Postupajuće veće	sudija Siniša Važić (predsednik veća) sudija Nada Hadži-Perić sudija Sretko Janković sudija Miodrag Majić sudija Omer Hadžiomerović
-------------------------	---

Broj optuženih: 1

Rang optuženih: 1

Broj žrtava: 6

Broj ispitanih svedoka: 10

141

Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 1

Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 0

Ključni događaji u izveštajnom periodu:

Apelacioni sud u Beogradu preinačio je 22. februara 2016. godine presudu Višeg suda u Beogradu, tako što je Miroslavu Gvozdu poodstrio kaznu zatvora sa 10 na 12 godina.

⁴⁸⁸ Predmet *Sanski Most*, izveštaji sa suđenja i dokumenta iz predmeta dostupna na http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/sanski_most.html, pristupljeno 2. novembra 2016. godine.

Tok postupka

Pregled postupka do 2016. godine

Optužnica

Optuženom Miroslavu Gvozdenu stavljen je na teret da je 5. decembra 1992. godine, u mestima Tomašica i Sasina (opština Sanski Most, BiH), po prethodnom dogovoru da osvete njegovog poginulog brata Radoslava Gvozdena, zajedno sa pripadnicima VRS Milom Gvozdenom,⁴⁸⁹ Ostojom Gvozdenom, Bojanom Gvozdenom i maloletnim Zoranom Šimčićem,⁴⁹⁰ ubio šest civila hrvatske nacionalnosti (Peta Topalovića, Milu Topalovića, Matu Matoša, Mariju Šalić, Dragicu Šalić i Mandu Matoš) i pokušao ubiti Pilju Šalića.⁴⁹¹

Ovaj predmet dostavljen je TRZ-u iz Kantonalnog suda u Bihaću nakon što je potpisana Protokol o saradnji Srbije i BiH o procesuiranju ratnih zločina.

Odbojna optuženog

Optuženi je negirao izvršenje dela, navodeći da nikada nije bio pripadnik VRS. Priznao je da je bio prisutan na mestu zločina, ali je negirao da je ubio civile. On je posvedočio da je dva dana pre zločina otišao u rodno mesto Usorke, koje je udaljeno oko 10 kilometara od selâ Sasine i Tomašica, na sahranu svog poginulog brata Radoslava, zvanog „Crni“. Na sahrani su bili rođaci Ostojja, Mile i Bojan Gvozden, te Zoran Šimčić, i svi su govorili o osveti.⁴⁹² Na dan zločina, Mile Gvozden ga je pozvao da uzme pušku i zajedno sa Ostojom i Bojanom Gvozdenom odu u selo Sasine. Oni su tada bili u uniformama i imali puške, a optuženi je bio u civilu sa automatskom puškom, koja je pripadala njegovom pokojnom bratu Radoslavu. Prilikom ulaska u Tomašicu, odmah su ubijeni jedan čovek i jedna žena. U blizini je bila i konjska zaprega na kojoj su sedela dva čoveka i dečak star šest-sedam godina. Ljudi na kolima su ubijeni, a dečaku je optuženi rekao da beži. Ni u koga tom prilikom nije pucao. Na njega, kao civila, sve je to ostavilo veoma snažan utisak, pa zbog toga nije zapamtio ko je pucao na ljudе. Ostao je na tom mestu, dok su ostali otišli niže do jedne kuće. Čuo je pucnje, ali mu nije poznato ko je pucao, niti da li je neko tada ubijen.

142

⁴⁸⁹ Nedostupan državnim organima.

⁴⁹⁰ Ostoj Gvozden, Bojan Gvozden i Zoran Šimčić su u postupku pred Kantonalnim sudom u Bihaću dobili status svedoka-pokajnika (u zamenu za oslobođanje od krivičnog gonjenja, svedoče protiv svojih saizvršilaca).

⁴⁹¹ Optužnica TRZ broj KTO 2/13 od 2. aprila 2013. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2013/06/Optu%C5%BEnica.pdf>, pristupljeno 3. oktobra 2016. godine.

⁴⁹² Transkript sa glavnog pretresa od 12. juna 2013. godine, str 21, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/08/sanski_most_12.06.2013..pdf, pristupljeno 6. oktobra 2016. godine.

Svedoci u postupku

Bojan Gvozden i Zoran Šimšić, koji su ispitani kao svedoci, teretili su optuženog da je pucao na Pilju Šalića koji se nalazio na zaprezi, kao i da je učestvovao u ubistvu bračnog para Matoš.⁴⁹³ Svedok Ostoja Gvozden je na sličan način opisao događaj.⁴⁹⁴

Svedok-oštećeni Marinko Topalović je naveo da je, u vreme kritičnog događaja, bio na zaprežnim kolima sa svojim ocem Milom Topalovićem i Piljom Šalićem. Prepoznao je okrivljenog kao jednu od osoba koja je tom prilikom bila prisutna i misli da je to osoba koja je pucala.⁴⁹⁵

Zastoji u suđenju

Krajem 2013. godine došlo je do zastoja u održavanju glavnog pretresa jer je Advokatska komora Beograda dostavila sudu dopis da je advokat Branimir Gugl, branilac okrivljenog, izbrisana iz imenika advokata. S obzirom na to da okrivljeni nije imao sredstava da sâm angažuje branioca, sud je okrivljenom postavio branioca po službenoj dužnosti.

U toku 2014. godine nije održan ni jedan glavni pretres. Naime, branilac optuženog koji je postavljen po službenoj dužnosti, nakon što je primio optužnicu, zatražio je da se predmet vrati u fazu istrage, jer optuženi tokom istrage nije imao branioca, obzirom da Branimir Gugl koji se pojavljivao kao branilac nije bio advokat. Vanraspravno veće suda je potom donelo rešenje da se spisi predmeta vrate TRZ-u, sa nalogom da u roku od tri dana doneše naredbu o sprovodenju istrage. TRZ je smatralo da je odluka veća nezakonita, jer se potvrđena optužnica ne može vraćati u fazu istrage, posebno zato što je istraga u ovom predmetu već vođena, i to po naredbi Kantonalnog tužilaštva u Bihaću. Stoga je TRZ vratilo predmet Vanraspravnom veću na ponovno odlučivanje. Prilikom ponovnog odlučivanja, veće je uvažilo navode TRZ-a, međutim postupak se u kasnjem periodu, tokom 2014. godine, nije mogao nastaviti zbog štrajka advokata. Glavni pretres nastavljen je tek 23. februara 2015. godine.

143

Prvostepena presuda

Sudsko veće⁴⁹⁶ je 10. septembra 2015. godine donelo presudu⁴⁹⁷ kojom je okrivljenog Miroslava Gvozdenu oglasilo krivim za ubistvo tri civila hrvatske nacionalnosti – Mileta Topalovića i bračnog para Mate i Mande Matoš – i osudilo ga na kaznu zatvora u trajanju od 10 godina. U odnosu na još tri

⁴⁹³ Rezime svedočenja Bojana Gvozdene i Zorana Šimšića dostupan na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2013/06/1.-Sanski-Most-Izve%C5%A1taj-sa-su%C4%91enja-12.06.2013-lektorisano.pdf> pristupljeno 6. oktobra 2016. godine.

⁴⁹⁴ Rezime svedočenja Ostoje Gvozdene dostupan na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2013/06/SanskiMost-14-06-2013.pdf>, pristupljeno 6. oktobra 2016. godine.

⁴⁹⁵ Transkript sa glavnog pretresa od 11. septembra 2013. godine, str 12-13, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/08/sanski_most_11.09.2013..pdf, pristupljeno 6. oktobra 2016. godine.

⁴⁹⁶ Sastav veća: sudija Bojan Mišić, predsednik veća, sudije Mirjana Ilić i Dragan Mirković, članovi veća.

⁴⁹⁷ Presuda Višeg suda u Beogradu u predmetu *Sanski Most* od 10. septembra 2015. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/05/K-Po2_4-14_zasticeni_podaci.pdf, pristupljeno 3. oktobra 2016. godine.

civila hrvatske nacionalnosti, koji su prvi ubijeni u dvorištu kuće Petra Topalovića, za čije ubistvo je Gvozden takođe optužen, veće je našlo da u njihovom ubistvu optuženi nije učestvovao. Po nalaženju veća, u ove civile pucao je Mile Gvozden, a okriviljeni, iako je fizički bio prisutan u dvorištu, nije imao svest o učešću u ovom događaju, niti se tu nalazio iz razloga što je postupao po nekom prethodnom dogovoru. Tek nakon ovog događaja, kod njega se, po zaključku suda, stvorila svest i želja da učestvuje u ubistvu civila.

Pregled postupka 2016. godina

Drugostepena presuda

Protiv prvostepene presude žalbe su izjavili TRZ, zbog pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja i odluke o kazni, kao i optuženi i njegov branilac, iz svih žalbenih razloga. Odlučujući o žalbama, Apelacioni sud⁴⁹⁸ u Beogradu doneo je 22. februara 2016. godine presudu⁴⁹⁹ kojom je delimično usvojio žalbu TRZ-a, odnosno samo u delu odluke o kazni, i preinačio prvostepenu presudu tako što je osuđenom Miroslavu Gvozdenu pooštio kaznu zatvora, osudivši ga na kaznu zatvora u trajanju od 12 godina. Žalbe optuženog i njegovog branioca odbio je kao neosnovane, kao i deo žalbe TRZ-a koji se odnosi na pogrešno utvrđeno činjenično stanje.

Nalazi FHP-a

144

Nepoštovanje zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja

Sve do pravnosnažnog okončanja ovog postupka FHP nije raspolagao prvostepenom presudom, zbog odbijanja Višeg suda da mu dostavi na uvid nepravnosnažnu presudu. Ovakav postupak suda je u direktnoj suprotnosti sa konačnim rešenjem Poverenika za informacije od javnog značaja, koji je takvo ponašanje suda već ocenio kao nezakonito.⁵⁰⁰

Takođe, suprotно odluci Poverenika,⁵⁰¹ sud je u ovom predmetu nastavio sa praksom prekomerne anonimizacije. Naime, postupajući po zahtevima FHP-a za dostavljanje transkriptata, sud je u potpunosti redigovao imena svedoka i žrtava tako da se čitanjem transkriptata uopšte ne može utvrditi o kojim svedocima je reč, a kada su u pitanju svedoci-oštećeni, ne može se utvrditi ni ko im je od člano-

⁴⁹⁸ Sastav veća: sudija Siniša Važić, predsednik veća, sudije Sretko Janković, Omer Hadžiomerović, Miodrag Majić i Nada Hadži-Perić, članovi veća.

⁴⁹⁹ Presuda Apelacionog suda u Beogradu u predmetu *Sanski Most*, Kž1Po2 7/15, od 22. februara 2016. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/04/Drugostepena_presuda_22.02.2016..pdf, pristupljeno 3. oktobra 2016. godine.

⁵⁰⁰ Odluka Poverenika za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti br. 07-00-00625/2012-03 od 14. oktobra 2013. godine.

⁵⁰¹ Odluka Poverenika za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti br. 07-00-00337/2014-03 od 17. marta 2014. godine.

va porodice stradao.⁵⁰² FHP je stoga u ovom izveštaju morao kao reference da stavlja dnevne izveštaje sa suđenja i rezimirane izjave svedoka, umesto transkriptata. Istu praksu redigovanja imena svedoka i žrtava sud je nastavio i prilikom dostavljanja drugostepene presude. Takođe, nije postupio po dva zahteva FHP-a za dostavljanje transkriptata iz ponovljenog postupka.

Neopravdano odgovlačanje postupka

Do prvobitnog odgovlačenja postupka dovelo je nesavesno ponašanje branioca Branimira Gugla, koji je doveo u zabludu kako svog branjenika, tako i sud. Naime, Guglu je bila izrečena disciplinska mera – brisanje iz imenika advokata tokom 2009. do 2011. godine, a da nakon toga nije zatražio ponovni upis. Prema odredbama ZKP-a, branilac okrivljenog može biti samo advokat,⁵⁰³ a optuženi mora imati branioca tokom čitavog postupka, ukoliko se on vodi za krivično delo za koje je zaprećena kazna zatvora u trajanju od osam godina ili stroža kazna.⁵⁰⁴ Obzirom da se optuženi tereti za krivično delo ratni zločin protiv civilnog stanovništva, za koje je zaprećena kazna u trajanju od 20 godina,⁵⁰⁵ on je morao imati branioca tokom čitavog postupka. Kako je branilac okrivljenog bilo lice koje nije upisano u imenik advokata, smatra se da okrivljeni tokom dosadašnjeg postupka nije imao branioca. Stoga su se sve procesne radnje koje su do sada preduzete morale ponoviti, da bi se okrivljenom osiguralo pravo na odbranu.

Osim toga, odluka branioca da zahteva ponovno sprovođenje istrage, kao i nezakonita odluka Vanraspravnog veća koje je taj zahtev prihvatio, dovelo je do novog odgovlačenja postupka. Osim što ZKP dozvoljava podizanje optužnice bez sprovođenja istrage,⁵⁰⁶ Vanraspravno veće je potpuno zanemarilo i činjenicu da u fazi istrage problem sa braniocem nije postojao, u šta se moglo uveriti pažljivim uvidom u spise predmeta, obzirom da se Gugl pojavljuje kao branilac nakon okončane istrage.

Različita shvananja pojma saizvršilaštva od strane TRZ-a i suda

Viši i Apelacioni sud u Beogradu zauzeli su stanovište da tokom postupka TRZ nije ponudilo dovoljno dokaza da je optuženi Miroslav Gvozden, zajedno sa Milom Gvozdenom, učestvovao kao saizvršilac i u ubistvu hrvatskih civila Petra Topalovića, Marije Šalić i Dragice Šalić, što mu je optužnicom stavljano na teret. Naime, optuženi je, za razliku od ostatka grupe, ušao u dvorište sa Milom Gvozdenom, skinuo pušku s ramena i držao je uperenu u žrtve dok je u njih pucao Milo Gvozden. Međutim, sudovi su zauzeli stanovište da nije dokazano postojanje subjektivnog elementa saizvršilaštva, odnosno takvog psihičkog odnosa optuženog prema delu da ga hoće kao svoje delo. Sudovi su bili stanovišta da je kod Gvozdena formirana svest i volja za ubistvom civila tek nakon prisustvovanja ubistvima ova tri civila.

502 Transkript sa glavnog pretresa od 14. juna 2013. godine, str. 65-66, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/08/sanski_most_14.06.2013..pdf, pristupljeno 3. oktobra 2016. godine.

503 ZKP, član 73, stav 1.

504 ZKP, član 74, tačka 2.

505 KZ SRJ, čl. 142.

506 ZKP, član 331, stav 5.

Iako je optužba odbijena zbog nedostatka subjektivnog elementa saizvršilaštva, prvostepeni sud se uzgredno osvrnuo na objektivni element – konkretnе radnje kojima se doprinosi delu. Prvostepeni sud je zaključio povodom njegovih radnji da „nije praktično bilo ni od kakvog značaja, niti je posebno i makar u najmanjoj meri, doprinelo da se na ovom mestu ovo krivično delo izvrši, tako da ga [optuženog] ova činjenica ne može činiti saizvršiocem“.⁵⁰⁷ FHP smatra da je sud preterao u oceni kvaliteta doprinosa optuženog delu, te da se njegov doprinos nikako ne može izjednačiti sa radnjama ostalih članova grupe koji su ostali van dvorišta.

FHP smatra da je TRZ, ali i sud, trebalo da razmotri prekvalifikaciju oblika učešća iz saizvršilaštva u pomaganje, budući da pomaganje zahteva niži kvalitet doprinosa delu, odnosno nižu svest (umesto namere – svest o pomaganju, umesto značajnog doprinosa – doprinos).⁵⁰⁸

Različita stanovišta u vezi sa dokazivanjem oblika učešća u izvršenju dela između TRZ-a i suda ili prvostepenog i drugostepenog suda doveli su do ukidanja većeg broja presuda (videti npr. predmete *Prijedor, Gnjilanska grupa, Lovas, Skočić, Čuška, Beli Manastir*), te bi u budućnosti bilo neophodno da svi organi detaljno obrazlažu kvalifikaciju u optužnici i presudi, odnosno da Apelacioni sud dâ jasne i detaljne instrukcije u pogledu standarda dokazivanja pojedinih oblika učešća u izvršenju krivičnih dela.

---

⁵⁰⁷ Presuda Višeg suda u Beogradu u predmetu *Sanski Most* od 10. septembra 2015. godine, str. 43-44, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/05/K-Po2_4-14_zasticeni_podaci.pdf, pristupljeno 3. oktobra 2016. godine.

⁵⁰⁸ Videti Gojko Pantović, „Saizvršilaštvo u predmetima ratnih zločina u Srbiji”, u: „Analiza aktuelnih pitanja u postupcima za ratne zločine”, dostupno na <http://www.bgcentar.org.rs/bgcentar/wp-content/uploads/2016/11/Analiza-ratnih-zlocina-Book-SRB.pdf> pristupljeno 3. oktobra 2016. godine.

VI. Predmet Sotin⁵⁰⁹

PREGLED PREDMETA

Trenutna faza postupka: pravnosnažno okončan

Datum podizanja optužnice: 31. decembar 2013. godine

Datum početka suđenja: 4. februar 2015. godine

Optuženi: Žarko Milošević, Dragan Mitrović, Mirko Opačić, Dragan Lončar i Miroslav Milinković

Postupajući tužilac: Dušan Knežević

Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142

Postupajuće veće	sudija Sretko Janković (predsednik veća) sudija Nada Hadži-Perić sudija Siniša Važić sudija Miodrag Majić sudija Omer Hadžiomerović
-------------------------	---

147

Broj optuženih: 5	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 1
Rang optuženih: niže- i srednjerangirani	
Broj žrtava: 16	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 2
Broj ispitanih svedoka: 16	

Ključni događaji u izveštajnom periodu:

Pravnosnažno okončan postupak

509 Predmet *Sotin*, izveštaji sa suđenja i dokumenta iz predmeta dostupna na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/sotin.html>

Tok postupka

Pregled postupka do 2016. godine

Optužnica

Optužnicom⁵¹⁰ TRZ-a od 31. decembra 2013. godine optuženi se terete da su u periodu od oktobra do kraja decembra 1991. godine u selu Sotin i okolini (opština Vukovar, Hrvatska), kao pripadnici TO Sotin, milicije i JNA, izvršili ubistvo 16 civila hrvatske nacionalnosti, od kojih je 13 streljano u grupi, na osnovu prethodno sastavljenog spiska za likvidaciju.

Odbрана optuženih

Okrivljeni Dragan Mitrović, Mirko Opačić, Dragan Lončar i Miroslav Milinković negirali su izvršenje krivičnog dela za koje se terete. Mitrović je u svojoj odbrani tvrdio da se uopšte nije nalazio u Sotinu u vreme ubistava opisanih u optužnici.⁵¹¹ Lončar je naveo da je bio na mestu egzekucije 13 civila, ali da u njoj nije učestvovao, niti je video ko je sve pucao, no prepostavlja da je u Mirjanu Raguž pucao okrivljeni Mitrović.⁵¹² Opačić je u svojoj odbrani naveo da je bio predsednik mesne zajednice u Sotinu, ali da nije pravio nikakav spisak za likvidaciju, kako mu je to optužnicom stavljeno na teret. Za stradanje 13 civila čuo je par dana nakon događaja, ali se „nije raspitivao kako je do toga došlo“.⁵¹³ Milinković je naveo da je bio komandant pozadinskog bataljona 80. motorizovane brigade JNA koji je bio smešten u Sotinu, te da je u isto vreme bio i komandant mesta, po naređenju prepostavljenih. Tvrđio je da nije bio prisutan u selu u vreme ubistava. Smatra da ga okrivljeni saradnik Milošević tereti jer se radi o „hajci na pripadnike vojske“.⁵¹⁴

148

Okrivljeni saradnik Žarko Milošević⁵¹⁵ je tokom svedočenja detaljno opisao kritične događaje, svoje učešće u njima, kao i učešće ostalih optuženih, na način kako je to navedeno u optužnici. Na pitanje predsednice veća koji su mu bili motivi da ubija civile hrvatske nacionalnosti, okrivljeni saradnik je naveo da su u to vreme „svi u selu bili puni mržnje“.⁵¹⁶

510 Optužnica TRZ, KTO br. 9/13 od 31. decembra 2013. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/12/Optuznica_Sotin.pdf, pristupljeno 4. januara 2017. godine.

511 Transkript sa glavnog pretresa od 4. februara 2015. godine, str. 8-38, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/03/02-04.02.2015.pdf>, pristupljeno 29. decembra 2016. godine.

512 *Ibid*, str. 38-64.

513 Transkript sa glavnog pretresa od 5. februara 2015. godine, str. 2-29, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/03/03-05.02.2105.pdf>, pristupljeno 29. decembra 2016. godine.

514 *Ibid*, str. 30-48.

515 Rešenjem Višeg suda u Beogradu - Odeljenja za ratne zločine Str.Pov.Po2-4/2013 od 17.07.2013. godine, do tada okrivljeni Žarko Milošević je dobio status okrivljenog saradnika tako što je sud prihvatio sporazum o svedočenju okrivljenog koji je okrivljeni zaključio sa Tužilaštvom za ratne zločine. Okrivljeni se sporazumeo sa TRZ-om za krivičnu sankciju – kaznu zatvora u trajanju od 9 godina.

516 Transkript sa glavnog pretresa od 6. februara 2015. godine, str. 10, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/03/04-06.02.2015.pdf>, pristupljeno 29. decembra 2016. godine.

Prvostepena presuda

Viši sud doneo je 26. juna 2015. godine presudu⁵¹⁷ kojom je okrivljenog Dragana Mitrovića i okrivljenog saradnika Žarka Miloševića oglasio krivim. Mitroviću je izrekao kaznu zatvora u trajanju od 15, a Miloševiću kaznu zatvora u trajanju od devet godina. Sud je okriviljene Mirka Opačića, Miroslava Milinkovića i Dragana Lončara oslobođio od optužbe.

Presudom je utvrđeno da su Milošević i Mitrović u oktobru 1991. godine, na lokaciji zvanoj Vodice, na obali Dunava u blizini Sotina, prilikom „pretresa terena“ koji je vršila oružana grupa sastavljena od pripadnika TO i stanice milicije, ubili civile Stjepana Štera i Snežanu Blažević. Takođe je utvrđeno da je Milošević u novembru mesecu 1991. godine u vinogradu pored Dunava u blizini Sotina ubio civila Marina Kušića.

Konačno, sud je utvrdio da su 27. decembra 1991. godine Milošević i Mitrović ubili 13 civila, žitelja Sotina hrvatske nacionalnosti. Njihovom ubistvu, po nalaženju suda, prethodila je odluka Miloševića i nekoliko meštana da se iz Sotina iseli određeni broj civila hrvatske nacionalnosti, kako bi se u njihove kuće uselile izbeglice srpske nacionalnosti koje su dolazile iz Zapadne Slavonije. Milošević je u prostorijama mesne zajednice, sa još ranije sačinjenog spiska civila hrvatske nacionalnosti, izdvojio i popisao 13 lica koja istog dana treba da se dovedu u prostorije stanice milicije, a da se sutradan odvedu na neku lokaciju van Sotina i ubiju. Sa tim spiskom otišao je zatim u stanicu milicije, gde je prisutnima saopštio da odmah treba da privedu i zadrže u prostorijama stanice navedena lica, što su ovi i učinili. Takođe je od optuženog Milinkovića, tada u svojstvu komandanta pozadinskog bataljona iz sastava 80. motorizovane brigade JNA i istovremeno komandanta mesta Sotin, zatražio vojni kamion sa vozačem, koji je ovaj i odobrio, ne znajući u koju svrhu će se kamion koristiti. Sa svojom odlukom da se civili streljaju, Milošević je upoznao okrivljenog Mitrovića, pripadnika milicije, pripadnika milicije zvanog „Cvole“ (sada pokojnog), još dvojicu pripadnika milicije protiv kojih je istraga za ovo krivično delo u prekidu i NN pripadnike milicije i TO, na šta su svi oni dobrovoljno pristali.

Civile koji su bili zatvoreni u prostorijama stanice uveli su u tovarni deo vojnog kamiona, a Milošević je seo kraj vozača, NN pripadnika JNA i rekao mu da krene prema putu za Tovarnik. Okrivljeni Mitrović, Lončar i NN pripadnici milicije i TO su ih pratili u nekoliko putničkih vozila. Nakon što su prošli kontrolni punkt bez provere i zadržavanja, skrenuli su na poljski put pored vinograda „Vupik“ u ataru sela Sotin i zaustavili se nekoliko stotina metara dalje, kraj odvodnog kanala. Civile su izveli iz kamiona i postrojili ih. Nakon kraće prepiske između oštećene Mirjane Raguž i Mitrovića, ovaj je u nju ispalio rafal iz automatske puške, a odmah zatim su u civile pucali svi prisutni osim Lončara i vozača vojnog kamiona. Svih 13 civila je smrtno stradalo.

⁵¹⁷ Presuda Višeg suda u Beogradu K-Po2 br. 2/14 od 26. juna 2015. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/10/Presuda_Sotin.pdf, pristupljeno 29. decembra 2016. godine.

Prilikom odmeravanja kazni, sud je Mitroviću kao olakšavajuće okolnosti cenio njegove porodične prilike, odnosno da je otac dvoje dece od kojih je jedno maloletno te da ih izdržava baveći se sezonskim poslovima, kao i protok vremena od izvršenog dela, dok mu je kao otežavajuće okolnosti cenio težinu izvršenog dela, nastupele posledice i brojnost žrtava.

Okrivljenog saradnika Žarka Miloševića sud je osudio na kaznu zatvora u trajanju od devet godina. Naime, okrivljeni saradnik je 28. juna 2013. godine sklopio sa TRZ-om sporazum o svedočenju, na osnovu kojeg mu je za izvršenje krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva utvrđena kazna zatvora u tom trajanju. Sud je, shodno ZKP-u, bio vezan ovim sporazumom u pogledu visine kazne koju je okrivljeni saradnik dogovorio sa TRZ-om.⁵¹⁸

Sud je oslobođio od optužbe Opačića, Lončara i Milinkovića. Po oceni suda, nije bilo dokaza da je Opačić kao predsednik mesne zajednice zajedno sa Miloševićem doneo odluku da se sa spiska civila hrvatske nacionalnosti koji će biti iseljeni iz Sotina izdvoji 13 civila koji će biti ubijeni. Takođe, sud je našao da nije bilo dokaza da se okrivljeni Milinković sa takvom odlukom saglasio i pomogao u njenoj realizaciji obezbeđivanjem vojnog kamiona sa vozačem kojim je 13 civila odvezeno na pogubljenje. Konačno, sud je našao da nema dokaza niti da je optuženi Lončar bio upoznat sa odlukom Miloševića da se streljaju civili, niti da je u njihovom streljanju učestvovao.

Ovakvu odluku sud je doneo ocenjujući da za osuđujuću presudu nije dovoljan samo iskaz okrivljenog saradnika, kojim tereti ostale optužene. Stoga je iskaz okrivljenog saradnika morao proveriti i ceniti zajedno sa svim drugim dokazima, iskazima ostalih optuženih i svedoka. Sud je prihvatio odbrane Lončara, Opačića i Milinkovića, ocenjujući ih kao logične i ubedljive, potkrepljene iskazima svedoka, a nije prihvatio delove iskaza okrivljenog saradnika u kojima samo on tereti ove optužene.

150

Pregled postupka 2016. godina

Drugostepena presuda

Odlučujući o žalbama TRZ-a i branioca okrivljenog Dragana Mitrovića, Apelacioni sud je 18. novembra 2016. godine doneo presudu⁵¹⁹ kojom je odbio žalbe kao neosnovane i potvrdio prvostepenu presudu.

Apelacioni sud je prihvatio stanovište prvostepenog suda da se samo na iskazu okrivljenog saradnika ne može zasnivati osuđujuća presuda, obzirom na to da ne postoji ni jedan drugi dokaz kojim bi se u odnosu na radnje okrivljenih Lončara, Opačića i Milinkovića njegov iskaz mogao proveriti. Imajući u vidu da je okrivljeni saradnik imao interes u tome da održi dobijeni status, njegov iskaz, po nalaženju

518 ZKP, član 326. stav 1.

519 Presuda Apelacionog suda u Beogradu Kž1 Po2 4/15 od 18. novembra 2016. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/12/Drugostepena_presuda_18.11.2016.pdf, pristupljeno 29. decembra 2016. godine.

Apelacionog suda, mora biti podvrgnut krajnje ozbiljnoj i temeljnoj proveri, „između ostalog i drugim izvedenim dokazima“.⁵²⁰

Nalazi FHP-a

Potraga za nestalima kroz procesuiranje ratnih zločina

Ovo je prvi predmet ratnih zločina u Srbiji koji je rezultirao pronalaskom nestalih osoba. Tokom istrage, u aprilu 2013. godine, na osnovu informacija koje je dao okrivljeni Žarko Milošević, u saradnji TRZ-a, DORH-a i Komisije za nestala lica Srbije i Hrvatske, na lokaciji u blizini mesta Sotin pronađeni su posmrtni ostaci 13 žrtava iz Sotina koje su likvidirane 27. decembra 1991. godine.⁵²¹ Nakon toga, Milošević je zaključio sa TRZ-om sporazum o svedočenju okrivljenog, koji je sud prihvatio svojim rešenjem od 17. jula 2013. godine.

Imajući u vidu brojnost zločina počinjenih tokom ratova u bivšoj Jugoslaviji i broj njihovih počinilaca, nije moguće očekivati da svi oni budu procesuirani. Stoga TRZ treba da ima strategiju prioritizacije predmeta koje će da pokreće. Obzirom na to da se još uvek preko 10.000 osoba iz ratova u bivšoj Jugoslaviji vode kao nestale,⁵²² TRZ bi u svom radu trebalo da se fokusira, između ostalog, na procesuiranje onih predmeta u kojima se žrtve vode kao nestale, a u cilju njihovog pronalaska. To je moralna obaveza koju Srbija duguje žrtvama, nadasve porodicama nestalih koje 20 godina traže svoje članove.

Predsednici Srbije, Crne Gore, Hrvatske i BiH su 2014. godine potpisali Deklaraciju o ulozi države u rešavanju pitanja nestalih osoba u vezi sa ratovima i povredama ljudskih prava. U članu 7 deklaracije, Srbija se obavezala da će prioritetno procesuirati one počinioce koji su odgovorni za prisilni nestanak osoba i za njihovo dalje skrivanje. Sa izuzetkom predmeta *Sotin*, Srbija do danas nije pokazala iskrenu posvećenost ovom cilju. Štaviše, nakon objavljanja Dosijea „Rudnica“ u kome je FHP predstavio dokaze koji ukazuju na to da je jedinica kojom je komandovao aktuelni načelnik Generalštaba Vojske Srbije, Ljubiša Diković, učestvovala u zločinima na Kosovu, čije su se žrtve 15 godina vodile kao nestale, a određeni broj se tako vodi i danas, predsednik Nikolić je putem medija TRZ-u uputio upozorenje da „pazi šta to kopa po Srbiji“. Ipak, Srbija će morati svoju nameru rešavanja sudsbine nestalih da dokaže, pre svega, procesuiranjem visokorangiranih počinilaca, između ostalog i zbog toga što samo oni imaju stvarni kapacitet da i dalje sprečavaju njihov pronalazak.

520 *Ibid*, str. 5.

521 TRZ, Saopštenje u slučaju *Sotin* povodom otkrivanja mesta na kojem se nalaze posmrtni ostaci stradalih civila, 19. april 2013. godine, dostupno na http://tuzilastvorz.org.rs/html_trz/VESTI_SAOPSTENJA_2013/VS_2013_04_19_CIR.pdf

522 Međunarodni komitet Crvenog krsta, „Nestale osobe na Zapadnom Balkanu“, jun 2015. godine, dostupno na <https://www.icrc.org/en/document/missing-persons-western-balkans>

Primena instituta sporazuma o svedočenju okrivljenog i ocena iskaza okrivljenog saradnika

Sporazum o svedočenju okrivljenog se primjenjuje u predmetima ratnih zločina od 2012. godine.⁵²³ Do danas, ovo je tek drugi sporazum koji je TRZ zaključilo sa okrivljenima.⁵²⁴ Cilj ovog instituta je da se svedočenjem okrivljenog doprinese lakšem i bržem dokazivanju navoda optužnice, za šta okrivljeni dobija benefit u vidu blažeg kažnjavanja. Međutim, očigledno je da se primena ovog instituta u ovom predmetu nije pokazala efikasnim u pravcu dokazivanja optužnice, jer su optuženi Opačić, Lončar i Milinković oslobođeni od krivične odgovornosti. Razlog tome je činjenica da sudovi nisu poklonili veru delovima iskaza okrivljenog saradnika Miloševića u kojima tereti ove optužene, s obzirom na to da takvi navodi nisu potkrepljeni i drugim dokazima. Iako sporazum o svedočenju okrivljenog nije u potpunosti potvrdio navode optužbe, dao je značajne rezultate, jer su otkriveni posmrtni ostaci 13 žrtava, i umnogome je doprineo utvrđivanju krivične odgovornosti okrivljenog Mitrovića za učešće u streljanju 13 hrvatskih civila.

Selektivna optužnica

Podignutom optužnicom nisu obuhvaćeni ni svi odgovorni, niti bitan segment događanja u Sotinu u kritičnom periodu – prisilno raseljavanje hrvatskog civilnog stanovništva. Iz iskaza okrivljenih i većeg broja svedoka očigledno je da je u inkriminisanom periodu iz Sotina planski proterano civilno stanovništvo hrvatske nacionalnosti. Treba imati u vidu da se ne samo u Sotinu, već i u drugim mestima u istom periodu vršilo organizovano iseljavanje hrvatskog stanovništva, kao što se navodi i u predmetu *Lovas*, te da su se za potrebe iseljavanja obezbeđivali autobusi koji su nesmetano prelazili preko svih punktova koje je kontrolisala tadašnja JNA i da su civili dolazili u Šid. Konstantnim izbegavanjem da se ovakvo postupanje procesuira, TRZ *de facto* štiti od odgovornosti pripadnike JNA, kao i druge predstavnike državnih organa.

152

Neprihvarene olakšavajuće okolnosti pri izricanju kazne

Konačno, sudu se može zameriti i što je prilikom odmeravanja kazne okrivljenom Draganu Mitroviću, kao olakšavajuće okolnosti cenio protok vremena od izvršenja dela i porodične prilike, što po stanovištu FHP-a nisu okolnosti koje se kod ove vrste krivičnih dela trebaju uzimati u obzir kao olakšavajuće.

523 Zakonik o krivičnom postupku, *Službeni glasnik RS* br. 121/12, 32/13 i 45/13, član 608.

524 Prvi sporazum o svedočenju okrivljenog TRZ je zaključilo u januaru 2013. godine sa jednim od okrivljenih u predmetu Ćuška.

VII. Predmet Beli Manastir⁵²⁵

PREGLED PREDMETA

Trenutna faza postupka: pravnosnažno okončan

Datum podizanja optužnice: 23. jun 2010. godine

Datum početka suđenja: 1. novembar 2010. godine

Postupajući tužilac: Dušan Knežević

Optuženi: Zoran Vukšić, Slobodan Strigić i Branko Hrnjak

Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142

Postupajuće veće	sudija Siniša Važić (predsednik veća) sudija Sretko Janković sudija Miodrag Majić sudija Omer Hadžiomerović sudija Nada Hadži-Perić
-------------------------	---

153

Broj optuženih: 3

Rang optuženih: nižerangirani

Broj žrtava: 24

Broj ispitanih svedoka: 68

Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 1

Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 0

Ključni događaji u izveštajnom periodu:

Apelacioni sud u Beogradu je 12. februara 2016. godine potvrdio prvostepenu presudu kojom su okrivljeni oglašeni krivim zbog krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva.

⁵²⁵ Predmet *Beli Manastir*, izveštaji sa suđenja i dokumenta iz predmeta dostupna na http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/beli_manastir.html, pristupljeno 10. oktobra 2016. godine.

Tok postupka

Pregled postupka do 2016. godine

Optužnica

Zoran Vukšić, Slobodan Strigić, Branko Hrnjak i Velimir Bertić su optuženi da su, kao pripadnici Jedinice za posebne namene SUP-a Beli Manastir (Republika Hrvatska), u periodu od avgusta do decembra 1991. godine u Belom Manastiru, vršili protivpravna zatvaranja, povrede telesnog integriteta, primenjivali mere zastrašivanja i terora, mučenja i nečovečnog postupanja prema civilima hrvatske nacionalnosti.⁵²⁶

Optužnica obuhvata sledeće događaje: (1) zlostavljanja i torturu nad civilima u SUP-u Beli Manastir; (2) napad na civilno stanovništvo u selu Kozarac⁵²⁷ (u kom je ubijen Ivo Malek, a Josip Vido i Matilda Vranić su ranjeni); (3) ubistvo Adama Barića i ranjavanje Ane Barić u naselju „Sudaraš“; (4) Ubistvo Vinka Čička i njegova tri sina: Ante, Mate i Ivana kod napuštenog salaša „Karaševo“ u blizini Belog Manastira.

Odbojka optuženih

Optuženi Zoran Vukšić, Slobodan Strigić i Velimir Bertić negirali su izvršenje krivičnog dela, dok je optuženi Branko Hrnjak priznao izvršenje dela, ali je naveo da ga nije izvršio svojevoljno.

154

Prvostepena presuda

Sudsko veće⁵²⁸ donelo je 19. juna 2012. godine prvostepenu presudu kojom je optužene oglasilo krivim po svim tačkama optužnice i osudilo Zorana Vukšića na maksimalnu kaznu zatvora u trajanju od 20 godina, Slobodana Strigića na 10, Branka Hrnjaka na pet i Velimira Bertića na jednu godinu i šest meseci zatvora.⁵²⁹ Obrazlažući izrečenu presudu, predsednik veća je naveo da odgovornost za ovaj zločin snose i lica koja su bila nadredena optuženima, jer su za pojedine zločine znala, ali ih nisu sankcionisala, što je u kasnijem periodu doprinelo izvršenju zločina nad porodicom Čičak.⁵³⁰

526 Optužnica TRZ broj KTRZ5/09 od 23. juna 2010. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/images/stories/pdf/sudjenje za ratne zloocene/srbija/Zoran_Vuksic_i_dr/Beli_Manastir_optuznica.pdf, pristupljeno 10. oktobra 2016. godine.

527 Selo Kozarac udaljeno je 10 km jugoistočno od Belog Manastira.

528 Sastav veća: sudija Dragan Mirković, predsednik veća, sudije Olivera Andelković i Tatjana Vuković, članice veća.

529 Presuda Višeg suda u Beogradu u predmetu *Beli Manastir*, K.Po2 br. 45/2010. od 19. juna 2012. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2013/12/Beli-Manastir-Prvostepena-presuda.pdf>, pristupljeno 10. oktobra 2016. godine.

530 Transkript sa objave presude od 19. juna 2012. godine, srt. 15, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/05/39-19.06.2012-presuda1.pdf>, pristupljeno 2. novembra 2016. godine.

Žalbeni postupak

Odlučujući po žalbama, Apelacioni sud doneo je 29. marta 2013. godine drugostepenu presudu kojom je potvrdio prvostepenu presudu u odnosu na okrivljenog Velimira Bertića, a ukinuo je u odnosu na optužene Zorana Vukšića, Slobodana Strigića i Branka Hrnjaka i predmet vratio prvostepenom суду на ponovni postupak i odluku.⁵³¹ Između ostalog, суд је naveo да nisu u dovoljnoj meri bile obra-zložene odlučujuće činjenice vezane za ubistvo Mate, Ante, Ivana i Vinka Čička, odnosno da postoji nesaglasnost između odbrane Branka Hrnjaka i materijalnih dokaza i mišljenja veštaka medicinske struke.⁵³²

Ponovljeni postupak

Ponovljeni postupak počeo je pred izmenjenim većem⁵³³ 25. septembra 2013. godine. Da bi u pot-punosti razjasnio sve detalje koji bi bili od značaja za utvrđivanje načina na koji su ubijeni Čičkovi, a na osnovu kojih bi se mogli ocenjivati navodi odbrane optuženih, ispitana su i dva veštaka: dr Dušan Dunjić, veštak medicinske struke i Milan Kunjadić, balističar.

Završne reči stranaka bile su planirane za februar 2014. godine, ali je sudska veće odlučilo da ponovo otvorí glavni pretres, kako bi ponovno ispitalo veštake medicinske i balističke struke, radi dodatnih razjašnjenja u njihovim nalazima.

Oba veštaka ostala su pri svojim nalazima, a veštak balističke struke izvršio je dopunu svog nalaza tako što je precizno definisao vrstu municije koja je korišćena prilikom ubistva Čičkova.

155

Prvostepena presuda u ponovljenom postupku

Viši sud doneo je 29. maja 2015. godine presudu⁵³⁴ kojom je okrivljene Zorana Vukšića, Slobodana Strigića i Branka Hrnjaka oglasio krivim i osudio ih na iste kazne kao i prvom prvostepenom pre-sudom: Zorana Vukšića na kaznu zatvora u trajanju od 20, Slobodana Strigića na kaznu zatvora u trajanju od 10 i Branka Hrnjaka na kaznu zatvora u trajanju od pet godina.

⁵³¹ Presuda Apelacionog suda u Beogradu Kž1 Po2 7/12 od 29. marta 2013. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2013/12/Beli-Manastir-Drugostepena-presuda.pdf>, pristupljeno 10. oktobra 2016. godine.

⁵³² U svojoj odbrani, Hrnjak je tvrdio da je optuženi Vukšić ubio nožem u vrat Matu Čičku, ali da u njega nije pucao. Izjašnjavajući se o povredama koje je zadobio pok. Mato, veštak medicinske struke Dušan Dunjić naveo je da je Mato zadobio ustrelnu povredu na glavi. Takođe, prema fotodokumentaciji koja je sačinjena prilikom uvidaja pri pronalasku tela Čičkova, zaključuje se da su sve žrtve pronađene na jednom mestu, dok Hrnjak navodi da je Vukšić poslednjeg člana porodice Čičak ubio na drugoj lokaciji, odnosno na desetak metara od kombijata, te da su se, nakon njihovog ubistva, ne pomerajući tela Čičkova, vratili u Beli Manastir. Ovu razliku između navoda odbrane Hrnjaka i materijalnih dokaza prvostepeni sud nije analizirao.

⁵³³ Sastav veća: sudija Dragan Mirković, predsednik veća, sudije Mirjana Ilić i Bojan Mišić, članovi veća.

⁵³⁴ Presuda Višeg suda u Beogradu predmetu *Beli Manastir* K.Po2 29.05.2016. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/10/Prvostepena_presuda_u_ponovljenom_postupku_Beli_Manastir.pdf, pristupljeno 10. oktobra 2016. godine.

FHP je od predsednika Višeg suda zatražio dozvolu za snimanje objave presude, međutim zahtev je bez obrazloženja odbijen.

Sudsko veće oglasilo je krivim Zorana Vukšića za ubistvo Adama Barića i pokušaj ubistva njegove supruge Ane Barić, za napad na civilno stanovništvo u selu Kozarac i ranjavanje civila Josipa Vida, te za nečovečno postupanje i povrede telesnog integriteta prema licima koja su bila zatvorena u prostorijama SUP-a Beli Manastir.

U odnosu na ubistvo Mate, Ivana, Vinka i Ante Čičak, nesporno je utvrđeno da su iz stanice milicije Beli Manastir, gde su jedno vreme bili zatvoreni, odvedeni do napuštenog salaša Karašovo. Sud je utvrdio da su Vukšić i Madžarac prvo iz vozila izveli Matu Čička, kojeg je optuženi Vukšić ubio nožem u vrat. Nakon toga su Vukšić, Madžarac, Strigić i Hrnjak, iz vozila izveli Ivana, pa Vinka Čička. Odvodili su ih do mesta na kojem je prethodno ubijen Mate Čičak i ubijali ih tako što je u njih iz pištolja pucao okrivljeni Vukšić. Konačno su sva četvorica iz vozila izveli Antu Čička i odveli ga na isto mesto, gde je u njega pucao iz pištolja Vukšić, a nakon što je pao, u njega, kao i u ranije pale oštećene, i okrivljeni Strigić ispaljuje više projektila iz svoje automatske puške.

Prilikom odmeravanja kazni, sud je svim optuženima kao olakšavajuće okolnosti cenio porodične prilike i vreme koje je proteklo od izvršenja dela, a Strigiću i Hrnjaku i neosudivanost. Branku Hrnjaku je sud takođe od olakšavajućih okolnosti cenio i držanje pred sudom, koje se ogleda u priznanju i iskrenom kajanju. Kao otežavajuće okolnosti je sud cenio pobude iz kojih je delo izvršeno, okolnosti pod kojima je izvršeno i težinu nastupelih posledica. Vukšiću je cenjena ranija osuđivanost, dok otežavajućih okolnosti nije našao na strani Hrnjaka.

156

Pregled postupka 2016. godina

Drugostepena presuda

Odlučujući o žalbama, Apelacioni sud je 12. februara 2016. godine u celosti potvrdio prvostepenu presudu u ponovljenom postupku, našavši da je prvostepeni sud pravilno i potpuno utvrdio činjenično stanje, pravilno primenio materijalno pravo i doneo pravilnu odluku o kaznama.⁵³⁵

---

⁵³⁵ Presuda Apelacionog suda u Beogradu u predmetu *Beli Manastir*, Kž1Po2 6/15, od 12. februara 2016. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/05/Drugostepena_presuda_12.02.2016.pdf, pristupljeno 10. oktobra 2016. godine.

Nalazi FHP-a

Dugo trajanje postupka

Prvostepena presuda u ponovljenom postupku je pregledna, bez nepotrebnih detalja i ponavljanja i sa solidnom pravnom analizom.⁵³⁶ O utvrđenim činjenicama sud je u presudi dao valjane razloge i otklonio nejasnoće iz prvostepene presude, a izrečene kazne mogu se smatrati primerenim. Međutim, do kvalitetne prvostepene presude, koja je i potvrđena, došlo se tek u ponovljenom postupku, u kojem je sud, nakon završetka dokaznog postupka, ponovo otvorio glavni pretres kako bi razjasnio određene činjenice. Sve ovo ukazuje da je prvi prvostepeni postupak vođen površno i nepripremljeno, što je dovelo do neopravdanog odugovlačenja postupka. Naime, glavni pretres u ovom predmetu počeo je krajem 2010. godine, i da je prvostepeni sud temeljito proveo prvostepeni postupak, predmet bi bio znatno ranije pravnosnažno okončan.

Zabrana snimanja objave presude

FHP je 26. maja 2015. godine poslao zahtev predsedniku Višeg suda u Beogradu da mu odobri snimanje javne objave presude u ovom predmetu. Svoj zahtev FHP je zasnovao na Zakonu o procesuiranju ratnih zločina, koji predviđa da „snimanje glavnog pretresa u cilju javnog prikazivanja može odobriti predsednik suda po pribavljenom mišljenju stranaka“.⁵³⁷ U svom odgovoru, predsednik Višeg suda u Beogradu Aleksandar Stepanović naveo je samo da snimanje objavljivanja presude „nije odobreno“, bez ikakvog dodatnog obrazloženja.

157

Zakon o procesuiranju ratnih zločina ne zahteva eksplicitno obrazloženje odluke o zabrani snimanja suđenja. Pa ipak, obrazložena sudska odluka predstavlja neupitni standard vladavine prava i ljudskog prava na pravično suđenje. Kako ESLJP navodi u svojoj praksi: „Samo davanjem obrazložene odluke može postojati javni nadzor nad sprovođenjem pravde.“⁵³⁸ Takođe, ZKP nalaže da „rešenje veća o isključenju javnosti mora biti obrazloženo i javno objavljeno“.⁵³⁹ Kako zabrana snimanja suđenja, koja su inače javna, suštinski predstavlja jedan vid ograničenja javnosti suđenja, relevantna odredba ZKP je morala analogno biti primenjena i u ovom slučaju.

Izmenama Zakona o procesuiranju ratnih zločina iz 2009. godine olakšan je postupak snimanja ovih predmeta u odnosu na druge sudske postupke, upravo jer je prepoznata potreba da se javnost upozna sa činjenicama i dokazima o počinjenim ratnim zločinima. Međutim, za više od 12 godina procesuiranja ratnih zločina u Srbiji, javnost nije imala priliku da vidi ni jedno svedočenje žrtava, počinilaca

⁵³⁶ Presuda Višeg suda u Beogradu u predmetu *Beli Manastir*, K.po2 br. 9/13, od 29. maja 2015. godine, str. 49-60, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/10/Prvostepena_presuda_u_ponovljenom_postupku_Beli_Manastir.pdf, pristupljeno 16. oktobra 2016. godine.

⁵³⁷ Zakon o procesuiranju ratnih zločina, član 16a.

⁵³⁸ Vidi npr. Presudu ESLJP u predmetu *Suominen protiv Finske* (predstavka br. 37801/97), 1. jul 2003. godine, par. 37.

⁵³⁹ Član 365 ZKP.

i svedoka ratnih zločina koji učestvuju u ovim predmetima, niti objavljivanje neke presude. Za razliku od Srbije, u BiH, Hrvatskoj i na Kosovu se suđenja za ratne zločine redovno snimaju i prikazuju preko sredstava javnog informisanja.⁵⁴⁰

Nadređeni optuženih nisu obuhvaćeni optužnicom

Iako je već tokom objave prve presude sudske veće istaklo da odgovornost za ovaj zločin snose i lica koja su bila nadređena optuženima,⁵⁴¹ TRZ nije proširilo optužnicu kako bi ih obuhvatilo. Naime, sudske veće je zaključilo da su nadređeni optuženima bili upoznati sa tim da su pojedini zločini izvršeni, ali nisu preduzeli mere da ih sankcionisu, čime su doprineli da se u kasnijem periodu izvrši zločin nad članovima porodice Čičak.

Neprocesuiranje visokorangiranih pripadnika oružanih snaga je nakon deset godina suđenja za ratne zločine pred domaćim sudovima već hroničan problem u radu i kredibilitetu TRZ-a, i osnovna kritika koja se upućuje TRZ-u od strane međunarodne javnosti.⁵⁴² Do danas je samo šest optuženih od strane TRZ-a imalo neku od viših pozicija u vojnim, policijskim ili političkim hijerarhijama.⁵⁴³ Ovakva situacija uslovila je reakciju sudske veće u predmetu *Beli Manastir*, ali i sudske veće prilikom izricanja presuda u predmetima *Lovas* i *Čuška*.⁵⁴⁴

Protok vremena kao olakšavajuća okolnost

158

Prilikom donošenja obe prvostepene presude, sud je kao olakšavajuću okolnost na strani optuženih cenio i protok vremena od izvršenja dela. Ova okolnost se, kao olakšavajuća, pored ovog postupka, ce-

540 Videti izveštaj FHP-a, „Pravo javnosti da zna o suđenjima za ratne zločine”, str. 34-38, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/11/Analiza_ratnih_zlocina_Book_SRБ.pdf

541 Transkript sa objave presude od 19. juna 2012. godine, srt. 15, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/05/39-19.06.2012-presuda1.pdf>, pristupljeno 10. oktobra 2016. godine.

542 Fred Abrahams, „Dispatches: In Kosovo, Justice Welcome, But Incomplete”, 14. februar 2014. godine, dostupno na: <http://www.hrw.org/news/2014/02/18/dispatches-kosovo-justice-welcome-incomplete>, pristupljeno 13. maja 2014. godine; Bogdan Ivićević, „Uprkos okolnostima: Krivični postupci za ratne zločine u Srbiji“ (Beograd: Međunarodni centar za tranzicionu pravdu, 2007), str. 8; Evropska komisija, „Izveštaj o napretku Srbije za 2013. godinu“, 16. oktobar 2013. godine, dostupno na http://www.seio.gov.rs/upload/documents/eu_dokumenta/godisnji_izvestaji_ek_o_napretku/izvestaj_ek_2013.pdf, pristupljeno 10. oktobra 2016. godine; Evropska komisija, Izveštaj o napretku Srbije za 2015. godinu, 10. novembar 2015., dostupno na http://www.seio.gov.rs/upload/documents/eu_dokumenta/godisnji_izvestaji_ek_o_napretku/godinji_izvestaj_15_final.pdf, pristupljeno 10. oktobra 2016. godine.

543 Toplica Miladinović, poručnik Vojske Jugoslavije (predmet *Čuška*), Pavle Gavrilović, kapetan Vojske Jugoslavije (predmet *Trnje*), Slobodan Medić, komandant jedinice „Škorpioni“ (predmet *Škorpioni*), Radoslav Mitrović, komandant 37. odreda Posebnih jedinica policije (predmet *Suva Reka*); Branko Grujić, predsednik Privremene vlade opštine Zvornik (predmet *Zvornik II*) i Miodrag Dimitrijević, potpukovnik Jugoslovenske narodne armije (predmet *Lovas*).

544 Transkript objave prvostepene presude u predmetu *Lovas* dostupan na: <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2012/12/197-26.06.2012-objava.pdf>; Transkript objave prvostepene presude u predmetu *Čuška* dostupan na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/04/93-11.02.2014_objava_presude.pdf, str 33.

nila u više postupaka pred prvostepenim sudom.⁵⁴⁵ FHP je u svojim izveštajima kontinuirano ukazivao da se protok vremena od izvršenja dela ne bi smeо ceniti kao olakšavajuća okolnost u predmetima ratnih zločina, budući da ovo krivično delo ne zastareva.⁵⁴⁶ Odlučujući u žalbenom postupku, takav stav zauzeo je i Apelacioni sud,⁵⁴⁷ što predstavlja pozitivan pomak u praksi i važnu instrukciju prvostepenom суду za budući rad, ali je, na žalost, izostalo obrazloženje. Obrazloženje je bilo neophodno, imajući u vidu brojnost ranije okončanih postupaka u kojima je protok vremena od izvršenja dela prvostepeni sud cenio kao olakšavajuću okolnost.

Izostanak mera za nesmetano vođenje postupka

Slobodan Strigić, koji je 12. februara 2016. godine pravnosnažno osuđen na kaznu zatvora u trajanju do 10 godina zbog ratnog zločina, uhapšen je 12. aprila 2016. godine u Švajcarskoj po poternici Biroa Interpola u Zagrebu. Naime, Državno odvjetništvo Republike Hrvatske je ustupilo TRZ-u dokaze u ovom predmetu na osnovu međusobnog Sporazuma o saradnji i progona učinilaca krivičnih dela ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i drugih dobara zaštićenih Međunarodnim pravom, zaključenog 2006. godine. Po sporazumu, država koja ustupa dokaze, ne zatvara predmet pred domaćim

⁵⁴⁵ Videti npr. Presuda Okružnog suda u Beogradu u predmetu *Đakovica*, K.v.br 4/05 od 18. septembra 2006. godine, str. 38; presuda Višeg suda u Beogradu u predmetu *Prijedor*, Kpo2 4/2011 od 28. novembra 2011. godine, str. 37; presuda Višeg suda u Beogradu u predmetu *Stara Gradiška*, Kpo2 br 32/2010 od 25. juna 2010. godine, str. 36; presuda Višeg suda u Beogradu u predmetu *Tenja (Radivoj)*, Kpo2 38/2010 od 17. novembra 2010. godine, str. 48; presuda Okružnog suda u Beogradu u predmetu *Ovčara II*, K.V br 2/2005 od 30. januara 2006. godine, str. 50; presuda Višeg suda u Beogradu u predmetu *Zvornik II*, Kpo2 br. 28/2010 od 22. novembra 2010. godine, str. 301-303; presuda Okružnog suda u Beogradu u predmetu *Suva Reka*, K.V. 2/2006 od 23. aprila 2009. godine, str. 188-190; presuda Okružnog suda u Beogradu u predmetu *Podujevo II*, K.V 4/2008 od 18. juna 2009. godine, str. 60-61; presuda Višeg suda u Beogradu u predmetu *Medak*, Kpo2 br. 36/2010 od 15. juna 2010. godine, str. 46-47; presuda Okružnog suda u Beogradu u predmetu *Slunj*, K.V. br. 4/2007 od 8. jula 2008. godine, str. 43; presuda Okružnog suda u Beogradu u predmetu *Ovčara IV*, K.V: 9/2008 od 23. juna 2009. godine str. 57-58; presuda Okružnog suda u Beogradu u predmetu *Ovčara I*, K.V. 4/2006 od 12. marta 2009. godine, str 249-250; presuda Okružnog suda u Beogradu u predmetu *Grubišno Polje*, K.V. 5/08 od 27. maja 2009. godine, str 29; presuda Okružnog suda u Beogradu u predmetu *Zvornik I*, K.br. 5/2005 od 12. juna 2008. godine, str. 183; presuda Okružnog suda u Beogradu u predmetu *Škorpioni*, K.V. 6/2005 od 10. aprila 2007. godine, str. 116-117; presuda Okružnog suda u Beogradu u predmetu *Stari Majdan*, K.V. 3/2009 od 7. decembra 2009. godine, str. 36; presuda Višeg suda u Beogradu u predmetu *Rastovac*, K.Po2 47/2010 od 23. septembra 2011. godine, str 43; presuda Višeg suda u Beogradu u predmetu *Zvornik III i IV*, K.Po2 23/2010 od 8. decembra 2011. godine, str 123-124; presuda Višeg suda u Beogradu u predmetu *Lički Osik*, K. Po2 17/2011 od 16. marta 2012. godine, str 64-65; presuda Višeg suda u Beogradu u predmetu *Vukovar*, K.Po2 40/2010 od 1. novembra 2010. godine, str. 22-23; presuda višeg suda u Beogradu u predmetu *Banski Kovačevac*, K.Po2 25/2010 od 15. marta 2010. godine, str 35.

⁵⁴⁶ Videti u: Fond za humanitarno pravo, „Izveštaj o suđenjima za ratne zločine u Srbiji u 2012. godini“ (Beograd, FHP 2013), str 62, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2013/01/Izvestaj-o-sudjenjima-za-rz-2012-SRP-ff.pdf>, pristupljeno 10. oktobra 2016. godine; Fond za humanitarno pravo, „Izveštaj o suđenjima za ratne zločine u Srbiji u 2013. godini“ (Beograd, FHP 2014) str. 53., dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/07/Izvestaj-o-sudjenjima-za-ratne-zlo%C4%8Dine-u-Srbiji-u-2013.-godini-ff.pdf>, str. 53., pristupljeno 10. oktobra 2016. godine; Fond za humanitarno pravo, „Izveštaj o suđenjima za ratne zločine u Srbiji tokom 2014-2015. godine“ (Beograd, FHP 2015) str. 14, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/03/Izvestaj-o-sudjenjima-za-ratne-zločine-u-Srbiji-tokom-2014.-i-2015.-godine.pdf>, pristupljeno 10.oktobra 2016. godine.

⁵⁴⁷ Presuda Apelacionog suda u Beogradu u predmetu *Beli Manastir*, Kž1Po2 6/15, od 12. februara 2016. godine, str. 12, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/05/Drugostepena_presuda_12.02.2016.pdf, pristupljeno 10. oktobra 2016. godine.

pravosuđem, pa je iz tog razloga bila na snazi poternica iz Republike Hrvatske. Opravdano se, međutim, postavlja pitanje kako se moglo dozvoliti da osoba koja je osuđena za tako teško krivično delo na kaznu zatvora u trajanju od 10 godina mogla nesmetano kretati van zemlje, odnosno zašto nije primenjena neka od mera za obezbedenje nesmetanog vođenja postupka, u šta spada i postupak kojim se obezbeđuje da osuđeni bude upućen na izdržavanje kazne. Merom zabrane napuštanja boravišta uz oduzimanje putne isprave mogla se izbeći ovakva situacija kojom se narušava kredibilitet domaćeg pravosuda.⁵⁴⁸

---

548 Videti npr. član 188 ZKP.

VIII. Predmet Tuzlanska kolona⁵⁴⁹

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: pravnosnažno okončan	
Datum podizanja optužnice: 9. novembar 2007. godine	
Datum početka suđenja: 22. februar 2008. godine	
Postupajući tužilac: Milan Petrović	
Optuženi: Ilija Jurišić	
Krivično delo: upotreba nedozvoljenih sredstava borbe, KZ SRJ, član 148	
Postupajuće veće	sudija Omer Hadžiomerović (predsednik veća) sudija Sonja Manojlović sudija Nada Hadži-Perić sudija Sretko Janković sudija Miodrag Majić
Broj optuženih: 1 Rang optuženih: srednjerangiran Broj žrtava: najmanje 101 Broj ispitanih svedoka: 100	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 0 Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 0
Ključni događaji iz izveštajnog perioda: Presuda Apelacionog suda u Beogradu kojom je Ilija Jurišić oslobođen od optužbe postala je dostupna javnosti.	

161

⁵⁴⁹ Predmet *Tuzlanska kolona*, izveštaji sa suđenja i dokumenta iz predmeta dostupna na http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/tuzlanska_kolona.html

Tok postupka

Pregled postupka do 2016. godine

Optužnica

Optuženi Ilija Jurišić se optužnicom TRZ-a od 9. novembra 2007. godine teretio da je 15. maja 1992. godine u Tuzli (BiH), u svojstvu dežurnog u Operativnom štabu Službe javne bezbednosti u Tuzli, izdao naredbu za napad na kolonu JNA koja je mirno prolazila kroz Tuzlu. Tom prilikom lišen je života najmanje 51 pripadnik JNA, dok je najmanje 50 pripadnika JNA ranjeno. Ovaj napad je u optužnici TRZ-a kvalifikovan kao upotreba nedozvoljenih sredstava borbe, jer su ovim napadom prekršeni sporazumi o mirnom povlačenju jedinica JNA iz BiH i Tuzle.⁵⁵⁰ Konkretno, delo je kvalifikovano kao perfidija, odnosno „akt kojim se uliva poverenje protivniku da ga navede da veruje da ima pravo, ili da je obavezан da prihvati zaštitu po pravilima međunarodnog prava koja se primenjuju u oružanom sukobu, s namerom da se izneveri to poverenje“⁵⁵¹

Odbрана optuženog

Optuženi se branio da nije imao nikakvih saznanja o dogovoru između komandanta kasarne i organa vlasti Tuzle o izlasku vojske iz Tuzle, kao i da nije imao komandna ovlašćenja, već da je samo, kada su sa terena pripadnici policije javili da se na njih iz vojne kolone otvara vatrica, preneo naredbu svog starešine Meše Bajrića: „Na vatru odgovoriti vatrom.“

162

Presude tokom prvog suđenja

Prvostepenom presudom od 28. septembra 2009. godine sud je prihvatio sve navode iz optužnice, te optuženog oglasio krivim i osudio na kaznu zatvora u trajanju od 12 godina.⁵⁵² Zbog propusta prvo-stepenog suda da utvrди niz ključnih činjenica, poput postojanja sporazuma o povlačenju i ovlašćenja optuženog, Apelacioni sud⁵⁵³ je, odlučujući o žalbama branilaca i TRZ-a, morao otvoriti glavni pretres kako bi izveo dokaze koje je prвostepeni sud propustio da izvede. Apelacioni sud je 11. oktobra 2010. godine doneo rešenje kojim je uvažio žalbe odbrane, ukinuo presudu i predmet vratio prвostepenom

⁵⁵⁰ Optužnica TRZ broj KTRZ 5/04 od 9. novembra 2007. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/images/stories/pdf/sudjenje_za_ratne_zlocine/srbija/Tuzlanska_kolona/Optuznica-Tuzlanska_kolona.pdf, pristupljeno 17. oktobra 2016. godine. Precizirana optužnica TRZ broj KTRZ od 18. septembra 2009. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2012/02/Precizirana-optu%C5%BEnica.pdf>, pristupljeno 17. oktobra 2016. godine.

⁵⁵¹ Član 37 Dopunskog protokola I uz Ženevske konvencije.

⁵⁵² Presuda Okružnog suda u Beogradu u predmetu *Tuzlanska kolona* broj KV.br.5/2007 od 28. septembra 2009. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/01/tuzlanska_kolona_prvostepena_presuda-28.09.2009..pdf, pristupljeno 17. oktobra 2016. godine.

⁵⁵³ Sastav veća: sudija Siniša Važić, predsednik veća, sudije Sonja Manojlović, Omer Hadžiomerović, Sretko Janković i Miodrag Majić, članovi veća.

sudu na ponovno suđenje, ali pred potpuno izmenjenim većem.⁵⁵⁴ Apelacioni sud je zaključio, između ostalog, da nije na pouzdan način utvrđeno postojanje sporazuma o povlačenju.

Detaljnu analizu prvog suđenja FHP je dao u Izveštaju o suđenjima za ratne zločine u Srbiji u 2010. godini.⁵⁵⁵

Ponovljeno suđenje

Odeljenje Višeg suda⁵⁵⁶ je u ponovljenom postupku, 2. decembra 2013. godine, donelo identičnu presudu kao i u prvom i okriviljenog osudilo na kaznu zatvora u trajanju od 12 godina.⁵⁵⁷

Odlučujući o žalbama branilaca, Apelacioni sud je odlučio da ponovo otvorí pretres. Tokom 2015. godine ispitana su dva sudska veštaka.

Veštak vojne struke Mile Stojković je u svemu ostao pri ranije datom nalazu, navodeći da raspoloživi dokazi ukazuju na dva moguća scenarija. Prema prvom, moguće je da je sve bilo pripremljeno za napad na vojnu kolonu, sa elementima zasede. Međutim, prema drugom mogućem scenariju – radilo se o akciji preventivnog karaktera, a do otvaranja vatre je došlo jer su se stvari otroke kontroli.

Veštak Slobodan Jovičić koji je vršio akustičku analizu pucnjave na Brčanskoj Malti u Tuzli, takođe je ostao kod datog nalaza i mišljenja. Između ostalog, veštak je našao da je drugi rafal ispaljen samo pola sekunde nakon prvog, te da su se lica koja su ih ispalila bila „jedno drugom na nišanu”.

163

Apelacioni sud u Beogradu doneo je 25. decembra 2015. godine presudu⁵⁵⁸ kojom je Iliju Jurišić oslobođio od optužbe da je izvršio krivično delo upotrebe nedozvoljenih sredstava borbe.

Sud je našao da u konkretnom slučaju nije bilo neposrednih dokaza da je okriviljeni Ilija Jurišić izvršio krivično delo za koje se tereti, a da ni činjenice koje su neposredno utvrđene ne predstavljaju indicije iz kojih bi se takav zaključak mogao izvesti kao jedino mogući.

Presuda je postala **javno dostupna 4. marta 2016. godine.**

554 Rešenje Apelacionog suda u predmetu *Tuzlanska kolona* broj KŽ1 Po2 5/10 od 11. oktobra 2010. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/01/tuzlanska_kolona_drugostepena_odeluka.pdf, pristupljeno 17. oktobra 2016. godine.

555 Videti u: Fond za humanitarno pravo, „Izveštaj o suđenjima za ratne zločine u Srbiji u 2010. godini“ (Beograd: FHP 2011), str. 18-20, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/04/Izvestaj_o-domacim-sudjenjima-za-r-zl_srpski.pdf, pristupljeno 17. oktobra 2016. godine.

556 Sastav veća: sudija Dragan Mirković, predsednik veća, sudije Mirjana Ilić i Bojan Mišić, članovi veća.

557 Presuda Višeg suda u Beogradu u predmetu *Tuzlanska kolona* broj K.Po2 53/10 od 2. decembra 2013. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/12/Prvostepena_presuda_u_ponovljenom-postupku_02.12.2013..pdf, pristupljeno 17. oktoba 2016. godine.

558 Presuda Apelacionog suda u Beogradu u predmetu *Tuzlanska kolona*, KŽ1Po2 5/14, od 25. decembra 2015. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/05/Drugostepena_presuda_u_ponovljenom-postupku_25.12.2015.pdf, pristupljeno 17. oktobra 2016. godine.

Nalazi FHP-a

Nerazjašnjeno činjenično stanje od strane prvostepenog suda

Prvostepeni sud ni u ponovljenom postupku nije razjasnio ključne činjenice za donošenje presude, iako je na njih Apelacioni sud ukazao prilikom ukidanja prve presude.

Naime, ostalo je nerazjašnjeno da li je između predstavnika vlasti u Tuzli i komandanta kasarne Miletta Dubajića postignut sporazum o napuštanju kasarne 15. maja 1992. godine, te da li je za isti znao i optuženi, kako se to u presudi navodi. Za ovakav zaključak suda u ponovljenom postupku dato je isto obrazloženje kao i u prvoj presudi, odnosno da je neologično da optuženi, kao član Operativnog štaba, nije upoznat sa dogовором око izlaska vojske из Tuzle. Sporazum о mirnom povlačењу JNA из BiH prvostepeni sud nije mogao da pribavi, ali je zaključio da nepostojanje pismenog dokaza ne znači da sporazum nije postignut, jer se putem sredstava javnog informisanja znalo о povlačењу JNA из BiH, kao i да су pre kritičnog događaja mnoge jedinice JNA, povlačeći se из Bosne, prošle kroz Tuzlu. Apelacioni sud je ipak zaključio da nije dokazano da takav sporazum postoji.

Takođe je ostalo nerazjašnjeno kako je prvostepeni sud nesporno zaključio da je postojao perfidni plan Operativnog štaba SJB Tuzla za napad na vojnu kolonu, kada je veštak vojne struke objasnio da su u isto vreme moguća dva scenarija – postavljena zaseda, koja je dozvoljeno sredstvo borbe, ili samo demonstracija sile u cilju odvraćanja. Apelacioni sud je zaključio da je postojanje perfidnog plana nedokazana činjenica.

164

Potpuno je nesporno da se utvrđivanje činjenica može vršiti ne samo putem neposrednih dokaza, već i putem posrednih dokaza, odnosno indicija. Međutim, u sudskej praksi utvrđeno je pravilo dokazivanja putem indicija, na način da indicije moraju delovati kao čvrst zatvoreni krug koji dozvoljava samo jedan opravdan zaključak u odnosu na relevantnu činjenicu, te da objektivno isključuje mogućnost bilo kakvog drugog zaključka u odnosu na istu činjenicu.⁵⁵⁹ U postupku protiv Ilije Jurišića, na datim primerima očigledno je da prvostepeni sud ovo pravilo nije poštovao i da je oba prvostepena postupka sproveo bez ozbiljne analize svih izvedenih dokaza. Ovo takođe ukazuje i na mogućnost da razlozi za donošenje obe osuđujuće presude u prvom stepenu nisu bili isključivo pravne, već i političke prirode.

Pogrešna primena pravila međunarodnog humanitarnog prava

TRZ je delo koje se Jurišiću stavlja na teret kvalifikovalo kao „perfidiju“ kao ratni zločin. Kvalifikaciju dela TRZ nije obrazložilo u optužnici, već je samo navelo postojanje „perfidnog plana“, kao i da su „sporazum i odluka [o mirnom povlačenju] komandi JNA ulivali poverenje da tokom izmeštanja neće biti napadnuti“, te da je postojala „namera da se izigra stvoreno poverenje“. Sudovi ovakvu kvalifikaciju

---

⁵⁵⁹ *Ibid*, str. 25.

nisu doveli u pitanje. Naime, zaključak sudova je bio da je napad na kolonu JNA bio perfidan postupak zato što je prekršio sporazum o mirnom povlačenju JNA, kojim se stvorilo poverenje na strani JNA da neće biti napadnuta.

Član 37 I dopunskog protokola uz Ženevske konvencije to ovako formuliše: „Akti kojima se uliva poverenje protivniku da ga navede da veruje da ima pravo, ili da je obavezan da prihvati zaštitu po pravilima međunarodnog prava koja se primenjuju u oružanom sukobu, s namerom da se izneveri to poverenje, predstavljaju perfidne postupke.“ U protokolu se dalje navode primeri perfidnih postupaka poput pretvaranja da je neko nesposoban za borbu, da je civil ili da ima drugi zaštićeni status. Svi primeri ponuđeni u protokolu se odnose na slučajeve izigravanja poverenja zasnovanog na zaštiti koje određene kategorije osoba uživaju prema Ženevskim konvencijama. Stoga ostaje nejasno iz teksta da li se ovaj član uopšte može primeniti u slučajevima poput *Tuzlanske kolone*, u kom poverenje nije zasnovano na zaštićenom statusu, već na sporazumu o povlačenju.

Da član protokola o perfidiji uopšte nije predviđen da se primeni u ovakvim slučajevima, proizilazi i iz običajnih pravila međunarodnog humanitarnog prava. Naime, postoje dva izdiferencirana pravila: 1) perfidija – koja odgovara definiciji sadržanoj u Protokolu I i definiciji primenjenoj u ovom slučaju⁵⁶⁰ i 2) „zaključivanje sporazuma o prekidu borbe sa namerom da se iznenada napadne protivnik koji se na sporazum oslanja“⁵⁶¹. Činjenica da međunarodno pravo razdvaja ove dve situacije, jasno stavlja do znanja da napadanje protivnika nakon sporazuma o prekidu borbe, kakva je navodno situacija bila i u slučaju *Tuzlanske kolone*, nije isto što i perfidija. Štaviše, ovakvog stava su i MKCK i Međunarodni krivični sud, koji smatraju da bi podvođenje kršenja sporazuma pod perfidiju predstavljalo neosnovano proširenje definicije perfidije.⁵⁶²

Stoga, TRZ se u optužnici pozvalo na pogrešna pravila međunarodnog prava, odnosno protokol koji je neprimenjiv, a sud ga je primenio, čime je povređen krivični zakonik i omogućeno korišćenje redovnih i vanrednih pravnih lekova. Nesumnjivo je da su TRZ, Viši i Apelacioni sud morali da obrazlože kvalifikaciju dela, njegove elemente i odnos sa dokazanim činjenicama u postupku. TRZ je takođe moralo u optužnici da se za predmetno krivično delo pozove na međunarodno običajno pravo.

Mens rea

Bilo da je zabranjena radnja perfidija ili zaključivanje sporazuma o prekidu borbe sa namerom da se iznenada napadne protivnik koji se na sporazum oslanja, oba dela zahtevaju specifičnu nameru – da je sporazum zaključen, odnosno preduzeta druga radnja za sticanje poverenja, *u nameri* da se napadne druga strana, odnosno da se drugoj strani na taj način umanji spremnost za borbu, odnosno odbrana

⁵⁶⁰ Međunarodni komitet crvenog krsta, Baza običajnog međunarodnog humanitarnog prava, Pravilo 65, dostupno na http://www.icrc.org/customary-ihl/eng/docs/v1_rul_rule65.

⁵⁶¹ *Ibid*, Pravilo 64.

⁵⁶² Tužilaštvo Međunarodnog krivičnog suda, „Izveštaj o situaciji u Republici Koreji“ (2014), par. 55, dostupno na <https://www.icc-cpi.int/iccdocs/otp/SAS-KOR-Article-5-Public-Report-ENG-05Jun2014.pdf>

i potom napadne. Dakle, ukoliko je sporazum potpisana u dobroj veri, ili čak samo delimično u dobroj veri, ne može biti govora o ovim krivičnim delima.⁵⁶³

Neophodni subjektivni element za bilo koje od navedena dva dela je izuzetno teško dokazati, posebno u okolnostima u kojima nije dokazano ni postojanje samog sporazuma. Uprkos tome, ispitivanje i obrzlaganje ovog elementa je izostalo kako u optužnici, tako i u presudama. Iz optužnice je očigledno da TRZ ne poznaje vrstu psihičkog odnosa koja je potrebna za postojanje nekog od ovih krivičnih dela. Naime, u optužnici se navodi da je optuženi izdao naredbu za napad „u nameri da se izigra stvoreno poverenje“, i to je jedini put kada se u optužnici pominje psihički odnos okrivljenog prema delu. Za postojanje nekog od krivičnih dela, neophodno je da je namera postojala u vreme zaključivanja sporazuma, a ne prilikom napada. Sudovi su nadalje u sve tri presude nekritički preuzezeli TRZ-ovu netačnu kvalifikaciju krivičnog dela.⁵⁶⁴

Neprofesionalni rad TRZ-a i prvostepenog suda

Jedna od ključnih „činjenica“ na kojima se zasniva optužba tokom čitavog postupka je postojanje Sporazuma o mirnom izvlačenju JNA sa teritorije BiH, koji je optuženi navodno prekršio. Međutim, sporazum nikada nije dostavljen sudu. Da takav sporazum nije postojao govori se u izveštaju od 30. maja 1992. godine Generalnog sekretara UN Butrosa Galija, u kom je rečeno da sastanak u Skoplju između predstavnika BiH i SRJ nije rezultirao sporazumom.⁵⁶⁵

166

Štaviše, zamenik tužioca u ovom predmetu je pred Vestminsterskim sudom u Londonu priznao da takav akt nije potpisana, kada je učestvovao u postupku pred ovim sudom u vezi sa izručenjem Ejupa Ganića.⁵⁶⁶ Iako je odbrana predlagala da se ova presuda izvede kao dokaz, ni prvostepeni ni drugostepeni sudovi to nisu prihvatili.⁵⁶⁷

563 Tužilaštvo Međunarodnog krivičnog suda, „Izveštaj o situaciji u Republici Koreji (2014)“, par. 56, dostupno na <https://www.icc-cpi.int/iccdocs/otp/SAS-KOR-Article-5-Public-Report-ENG-05Jun2014.pdf>

564 Presuda Okružnog suda u Beogradu u predmetu *Tuzlanska kolona* broj KV.br.5/2007 od 28. septembra 2009. godine, str. 142, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/01/tuzlanska_kolona_prvostepena_presuda-28.09.2009.pdf, pristupljeno 17. aprila 2015. godine; Rešenje Apelacionog suda u predmetu *Tuzlanska kolona* broj KŽ1 Po2 5/10. od 11. oktobra 2010. godine, str. 5-6, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/01/tuzlanska_kolona_drugostepena_oluka.pdf, pristupljeno 17. aprila 2015. godine; Presuda Višeg suda u Beogradu u predmetu *Tuzlanska kolona* broj K.Po2 53/10 od 2. decembra 2013. godine, str. 41-42, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/12/Prvostepena_presuda_u_ponovljenom_postupku_02.12.2013.pdf, pristupljeno 17. oktobra 2016. godine.

565 Izveštaj generalnog sekretara UN Butrosa Galija S/24049 od 30 maja 1992. godine.

566 Prevod odluke Vestminsterskog suda dostupan na http://www.slobodnaevropa.org/content/ejup_ganic_srbija_izrucenje_sud_presuda/2122565.html, para. 37, pristupljeno 17. oktobra 2016. godine.

567 Presuda Višeg suda u Beogradu u predmetu *Tuzlanska kolona* broj K.Po2 53/10 od 2. decembra 2013. godine, str. 43, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/12/Prvostepena_presuda_u_ponovljenom_postupku_02.12.2013.pdf, pristupljeno 17. oktobra 2016. godine; Presuda Apelacionog suda u Beogradu u predmetu *Tuzlanska kolona*, KŽ1Po2 5/14, od 25. decembra 2015. godine, str. 26, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/05/Drugostepena_presuda_u_ponovljenom_postupku_25.12.2015.pdf, pristupljeno 17. oktobra 2016. godine.

Regionalna saradnja

Istraga u ovom predmetu je istovremeno vođena u Srbiji i u BiH, te je odmah po hapšenju optuženog, Ministarstvo pravde BiH tražilo njegovo izručenje i ustupanje predmeta, ali je taj zahtev odbijen.⁵⁶⁸ Paralelne istrage tužilaštava iz regiona vođene su i u drugim predmetima, poput *Dobrovoljačke ulice*.⁵⁶⁹ Osim što predstavljaju nerazumno trošenje resursa za efektivno procesuiranje ratnih zločina, one se po pravilu koriste u političke svrhe kako bi se pravio balans između predmeta u kojima su žrtve srpske nacionalnosti i predmeta u kojima su žrtve nesrpske nacionalnosti. Početkom 2013. godine, zaključen je Protokol o saradnji između TRZ-a i Tužilaštva BiH, čiji je jedan od osnovnih ciljeva upravo izbegavanje paralelnih istraga. Shodno odredbama Protokola, u roku od tri meseca od njegovog potpisivanja obe strane su u obavezi da obaveste jedna drugu o postupcima koje vode protiv državljanu druge strane, i da to čine i u budućim postupcima.⁵⁷⁰

---

568 Videti u: Fond za humanitarno pravo, „Izveštaj o suđenjima za ratne zločine u Srbiji u 2008. godini“ (Beograd: FHP 2009), str. 16, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/images/stories/pdf/izvestaji/Izvestaj_sudjenja_post_YU_knj_blok-BHS.pdf, pristupljeno 17. oktobra 2016. godine.

569 Tužilaštvo za ratne zločine, „Zahtev za sprovodenje istrage protiv Ejupa Ganića i drugih“ (saopštenje za štampu), 26. februar 2009. godine.

570 Protokol Tužilaštva Bosne i Hercegovine i Tužilaštva za ratne zločine Republike Srbije o saradnji u progonu počinilaca krivičnih dela ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida, potpisani 31. januara 2013. godine od strane tužioca za ratne zločine Republike Srbije Vladimira Vukčevića i zamenice glavnog tužioca BiH Jadranke Lokmić-Misirače.

Pravnosnažno okončani predmeti pred sudovima opšte nadležnosti

I. Predmet Kobre⁵⁷¹

PREGLED PREDMETA																			
Trenutna faza postupka: pravnosnažno okončan																			
Datum podizanja optužnice: 22. jun 2012. godine																			
Datum početka suđenja: 24. septembar 2015. godine																			
Postupajući tužilac: Ivan Stanojević																			
Optuženi: Šicér Maljoku/Shyqeri Maloku, Džafer Gaši/Xhafer Gashi, Demuš Gacaferi/Demush Gacaferi, Dem Maljoku/Demë Maloku, Argon Isufi/Agron Isufi, Anton Čuni/Anton Quni, Alija Rabit/Alija Rabit i Rustem Beriša/Rustem Berisha																			
Krivično delo: terorizam, KZ SRJ, čl. 125																			
168	<table><tbody><tr><td></td><td>Sudija Vera Milošević (predsednica veća)</td></tr><tr><td></td><td>Sudija Ljiljana Miljković</td></tr><tr><td>Postupajuće veće</td><td>Sudija Gordana Pavlović</td></tr><tr><td></td><td>Sudija Gorana Mitić</td></tr><tr><td></td><td>Sudija Slobodan Stojilković</td></tr><tr><td>Broj optuženih: 8</td><td></td></tr><tr><td>Rang optuženih: nižerangirani - bez čina</td><td>Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 1</td></tr><tr><td>Broj žrtava: 12</td><td>Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 0</td></tr><tr><td>Broj ispitanih svedoka: 0</td><td></td></tr></tbody></table>		Sudija Vera Milošević (predsednica veća)		Sudija Ljiljana Miljković	Postupajuće veće	Sudija Gordana Pavlović		Sudija Gorana Mitić		Sudija Slobodan Stojilković	Broj optuženih: 8		Rang optuženih: nižerangirani - bez čina	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 1	Broj žrtava: 12	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 0	Broj ispitanih svedoka: 0	
	Sudija Vera Milošević (predsednica veća)																		
	Sudija Ljiljana Miljković																		
Postupajuće veće	Sudija Gordana Pavlović																		
	Sudija Gorana Mitić																		
	Sudija Slobodan Stojilković																		
Broj optuženih: 8																			
Rang optuženih: nižerangirani - bez čina	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 1																		
Broj žrtava: 12	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 0																		
Broj ispitanih svedoka: 0																			
Ključni događaji u izveštajnom periodu: Doneta drugostepena presuda kojom je pravnosnažno okončan postupak																			

⁵⁷¹ Predmet *Kobre*, izveštaji sa suđenja i dokumenta iz predmeta dostupna na http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/grupa_kobre.html, pristupljeno 31. oktobra 2016. godine.

Tok postupka

Pregled postupka do 2016. godine

Optužnica

U ovom predmetu prvu optužnicu podiglo je vojno tužilaštvo 1999. godine, da bi, nakon prelaska vojnih predmeta na tužilaštva i sudove opšte nadležnosti, Više javno tužilaštvo u Nišu optužnicu više puta preciziralo, a poslednji put 4. februara 2016. godine. Optuženi se terete da su kao pripadnici terorističke jedinice OVK – „Kobre“, u septembru 1998. godine na jugoslovensko-albanskoj granici postavili nagazne mine, na koje je 30. septembra 1998. godine na putu između karaula „Maja čoban“ i „Morina“ naletelo vojno vozilo, kojom prilikom je jedan pripadnik VJ poginuo a četiri su ranjena. Zatim su istog dana iz zasede, u reonu karaule „Košare“ napali pripadnike VJ, kojom prilikom je pet vojnika poginulo a dva su ranjena.⁵⁷²

S obzirom da su okriviljeni nedostupni državnim organima Republike Srbije jer se nalaze na teritoriji Kosova, kao i da se njihovo prisustvo u dužem vremenskom periodu nije moglo obezbediti, suđeno im je u odsustvu. Prvu presudu u ovom postupku doneo je 15. novembra 2011. godine Viši sud u Kosovskoj Mitrovici, kojom su optuženi oglašeni krivim i osuđeni na kazne zatvora u trajanju od po 15 godina. Odlučujući po žalbi branioca, Apelacioni sud u Nišu ukinuo je prvostepenu presudu u predmet vratio na ponovni postupak, a Vrhovni kasacioni sud odredio je 9. aprila 2013. godine Viši sud u Nišu kao nadležan za dalje postupanje.

169

Ispitani svedoci, uglavnom pripadnici VJ, opisali su same događaje, navodeći kako su u napadu iz zasede stradali vojnici, ali o izvršiocima nisu mogli da daju nikakve podatke.

U dokaznom postupku sud je prikazao dokumentarni film „Napad Oslobođilačke vojske Kosova na karaulu Košare“ koji je obezbeđen iz arhiva 138. brigade OVK „Agim Ramadani“ i video-zapis „Izgubljeni tragovi Agima Ramadanija“ u kojima su prikazane aktivnosti oko organizovanja i izvođenja terorističkih akcija i prikazani svi optuženi.

---

⁵⁷² Izmenjena optužnica Višeg javnog tužilaštva u Nišu broj KT 257/13 od 1. oktobra 2015. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/12/Optuznica_Sicer_Maljoku_i_dr.pdf, pristupljeno 31. oktobra 2016. godine.

Pregled postupka 2016. godina

Prvostepena presuda

Viši sud u Nišu⁵⁷³ doneo je 17. februara 2016. godine presudu⁵⁷⁴ kojom je optužene oglasio krivim za po dva krivična dela terorizma i osudio ih na jedinstvene kazne zatvora u trajanju od po 15 godina. Prilikom odmeravanja kazni, sud nije našao ni jednu olakšavajuću okolnost na strani optuženih, dok je kao otežavajuće okolnosti cenio činjenice da je u terorističkom napadu poginulo više mlađih ljudi, a više njih zadobilo telesne povrede.

Drugostepena presuda

Odlučujući o žalbi branioca, Apelacioni sud u Nišu⁵⁷⁵ odbio je žalbu kao neosnovanu i potvrdio prvo-stepenu presudu.⁵⁷⁶

Nalazi FHP-a

Zaostali „vojni predmeti”

Ovaj predmet je jedan od više stotina predmeta vojnih tužilaštava koji su nakon ukidanja vojnog pravosuđa u Srbiji 2004. godine prešli u nadležnost civilnih tužilaštava. Iako do danas nije urađena sveobuhvatna analiza zaostalih vojnih predmeta, sudeći prema aktuelnom predmetu protiv pripadnika OVK, preuzetim predmetima za ratne zločine koji su doveli do ozbiljnog narušavanja odnosa između Srbije i Hrvatske,⁵⁷⁷ kao i oceni predstavnika TRZ-a,⁵⁷⁸ FHP zaključuje da značajan broj tzv. vojnih predmeta ne ispunjava minimalne pravne standarde, te da su često pokretani u političke svrhe.

Zakonom o preuzimanju nadležnosti vojnih sudova, vojnih tužilaštava i vojnog pravobranilaštva iz 2004. godine, vojni predmeti su prešli u nadležnost civilnih tužilaštava. Ovim zakonom je takođe u nadležnost TRZ-a prešlo preko 100 vojnih predmeta, koji su bili kvalifikovani kao ratni zločini, ali je

⁵⁷³ Sastav veća: sudija Nebojša Žikić, predsednik veća, Sudija, Grozdanka Jovanović, sudije porotnici Ljiljana Marković, Olivera Nikolić-Paskaš i Slaviša Stošić, članovi veća.

⁵⁷⁴ Presuda Višeg suda u Nišu u predmetu *Kobre*, 1 K.br. 184/13 od 17. februara 2016. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/11/Prvostepena_presuda_17.02.2016.pdf, pristupljeno 22. novembra 2016. godine.

⁵⁷⁵ Sastav veća: sudija Vera Milošević, predsednica veća, sudije Ljiljana Miljković, Gordana Pavlović, Gorana Mitić i Slobodan Stojiljković, članovi veća.

⁵⁷⁶ Presuda Apelacionog suda u Nišu u predmetu *Kobre*, 1 Kž.1 br. 437/16 od 26. maja 2016. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/11/Drugostepena_presuda_26.05.2016.pdf, pristupljeno 22. novembra 2016. godine.

⁵⁷⁷ „Analiza procesuiranja ratnih zločina u Srbiji u periodu od 2004. do 2013. godine“, str. 25.

⁵⁷⁸ *Ibid*, str. 21.

veliki broj tih predmeta zatvoren jer su, kako navodi TRZ,⁵⁷⁹ očigledno bili motivisani političkim, a ne pravnim razlozima.

Kvalifikacija dela

Čak i pod prepostavkom da je predmet protiv bivših pripadnika OVK ispunjavao materijalne i procesne standarde za njegovo dalje vođenje od strane civilnih tužilaštava, dela opisana u optužnici bi eventualno mogla predstavljati samo ratne zločine. U tom slučaju, ovaj predmet je moralo da preuzme TRZ i oceni da li su opisana dela kažnjiva po međunarodnom humanitarnom pravu i, shodno tome, nastavi gonjenje ili od njega odustane. Naime, optuženi su bili pripadnici jedne strane u oružanom sukobu i u vreme događaja iz optužnice, odnosno u septembru 1998. godine, na Kosovu se već odvijao oružani sukob između oružanih snaga SRJ i OVK, pa bi stoga krivično delo u ovim okolnostima predstavljalo ratni zločin, a ne krivično delo terorizma. I MKSJ⁵⁸⁰ i TRZ⁵⁸¹ su utvrdili da se u septembru 1998. godine na Kosovu odvijao oružani sukob.

Suđenje u odsustvu

Optuženi nisu bili dostupni organima gonjenja Republike Srbije, pa im se stoga sudilo u odsustvu na osnovu člana 381 ZKP koji ovakav proces dopušta kada su optuženi u bekstvu ili nedostupni državnim organima, ali „samo kada postoje naročito opravdani razlozi“. FHP smatra da u ovom slučaju takvi razlozi nisu postojali.

171

Zabранa suđenja u odsustvu za ratne i druge zločine prema međunarodnom pravu je danas standard, uspostavljen, između ostalog, da bi se sprečila politička suđenja. Brojni nacionalni sistemi i međunarodni sudovi predviđaju zabranu suđenja u odsustvu. Između ostalih, Privremena misija Ujedinjenih nacija za Kosovo (UNMIK) je regulativom iz 2001. godine zabranila suđenja u odsustvu za kršenja međunarodnog humanitarnog prava;⁵⁸² ZKP BiH u potpunosti zabranjuje suđenja u odsustvu;⁵⁸³ Rimski statut Međunarodnog krivičnog suda to takođe čini,⁵⁸⁴ itd.

Prema rezoluciji Komiteta ministara Evrope o kriterijumima za postupke koji se vode u odsustvu optuženog, optuženom se ne sme suditi u odsustvu ako je moguće i poželjno da mu se sudi u drugoj

579 „Analiza procesuiranja ratnih zločina u Srbiji u periodu od 2004. do 2013. godine“, str. 21.

580 Videti prвостепenu presudu MKSJ u predmetu *Haradinaj i drugi*, par. 100, dostupno na <http://www.icty.org/x/cases/haradinaj/tjug/en/080403.pdf>.

581 Videti optužnicu TRZ u predmetu *Ljubenić*, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/03/Optuznica_07_04_2014.pdf.

582 Regulativa UNMIK-a br. 2001/1 od 12. januara 2001. godine, dostupno na <http://www.unmikonline.org/regulations/2001/reg01-01.html>, pristupljeno 31. oktobra 2016. godine.

583 Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, *Službeni glasnik Bosne i Hercegovine* br. 3/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07, 15/08, 58/08, 12/09, 16/09, 93/09, 72/13, član 247.

584 Rimski statut Međunarodnog krivičnog suda, član 63.

državi, odnosno u drugoj jurisdikciji.⁵⁸⁵ Imajući u vidu Protokol o saradnji između UNMIK-a i SRJ⁵⁸⁶ koji predviđa razmenu informacija u krivičnim stvarima i mogućnost ustupanja krivičnih dosjeva, kao i činjenicu da su osnovana Specijalizovana veća Kosova za zločine počinjene tokom rata na Kosovu,⁵⁸⁷ FHP smatra da je suđenje osmorici pripadnika OVK trebalo prepustiti pravosudnim institucijama na Kosovu, odnosno specijalnom tužilaštvu sa kojim je Srbija obećala punu saradnju.⁵⁸⁸

Nedostatak dokaza i neobrazložena odgovornost okriviljenih u presudama

Okriviljeni su oglašeni krimenima za izvršenje dva krivična dela terorizma u kojima su postupali kao saizvršioci, a da o odlučujućim činjenicama na osnovu kojih je sud to utvrdio nisu u presudama dati jasni i uverljivi razlozi. Umesto obrazloženja, sudovi su se koristili frazama i uopštenim navodima. Odluka o krivičnoj odgovornosti optuženih zasniva se isključivo na video-snimačima, na kojima se pojavljuju, pored većeg broja drugih NN pripadnika OVK, i optuženi. Prvostepeni sud njihovu odgovornost obrazlaže samo navodom da se „svi optuženi koji su identifikovani i koji se tokom celog video-zapisa veličaju i hvale za izvedene napade kritičnim prilikama“⁵⁸⁹ Iz toga je prvostepeni sud zaključio „da su isti svakako imali aktivno učešće i u jednom i u drugom terorističkom napadu a da je pored njih bilo i 30 drugih NN pripadnika tzv. OVK“⁵⁹⁰ Međutim, nigde se u presudi ne navode radnje koje su optuženi preduzimali, niti njihova pojedinačna odgovornost. Shodno tome, u prvostepenoj presudi ne postoji obrazloženje u vezi sa njihovim oblikom učešća u izvršenju krivičnog dela.

172

Takvu neobrazloženu i činjenično neosnovanu presudu Apelacioni sud je u potpunosti potvrdio, takođe bez obrazloženja: „U odnosu na navode žalbe o tome da nisu utvrđene radnje koje je svako od optuženih preduzeo ovaj sud nalazi da iz izvedenih dokaza proizilazi da su optuženi postupali u saizvršilaštvu, koje u smislu člana 22 KZ SRJ, postoji kada više lica učestvovanjem u radnji izvršenja ili na drugi način, zajednički izvrše krivično delo.“⁵⁹¹ Štaviše, Apelacioni sud zaključuje da „nije od bitnog značaja utvrditi činjenicu ko je od optuženih podmetnuo mine, a ko je otvorio vatru iz streljačkog naoružanja i raketenih bacača na pripadnike granične službe vojske i ko je od optuženih naneo oštećenima koje povrede, posebno kada se ima u vidu da su optuženi radnje preuzeli sa još preko

585 Rezolucija Komiteta ministara Saveta Evrope br. (75) 11.

586 Protokol o policijskoj saradnji između privremene misije UN za Kosovo (UNMIK) i Savezne vlade Savezne Republike Jugoslavije i Republike Srbije.

587 Videti veb stranicu suda, dostupno na <https://www.scp-ks.org/sr>

588 „Dačić obećao svu pomoć za tužilaštvo za zločine OVK“, 10. novembar 2016. godine, dostupno na <http://www.mfa.gov.rs/sr/index.php/pres-servis/vesti-od-znacaja?year=2016&month=11&day=14&modid=77&lang=lat>; „Formirana Radna grupa za rasvetljavanje zločina na KiM“, *Tanjug*, 19. oktobar 2015. godine, dostupno na <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/dosije/aktuelno.292.html:572651-Formirana-Radna-grupa-za-rasvetljavanje-zločina-na-KiM>, pristupljeno dana 31. oktobra 2016. godine.

589 Presuda Višeg suda u Nišu u predmetu *Kobre*, 1 K.br. 184/13 od 17. februara 2016. godine, str. 19, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/11/Prvostepena_presuda_17.02.2016..pdf, pristupljeno 9. januara 2017. godine.

590 *Ibid*, str. 21.

591 Presuda Apelacionog suda u Nišu u predmetu *Kobre*, 1 Kž.1 br. 437/16 od 26. maja 2016. godine, str. 7, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/11/Drugostepena_presuda_26.05.2016.pdf, pristupljeno 22. novembra 2016. godine.

trideset neidentifikovanih lica”⁵⁹² Nezainteresovanost Apelacionog suda za pojedinačne radnje svakog od optuženih ne predstavlja odstupanje samo od prakse sudova u predmetima ratnih zločina,⁵⁹³ već i od celokupne krivične prakse sudova u Srbiji koja zahteva individualizaciju radnje svakog od navodnih saizvršilaca, odnosno da sud tačno utvrdi u čemu se sastoji radnja izvršenja krivičnog dela u odnosu na svakog od učesnika.⁵⁹⁴

---

592 *Ibid.*

593 Videti presude Apelacionog suda u predmetima *Lovas, Beli Manastir i Čuška*.

594 Videti npr. Rešenje Vrhovnog suda Kž. 760/95 od 20.09.1996. godine, Presuda Vrhovnog suda Srbije Kž. 1515/97 od 20.10.1999. godine u: Simić, „Zbirka sudskeh odluka iz krivičnopravne materije“, Beograd, 2000, knjiga treća, str. 21 – 22, 25. Videti i Gojko Pantović, „Saizvršilaštvo u predmetima ratnih zločina u Srbiji“ u: „Analiza aktuelnih pitanja u postupcima za ratne zločine“, dostupno na <http://www.bgcentar.org.rs/bgcentar/wp-content/uploads/2016/11/Analiza-ratnih-zlocina-Book-SRB.pdf>

II. Predmet Kušnin/Kushnin⁵⁹⁵

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: pravnosnažno okončan	
Datum podizanja optužnice: 19. jul 2002. godine	
Datum početka suđenja: 16. septembar 2002. godine	
Postupajući tužilac: Ivan Stanojević	
Optuženi: Rade Radojević, Danilo Tešić i Mišel Seregi	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142	
Postupajuće veće: sudija Jelena Pavlović (predsednica veća)	
Broj optuženih: 3 Rang optuženih: niže i srednje rangirani Broj žrtava: 2 Broj ispitanih svedoka: 22	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 2 Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 0
Ključni događaji u izveštajnom periodu: Pravnosnažno okončan	

174

⁵⁹⁵ Predmet *Kušnin*, izveštaji sa suđenja i dokumenta iz predmeta dostupni na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/kusnin.html>

Tok postupka

Pregled postupka do 2016. godine

Optužnica

Prvu optužnicu u ovom predmetu podiglo je Vojno tužilaštvo u Nišu 19. jula 1999. godine,⁵⁹⁶ a nju je, tokom postupka, konačno preciziralo Više javno tužilaštvo u Nišu 26. juna 2012. godine.⁵⁹⁷

Okrivljeni Zlatan Mančić, Rade Radivojević, Danilo Tešić i Mišel Seregi se terete da su početkom aprila 1999. godine u selu Kušnin (opština Prizren, Kosovo) ubili dva civila albanske nacionalnosti, a neke opljačkali.⁵⁹⁸

Prvo suđenje

Vojni sud u Nišu, nakon sprovedenog postupka, tokom kojeg su optuženi Mišel Seregi i Danilo Tešić priznali izvršenje krivičnog dela, doneo je u oktobru 2002. godine presudu, kojom je sve optužene oglasio krivim zbog krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva i osudio ih na kazne zatvora u rasponu od tri do sedam godina.⁵⁹⁹ Vrhovni vojni sud u Beogradu, koji je tada bio nadležan za odlučivanje o žalbama stranaka,⁶⁰⁰ doneo je u maju 2003. godine presudu kojom je izrekao strože zatvorske kazne optuženima, u rasponu od pet do 14 godina.⁶⁰¹ Ovu presudu ukinuo je u novembru 2005. godine Vrhovni sud Srbije,⁶⁰² odlučivši da su zahtevi branilaca

175

596 Optužnica Vojnog tužilaštva u Nišu broj VTK br. 2696/2000 od 19. jula 2000. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/images/stories/pdf/sudjenje_za_ratne_zlocine/srbija/Temaj/Kusnin-Zlatan_Mancic_i_dr.-19.07.2002.-optuznica.pdf, kao i Izmenjena optužnica Vojnog tužilaštva u Nišu VTK br. 2696/2000 od 16. septembra 2002. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/images/stories/pdf/sudjenje_za_ratne_zlocine/srbija/Temaj/Kusnin-Zlatan_Mancic_i_dr.-16.09.2002.-precizirana_optuznica.pdf, pristupljeno 10. februara 2017. godine.

597 Precizirana optužnica Višeg javnog tužilaštva u Nišu broj KT 98/10 od 26. juna 2012. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2012/07/Kusnin-izmenjena-optuznica-26-06-2012.pdf>, pristupljeno 10. februara 2017. godine.

598 Izmenjena optužnica Vojnog tužilaštva u Nišu VTK br. 2696/2000 od 16. septembra 2002. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/images/stories/pdf/sudjenje_za_ratne_zlocine/srbija/Temaj/Kusnin-Zlatan_Mancic_i_dr.-16.09.2002.-precizirana_optuznica.pdf, pristupljeno 10. februara 2017. godine.

599 Presuda Vojnog suda u Nišu u predmetu *Kušnin* broj IK br. 258/2002 od 11. oktobra 2002. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/images/stories/pdf/sudjenje_za_ratne_zlocine/srbija/Temaj/Kusnin-Zlatan_Mancic_i_dr.-11.10.2002.-presuda_Vojnog_suda_u_Nisu.pdf, pristupljeno 10. februara 2017. godine.

600 Vojni sudovi kao redovni sudovi bili su nadležni da sude za krivična dela koja učine vojna lica i određena krivična dela koja učine druga lica, a odnose se na odbranu i bezbednost zemlje, kao i u sporovima u vezi sa službom u Vojski Jugoslavije; Zakon o vojnim sudovima, *Službeni list SRJ* br. 11/95, 1/96, 74/99, 3/02, 37/02, član 1. Ovaj zakon prestao je da važi 1. januara 2005. godine, kada je nadležnost vojnih sudova prešla na sudove opšte nadležnosti; Zakon o preuzimanju nadležnosti vojnih sudova, tužilaštava i vojnog pravobranilaštva, *Službeni glasnik RS* br. 137/04, član 2.

601 Presuda Vrhovnog vojnog suda u predmetu *Kušnin* broj II K 45/03 od 22. maja 2003. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/images/stories/pdf/sudjenje_za_ratne_zlocine/srbija/Temaj/Kusnin-Zlatan_Mancic_i_dr.-22.05.2003.-presuda_Vrhovnog_vojnog_suda.pdf, pristupljeno 10. februara 2017. godine.

602 Od 1. januara 2005. godine, nadležnost vojnih sudova prešla je na sudove opšte nadležnosti; Zakon o preuzimanju nadležnosti vojnih sudova, tužilaštava i vojnog pravobranilaštva, *Službeni glasnik RS* br. 137/04, član 2.

za ispitivanje zakonitosti pravnosnažnih presuda osnovani, pa je predmet vraćen prvostepenom sudu na ponovno suđenje.⁶⁰³

Ponovljeno suđenje

Ponovljeno suđenje počelo je u junu 2007. godine pred Okružnim sdom u Nišu.⁶⁰⁴ Zbog promene predsednika i sastava postupajućeg veća, suđenje je 2010. godine počelo iz početka.

Viši sud u Nišu⁶⁰⁵ doneo je u avgustu 2012. godine presudu kojom su optuženi oglašeni krivim i osuđeni na kazne zatvora: Zlatan Mančić u trajanju od 14 godina, Rade Radojević u trajanju od devet godina, Danilo Tešić u trajanju od sedam godina i Mišel Seregi u trajanju od pet godina.⁶⁰⁶

Presudom je utvrđeno da su optuženi početkom aprila 1999. godine, kao pripadnici Vojske Jugoslavije, i to Zlatan Mančić kao starešina organa bezbednosti,⁶⁰⁷ Rade Radojević kao komandir prvog streljačkog voda,⁶⁰⁸ a Danilo Tešić i Mišel Seregi kao vojnici prvog streljačkog voda u okviru 549. motorizovane brigade VJ, ubili civile albanske nacionalnosti – Miftara i Selmana Temaja iz sela Kušnin. Miftara i Selmana Temaja su vojnici priveli Mančiću, koji je sa njima obavio razgovor, a zatim naredio optuženom Tešiću da ih ubije. Takođe je naredio Radojeviću da odredi drugog vojnika koji će zajedno sa Tešićem ubiti civile. Postupajući po naređenju, optuženi Radojević naredio je optuženom Seregiju da zajedno sa Tešićem ubije civile. Tešić je ubio jednog civila tako što ga je pogodio hicem iz automatske puške u potiljak, a Seregi je drugog upucao u leđa. Potom je Tešić prišao jednom civilu koji je davao znake života i ispalio mu još jedan hitac u glavu. Nakon toga, u nameri da prikriju tragove ubistva, Tešić i Seregi su zapalili leševe.

176

Protiv ove presude žalbe su izjavili branioci okrivljenih. Apelacioni sud u Nišu je, odlučujući o žalbama, u decembru 2013. godine doneo rešenje kojim je ukinuo presudu i predmet vratio prvostepenom sudu na ponovno suđenje. Takođe je, u odnosu na optuženog Zlatana Mančića, koji je u međuvremenu preminuo, obustavio krivični postupak.⁶⁰⁹

⁶⁰³ Presuda Vrhovnog suda Srbije u predmetu *Kušnin*, broj Kzp. VP 3/05, 4/05 i 5/05, od 24. novembra 2005. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2013/12/Presuda-Vrhovnog-suda-Srbije-24.11.2005.pdf>, pristupljeno 17. februara 2017. godine.

⁶⁰⁴ 2004. godine vojni sudovi ukinuti su Zakonom o prenošenju nadležnosti vojnih sudova, vojnih tužilaštava i vojnog pravobranilaštva na organe država članica, tako što je u Republici Srbiji ova nadležnost preneta na okružne sude u Novom Sadu, Nišu i Beogradu, kao I na Vrhovni sud Srbije.

⁶⁰⁵ Tokom reforme pravosuđa, Zakonom o uredenju sudova, koji je počeo da se primenjuje od 01.01.2010. godine, određeno je da Viši sud u prvom stepenu sudi i za krivična dela ratnih zločina.

⁶⁰⁶ Presuda Višeg suda u Nišu u predmetu *Kušnin*, broj 2K.br. 46/10 od 3. avgusta 2012. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2013/10/Prvostepena-presuda-Kusnin.pdf>, pristupljeno 10. februara 2017. godine.

⁶⁰⁷ U vreme izvršenja dela aktivno vojno lice sa činom majora.

⁶⁰⁸ U vreme izvršenja dela aktivno vojno lice sa činom potporučnika.

⁶⁰⁹ Rešenje Apelacionog suda u Nišu u predmetu *Kušnin* broj 7Kž.1.4373/12 od 13. decembra 2013 godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/01/Resenje_Apelacionog_suda.pdf, pristupljeno 10. februara 2017. godine.

Apelacioni sud je našao da je prvostepena presuda doneta uz bitnu povredu odredaba krivičnog postupka jer nema razloga o odlučujućim činjenicama, kao i da činjenično stanje nije potpuno i pravilno utvrđeno. Prvostepenom суду se замера što je identitet žrtava i način njihovog ubistva utvrdio na osnovu posrednih dokaza. Naime, Apelacioni sud je smatrao da je neophodno pribaviti zapisnik o ekshumaciji i obdukciji pronađenih posmrtnih ostataka Temaja Miftarija, posebno zato što je prvostepeni sud prihvatio odbranu optuženih Tešića i Seregija koju su dali pred vojnim sudom, gde priznaju izvršenje dela i navode da su obe žrtve ubijene hicima u glavu. Kako nema obdupcionog zapisnika, nije moguće proveriti odbranu optuženih, odnosno na pouzdan način utvrditi da li su žrtve ubijene pucnjima u glavu.

Zahtev za zaštitu zakonitosti

Više javno tužilaštvo u Nišu uputilo je u avgustu 2014. godine predlog Republičkom javnom tužilaštvu, da protiv rešenja Apelacionog suda podnese zahtev za zaštitu zakonitosti u korist optuženih, a zbog bitnih povreda odredaba krivičnog postupka, sa predlogom da se rešenje ukine i predmet vratи Apelacionom суду u Nišu na suđenje.⁶¹⁰ Naime, tužilaštvo smatra da je Apelacioni sud u Nišu bio obavezan da doneše konačnu odluku u ovom predmetu, obzirom da je odredbama ZKP-a izričito predviđena zabrana drugostepenom суду da ponovno ukine prvostepenu presudu ako je u istom predmetu u vezi sa istim krivično-pravnim događajem prvostepena presuda već bila ukinuta. Republičko javno tužilaštvo ocenilo je da je predlog Višeg javnog tužilaštva u Nišu osnovan, pa je podnело Zahtev za zaštitu zakonitosti.

177

Vrhovni kasacioni sud doneo je u oktobru 2014. godine presudu kojom je odbio kao neosnovan zahtev za zaštitu zakonitosti.⁶¹¹ Sud je našao da je Apelacioni sud u Nišu mogao da ukine prvostepenu presudu i predmet vratи na ponovni postupak.

Pregled postupka 2016. godina

Prvostepena presuda u ponovljenom postupku

Viši sud u Nišu, u ponovljenom postupku, doneo je dana 30. maja 2016. godine presudu⁶¹² kojom je okrivljene oglasio krivim i osudio ih na kazne zatvora: Radeta Radojevića u trajanju od tri godine, Danila Tešića u trajanju od dve godine i šest meseci i Mišela Seregija u trajanju od dve godine. Kao

610 Predlog Višeg javnog tužilaštva za podizanje zahteva za zaštitu zakonitosti u predmetu *Kušnin*, broj KTR I 67/14 od 20. avgusta 2014. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2013/12/Zahtev_Viseg_javnog_tuzilaštva_u_Nisu%20za_zastitu%20zakonitosti.pdf, pristupljeno 10. februara 2017. godine.

611 Presuda Vrhovnog kasacionog suda Ktz 987/2014. od 14. oktobra 2014. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/10/Presuda_Vrhovnog_Kasacionog_suda_14.10.2014._o_ZZZ.pdf, pristupljeno 10. februara 2017. godine.

612 Presuda Višeg suda u Nišu K.br. 130/14 od 30. maja 2016. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2017/03/Prvostepena_presuda_u_ponovljenom_postupku_30.05.2016..pdf, pristupljeno 2. marta 2017. godine.

olakšavajuće okolnosti, sud je okrivljenima cenio njihove lične i porodične prilike. Optuženi Zlatan Mančić je tokom ponovljenog suđenja preminuo, te je postupak u odnosu na njega obustavljen.

Drugostepena presuda u ponovljenom postupku

Protiv prvostepene presude žalbe su izjavili tužilac i branioci okrivljenih. Odlučujući o žalbama, Apleacioni sud u Nišu doneo je 22. decembra 2016. godine presudu kojom je odbio sve žalbe kao neosnovane i potvrdio prvostepenu presudu.⁶¹³

Nalazi FHP-a

Nekompetentnost sudova opšte nadležnosti

Sudski postupak u ovom predmetu trajao je 14 godina. Odugovlačenju postupka doprineli su i tužilaštvo i sud, čime se jasno pokazuje da tužilaštva i sudovi opšte nadležnosti nemaju kapacitet da vode postupke za ovu vrstu krivičnih dela, te da je ostavljanje ovih predmeta u njihovoj nadležnosti bila loša odluka zakonodavca. Ovako dugim trajanjem postupka, povređeno je pravo na suđenje u razumnom roku kako okrivljenim, tako i oštećenima.

178

Ublažavanje kazne ispod zakonskog minimuma

Prvostepenom presudom u ponovljenom postupku sud je svim optuženima bez ikakvog obrazloženja ublažio kazne ispod zakonskog minimuma od pet godina za ratni zločin.⁶¹⁴ Zakonski uslov za ublažavanje kazne ispod zakonskog minimuma je postojanje osobito olakšavajućih okolnosti, koje ukazuju da se i sa blažom kaznom može postići svrha kažnjavanja.⁶¹⁵ Međutim, ni prvostepeni ni drugostepeni sud u svojim presudama ni jednom rečju ne obrazlažu koje to okolnosti smatraju osobito olakšavajućim, niti se pak u bilo kojem delu presude pozivaju na primenu zakonske odredbe o ublažavanju kazne, već se samo u izreci presude pozivaju na odredbu koja propisuje granice ublažavanja kazne.⁶¹⁶ U presudi su navedene samo uobičajene olakšavajuće okolnosti koje je sud našao na strani optuženih: neosudivanost, loše imovno stanje, porodične prilike, itd.

Osim toga što je nezakonita, odluka o ublažavanju kazne ispod zakonskog minimuma je i kontradiktorna. Naime, okrivljenom Radetu Radojeviću, koji je u vreme izvršenja dela bio aktivno vojno lice u

613 Presuda Apelacionog suda u Nišu Kž1br. 1162/16 od 22. decembra 2016. godine, dostupno na http://www.hlc-rcd.org/wp-content/uploads/2017/03/Drugostepena_presuda_u_ponovljenom_postupku_22.12.2016..pdf, pristupljeno 2. marta 2017. godine.

614 KZ SRJ član 142. st. 1.

615 KZ SRJ član 42.

616 Presuda Višeg suda u Nišu K.br. 130/14 od 30. maja 2016. godine, str. 3, dostupno na http://www.hlc-rcd.org/wp-content/uploads/2017/03/Prvostepena_presuda_u_ponovljenom_postupku_30.05.2016.pdf

činu poručnika, sud je kao otežavajuće okolnosti uzeo u obzir „stepen krivične odgovornosti, okolnosti pod kojima je delo izvršeno i teške posledice dela,” i to stoga što su „žrtve starije osobe koje ni na koji način nisu ugrožavale okriviljenog niti prema istom ispoljile agresiju ili nepoštovanje, pri čemu je okriviljeni kao vojni starešina – profesionalno vojno lice – bio dužan da se stara o poštovanju međunarodnog prava, i utiče na vojнике, da i oni poštuju pravila međunarodnog prava, što dodatno uvećava stepen njegove krivične odgovornosti.”⁶¹⁷ I drugim okriviljenima su, kao otežavajuće okolnosti, uzete u obzir činjenice da su „oštećeni bili starije osobe koje nisu pružale otpor i način izvršenja dela jer je oštećenima pucano u leđa, pošto im je pre toga rečeno da mogu slobodno da se udalje.”⁶¹⁸ Ipak, i uz postojanje ovakvih otežavajućih okolnosti, svim okriviljenima su izrečene kazne ispod zakonskog minimuma od pet godina.

FHP smatra da je ovakva odluka o kazni nezakonita i do te mere nejasna, da je trebalo da bude ukinuta, odnosno Apelacioni sud je u ovom konkretnom slučaju trebalo da odluku preinači, što nije učinio.

---

617 Presuda Višeg suda u Nišu K.br. 130/14 od 30. maja 2016. godine, str. 34, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2017/03/Prvostepena_presuda_u_ponovljenom_postupku_30.05.2016.pdf, pristupljeno 2. marta 2017. godine.

618 Presuda Višeg suda u Nišu K.br. 130/14 od 30. maja 2016. godine, str. 35, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2017/03/Prvostepena_presuda_u_ponovljenom_postupku_30.05.2016.pdf, pristupljeno 2. marta 2017. godine.

Postupci po zahtevu za priznanje strane presude za ratne zločine

I. Predmet Novak Đukić–Tuzlanska kapija⁶¹⁹

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: zahtev za priznanje i izvršenje pravnosnažne presude	
Datum početka suđenja: 26. februar 2016. godine	
Postupajući tužilac: Mioljub Vitorović	
Osuđeni: Novak Đukić	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142	

180

Postupajuće veče	sudija Vinka Beraha-Nikićević (predsednica veća) sudija Vladimir Duruz sudija Vera Vukotić
-------------------------	--

Broj osuđenih: 1	
Rang osuđenih: visoko rangiran	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 2
Broj žrtava: 71	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 0
Broj ispitanih svedoka: 0	

Ključni događaji u izveštajnom periodu: U toku je postupak za priznanje i izvršenje pravnosnažne krivične presude Suda Bosne i Hercegovine.
---

⁶¹⁹ O predmetu Novak Đukić videti na sajtu Suda BiH, dostupno na <http://www.sudbih.gov.ba/predmet/2472/show>

Tok postupka

Prvostepena presuda Suda BiH

Presudom Suda Bosne i Hercegovine od 12. juna 2009. godine⁶²⁰ Novak Đukić je osuđen na kaznu dugotrajnog zatvora u trajanju od 25 godina zbog krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173 Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine. On je oglašen krivim zato što je 25. maja 1995. godine, kao komandant Taktičke grupe „Ozren“ Vojske Republike Srpske, naredio artiljerijskom vodu koji mu je bio potčinjen da granatira grad Tuzlu koji je u to vreme bio Rezolucijom UN broj 824 od 6. maja 1993. godine proglašen zaštićenom zonom. Jedan artiljerijski projektil pogodio je uži lokalitet centra grada zvani „Kapija“, kojom prilikom je smrtno stradalo 71 lice, uglavnom starosti oko 20 godina, a ranjeno preko 100 lica.

Drugostepena odluka Suda BiH

Apelaciono veće Odeljenja za ratne zločine Suda BiH je **6. aprila 2010.** godine potvrdilo prvostepenu presudu,⁶²¹ nakon čega je Novak Đukić započeo izdržavanje kazne zatvora u BiH.

Odluka Ustavnog suda BiH

Osuđeni Đukić podneo je Ustavnom sudu BiH žalbu, navodeći da mu je krivičnom presudom Suda BiH povređeno pravo, garantovano Ustavom i Evropskom konvencijom o ljudskim pravima, kojim se zabranjuje retroaktivna primena zakona. Naime, Đukiću je suđeno prema Krivičnom zakonu BiH, umesto prema Krivičnom zakonu SFRJ koji je važio u vreme izvršenja dela 1995. godine.

181

Ustavni sud BiH usvojio je žalbu osuđenog Đukića i odlukom od 23. januara 2014. godine ukinuo drugostepenu presudu i naložio Sudu BiH da doneše novu odluku.⁶²²

Kako je odlukom Ustavnog suda ukinuta pravnosnažna krivična presuda, prestao je da postoji zakonski osnov za dalje izdržavanje kazne zatvora osuđenog, pa je Sud BiH 14. februara 2014. godine doneo rešenje kojim je Đukić pušten na slobodu.

Drugostepena odluka Suda BiH u ponovljenom postupku

Sud BiH doneo je 11. aprila 2014. godine presudu kojom je Đukiću smanjio kaznu zatvora sa 25 na 20 godina zatvora, u skladu sa Krivičnim zakonom SFRJ.

620 Prvostepena presuda suda Bosne i Hercegovine broj X-KR-07/394 od 12. juna 2009. godine u predmetu *Tuzilaštvo BiH protiv Novaka Đukića*.

621 Drugostepena presuda Suda Bosne i Hercegovine broj X-KRŽ-07/394 od 6. aprila 2010. godine.

622 Odluka o meritumu Ustavnog suda BiH u predmetu broj AP-5161/10 od 23. januara 2014. godine.

Zamolnica BiH Srbiji za priznanje i izvršenje pravnosnažne sudske odluke

Ubrzo po puštanju Đukića na slobodu, njegov branilac obavestio je Sud BiH da se Đukić nalazi na lečenju u Srbiji, a kako se ovaj nije odazivao na pozive za izdržavanje kazne, za njim je Sud BiH raspisao poternicu. Budući da Đukić pored državljanstva BiH posede i državljanstvo Srbije, on prema odredbama Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima nije mogao biti izručen BiH.⁶²³ Stoga je Sud BiH u oktobru 2015. godine uputio zamolnicu Srbiji za priznanje i izvršenje pravnosnažne sudske odluke.

Sednice veća pred Odeljenjem za ratne zločine Višeg suda u Beogradu u postupku za priznanje pre-suda Suda BiH odlagane su više puta, zbog izostanka osuđenog Đukića iz, kako je navođeno, zdravstvenih razloga.

Branilac osuđenog zahtevao je da se zamolnica Suda BiH odbije iz razloga što suđenje pred Sudom BiH nije bilo pravično, i predložio je da se od Suda BiH zatraže spisi predmeta, kako bi se uvidom u njih to i potvrdilo. Ovaj predlog branioca je prihvacen, ali je do kraja izveštajnog perioda iz Suda BiH dostavljen samo jedan deo tražene dokumentacije.

Zbog čestih odsustvovanja osuđenog Đukića iz zdravstvenih razloga, sudska veća je donelo naredbu da se obavi njegovo medicinsko veštačenje na okolnosti da li je sposoban da prisustvuje sednicama veća i učestvuje u postupku.

182

Rekonstrukcija događaja na vojnom poligonu

Na zahtev tima odbrane Novaka Đukića, na poligonu Vojske Srbije, odnosno na poligonu Tehničkog opitnog centra u Nikincima,⁶²⁴ tokom 2014., 2015. i 2016. godine izvršen je eksperiment „Rekonstrukcija zločina na Tuzlanskoj kapiji“. Tada je izvršena simulacija udara projektila na maketu koja bi trebalo da predstavlja zgrade i druge objekte Tuzlanske kapije, na osnovu čega je zaključeno da civili 25. maja 1995. godine nisu mogli stradati od eksplozije granate ispaljene sa položaja VRS, odnosno da su činjenice utvrđene u pravnosnažnoj presudi Suda BiH protiv Novaka Đukića netačne.⁶²⁵

623 Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima, član 16, stav 1, tač. 1, *Službeni glasnik RS* broj 20/2009.

624 Odgovor Generalštaba VS od 13. aprila 2016. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/04/Odgovor_na_zahetv_pristup_informacijama_od_javnog_znacaja_rekonstrukcija_dogadjaja_na_Tuzlanskom_trgu_25.05.1995_Generalstab_Vojske_Srbije.pdf, pristupljeno 16 februara 2017. godine.

625 Dnevne novine „Večernje novosti“ 25. februar 2016. godine, *Srpska granata nije ubila ljudi u Tuzli*, dostupno na <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/hranika/aktuelno.291.html:592567-Srpska-granata-nije-ubila-ljude-u-Tuzli>, pristupljeno 16. februara 2017. godine.

Nalazi FHP-a

Pokušaj uticaja na pravosuđe

Rezultati opita u Nikincima predstavljeni su domaćim medijima, a 4. novembra 2016. godine prikazan je i dokumentarni film „Mučni teret podmetnute krivice” u Zvezdara teatru u Beogradu.⁶²⁶ Nalazi su saopšteni i na tribini koja je održana na Pravnom fakultetu u Beogradu.⁶²⁷ U isto vreme, u medijima je iznošena i tvrdnja da je protiv veštaka Berka Zečevića, koji je obavio veštačenje u predmetu Đukić tokom postupka u BiH, podneta krivična prijava zbog iznošenja lažnih navoda prilikom svedočenja u tom sudu.⁶²⁸ Ovom medijskom kampanjom nesumnjivo se vrši pritisak na Viši sud u Beogradu kako bi odbio zamolnicu Suda BiH.

Nepravično suđenje kao osnov za odbijanje zamolnice

Prema Zakonu o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima, Viši sud zahtev za priznanje i izvršenje strane sudske presude može da odbije ili da ga usvoji, ali prilikom odlučivanja o zamolnici, **sud je vezan za činjenični opis krivičnog dela iz strane presude**.⁶²⁹ Shodno ovoj odredbi, Viši sud ni u kom slučaju ne može da otvorи raspravu na kojoj bi razmatrao nalaze opita koji je izведен u Nikincima. Ipak, izvesno je da će Đukićeva odbrana koristiti nalaze tog opita kako bi tvrdila da Đukić pred Sudom u BiH nije imao pravično suđenje, što jeste zakonski osnov za donošenje rešenja kojim se odbija zamolnica.⁶³⁰ Mada nepravično suđenje predstavlja osnov prema Zakonu za odbijanje priznanja presude, FHP smatra da Viši sud u Beogradu nije primeren forum za ispitivanje pravičnosti tog suđenja, budući da je BiH potpisnica Evropske konvencije za ljudska prava, te da je Đukićeva odbrana imala na raspolaganju zaštitu Evropskog suda za ljudska prava, ako je smatrala da mu je bilo povređeno pravo na pravično suđenje pred Sudom BiH. Najzad, FHP smatra kako je malo verovatno da odbrana ima uverljive argumente da je suđenje bilo nepravično ako se ima u vidu da je, pored nalaza kriminalističke istrage, svedočenja svedoka-insajdera iz VRS i više Tuzlaka koji su preživeli napad, Sud u BiH svoju presudu zasnovao na dva balistička veštačenja i da je **Đukić tokom suđenja imao svog veštaka odbrane za naoružanje i balistiku**, te da su veštaci direktno i unakrsno ispitani, ali i suočeni.

626 Dnevne novine „Večernje novosti“ 4. novembra 2016. godine, *Dokumentarac o Tuzli : Prava istina o poturaju laži*, dostupno na <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/drustvo/aktuelno.290.html:633415-Dokumentarac-o-Tuzli-Prava-istina-o-poturaju-lazi>, pristupljeno 16. februara 2017. godine.

627 Dnevne novine „Večernje novosti“, 24. oktobar 2016. godine, *Laž razbijena 32 puta: Ljudi na "Kapiji" ubijani simultano iz više pravaca*, dostupno na <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/dosije/aktuelno.292.html:631462-Laz-razbijena-32-puta-Ljudi-na-Kapiji--ubijani-simultano-iz-vise-pravaca>, pristupljeno 27. februara 2017. godine.

628 Blic online, od 30 maja 2016. godine, dostupno na <http://www.blic.rs/vesti/hronika/u-sredu-o-priznavanju-presude-generalu-novaku-djukicu/l6cbr5l>, pristupljeno 27. februara 2017. godine.

629 Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima, član 61, stav 4, *Službeni glasnik RS* broj 20/2009.

630 *Ibid*, član 63, stav 1, tačka 4.

FHP smatra da bi priznanjem presude Suda BiH, Odeljenje za ratne zločine Višeg suda u Beogradu pokazalo privrženost regionalnoj saradnji, ali i svoju nezavisnost.

Kršenje Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina

FHP smatra da opit u Nikincima služi dvostrukom cilju – s jedne strane, da se negiranjem zaključaka Suda BiH u pogledu odgovornosti za napad na Tuzlansku kapiju izvrši pritisak na pravosuđe kako bi se izbeglo Đukićevo služenje kazne u Srbiji, a sa druge strane da se nepriznavanjem sudske utvrđenih činjenica izvrši revizija nedavne ratne prošlosti.

Da je kampanja usmerena na negiranje zaključaka Suda BiH u pogledu odgovornosti za napad na Tuzlansku kapiju, kao deo šireg napora koji ima za cilj reviziju istorije o ratu u BiH od 1992. do 1995, svedoči i najava novog opita u Nikincima, koji bi se ovog puta odnosio na napade VRS na sarajevsku tržnicu Markale.⁶³¹

FHP smatra da je učešćem državnih organa u revizionističkim naporima prekršena Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina, kojom se Srbija obavezala na „objektivno informisanje građana o suđenjima za ratne zločine“ u cilju „podizanja nivoa opšte društvene svesti o događajima na prostoru bivše Jugoslavije i potrebe da ratni zločini budu otkriveni, istraženi i procesuirani, a da učinici treba da budu kažnjeni, bez obzira na nacionalnu, etničku i versku pripadnost ili njihov rang“⁶³².

631 S. J. Matić, *Srbija u Nikincima ruši laž s Markala*, „Večernje novosti“, 19. septembar 2016. godine, dostupno na <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/drustvo/aktuelno.290.html:625814-Srbija-u-Nikincima-rusi-laz-s-Markala>

632 *Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina*, str 14, dostupno na <http://aler.rs/files/NACIONALNA STRATEGIJA za procesuiranje ratnih zlocina Sl gl RS br 19 2016.pdf>

II. Predmet Boban Arsić

PREGLED PREDMETA

Trenutna faza postupka: zahtev za priznanje i izvršenje pravnosnažne presude

Datum početka suđenja: 20. decembar 2016. godine

Postupajući tužilac: Dušan Knežević

Osuđeni: Boban Arsić

Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142

Postupajuće veće	sudija Vinka Beraha-Nikićević (predsednica veća) sudija Vladimir Duruz sudija Vera Vukotić
-------------------------	--

Broj osuđenih: 1	185
Rang osuđenih: nižerangiran	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 2
Broj žrtava: 2	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 0
Broj ispitanih svedoka: 0	

Ključni događaji u izveštajnom periodu:

U toku je postupak za priznanje i izvršenje pravnosnažne krivične presude Županijskog suda u Splitu.

Tok postupka

Zamolnica za priznanje presude Županijskog suda u Splitu

Ministarstvo pravosuđa Republike Hrvatske uputilo je Odeljenju za ratne zločine Višeg suda u Beogradu zamolnicu za priznanje pravnosnažne presude Županijskog suda u Splitu protiv Bobana Arsića kojom je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 15 godina zbog krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva.

Krivični postupak pred sudovima u Hrvatskoj

Bobanu Arsiću je pred Županijskim sudom u Splitu suđeno u odsutnosti i oglašen je krivim zbog toga što je 12. januara 1992. godine u selu Drinovci kod Drniša, zaseok Bačići, kao dobrovoljac Srpske garde iz SRJ uključene u sastav JNA ubio dvoje civila, bračni par Matu i Mariju Bačić, a preostale civile u mestu maltretirao. Postupak je pravnosnažno okončan presudom Vrhovnog suda Hrvatske 10. septembra 2014. godine.

Postupak za naknadu štete pred pravosuđem Srbije

Deca bračnog para Bačić podnela su tužbu za naknadu štete protiv Ministarstva odbrane Republike Srbije, tokom kojeg su upućeni da prethodno zatraže priznanje pravnosnažne sudske odluke.

186

Na sednici veća koja je održana u odsustvu pozvanog osuđenog Bobana Arsića, a povodom odlučivanja o zamolnici Ministarstva pravosuđa Republike Hrvatske, postupajući zamenik TRZ predložio je da se zamolnica odbije, jer nisu ispunjeni zakonski uslovi za priznanje strane sudske presude.

Nalazi FHP-a

Suđenje u odsustvu kao osnov za odbijanje zamolnice

FHP smatra da je izvesno da će Odeljenje za ratne zločine Višeg suda u Beogradu odbiti zamolnicu, budući da je osuđenom Bobanu Arsiću suđeno u odsustvu pred sudovima u Hrvatskoj. Naime, Zakonom o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima predviđeno je da će se zamolnica za priznanje strane sudske presude odbiti ako je presuda čije se priznanje traži doneta u odsustvu osuđenog.⁶³³

---

⁶³³ Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima, član 63, stav 1, tačka 3, *Službeni glasnik RS* broj 20/2009.

Predmeti u kojima su odbačene optužnice

I. Predmet Tenja II⁶³⁴

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: odbačena optužnica	
Datum podizanja optužnice: 22. jun 2012. godine	
Datum početka suđenja: 29. oktobar 2012. godine	
Postupajući tužilac: Snežana Stanojković	
Optuženi: Božo Vidaković	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZSRJ, član 142	

Postupajuće veće	Dragan Mirković (predsednik veća) Mirjana Ilić Zorana Trajković	187
-------------------------	---	-----

Broj optuženih: 1 Rang optuženih: nižerangirani Broj žrtava: 24 Broj ispitanih svedoka: 0	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 0
--	---

Ključni događaji u izveštajnom periodu: Odbačena optužnica zbog privremene procesne nesposobnosti okrivljenog
---

⁶³⁴ Viši sud u Beogradu, predmet *Tenja II*, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/tenja2.html>, pristupljeno 4. januara 2017. godine. Ovaj predmet ustupljen je Republici Srbiji na osnovu Sporazuma o saradnji u progonu učinilaca krivičnih dela ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida, zaključenog između Tužilaštva za ratne zločine Republike Srbije i Državnog odvjetništva Republike Hrvatske.

Tok postupka

Pregled postupka do 2016. godine

Optužnica

Optužnicom TRZ⁶³⁵ Božo Vidaković se tereti da je, kao komandir IV čete Teritorijalne odbrane Tenja 7. avgusta 1991. godine, u hodniku bioskopske sale u Tenji (Opština Osijek, Hrvatska) ubio ratnog zarobljenika Đuru Kiša, pripadnika MUP-a Republike Hrvatske, čije su ruke bile vezane bodljikavom žicom. Takođe se tereti da je u periodu od 7. jula pa do kraja avgusta 1991. godine, nezakonito zatvorio u kuću sedam civila hrvatske nacionalnosti i tu ih držao do kraja avgusta 1991. godine, kada ih je ukrcao u beli kombi i odvezao u nepoznatom pravcu, i od tada im se gubi svaki trag. Tela žrtava je pronašao svedok Đoko Bekić, koji je u februaru 1992. godine na jednoj njivi u Tenji zatekao više leševa, među kojima je prepoznao neke od žrtava. Tela preostalih civila pronađena su i ekshumirana 28. februara 1998. godine iz grobnice na Betin Dvoru, nedaleko od Tenje.

Istom optužnicom terećen je i Žarko Čubrilo da je u prvoj polovini jula meseca 1991. godine u selu Tenja, kao pripadnik Teritorijalne odbrane, iz improvizovanog zatvora koji se nalazio u bioskopskoj sali „Partizan“ izveo 11 civila hrvatske nacionalnosti, a potom naredio dvojici pripadnika Teritorijalne odbrane da im vežu ruke. Vezane civile je ukrcao u teretni deo kamiona i odvezao ih u blizinu stočnog groblja u Boboti.⁶³⁶ Po dolasku na groblje, naredio je civilima da izadu, pa je, prilikom izlaska iz kamiona, svakom od civila pucao u glavu. Tela civila do danas nisu pronađena.

188

Odbojna optuženih

Iznoseći svoju odbranu, okrivljeni su negirali izvršenje krivičnih dela za koje se terete. Okrivljeni Božo Vidaković se branio navodeći da nije mogao ubiti Đuru Kiša jer tog dana nije dolazio do bioskopske sale u Tenji u kojoj je Kiš bio zatvoren. Za njegovo ubistvo čuo je tek sutradan. Takođe je negirao zatvaranje i odvoženje u nepoznatom pravcu sedam civila.⁶³⁷

⁶³⁵ Optužnica TRZ broj KTO 1/12 od 22. juna 2012. godine. dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2012/10/Optuznica-TENJA-2.pdf>, pristupljeno 4. januara 2017. godine.

⁶³⁶ Bobota je selo udaljeno 12 km od Tenje u pravcu Vukovara.

⁶³⁷ Transkript sa glavnog pretresa od 29. oktobra 2012. godine, str. 4.-37, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2012/12/01-29.10.2012.pdf>, pristupljeno 4. januara 2017. godine.

Razdvajanje postupka

Sud je 17. aprila 2014. godine, iz razloga celishodnosti, razdvojio postupak u odnosu na optuženog Božu Vidakovića zbog njegovog zdravstvenog stanja (teško se kreće i nalazi se na listi čekanja za operaciju oba kuka).⁶³⁸

Postupak protiv Žarka Čubrila pravnosnažno je okončan oslobađajućom presudom 23. decembra 2015. godine.⁶³⁹

Odbacivanje optužnice

Medicinskim veštačenjem utvrđeno je da je kod okrivljenog nastupila privremena procesna nesposobnost, pa je iz tog razloga Viši sud 19. septembra 2016. godine doneo rešenje kojim je odbacio optužnicu protiv okrivljenog zbog njegove privremene procesne nesposobnosti.

Nalazi FHP-a

Efikasnost postupka

U ovom predmetu optužnica je odbačena u odnosu na optuženog Božu Vidakovića jer su nastupile okolnosti koje privremeno sprečavaju krivično gonjenje, te u slučaju otklanjanja tih smetnji krivični postupak može biti nastavljen na zahtev TRZ-a.⁶⁴⁰

189

Odlukom o razdvajaju postupka u odnosu na optuženog Božu Vidakovića, sudske veće otklonilo je mogućnost odugovlačenja postupka koji se istovremeno vodio i protiv optuženog Žarka Čubrila. Kako je postojala bojazan da se zbog zdravstvenog stanja optuženi Vidaković u dužem vremenskom periodu neće moći pojaviti pred sudom, odluka o razdvajaju postupka bila je logična i opravdana. Na ovaj način krivični postupak protiv Žarka Čubrila vođen je bez odugovlačenja i okončan u razumnom roku.

638 Zakonik o krivičnom postupku, *Službeni glasnik Republike Srbije* br. 72/2011, 101/2011, 12/2012, 32/2013, 45/2014, član 31, stav 1.

639 Presuda Apelacionog suda u Beogradu u predmetu *Tenja II*, Kž1 Po2 3/15 od 23. decembra 2015. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/02/TenjII-Drugostepena_presuda_23.12.2015.pdf, pristupljeno 4. januara 2017. godine. Videti i predmet *Tenja II* u Izveštaj o sudenjima za ratne zločine u Srbiji tokom 2014. i 2015. godine, str. 137-142, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/03/Izvestaj_o_sudenjima_za_ratne_zloocene_u_Srbiji_tokom_2014._i_2015._godine.pdf

640 ZKP, član 417, stav 1, tačka 2.

II. Predmet Bihać II⁶⁴¹

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: odbačena optužnica	
Datum podizanja optužnice: 9. oktobar 2014. godine	
Datum početka suđenja: 26. mart 2015. godine	
Postupajući tužilac: Snežana Stanojković	
Optuženi: Svetko Tadić	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142	
Postupajuće veće	sudija Mirjana Ilić (predsednica veća)
	sudija Zorana Trajković
	sudija Dejan Terzić
Broj optuženih: 1	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 1
Rang optuženih: nižerangirani – bez čina	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 0
Broj žrtava: 25	
Broj ispitanih svedoka: 13	
Ključni događaji u izveštajnom periodu: Odbačena optužnica zbog privremene procesne nesposobnosti okrivljenog	

⁶⁴¹ Viši sud u Beogradu, predmet *Bihać II*, K.Po2 12/14, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/Bihac_II.html, pristupljeno 30. novembra 2016. godine.

Tok postupka

Pregled postupka do 2016. godine

Optužnica

Optuženi Svetko Tadić se tereti da je 23. septembra 1992. godine, kao pripadnik VRS, u zaseoku Mešići (opština Bihać, BiH), zajedno sa drugim pripadnicima vojske i policije Republike Srpske,⁶⁴² ubio Safiju Mešić, Ibrahima Mešića, Havu Mešić i Minu Hrnjicu u njihovoј kući. Optuženi se takođe tereti da je istog dana, vraćajući se iz pravca kuće Ibrahima Mešića, u dvorištu njegove kuće ubio Rašida Šahinovića.

Optuženi se tereti i da je istog dana, u poslepodnevnim časovima, zajedno sa drugim pripadnicima VRS,⁶⁴³ otisao u mesto Duljci, do mesta gde su bošnjački civili izvršavali radnu obavezu branja šljiva. Maskirali su se stavljanjem kapa i čarapa na glave, ispalili više rafala u pravcu civila i više njih ubili. Videvši da su neki od civila pobegli u obližnju štalu, bacili su bombu na štalu. U šljiviku i u štalu je stradalo ukupno 18 civila. Optuženi Tadić i ostali izvršioci su potom tela ubijenih civila zapalili.⁶⁴⁴

Medicinsko veštačenje optuženog

Pre održavanja glavnog pretresa obavljeno je medicinsko veštačenje optuženog na okolnosti njegove procesne sposobnosti. Sudski veštak je u svom nalazu dao mišljenje da je procesna sposobnost okriviljenog trenutno očuvana, ali da može da nastupi takvo stanje koje će da redukuje ili isključi njegovu procesnu sposobnost.

191

Glavni pretres počeo je 26. marta 2015. godine.⁶⁴⁵ Braniteljica okriviljenog, advokat Smiljana Stojiljković, tada je istakla da se opravdano postavlja pitanje kako će sudsko veće i odbrana, kao laici, prepoznati da su nastupile nove okolnosti na koje je ukazao veštak. Budući da u tom trenutku nije bilo nikakvih smetnji, glavni pretres je održan.

Odbrana optuženog

Optuženi je, iznoseći svoju odbranu, negirao izvršenje krivičnog dela za koje se tereti, navodeći da nije

642 Goran Mihajlović je za ovo krivično delo pravnosnažno osuden pred Kantonalnim sudom u Bihaću.

643 Zoran Tadić, Jovica Tadić, Zoran Berga i Željko Babić su na osnovu sporazuma o priznanju krivice, za isto krivično delo pravnosnažno osудeni pred Kantonalnim sudom u Bihaću. Đuro Tadić je za ovo krivično delo pravnosnažno osuden na kaznu zatvora u trajanju od 13 godina presudom Odeljenja za ratne zločine Apelacionog suda u Beogradu u predmetu *Bihać*, broj KŽ1 Po2 4/14 od 12. decembra 2014. godine. U vreme procesuiranja Đure Tadića optuženi Svetko Tadić nije bio dostupan državnim organima Republike Srbije. U grupi su bili i Slobodan i Gojko Đurić, otac i sin, koji su stradali nekoliko dana nakon ovih dogadaja.

644 Optužnica TRZ od 9. oktobra 2014. godine KTO 2/14, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/03/Bihac_II_-optuznica_Svetko_Tadic.pdf, pristupljeno 23. oktobra 2015. godine.

645 Sastav veća: sudija Mirjana Ilić, predsednica veća, sudije Dragan Mirković i Bojan Mišić, članovi veća.

bio u Bihaću u vreme zločina. Tvrđio je da je postupak protiv njega „montiran“ jer ga saizvršioci koji su osuđeni pred Kantonalnim sudom u Bihaću lažno terete, kako bi umanjili svoju krivicu.

Pregled postupka 2016. godina

Svedoci u postupku

Tokom dokaznog postupka ispitano je ukupno 13 svedoka, od kojih su osam oštećeni - članovi porodice žrtava. Samo jedna svedokinja imala je neposredna saznanja o ubistvu civila u Duljcima, ali nije mogla identifikovati ni jednog počinjoca, niti opisati čitav događaj.

Na pretresu 23. marta 2016. godine, svedok Zoran Tadić, bratanac optuženog, pozvao se na svoje pravo da kao bliski rođak okrivljenog ne svedoči. U tom trenutku optuženi je veoma burno reagovao, počeо je da plače, više i da se udara po glavi. Kako optuženi više nije bio sposoban da prisustvuje glavnom pretresu, predsednica veća je prekinula postupak dok se veštak neuropsihijatar ne izjasni da li je optuženi procesno sposoban.

Odbačaj optužnice

Medicinskim veštačenjem utvrđeno je da je kod okrivljenog nastupila privremena procesna nesposobnost, pa je iz tog razloga Viši sud 6. jula 2016. godine doneo rešenje kojim je odbacio optužnicu protiv okrivljenog zbog njegove privremene procesne nesposobnosti.

192

Nalazi FHP-a

Regionalna saradnja

Ovaj postupak je nastavak suđenja za zločine izvršene tokom septembra 1992. godine na području Bihaća, obzirom da je za zločin u Duljcima, za koji se treti i okrivljeni Svetko Tadić, već pravnosnažno osuđen Đuro Tadić presudom Apelacionog suda u Beogradu od 12. decembra 2014. godine.⁶⁴⁶ U vreme pokretanja postupka protiv Đure Tadića, okrivljeni nije bio dostupan državnim organima Republike Srbije. Kako je ovaj predmet domaćem pravosudu ustupio Kantonalni sud u Bihaću, on je ujedno i veoma dobar primer efekata regionalne saradnje, imajući u vidu da su vođenjem ovog postupka procesuirani svi osumnjičeni za zločine koji su predmet optužnice.

---

⁶⁴⁶ Presuda Apelacionog suda u Beogradu u predmetu *Bihać*, broj Kž1 Po2 4/14 od 12. decembra 2014. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/02/Bihac_Drugostepena_presuda_12_12_2014.pdf, pristupljeno 28. novembra 2016. godine.

Posledice odbačaja optužnice

Optužnica je odbačena jer su nastupile okolnosti koje privremeno sprečavaju krivično gonjenje – kod okrivljenog je nastupilo duševno oboljenje, duševna poremećenost ili druga teška bolest zbog koje trajno ne može učestvovati u postupku.⁶⁴⁷ Reč je o privremenim formalnim smetnjama zbog kojih sud ne može da donese meritornu odluku. Stoga se odbačaj optužnice ne tretira kao *res iudicata* (presuđena stvar) i u isto vreme, odbacivanje optužnice nije obuhvaćeno zabranom na koju se odnosi načelo *ne bis in idem* (zabrana ponavljanja pravnosnažno okončanog postupka na štetu okrivljenog)⁶⁴⁸ pa, nakon otklanjanja smetnji, krivični postupak može biti nastavljen na zahtev TRZ-a.⁶⁴⁹

---

647 ZKP, član 416, stav 1, tačka 3.

648 ZKP, član 4.

649 ZKP, član 417, stav 1, tačka 2.

Izveštaj o suđenjima za ratne zločine u Srbiji tokom 2016. godine
Prvo izdanje

Izdavač:

Fond za humanitarno pravo
Dečanska 12, Beograd
www.hlc-rdc.org

Autor:

Marina Kljaić

Urednica:

Milica Kostić

Lektor:

Predrag Ivanović

Grafičko oblikovanje:

Milica Dervišević

Tiraž:

150

Štamparija:

Instant System, Beograd

ISBN 978-86-7932-080-3

© Fond za humanitarno pravo

CIP - Каталогизација у публикацији -
Народна библиотека Србије, Београд

341.322.5:343.11(497.11)"2016"

КљАИЋ, Марина, 1959-

Izveštaj o suđenjima za ratne zločine u Srbiji tokom 2016. godine /
[autor: Marina Kljaić]. - 1. izd. - Beograd : Fond za humanitarno pravo, 2017
(Beograd : Instant system). - 195 str. : tabele ; 25 cm

Tiraž 150. - Napomene i bibliografske reference uz tekst.

ISBN 978-86-7932-080-3

а) Ратни злочини - Судски процеси - Србија - 2016
COBISS.SR-ID 233895180

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Federal Department of Foreign Affairs FDFA

Finansira Evropska Unija

oebs Organizacija za evropsku
bezbednost i saradnju
Misija u Srbiji